

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΕΤΟΣ Α΄

30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1877

ΤΕΥΧΟΣ 10

Η ΕΠΙ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ ΚΑΤΑΔΙΩΞΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Ὁ Δημοσθένης ἕως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ἀνεκηρύχθη ὁ κορυφαῖος τῶν ῥητόρων, καὶ τοιοῦτος ἀνεγνωρίσθη παρ' ὄλων ὅσοι μέχρι τῆς σήμερον ἡσχο-
λήθησαν εἰς τὴν ῥητορικὴν, εἴτε ὡς ἐπικριταὶ εἴτε ὡς συντάκται ῥητορικῶν
λόγων, μιμηταὶ ἢ ἐφάμιλλοι τοῦ Ἀθηναίου ῥήτορος. Ὁ Δημοσθένης εἶναι ὁ
τέλειος καὶ ἀνυπέβλητος ῥήτωρ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Ἀλικαρνασέως, τοῦ
Λιβανίου, τοῦ Κυντιλιανοῦ, τοῦ Κικέρωνος, τοῦ Φεβελῶνος, τοῦ Δαγγεσῶ, τοῦ
Ακάρπου, τοῦ Βιλλεμαίνου, τοῦ Βλαίρου, τοῦ Σεριδάνου, τοῦ Βρούμου (Broug-
ham). Νεώτεροι πολιτικοὶ καὶ ιστοριογράφοι ἀκριβολογήσαντες ἀπαθῶς τὰς
περιστάσεις τῆς ἐποχῆς τοῦ Δημοσθένους, ὁ Ἡρενος (Heeren), ὁ Νηβοῦρος, ὁ
Γρώτης (Grote), ὁ Βέκερος, ὁ Σαίφερος, ὁ Βουλλαῖος (Beullée), ἀπέδωκαν δι-
καιοσύνην εἰς τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὸν ἄδολον πατριωτισμὸν τοῦ προμάχου
τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας κατὰ τῆς δυναστείας τῶν Μακεδόνων. Ἀλλὰ μί-
α σελὶς τῆς βιογραφίας τοῦ μεγάλου ῥήτορος καὶ τοῦ ἀδαμάστου πολιτικοῦ, τὴν
ὁποῖαν πολλοὶ τῶν ἀρχαίων καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ νεώτεροι ἀντιγράφουσιν ἐκ
τοῦ Πλουτάρχου, φαίνεται ὡς μελανὴ κηλὶς τῆς πολιτείας τοῦ Δημοσθένους,
εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ βίου διαψεύδουσα τὰς κρίσεις τῶν θαυμαστῶν τοῦ τελευ-
ταίου πολιτικοῦ τῶν Ἀθηνῶν. Ἀληθῶς οἱ φίλοι τούτου ἀνευρίσκουσιν ἐν τῷ
Παυσανίᾳ (3, 33, 4), μίαν ἰσοδύναμον μαρτυρίαν πρὸς ἀπάλειψιν τῆς τοῦ
Πλουτάρχου. Ἄλλ' αἱ μαθηματικαὶ μέθοδοι δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὴν ἱστορίαν
ἐπίσης, αἱ δὲ ἀντιφατικαὶ φῆμαι τὰς ὑποίας ἀναγράφουσιν ἀφ' ἐνὸς ὁ Πλου-
ταρχος, ἀφ' ἑτέρου ὁ Παυσανίας, εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγνώστου ἀφίνουσιν ὡς
ὑπόλοιπον τὸ ἴσως ναί, ἴσως ὄχι· ὅπερ εἰς τὴν κρίσιν περὶ τοῦ χαρακτηῆρος
τοῦ ἀνδρὸς δὲν εἶναι ἴσον τῷ μηδενί. Καθιστᾷ τοῦτον ὑποπτον οὐχὶ ἀθῶον.
Ἡ ἀθώότης τοῦ Ἀθηναίου ῥήτορος καὶ πολιτικοῦ ἐναργῶς ἀπαδεικνύεται ὑπὸ
τῶν νεωτέρων βιογράφων Βεκέρου, Σαίφερου, Βουλλαίου κλ. διὰ τῆς ἀντιπαρα-

θέσεως τῆς τε ἀκεραιότητος αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν μηχανημάτων τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τοῦ γενναίου θανάτου αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν προσφορῶν τοῦ Ἀντιπάτρου. Μολαταῦτα οἱ βιογράφοι οὗτοι τοῦ Δημοσθένους ἐπαναλαμβάνουσι τὰς λεπτομερείας τῆς διηγήσεως τοῦ Πλούταρχου ἀποδίδοντες εἰς αὐτὴν ἀξίαν ἱστορικὴν ὁποῖαν δὲν ἔχει πραγματικῶς. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην νομίζω οὐχὶ ἄσκοπον νὰ ἐπαναλάβω τὴν μελέτην τῆς σελίδος ταύτης τοῦ βίου τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς, ἐξετάζων ὑπὸ τε τὴν ἱστορικὴν καὶ τὴν δικανικὴν ἔποψιν τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ.

Πολλὰ ἀμφισβητήσεις ἠγέρθησαν περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ Πλούταρχου ὡς πηγῆς τῆς ῥωμαϊκῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Βεβαίως ὁ ἰατροφιλόσοφος οὐδαμῶς δεικνύει τὴν κρίσιν, τὴν γνώσιν τῆς ἱστορίας, τὴν πολιτικὴν περινοίαν, τὴν ἀπάθειαν τοῦ Πολυβίου. Ὡς βιογράφος συνέλεξεν ὅσα εὗρηκε γεγραμμένα ἰδίως κατὰ τοῦ Δημοσθένους ὑπὸ τοῦ Θεοπόμπου τοῦ κακολογητάτου, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν ὁ Κορνήλιος Νέπως (maledicentissimus Ἀλκιβ. 11. 1.) τοῦ κακολογητάτου ἀπάντων ἀνθρώπων, καὶ ῥήτορος ἀποτυχόντος, ἄνευ ἐλέγχου τῆς ἀληθείας, καὶ χωρὶς οὐδόλως ν' ἀκριβολογήσῃ περὶ τῆς πίστεως τῆς πηγῆς ἐξ ἧς ἦντλει τὰς πληροφορίας αὐτοῦ. Συνέλεξε τοῦλάχιστον τὴν ὕλην αὐτοῦ ἀμερολήπτως καὶ ἀπαθῶς; Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν παραλλήλων βίων ἐμόρφωσα τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Πλούταρχος ἐν αὐτοῖς προέθετο νὰ κολακεύσῃ τοὺς μαθητὰς καὶ θαυμαστὰς καὶ προστάτας αὐτοῦ μάλλον ἢ νὰ ἐπαινέσῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς. Ἰδίως εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Δημοσθένους ὁ Πλούταρχος φαίνεται οὐχὶ μόνον ἀκρίτως ἀποδεχόμενος καὶ μετὰ τινος κρυφίας εὐχαριστήσεως ἐπαναλαμβάνων ὅσα οἱ ἐχθροὶ τοῦ μεγάλου Ἑλλήνος διέδιδον κατ' αὐτοῦ ζῶντος, ἀλλὰ καὶ δολίως ἐν αὐτοῖς μόνις ζητῶν τὰ στοιχεῖα τῆς συγκρίσεως τοῦ Ἑλλήνος πρὸς τὸν Ῥωμαῖον πολιτικόν. Ἴσως ὁ Χαιρωνεὺς γράφων τὸν βίον τοῦ Ἑλλήνος, καὶ ἂν ἤθελε, δὲν κατώρθωνε νὰ λησμονήσῃ πρὸς στιγμήν τοὺς καυστικούς λόγους τοῦ ῥήτορος οἱ ἀναίσθητοι Θηβαῖοι, καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν Θηβῶν ὡς συνέπειαν τῆς πολιτικῆς τοῦ Δημοσθένους. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν δικαιολογεῖ τὴν ἐμπάθειαν καὶ τὴν ἀκρισίαν τοῦ ἱστοριογράφου, πολὺ δ' ὀλιγώτερον τὴν πρὸς τοῦτον πίστιν τῶν νεωτέρων, ἀκολουθούντων ἀνεξετάστως ὡς μόνην πηγὴν τῆς ἱστορίας τοῦ Δημοσθένους τὸν Πλούταρχον. Εἶναι ἀληθῶς παράδοξον πῶς καὶ παρ' ἡμῖν ἐγένοντο ἀνεξετάστως δεκταὶ ὡς ἄρθρα πίστεως ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Παραλλήλων Βίων, αἱ κατὰ τοῦ ἀπαρραμίλλου ῥήτορος καὶ πολιτικοῦ ἀνδρὸς συκοφανταίαι τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ!

Ἐκληρονομήσαμεν, βεβαίως οὐχὶ ὅλας, ἀλλὰ τὰς πλείστας τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἐλλείψεων τῶν ἐνδόξων προγόνων, καὶ δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν πόσους εἶχε κεκηρυγμένους ἢ κρυφίους ἐχθροὺς ὁ Δημοσθένης ἐκ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ ἕνεκα ζηλοτυπίας ἢ φθόνου ἢ καὶ χρηματικοῦ συμφέροντος, ἐκ τῶν ἀντιπολιτευομένων αὐτοῦ, ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τῶν παρ' αὐτοῦ

καταδιωχθέντων ἢ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καταδικασθέντων. Ἐκ τούτου δυνάμεθα καὶ νὰ ἐννοήσωμεν ὁποῖα ἡ δύναμις καὶ ὑπεροχὴ τοῦ Δημοσθένους παρὰ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, συνάμα δὲ ὁποῖα τεχνικὴ, ἐπίμονος, ἀσυνείδητος ἐργασία ἐν τῷ κρυπτῷ κατεβάλλετο πρὸς διάσεισιν τῆς κολοσσαίας τοῦ Δημοσθένους πίστεως διὰ μυρίων σκευωριῶν, συκοφαντιῶν, κατηγοριῶν! Δὲν ἦτο δυσχερὲς ἔργον ἡ συλλογὴ αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἀνέφικτος ἡ ἐξέλεξις τοῦ ψεύδους εἰς ἱστοριογράφον οἷος ὁ Πλούταρχος. Οὕτω κατηγορεῖ τὸν Δημοσθένην ὡς κρυφίως ὑπερασπιζόμενος κατὰ τὴν μετὰ τὸν Φορμίωνος καὶ Ἀπολλοδώρου δίκην ἀμφοτέρους τοὺς ἀντιδίκους καὶ ἀτεχνῶς καθάπερ ἐξ ἐνὸς μαχαίροπώλειου τὰ κατ' ἀλλήλων ἐγχειρίδια πωλοῦντα τοῖς ἀντιδίκους». Εἶναι δεινὴ τοιαύτη κατηγορία κατὰ μεγάλου ῥήτορος, καὶ προτοῦ ἐκφέρει αὐτὴν ὁ Χαιρωνεὺς ὡφείλε καὶ ἡδύνατο νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἀληθείας, διότι οἱ λόγοι τοῦ Δημοσθένους, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, εὐτυχῶς ἐσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Ἦδη ἡ φράσις τούτου περιέχουσα σαρκαστικὸν ὑπαινιγμὸν εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ πατρὸς τοῦ ῥήτορος, ὑποδεικνύει τὴν χολὴν τοῦ βιογράφου. Ἀλλ' ἂν ρίψωμεν βλέμμα μόνον εἰς τοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους ὑπὲρ Φορμίωνος καὶ κατὰ Στεφάνου, ἀμέσως ἐξελέγχωμεν τὸ ψεῦδος τοῦ Πλούταρχου. Εἰς τὸν πρῶτον ὁ Φορμίων ἐνάγεται κατὰ τοῦ Ἀπολλοδώρου πρὸς ἀπόδοσιν κεφαλαίων τῆς τραπέζης τοῦ πατρὸς τούτου Πασίωνος, τὴν ὁποῖαν διεχειρίζετο ὁ Φορμίων. Κατὰ τῆς ἀγωγῆς ἀντιτάσσεται ἡ ἔνστασις (παράγραφῃ κατὰ τοὺς ἀρχαίους) τοῦ Φορμίωνος ὅτι ἐγένετο συμβιβασμὸς δι' ἀποφάσεως δικαιοκτῶν. Κατὰ τὸ δικονομικὸν σύστημα τῶν Ἀθηναίων ἡ παραγραφὴ εἰσήγετο πρὸς συζήτησιν καὶ ἐκδικασιν ὡς δίκη χωριστὴ τῆς ἀγωγῆς¹. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς περὶ τοῦ ἀπαρραδέκτου ἐνστάσεως συνετάχθη ὁ παραγραφικὸς λόγος τοῦ Δημοσθένους ὑπὲρ Φορμίωνος. Ἡ παραγραφὴ τούτου ἐγένετο δεκτὴ καὶ διεγράφη τοῦ Ἀπολλοδώρου ἡ ἀγωγή. Βραδύτερον ὁ Ἀπολλοδώρος ἤγειρεν ἀγωγήν ἄλλην κατὰ τοῦ Στεφάνου ὡς ψευδῶς μαρτυρήσαντος ἐπὶ τῆς παραγραφῆς τοῦ Φορμίωνος ὅτι τὸ παρὰ τούτου ἐνώπιον τῶν δικαιοκτῶν προσαχθὲν ἔγγραφον ἦτον ἡ διαθήκη τοῦ Πασίωνος· ὁ δὲ λόγος ὁ συνταχθεὶς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀγωγῆς κατὰ τὸν Στέφανον ἀποδίδεται εἰς τὸν Δημοσθένην. Ἔστω. Ἀλλ' οὐτέ εἰς τὴν πρώτην δίκην παρίστατο ὡς διάδικος μετὰ τοῦ Φορμίωνος ὁ Στέφανος, οὔτε εἰς τὴν δευτέραν ὁ Φορμίων ὡς ἀντίδικος τοῦ Ἀπολλοδώρου, οὔτε κατ' ἀμφοτέρας τὰς δίκας πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, οὔτε κἂν ἐκ τῆς ἐκβάσεως τῆς πρώτης δίκης ἐξήρηται ἡ τῆς δευτέρας. Εἶναι λοιπὸν αὐτόχρημα ψεῦδος ἡ φράσις τοῦ Πλούταρχου ὅτι ὁ Δημοσθένης ἐπώλησεν ἐγχειρίδια συγγρόνως εἰς δύο ἀντιδίκους. Ὑπὸ ἄλλην δ' ἔποψιν ἡ διαγωγή τοῦ ῥήτορος ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι ἀνωτέρα πάσης μομφῆς. Ἐμισθώθη παρὰ τοῦ Φορμίωνος ἵνα γράψῃ λόγον ἐπὶ τῆς

¹ Ὡρα τὰ παρ' ἐμοῦ γραφέντα ἐπὶ τοῦ ἀττικῷ δικαίῳ ἐν τοῖς Δικαστικῶς Χρονικῶς Αὐγούστου ε. ε. ἀρ. 22.

ἐνστάσεως περὶ ἀπαρδέκτου τῆς ἀγωγῆς τοῦ Ἀπολλοδώρου, καὶ συνέταξεν αὐτὸν ἐπὶ τῇ βράσει τῶν πληροφοριῶν τοῦ διαδίκου ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐνώπιον τῶν δικαιτητῶν ὁ Ἀπολλώδωρος δὲν ἠμφισβήτησε τὴν προσαχθεῖσαν διαθήκην τοῦ Πασίανος. Ὁ Δημοσθένης δὲν ἐπρότεινε ὡς μάρτυρα τούτου τὸν Στέφανον, οὐδὲ εἰς τοῦτον ὑπηγόρευσε τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ, οὐδὲ παρίστατο κατὰ τὴν κατάθεσιν αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν δικαιτητῶν. Ἄν ψευδῶς κατέθεσεν ὁ μάρτυς ἦτον ἄρα ὑπόχρεως νὰ ὑπερασπισθῆ αὐτὸν ὁ Δημοσθένης, διότι εἶχεν εἰς ἄλλην δίκην ὑπερασπισθῆ τὸν διάδικον ὑπὲρ οὗ ψευδῶς ἐμαρτύρησεν ὁ νῦν ἐναγόμενος εἰς ἀποζημίωσιν ἕνεκα τῆς ψευδοῦς αὐτοῦ καταθέσεως; Ὁ εὐλαβέστατος τῶν δικηγόρων οἰαζόηποτε ἄλλης ἐποχῆς ἢ χώρας δὲν ἤθελεν ἀρνηθῆ τὴν ὑπεράσπισιν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀπολλώδωρον ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ τῆς προηγηθείσης ὑπερασπίσεως τοῦ Φορμίωνος.

Μᾶλλον ὁ Χαιρωνεὺς ἐνασμενίζει εἰς τὴν ἐπὶ δειλίᾳ κατηγορίαν τοῦ Δημοσθένους, ἐπισωρεύων κατ' αὐτοῦ ὕβρεις διότι «ὄχετο τὴν τάξιν ἀποδράς καὶ αἰσχιστά, καὶ τὰ ὅπλα ῥίψας, οὐδὲ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἀσπίδος, ὡς ἔλεγε» Πυθέας, αἰσχυνθεὶς ἐπιγεγραμμένης γράμμασι χρυσοῖς ἀγαθῆ τύχη». Ἡ δειλία τοῦ Δημοσθένους κατέστη ἀδιαφιλονείκητος καὶ παρομιώδης εἰς τοὺς μεταγενεστέρους¹ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ Πλουτάρχου. Πόσον ὅμως εἶναι ἄξιος πίστεως ὁ Πυθέας τὸν ὁποῖον ἐπικαλεῖται ὡς μάρτυρα καὶ πηγὴν τῆς κατηγορίας, μανθάνομεν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς Γ' τοῦ Δημοσθένους.

«Καὶ μὴν οὐδὲ τὸν Πυθέαν παραλείψω . . . . τίς γὰρ οὐκ οἶδε τοῦτον, ὅτε μὲν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν τάξιν ἔχων εἰς τὸ πολιτεύεσθαι παρήει, ὡς δοῦλον ἐλαττώμενον καὶ γραφὴν ξενίας φεύγοντα, καὶ μικροῦ πραθέντα ὑπὸ τούτων, οἷς νῦν ὑπηρετῶν τοὺς κατ' ἐμοῦ λόγους ἔγραφε; κτλ.» Ὁ Πυθέας λοιπὸν ἦτον ἐκ τῶν ἀντιζήλων, ἐκ τῶν ἀντιπολιτευομένων, ἐκ τῶν προσωπικῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰς κατηγορίας αὐτοῦ μετὰ τὴν ἦτταν καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Δημοσθένους λαμβάνει ὁ Πλούταρχος ὡς πηγὴν τῆς ἱστορίας αὐτοῦ. Οὐδεὶς δύναται σήμερον νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ Δημοσθένους ἐπὶ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης. Βέβαιον εἶναι ὅτι παρευρέθη κατὰ τὴν μάχην, καίτοι δυνάμενος νὰ μένῃ ἐν Ἀθήναις ὡς πολιτευόμενος, καὶ ὅτι ἔφυγε μετὰ τὴν ἦτταν τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' ἦτο λιποτάκτης; Βεβαίως ὄχι ἀφοῦ παρευρέθη εἰς τὴν μάχην. Ἐτρόπη ὅμως εἰς φυγὴν! Ἄν τοῦτο ἦτο διὰ τὸν Δημοσθένην ἐγκλημα πόσοι μᾶλλον αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ κατακριθῶσι στρατηγοὶ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νέων χρόνων, πόσοι στρατάρχαι τοῦ Ἀ' Ναπολέοντος καὶ τοῦ Γ' μὴ ἐξαιρουμένου τοῦ νῦν ἐνδόξου προέδρου τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας; Ἐρρίψε τὴν ἀσπίδα! Δὲν ἤξεύρω ἂν διὰ τὸν στρατιώτην ὅστις ἐμπιστεύεται εἰς τοὺς πόδας τὴν σωτηρίαν τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, εἶναι ἀμάρτημα ἢ ἀπαλαγῆ ἀπὸ τοῦ βάρους τῶν ὅπλων. Ἴσως εἶναι ἀμάρτημα ἢ φυγὴ, ἂν ὅμως αὕτη δικαιολογεῖται ἐκ τῆς ῥοπῆς τῆς νίκης καὶ τῆς τροπῆς τοῦ στρατοῦ,

¹ Ὁρα Beullée ἐκδ. Β' σελ. 297.

δὲν εἶναι βεβαίως ἐγκλημα ἢ μετ' αὐτὴν ἐγκατάλειψις τοῦ ὅπλου. Ἄλλ' ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ δειλίᾳ κατηγορίαν μετὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ Δημοσθένους ἐπὶ τῶν Ἀρπαλείων ἠδύνατό τις νὰ ἐρωτήσῃ διατι ἂν ὁ Δημοσθένης ἐγένετο ἀληθῶς ἔνοχος λιποταξίας ἢ δειλίας (τοῦ ῥίψαι τὴν ἀσπίδα) ὁ Πυθέας, ὁ Δεῖναρχος, εἷς ἐκ τῶν τόσων φανερῶς ἀντιπολιτευομένων καὶ προσωπικῶν ἐχθρῶν τοῦ Δημοσθένους, δὲν κατεδίωξεν αὐτὸν, ἐνῷ εἶχεν ἐκ τοῦ νόμου ὁ βουλόμενος τῶν Ἀθηναίων τὸ δικαίωμα τῆς γραφῆς κατὰ τοῦ δειλοῦ καὶ τοῦ λιποτάκτου; Ὅτε μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ ἦτταν διεψεύσθησαν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ Δημοσθένους, ὁ δῆμος ἠθύμησε καὶ οἱ φιλιππίζοντες ἐφάνιντο οἱ σωτῆρες τῆς Ἑλλάδος. Ὅτε ὁ Δημοσθένης ἐπαρουσιάσθη δίδων νέας ἐλπίδας καὶ θάρρος εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτε εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ ἔλεγε μὴν ἀθυμεῖτε ἢ ἦττα ἡμῶν εἶναι ἔργον τῆς τύχης, ἀλλὰ συγχρόνως ἢ δοῖα τῆς πόλεως, οἱ στρατιῶται ὅλοι ἔπραξαν τὸ καθήκον αὐτῶν, ὅλοι οἱ μετασχόντες τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης εἶναι ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐπαίων τῆς πόλεως — τότε ἦτον ἡ στιγμή νὰ φωνάξῃ ὁ Πυθέας — Σὺ Δημοσθένης εἶσαι ὁ αἴτιος τῆς συμφορᾶς τῶν Ἑλλήνων, διότι Σὺ ἐλιποτάκτησας, διότι σὺ ἔδωκες τὸ παράδειγμα τῆς φυγῆς. Ἄλλ' ὁ Δημοσθένης ἀμέσως μετὰ τὴν μάχην ἔχει τὸ θάρρος νὰ συγκαλέσῃ τὸν δῆμον ἐν ἐκκλησίᾳ, δημηγορεῖ, οἱ ἐχθροὶ του σιωπῶσι, καὶ ὁ δῆμος εἰς τὸν Δημοσθένην ἀναθέτει τὸ ἐγκώμιον τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ πεσόντων, τὴν πρεσβείαν πρὸς τὸν Φίλιππον, καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς ἐν τῷ μέλλοντι σωτηρίας αὐτοῦ. Ὁ θρίαμβος τοῦ ῥήτορος παρὰ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων ἀμέσως μετὰ τὴν μάχην δὲν ἀποδεικνύει ἀνυπόστατον τὴν ἐπὶ δειλίᾳ καὶ λιποταξίᾳ κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ἐκφερομένην τυχαίως καὶ παρέργως, δέκα ἔτη μετὰ τὴν μάχην ὑπὸ τῶν διωκτῶν αὐτοῦ ἠττηθέντος καὶ φεύγοντος μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν; Καὶ ὅμως ἡ κατηγορία ἐπαναλαμβάνομένη παρὰ τοῦ Πλουτάρχου, εὔρετοσαύτην πίστιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὥστε πολλοὶ ὡς ὁμολογίαν τῆς δειλίας τοῦ Δημοσθένους ἐξήγησαν τὸ δίστιχον τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ χαλκοῦ αὐτοῦ ἀνδριάντος:

Εἴπερ ἴσην γνώμη ῥώμην, Δημοσθένης, εἶχες,
Οὐποτ' ἂν Ἑλλήνων ἦρξεν Ἄρης μακεδῶν.

Ὁ Beullée οὕτως ἠρμήνευσεν αὐτὸ εἰς τὴν πρώτην του ἐκδοσιν, καὶ εἰς τὴν δευτέραν (σελ. 312) γεμίζει ἐξ σελίδας τυπογραφικᾶς συμβουλευόμενος πλείστους ἑλληνιστὰς ὅπως ἀνεύρη τί ἐννοεῖται ἄρα ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ — ἂν ὁ Δημοσθένης εἶχε τόσην ἀνδρίαν, γενναιότητα, ἢ ἂν εἶχε τόσην ἰσχὺν ὅσην θέλησιν; — ὡς ἂν ἦτο λογικὸν καὶ δυνατὸν νὰ στηθῆ ἀνδρίας εἰς τὴν ἀνανδρίαν! Ἴνα προκαταλάβῃ τὴν πίστιν τοῦ ἀναγνώστου περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ Δημοσθένους ἐπὶ τῶν Ἀρπαλείων, ὁ Πλούταρχος ὡς εἰσαγωγὴν εἰς τὴν διήγησιν τῆς καταδίωξεως τοῦ ῥήτορος, προτάσσει τὸν τοσοῦτον κοινῶς πιστευθέντα μῦθον τῆς ἀγορεύσεως. Δὲν διευκρινεῖ ἂν καὶ τοῦτον παρὰ τοῦ Θεοπόμπου

ἤρανίστατο· ἀλλ' ὁ ἀποδεχόμενος δὲν φαίνεται ὀλιγώτερον ἀκρίτος ἢ ὁ πλάσσει τὴν κακοήθη συκοφαντίαν. Ὅτε ὁ διοικητὴς Βαβυλωνός Ἀρπαλός ἀποδράς μετὰ βαρυτίμων θυσαυρῶν ἐζήτησεν ἄσυλον παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ὁ Δημοσθένης μόνος ἐκ τῶν ῥητόρων ἐγνωμοδότησεν ὅτι ὤφειλον οἱ Ἀθηναῖοι, ἵνα μὴ περιέλθωσιν ἀδίκως εἰς διενέξεις μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἢ ἀποπέμψωσι τὸν Ἀρπαλον καὶ νὰ κατὰσχωσι τὸν ὑπεξαίρεθέντα θησαυρὸν ὅπως ἀποδώσωσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ δῆμος ἤκουσε τὰς συμβουλὰς τοῦ Δημοσθένους, καὶ εἰς τοῦτον ἀνέθηκε τὴν κατὰσχωσιν. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν πραγμάτων ὁ Δημοσθένης ἐθαύμασε χρυσὴν τινα κύλικα, ὃ Ἀρπαλός ἐνόησε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, καὶ γενομένης τάχιστα νυκτός, ἔπεμψεν αὐτῷ τὴν κύλικα μετὰ τῶν εἴκοσι ταλάντων τῆς ὀλκῆς αὐτῆς. Μέχρι τούτου ἡ διήγησις φαίνεται ἀπίθανος· διότι ὁ Δημοσθένης ἐξηκοντούτης ἤδη, ἐπολιτεύετο ἐπὶ τριακόνοτα ἔτη, δυνάμενος νὰ θησαυρίσῃ χρήματα καὶ δῶρα, ἀλλ' ὁμολογουμένως ἔζησε βίον λιτὸν ὀλιγαρκῆ καὶ σώφρονα, ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς του ἐργασίας πορισθεὶς μετρίαν περιουσίαν, καὶ περιφρονήσας τὰς προσφορὰς τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου· διότι ἂν εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ ὠφελῆθῃ ἐκ τῶν κλοπιμαίων τοῦ Ἀρπάλου δὲν ἤθελε προτείνει ὀριστικῶς εἰς τὸν δῆμον τὴν ἀποπομπὴν αὐτοῦ, τὴν κατὰσχωσιν καὶ τὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἀπόδοσιν τῶν κλοπιμαίων· διότι μετὰ τὴν περὶ τούτων ἀπόφασιν τοῦ δήμου ὁ Ἀρπαλός δὲν ἦτο πλέον κύριος τῶν πραγμάτων, οὐδὲ εἶχε τὴν διαχείρισιν αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Δημοσθένης εἶχεν ἀνάγκη τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἀρπάλου ἂν ἤθελε νὰ καταχρασθῇ τῶν εἰς τὴν φύλαξιν αὐτοῦ ἐμπιστευθέντων· διότι τέλος εἰς τοὺς σωζομένους λόγους τῶν κατηγορῶν τοῦ Δημοσθένους δὲν ἀναφέρεται τι περὶ κύλικος ἢ περὶ τῆς ὀλκῆς αὐτῆς. Ἀλλὰ τὰ ἐπόμενα τῆς διηγήσεως εἶναι τὸ γελοῖον ἢ μάλλον τὸ κατὰπτυστον μέρος αὐτῆς. Τὴν ἐπιούσαν τῆς δωροδοκίας ὁ Δημοσθένης «εὐ» καὶ καλῶς ἐρίοις καὶ ταινίαις κατὰ τοῦ τραχήλου κατελιζάμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν προῆλθε. Καὶ κελευόντων ἀνίστασθαι καὶ λέγειν, διένειυεν ὡς νὰ ποκεκομμένης αὐτῷ τῆς φωνῆς, οἱ δὲ εὐφρεῖς χλευάζοντες οὐχ ὑπὸ συνάγης ἔφραζον, ἀλλ' ὑπ' ἀργυράγχης εἰληφθαι νύκτωρ τὸν δημαγωγόν». Ὑποτιθεμένης ἀληθοῦς τῆς δωροδοκίας, οὐχὶ ὁ ἐξηκοντούτης μέγας πολιτικὸς καὶ ῥήτωρ, ἀλλ' ὁ μάλλον ἀφύης Ἀθηναῖος θέλων ἢ ἀποφύγη τὴν συζήτησιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου καὶ προσποιούμενος τὸν ἀσθενῆ, ἤθελε μείνει κατ' οἶκον, δι' αὐτὸν τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόγον τῆς ἀσθενείας. Ὅχι μόνον τὸ τυλιγμα τοῦ λαίμου καὶ ἡ ἀποκοπὴ τῆς φωνῆς εἶναι κωμωδία ἀναξία πολιτικοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ μόνον βλάξ ἄνθρωπος ὅπως πιστοποιήσῃ τὴν ἀσθενείαν αὐτοῦ, ἤθελε παρασταθῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν «εὐ καὶ καλῶς ἐρίοις καὶ ταινίαις κατὰ τοῦ τραχήλου κατελιζάμενος». Ἡ λύσις τῶν Ἀρπαλείων συμπληροῦ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀφύιας τοῦ μυθολόγου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπεμψαν ἐκ τῆς πόλεως τὸν Ἀρπαλον, κατὰ δὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου γενομένου λόγου περὶ τῶν χρημάτων, «ὡν διηρηπάκεσαν οἱ ῥήτορες (βεβαίως οἱ εὐνοικῶς ὑπὲρ τοῦ Ἀρ-

πάλου ἀγορεύσαντες) ὁ Δημοσθένης ὁμῶσε χωρῶν, εἰσήνεγκε ψήφισμα τὴν ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλὴν ἐξετάσαι τὸ πρᾶγμα, καὶ τοὺς ἐκείνη δόξαντας ἀδικεῖν δοῦναι δίκην».

Ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ ἀληθὴς ἱστορία τῆς καταδιώξεως τοῦ Δημοσθένους. Διὰ τῆς νίκης κατὰ τὸν ἀγῶνα περὶ τοῦ στεφάνου ὁ ῥήτωρ ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον σημεῖον τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ τοῦ φθόνου τῶν ἀντιζήλων καὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Ἀλλ' εἰς τούτους προστίθενται πλέον καὶ οἱ μέχρι τοῦδε προσποιούμενοι τὸν φίλον. Ὁ Ὑπερίδης καὶ ἄλλοι ῥήτορες συμπολιτευόμενοι μετὰ τοῦ Δημοσθένους, εἶχον ἀγορεύσει θερμῶς ὑπὲρ τοῦ Ἀρπάλου, ὁ Δημάδης, ὁ Ἀριστογείτων, κύριος οἶδε πόσοι ἄλλοι, βεβαίως εἶχον δωροδοκηθῆ. Διὰ τοῦ ψηφίσματος τὸ ὅποῖον ὁ Δημοσθένης ἔγραψε νὰ ζητηθῶσι καὶ καταδιωχθῶσιν οἱ λαβόντες παρὰ τοῦ Ἀρπάλου δῶρα, ὅλοι οἱ ὑποπτοὶ καὶ οἱ πραγματικῶς δωροδοκηθέντες ἐγένοντο πολέμιοι τοῦ Δημοσθένους, καὶ ἐνούμενοι μετὰ τῶν παλαιότερων ἐχθρῶν αὐτοῦ ἠναγκάζοντο πρὸς ἰδίαν σωτηρίαν νὰ στρέψωσι κατ' αὐτοῦ τὴν ἀνάκρισιν. Κατήγγειλαν λοιπὸν καὶ αὐτὸν ὡς δωροδοκῆντα παρὰ τοῦ Ἀρπάλου, καὶ ὁ Δημοσθένης ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἀθώότητος αὐτοῦ ἐζήτησε νὰ ἐξετάσῃ καὶ περὶ αὐτοῦ ἡ Βουλὴ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐπρότεινε δὲ ἂν ἀποδειχθῇ ἔνοχος, τίμημα (ποινὴν) θανάτου. Ἡ ἀνάκρισις τοῦ Ἀρείου Πάγου διήρκεσεν ἐξ μῆνας, διεξαχθεῖσα ἐν ἄρκῃ μυστικότητι. Ἐλαβὸν ἀρκετὸν καιρὸν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Δημοσθένους ἵνα ἐργασθῶσι παρὰ τοῖς Ἀρεοπαγίταις καὶ βεβαίως ἐκ τούτων πολλοὺς εἶχον φίλους. Ἡ Βουλὴ ἀπεφάνθη περὶ τῆς εἰς δίκην εἰσαγωγῆς μετὰ ὀκτῶ ἄλλων (Δημάδου, Κιφισοφῶντος, Πολυεύκτου, Ἀγνωνίμου, Ἀριστονίκου, Ἀριστογείτωνος, Φιλοκλέους, Χαριμιλέους) καὶ τοῦ Δημοσθένους, καὶ ἀνέθηκε τὴν ὑποστήριξιν τῆς κατηγορίας εἰς δέκα ῥήτορας, τὸν Ὑπερίδην, τὸν Στρατοκλέα, τὸν Δειναρχον, τὸν Πυθέαν κλ. τοὺς ἀποφρανθέντας ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς τῶν αἰτήσεων τοῦ Ἀρπάλου.

Ὁ Δημοσθένης ἦτον ἀθῶος, καὶ τῆς ἀθώότητος αὐτοῦ παρέχει πλήρη καὶ τελευταίαν ἀπόδειξιν ὁ διασωθεὶς λόγος τοῦ Δειναρχοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κατηγορίας. Ὁ Δειναρχος ἦτον ἐκ τῶν διακεκριμένων ῥητόρων τῆς ἐποχῆς καὶ πολεμίων τοῦ Δημοσθένους¹, συνέταξε δὲ τὸν λόγον αὐτοῦ κατὰ τοῦ Δημοσθένους ἐκ 32 σελίδων ἐντύπων εἰς 8^{ον} μέγα, ἔχομεν δὲ καὶ δύο λόγους

1 Ὁ Beullée ἐν σελ. 262 τῆς ἱστορίας τοῦ Δημοσθένους γράφει: «Dinarque démagogue de bas étage qu'il ne faut confondre avec l'orateur justement célèbre de même nom. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἀνέγνωσε τὸν λόγον τοῦ Δειναρχοῦ, οὔτε τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασέως. Εἶναι παράδοξον ὅτι ὁ γάλλος συγγραφεὺς, κάτοχος τῆς ἐλληνικῆς, ancien magistrat γράφων τὸν βίον τοῦ Δημοσθένους περιπίπτει εἰς τοσαῦτα λάθη καὶ τηλικαῦτα ὡς λ. χ. ἐν σελ. 232 Eschine s'était pourvu devant l'assemblée du peuple, appelée par les Grecs le Graphe Paranomon. Γραφὴ παρανόμων ἦτον ἡ ἐκκλησία τοῦ λαοῦ!!! σελ. 261 la Décastérie, Tribunal d'Athènes, un des plus considérables après l'Aréopage κτλ.

τοῦ αὐτοῦ ῥήτορος κατ' ἄλλων δύο ἐκ τῶν διὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν κατηγορουμένων κατὰ τοῦ Ἀριστογείτονος καὶ κατὰ τοῦ Φιλοκλέους¹, πρὸς δὲ τούτοις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εὐρέθησαν καὶ τεμάχια λόγου τοῦ Ὑπερίδου κατὰ τοῦ Δημοσθένους. Εἰς τὸν λόγον τοῦ Δεινάρχου, ὅστις εἶναι πλήρης χολῆς, μετὰ πικρίας καὶ πάθους γεγραμμένος, δὲν εὐρίσκομεν ἀποδείξιν τινα τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου. Ἀληθῶς εἶναι δευτερολογία, ἀλλ' ὁ κατήγορος προλαμβάνει τοὺς δικαστὰς «ἡμῖν τοῖς λοιποῖς συγγνώμην ἔχειν, ἂν τῶν αὐτῶν ἐνίοις περιπίπτωμεν, οὐ γὰρ ἵνα ἐνοχλῶμεν ὑμᾶς, ἀλλ' ἵνα ὀργίζησθε μᾶλλον παραξυνόμενοι, δις περὶ τῶν αὐτῶν ἐροῦμεν». «Ἄν λοιπὸν ὁ Στρατοκλῆς εἰς τὴν πρωτολογίαν ἀνέφερον, ἂν ὑπῆρχον ἀποδείξεις τῆς ἐνοχῆς τοῦ Δημοσθένους ἤθελεν ἐν συντόμῳ τὰς ἐπαναλάβει ὁ Δείναρχος. Συνήθως ἡ δευτερολογία ἦτον ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς πρωτολογίας, καὶ εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ὁ δευτερολογῶν δὲν ἀποφεύγει τὴν ἐπανάληψιν τῶν αὐτῶν ἐπιχειρημάτων, ἵνα παροξύνῃ τοὺς δικαστὰς. Ἀλλὰ τὸ μόνον ἐπιχειρήματα τῆς κατηγορίας εἶναι τὸ φιλοδίκαιον τῆς Βουλῆς τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ ἀφοῦ ἡ Βουλὴ παρέπεμψε τὸν Δημοσθένην εἰς δίκην, πρέπει νὰ ἦναι ἔνοχος. Τὸ ἐπιχείρημα οὐχὶ μόνον νομικῶς ἐξεταζόμενον δὲν παρέχει ἔνδειξιν ἐνοχῆς, ἀλλὰ καὶ πραγματικῶς εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ἐξελέγχεται ῥητορικὸν σόφισμα, διότι οὐδαμοῦ ἀναφέρονται ἐνδείξεις ἢ λόγοι ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου· διότι αὐτὸς ὁ Δείναρχος δίδει ὡς λόγον τῆς ἀποφάσεως τὸν φόβον τῶν Ἀρεοπαγιτῶν μήπως ἡ ἀπόλυσις τῶν κατηγορουμένων ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἀποδοθῆ εἰς ἀδυναμίαν αὐτῆς ἐπηρεασθείσης ἐκ τῆς τῶν κατηγορουμένων ἰσχῦος ἐν τῷ λέγειν καὶ πράττειν (Δείναρχος Β' 2)· διότι οὐδὲ ἂν ἐγένοντο γνωστὰ εἰς τὸ κοινὸν αἰ διὰ τῆς ἀνακρίσεως συλλεγεῖσθαι πληροφορίαι, καὶ κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Δημοσθένους (Ἐπιστολὴ Β') ἡ καταδίωξις αὐτοῦ ἐστηρίζετο εἰς τὰ ἀπόρρητα τῆς Βουλῆς· διότι καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστογείτων, καὶ ὅσοι ἄλλοι ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Βουλῆς παραπεμφθέντων ἐκρίθησαν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἀπελύθησαν. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶναι ὅτι οὐδαμοῦ εὐρίσκομεν ὠρισμένας τὰς περιστάσεις τῆς εἰς τὸν Δημοσθένην ἀποδιδомένης δωροδοκίας. Ὁ Δείναρχος λέγει ὅτι ἐξήλεγε τὴν Βουλὴν τὸν Δημοσθένην ἔχοντα εἴκοσι τάλαντα, παρὰ τίνος, διὰ τίνος, ἐπὶ τίνι, καὶ πότε λαβόντα; οὐδὲν ὠρισμένον ἀπαντᾷται. Ποῖος τέλος πάντων ὁ λόγος ἢ ἁ σκοπὸς τῆς δωροδοκίας; Ὡς πρὸς τοῦτο εἶναι ἀντιφατικαὶ αἱ πληροφορίαι τῶν μεταγενεστέρων Ἑλλήνων ἱστορικῶν, οἵτινες ἀναφέρουσι τὰ ὑπὸ τῶν συγχρόνων τοῦ Δημοσθένους ἱστορηθέντα ἢ θρυληθέντα. Κατὰ τινὰς ἐδέχθη

¹ Γνωστὸν ὅτι κατὰ τὴν δικονομίαν τῶν Ἀθηναίων εἰσῆγετο χωριστὴ κατηγορία δι' ἕνα ἕκαστον κατηγορούμενον πρὸς εὐστοχωτέραν διεξαγωγὴν καὶ ἐκδίκασιν τῆς κατηγορίας. Καὶ κατὰ τὰς νεωτέρας νομοθεσίας δὲν ἔτι ὑπῆρχε λόγος ἵνα ἐνωθῆ ἡ συζήτησις τῆς κατηγορίας κατὰ τοῦ Δημοσθένους μετὰ τῆς κατὰ τοῦ Ἀριστογείτονος, μὴ ἀποδιδомένης εἰς αὐτοὺς συστάσεως. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτου κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον ἔπρεπε νὰ δικασθῆ εἰς ἕκαστος χωριστά. Εἰσῆχθη δὲ πρώτη ἡ κατὰ τοῦ Δημοσθένους κατηγορία πρὸς ἐκδίκασιν.

χρήματα τοῦ Ἀρπάλου ὅπως διευκολύνῃ τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ πρὸ τῆς ὑποτιθεμένης δωροδοκίας ὁ δῆμος εἶχεν ἀποφασίσει τὴν ἀποπομπὴν τοῦ Ἀρπάλου, οὐδέποτε λόγος ἐγένετο περὶ συλλήψεως ἢ κρατήσεως αὐτοῦ, οὐδὲ ὁ Δημοσθένης ἦτον Ἀρχὴ ἀρμοδία πρὸς ἐκτέλεσιν τοιοῦτου μέτρου. Ὁ Ψευδοπλούταρχος ἀναφέρει ὡς ἀφορμὴν τῶν ὑπονοιῶν καὶ τῆς καταδιώξεως ἐπὶ δωροδοκίᾳ ὅτι ὁ Ἀρπαλος ἐπὶ τῇ προσκλήσει τοῦ Δημοσθένους ἐδήλωσεν ὅτι ἔφερεν 720 τάλαντα, καὶ μετὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ εὐρέθησαν μόνον 350. Ἀλλ' ὁ Δημοσθένης δὲν κατηγορήθη ἐπὶ ὑπεξαίρεσει· ὅτι δῆθεν παραγγεληθεὶς νὰ φυλάττῃ ἢ παραλαβὼν τὸν θησαυρὸν τοῦ Ἀρπάλου, κατεκράτησε μέρος. Ἡ δ' ἐλάττωσις αὐτοῦ ἐνῶ δὲν παρέχει ἀφορμὴν καταδιώξεως οὐδ' ἔνδειξιν ἐνοχῆς ἐπὶ δωροδοκίᾳ τοῦ Δημοσθένους, διότι ὁ Ἀρπαλος ἠδύνατο νὰ ἐκτιμῆσθαι κακῶς ἢ νὰ παραστήσῃ ψευδῶς τὴν ἀξίαν τοῦ θησαυροῦ ὡς ἀνωτέραν τῆς πραγματικῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲν συμβιβάζεται μετὰ τῆς κατηγορίας ἐπὶ δωροδοκίᾳ· διότι ἂν ὁ Δημοσθένης ἦτον ὁ φύλαξ τοῦ θησαυροῦ, καὶ συγχρόνως εὐκόλυνε τὴν ἀπόδρασιν τοῦ Ἀρπάλου, δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ δωροδοκῆται παρὰ τούτου, δυνάμενος καὶ ἄνευ τῆς συμπράξεως τούτου νὰ ὑπεξαίρεσθαι ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως φυλαττομένων πλείονα τῶν δοθέντων αὐτῷ δῶρων.

Ἐπιβεβαίωσις δὲ τοῦ Δημοσθένους τὴν ἀθωότητα καὶ τὴν παρὰ τοῖς Ἀρεοπαγίταις ῥαδιουργίαν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, τὸ γεγονός ὅπερ ἐκ τῆς ἰδίας ἐπιστολῆς πληροφοροῦμεθα ὅτι μίαν πρώτην τῆς Βουλῆς ἀπόφασιν, ὡς ἀδικαιολόγητον ἀπέκρουσεν ἡ Ἐκκλησία «τὸ γὰρ οἷς ἂν ἡ Βουλὴ φῆσθαι τοὺς ὁμωμοκότας δικαστὰς προστίθεσθαι μηδεμίαν ἀποδείξεως ῥηθείσης, τῆς πολιτείας παραχωρεῖν ἦν· ἐπειδὴ δὲ καλῶς ποιῶντες ἤσθησθε τὴν δυναστείαν ἢ ἦν τινες τῶν ἐν τῇ Βουλῇ κατεσκευάζοντο ἑαυτοῖς, καὶ πρὸς τὰς ἀποδείξεις τούτους ἀγῶνας κρίνετε, τὰ δ' ἀπόρρητα τούτων ἐπιτιμῆσεως ἀξία εὐρήκατε, νοῖμαι δεῖν... τῆς ὁμοίας τυχεῖν σωτηρίας τοῖς τῶν ὁμοίων αἰτιῶν τετυχηκόσι (1467)» καὶ παρακατιῶν «ἐπειδὴ δὲ καλῶς ποιούσα ἡ δικαία τύχη τῆς ἀδίκου κρατήσασα δις περὶ τῶν αὐτῶν ἀπέδωκεν ὑμῖν βουλευσασθαι τῶ μὴδὲν ἀνήκεστον ἐψηφίσθαι περὶ ἐμοῦ, σώσατέ με, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ψηφίσασθε καὶ ὑμῶν αὐτῶν ἀξία καὶ ἐμοῦ».

Ἐκ τῶν γραφομένων τοῦ Δημοσθένους φεύγοντος ἤδη ἐν Καλαυρίᾳ ἐξάγεται ὅτι δὲν ἐδικάσθη, οὐδὲ κατεδικάσθη, τοῦλάχιστον δὲν ἀπελογήθη κατὰ τὴν ἐπὶ δωροδοκίᾳ κατ' αὐτοῦ δίκην. Ὁ Πλούταρχος γράφει: «Ἐν δὲ πρώτοις αὐτοῦ τῆς Βουλῆς ἐκείνης καταψηφισαμένης εἰσῆλθε μὲν εἰς τὸ δίκαιον στήριον, ὄρων δὲ πεντήκοντα τάλαντων δίκην, καὶ παραδοθεὶς εἰς τὸ δεσμοκτήριον αἰσχύνῃ τῆς αἰτίας, φασὶ, καὶ δι' ἀσθένειαν τοῦ σώματος, οὐ βδυναμένου φέρειν τὸν εἰργμόν, ἀπέδρα, τοὺς μὲν λαθῶν τῶν δὲ λαθεῖν ἐξουσίαν δόντων» καὶ τὴν παράδοσιν ταύτην ἠκολούθησαν πάντες οἱ νεώτεροι βιογράφοι τοῦ Δημοσθένους. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἀντίθετος παράδοσις τὴν ὁποίαν δῖεσσαν, ὁ Ψευδοπλούταρχος ἐν βίῳ τῶν Δέκα Ῥητόρων «ἀλοῦς ἔφυγε πεντα-

πλασίονα ἀποτίσαι μὴ δυνάμενος (εἶχε δ' αἰτίαν τριάκοντα τάλαντα λαβεῖν) ἢ ὡς ἔνιοι οὐχ ὑπομείνας τὴν κρίσιν», καὶ ὁ μᾶλλον τοῦ Πλουτάρχου ἀξιόπιστος Ἀππιανός¹ (ῥωμ. ἐμφυλίων 2, 15). «Καὶ Δημοσθένη, φασί, τὸν Ἀθηναῖον οὐδ' ὑποστῆναι τὴν ἐκαστοῦ δίκην, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἀγῶνος φυγεῖν». Καὶ αὕτη μοι φαίνεται ἀληθεστέρα ἐκ πολλῶν τεκμηρίων, ἐξ ὧν σημειῶ τὰ κυριώτερα.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ῥήτορες Ἀθηναῖοι ἔγραφον τοὺς λόγους αὐτῶν, καὶ δὴ τούτου ἕνεκα ἐγένοντο θαυμαστοὶ ῥήτορες. Ἐκ τούτου καταπίπτει τὸ ἐναντίον ἐπιχείρημα ὅπερ ἠδύνατό τις νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Δεινάρχου καὶ τῶν τεμαχίων τοῦ Ὑπερίδου. Ὁ Δειναρχος ἔγραψε τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τῆς συζητήσεως τῆς κατὰ τοῦ Δημοσθένους κατηγορίας καὶ τῆς καταδίκης αὐτοῦ. Ἀλλ' αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς δὲν παρέχουσιν ἀπόδειξιν ὅτι ὁ Δειναρχος ἀπήγγειλεν αὐτοὺς ὅπως ἐγράφησαν καὶ ὅπως σώζονται μέχρις ἡμῶν. Ἀφ' ἐτέρου ἦτο δυνατόν ὁ Δημοσθένης αὐτὸς κατηγοροῦμενος νὰ μὴν ἐτοιμάσῃ τὸν λόγον τῆς ἰδίας ὑπερασπίσεως; Ἀλλ' ἔχνος τοιοῦτου λόγου οὔτε σώζεται, οὔτε παρὰ τῶν ἱστορικῶν μνημονεύεται, οὔτε παρὰ τοῦ Δημοσθένους ἀναφέρεται.

Ὁ Schaefer ἀκολουθῶν τὸν Πλούταρχον, ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Δημοσθένους λαμβάνει τὴν φράσιν «οὐκ ἔφυγον τὸν ἀγῶνα» παραλείπων τὸ λοιπὸν μέρος τῆς προτάσεως ἐξ ἧς ἐξάγεται ἡ ἐναντία ἔννοια. Ἡ ὅλη πρότασις (1472 ἐν τέλει) εἶναι τοιαύτη: «Καὶ γὰρ ἐμαυτοῦ κυρίου ἐποίησα, καὶ οὐκ ἔφυγον τὸν ἀγῶνα ἵνα μήτε προδῶ τὴν ἀλήθειαν (ἀρνούμενος δηλονότι διὰ τῆς ἀντωμοσίας τὴν ἐνοχὴν μου) μήτ' ἄκυρος ὑμῶν ἐμοῦ μηδεὶς γένηται» (ὅπως στερήσω τινὰ ἐξ ὑμῶν τοῦ δικαιώματος τῆς κρίσεως), ἀλλ' ὅτι βούλοισθε τούτῳ χρῆσασθε». Κατ' ἐμὲ τὸ ἀρνητικὸν ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς τὸ ἔφυγον τὸν ἀγῶνα ἀλλ' εἰς τὴν ἐπομένῃν αἰτιολογίαν τῆς φυγῆς. Δηλαδή ἔφυγον τὸν ἀγῶνα οὐχὶ ὅπως ἀποφύγω ἀπολογίαν ψευδῆ, ἢ περιφρονήσω τὴν ἐξουσίαν ὑμῶν, ἀλλ' ἵνα σὰς ἀφήσω κυρίου νὰ πράξῃτε ὅ, τι βουληθῆτε. Ὁ ἐναντιωματικὸς ἀλλ' ἵνα δὲν ἀφίνει ἀμφιβολίαν ὅτι τὸ οὐκ ἀναφέρεται εἰς τὸ προηγούμενον ἵνα μὴ προδῶ. Διὰ τούτου λοιπὸν δικαιολογεῖ ὁ Δημοσθένης διατὶ ἔφυγε τὸν ἀγῶνα. Δὲν ἀντίκειται δὲ τὸ χωρίον τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς «οὔτε γὰρ ἔγωγε τῶν Ἀρπάλου φίλων φανήσομαι γεγονώς, τῶν τε γραφέντων» περὶ Ἀρπάλου μόνα τὰ ἐμοὶ πεπραγμένα ἀνέγκλητον πεποίηκε τὴν πόλιν» ἐξ ὧν πάντων δηλόν ἐστιν ὅτι καιρῶ τινι ληφθεὶς, καὶ οὐκ ἀδικήματι, τῇ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐν ταῖς αἰτίαις ὀργῇ περιπέπτωκα ἀδίκως, τῷ πρώτῳ» εἰσεῖναι. Ἐπεὶ τί τῶν δικαίων οὐκ εἶπον ἐγὼ τῶν σεσωκότων τοὺς ὕστερον» κρινομένους; ἢ τίνα ἔλεγχον εἶπεν ἡ Βουλὴ κατ' ἐμοῦ; ἢ τίνα νῦν ἂν εἶπεν ἔχει; οὐ γὰρ ἔστιν οὐδεὶς, τὰ γὰρ μὴ γενόμενα οὐκ ἔστι ποιῆσαι γεγενῆ-

¹ Ὁ Ἀππιανὸς ἦτο ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ δικηγόρος· συνάμα δὲ ἱστοριογράφος δεικνύων πλείω τὸν Πλουτάρχου ἀκρίθειαν καὶ κρίσιν.

σθαι». Τὸ κρίνομαι δὲν σημαίνει συζητῶ κατηγορίαν, ἀλλ' ἀπλῶς καταδιώκομαι ἐνώπιον δικαστοῦ. Ἐν δὲ τῷ τεμαχίῳ τούτῳ ὁ Δημοσθένης γράφει μόνον ὅτι οὐδεμίαν δύναται νὰ προσαχθῇ ἐνδειξίς ὅτι αὐτὸς ἔπραξε τι ὑπὲρ τοῦ Ἀρπάλου, χωρὶς δὲ νὰ πράξῃ ἀδικημά τι, ἐπέσυρεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν κατὰ τῶν λοιπῶν καταδιωκομένων ὀργὴν τῆς πόλεως διότι ἢ κατ' αὐτοῦ κατηγορία εἰσῆχθη πρώτη. Ἐξ ὧν δὲ ὁ Δημοσθένης ὡς ῥήτωρ εἶπε καὶ ἔπραξεν, ἐσώθησαν οἱ μετ' αὐτὸν εἰσαχθέντες εἰς δίκην, διότι διὰ τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ὁ Δημοσθένης ἐσυμβούλευσε, προσλήφθη πάσα ζημία καὶ πᾶς κίνδυνος τῆς πόλεως, ὥστε δὲν ὑπῆρχεν ἀφορμὴ καταδίκης τῶν ἐπὶ τοῖς Ἀρπαλείοις καταδιωκομένων.

Δὲν ἀντίκειται πρὸς τὴν εἰς ἡμᾶς γνωστὴν νομολογίαν τῶν Ἀθηναίων ὅτι ὁ Δημοσθένης φεύγων τὸν ἀγῶνα κατεδικάσθη ἐρήμην, διότι εἰς τοὺς ἀπτικὸς ῥήτορας ἀπαντῶμεν τοιαύτας ἐρήμην τοῦ καταδιωκομένου καταδίκης χωρὶς νὰ φαίνεται κτλ ὅτι οἱ ἐρήμην δικασθέντες ὑπὸ τῶν Ἡλιαστῶν εἶχον τὸ δικαίωμα τῆς ἀνακοπῆς, τὸ ὁποῖον ὁ νόμος ἐπέτρεπε κατὰ τῶν ἐρήμην ἀποφάσεων τῶν δικατητῶν ἐπὶ δικῶν ἰδίων (Θουκ. VI, 61. Λυκούργου κατὰ Λεωκρ. λα' 6)¹. Ἀλλ' ἐγείρονται σπουδαῖοι δισταγμοὶ καὶ περὶ τούτου, ἂν ἐπῆλθεν ἐρήμην συζήτησις καὶ καταδίκη τοῦ Δημοσθένους, ὅπως δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὑποθέτοντες τὸν κατὰ Ἀριστογείτονος λόγον τοῦ Δεινάρχου ἀπαγγεληθέντα ἐνώπιον τῶν δικαστῶν, ὁποῖος παρὰ τοῦ ῥήτορος συνταχθεὶς ἐσώθη μέχρις ἡμῶν.

Ὁ Πλούταρχος ὀρίζει πεντήκοντα καὶ ὁ Ψευδοπλούταρχος ἑκατὸν πεντήκοντα τάλαντα τὴν ποινὴν εἰς ἣν κατεδικάσθη ὁ Δημοσθένης, ἀλλὰ τοιαύτη ποινὴ δὲν συμβιβάζεται μετὰ τὴν δωροδοκίαν εἴκοσι τάλαντων. Κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ὁποῖους ἐπικαλεῖται ὁ Δειναρχος, ἡ ποινὴ τῆς δωροδοκίας ἦτο θάνατος, ἢ λόγῳ ἐλαφρυντικῶν περιστάσεων (κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν νεωτέρων) τὸ δεκαπλάσιον τοῦ λήμματος. Ἡ λοιπὸν πρέπει νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν φράσιν τοῦ Δεινάρχου ὅτι ὁ Δημοσθένης ἐξηλέγχθη παρὰ τῆς Βουλῆς ἔχων εἴκοσι τάλαντα ὡς σημαίνουσιν οὐχὶ ὅτι τόσα ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἀρπάλου δῶρον, ἀλλὰ τόσα εὑρέθησαν παρ' αὐτῷ, ἐξηλέγχθη δὲ λαβὼν μόνον δύο καὶ ἡμισυ τάλαντα, καὶ τότε καταπίπτει ἡ διήγησις τῆς χρυσῆς κύλικος καὶ τῶν ἐν αὐτῇ δέκα τάλαντων ἢ ἡ χρηματικὴ ποινὴ τοῦ Δημοσθένους δὲν εἶναι συνέπεια καταδίκης δικαστικῆς ἐπὶ δωροδοκίᾳ. Ὁ Δειναρχος ἐπιβεβαιῶν ὅτι ὁ Δημοσθένης ὤρισεν ἑαυτῷ τίμημα, ἐὰν ἀποδειχθῇ ἔνοχος, θανάτου, καὶ θεωρεῖ ὡς ἀναμφισβητήτως τοιαύτην ποινὴν ἐπιβλητέαν εἰς τὸν κατηγορούμενον τὸ μὲν διότι αὕτη ἐκ τοῦ νόμου ὤριζετο, τὸ δὲ διότι ταύτην ὁ κατηγορούμενος ὤρισε τίμημα τοῦ ἀγῶνος. Εἶναι λοιπὸν ἀσυμβίβαστος

¹ Ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ τὴν ἐρήμην καταδίκην αὐτοῦ ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἀπελογήθη ἐνώπιον τοῦ δήμου καὶ τῆς Βουλῆς καὶ ἀπελύθη τῆς καταδιώξεως ἄνευ ἀνακοπῆς καὶ νέας δίχης ἐνώπιον τῶν δικαστῶν (Ξενοφ. Ἑλλ. Ἱστορ. Α', δ' 20).

πρός ταῦτα ἡ καταδίκη τοῦ Δημοσθένους μετὰ τὴν συζήτησιν τῆς κατηγορίας εἰς χρηματικὴν ποινὴν πεντήκοντα ταλάντων.

Ἡ ἀπόδρασις τοῦ Δημοσθένους ἐκ τῆς εἰρκτῆς μοι φαίνεται ἄλλος μῦθος, τὸν ὁποῖον ἀκρίτως παρεδέχθη ὁ Πλούταρχος, καὶ ἀβασανίστως ἠκολούθησαν οἱ νεώτεροι. Ἄν ὁ Δημοσθένης ἐφυλακίζετο, βεβαίως οἱ ἐχθροὶ του δὲν ἤθελον ἐπιτρέψει τοσοῦτον εὐκόλως καὶ ταχέως τὴν ἀπόδρασιν αὐτοῦ. Ὁ Πλούταρχος δὲν ἐξηγεῖ τὴν μετατροπὴν τῆς χρηματικῆς ποινῆς εἰς εἰρκτὴν. Ὁ δὲ Schaefer ἐξηγεῖ αὐτὴν ὡς προσωπικὴν κράτησιν μὴ δυναμένου τοῦ Δημοσθένους νὰ πληρώσῃ τὴν χρηματικὴν ποινὴν. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐπιστολῇ πρὸς τὴν Βουλὴν καὶ τὸν δῆμον ὁ Δημοσθένης ἐλέγχει ἐπὶ ἀχαριστίᾳ τοὺς Ἀθηναίους διότι ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀθήνας «ἵνα εἰσπράξῃς τὰ (πρὸς αὐτὸν) ὄφειλά μενα καὶ τοὺς φίλους ἐρανίσας τὰ πρὸς ὑμᾶς (τοὺς Ἀθηναίους) διοικήσω...» καὶ μόνον αἰτοῦντος ἄδειαν ὅσον περ χρόνον τὴν ἔκτισιν δεδώκατε, ταῦτα ἡμῶν οὐ συγχωρεῖτε, ἐρωτᾶτε δὲ τίς οὖν αὐτὸν κωλύει παρεῖναι καὶ ταῦτα ἡμῶν πρᾶττειν; Τὸ «τὰ πρὸς ὑμᾶς διοικήσω» ἂν δὲν ἀπατῶμαι, σημαίνει νὰ οἰκονομήσω τὸ ποσὸν περὶ τοῦ ὁποίου εἴμεθα εἰς διένεξιν, ἢ διαφορὰν τοῦ ἀστικοῦ δικαίου! 1). Οἰαδήποτε ὅμως ὑποτεθῇ αἰτία τῆς ὀφειλῆς, εἰς τὸν Δημοσθένην ἐχορηγήθη προθεσμία πρὸς ἔκτισιν. Διαρκούσης λοιπὸν αὐτῆς δὲν ἠδύνατο νὰ φυλακισθῇ ὡς ὑπερήμερος. Ἐὰν δὲ ὁ Δημοσθένης παρανόμως ἀπέδρα τῆς εἰρκτῆς, οὐδ' αὐτὸς ἠδύνατο νὰ ζητῇ ἄδειαν ἐπανόδου, οὐδ' οἱ Ἀθηναῖοι ἠδύνατο ν' ἀπαντῶσι «καὶ τίς τὸν ἐμποδίζει νὰ ἐπανέλθῃ, ἵνα εἰσπράξῃ τὰ ὀφειλόμενα πρὸς αὐτόν»; Πῶς λοιπὸν ἐξηγεῖται ἡ φυγὴ τοῦ Δημοσθένους καὶ ἡ κατ' αὐτοῦ ἀπαίτησις τοῦ δήμου;

Ἐκ τῶν λόγων τοῦ Δεινάρχου ἐπιβεβαιουῦται ὅτι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐγένετο καταγγελία πρὸς τὸν δῆμον περὶ δωροδοκιῶν τοῦ Ἀρπάκου πρὸς ῥήτορας καὶ ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Δημοσθένους ἀπεφασίσθη νὰ ἐνεργηθῇ δικαστικὴ ἀνάκρισις, ἀνατεθεῖσα εἰς τὴν Βουλὴν τοῦ Ἀρείου Πάγου. Οἱ προσβεβλημένοι ἐκ τοῦ ψήφισματος ἀντενεκάλεσαν τὸν Δημοσθένην πρὸς τὸν δῆμον, ἐπὶ τῇ αὐτῇ πράξει, καὶ κατὰ πρότασιν τοῦ Δημοσθένους διετάχθη καὶ κατὰ τούτου δικαστικὴ ἀνάκρισις. Ἡ καταδίωξις αὐτοῦ λοιπὸν ἐγένετο κατ' εἰσαγγελίαν. Ἡ εἰσαγγελία ἦτο παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἐν ἐκ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς καταδίωξεως, τὰ ὁποῖα διέφερον ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τε τὴν ἀφορμὴν τῆς καταδίωξεως καὶ κατὰ τὴν προανάκρισιν (ὡς λέγομεν σήμερον). Ἡ γραφὴ λ. χ. ἦτον ἡ καταδίωξις τὴν ὁποῖαν ὁ ἰδιώτης Ἀθηναῖος, ἔχων πλήρη τὴν ἐνάσκησιν τῶν τοῦ πολίτου δικαιωμάτων, ἐπεχειρεῖ κατὰ τοῦ παραβάτου τοῦ νόμου πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας, ἀναδεχόμενος τοὺς κινδύνους τῆς καταδίωξεως. Ἡ εἰσαγγελία ἦτον ἡ παρὰ τῆς Βουλῆς ἢ τοῦ δήμου διατασσομένη καταδίωξις διὰ πρᾶξιν προσβάλλουσιν ἀμέσως τὴν πολιτείαν. Εἶχε δὲ

1 Ὁρα τὴν σημείωσιν τοῦ ὄρου πρὸς τινὰ εἰς ἀντίθεσιν τοῦ κατὰ τινος ἐν τῇ διατριβῇ μου περὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἐν Δικαστικοῖς Χρονικοῖς φύλλον 19 σελ. 150.

τοῦτο ἰδιάζον ὅτι ὁ καταγγεῖλας τὴν πρᾶξιν δὲν ὑπέκειτο εἰς κανένα κίνδυνον ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας τῆς καταδίωξεως, ἢ προανάκρισις διεξήγετο οὐχὶ παρὰ τοῦ Ἀρχοντος, δυνάμει τῆς τακτικῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας, ἀλλὰ παρὰ τῆς Ἀρχῆς εἰς τὴν ἐνετείλατο τὴν ζήτησιν (ἀνάκρισιν) ἢ Βουλὴ ἢ ὁ δῆμος, καὶ μετὰ τὴν προανάκρισιν ἢ ἡ Βουλὴ ἐπέβαλε χρηματικὴν ποινὴν μέχρι 500 δραχμῶν ἢ εἰσήγετο δίκη ποινικὴ εἰς τὸ δικαστήριον, τὴν Ἡλιακίαν συγκειμένην ἐκ χιλίων πεντακοσίων δικαστῶν καὶ ἐνός. Ἐπὶ δὲ τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ὑποθέσει, ἐξαιρετικῶς κατὰ τὴν ἐπὶ εἰσαγγελίας διαδικασίαν, ὁ εἰς δίκην εἰσαγόμενος προσφυλακίζετο. Ἡ προανάκρισις τῆς Βουλῆς τοῦ Ἀρείου Πάγου παρετάθη ἐπὶ ἐξ μῆνας, κατ' αὐτὴν δὲ φαίνεται ὁ Δημοσθένης δυσπιστῶν εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν Ἀρσοπαγιτῶν καὶ προκαλῶν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν περιστάσεων τῆς ἀποδιδόμενης αὐτῷ δωροδοκίας (Δεινάρχου λόγος κατὰ Δημοσθ.). Ἀλλὰ μετὰ τοὺς ἐξ μῆνας ἡ Βουλὴ ἀπεφνήγαστο (ἐξέδοτο βούλευμα, διότι τοῦτο μόνον ἐνταῦθα σημαίνει τὸ ἡ Βουλὴ κατεψηφίσαστο) 1 περὶ τῆς εἰς δίκην παραπομπῆς τοῦ Δημοσθένους, διώρισε δέκα ῥήτορας ὅπως ὑποστηρίξωσι τὴν κατηγορίαν καὶ δὲν ἀπελείπετο εἰμὴ ἢ προφυλάκισις τοῦ Δημοσθένους ὅπως εἰσαχθῇ πρὸς συζήτησιν ἢ δίκην.

Ὁ Δημοσθένης ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ δὲν δικαιολογεῖται ὡς ἀποδρᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς. Αἱ φράσεις του ἐξηγοῦσι τὴν ἔνοιαν ὅτι ἀπέφυγε τὴν προφυλάκισιν καὶ τὸν ἀγῶνα οὐχὶ ἀπελπίζομενος διὰ τὴν ἔκβασιν τῆς δίκης, ἀλλὰ μὴ ὑποφέρων τὸ ὄνειδος τῆς εἰρκτῆς καὶ τὴν κακοπάθειαν τοῦ σώματος. «Καὶ ἡμῶν τὸ ἀπελθεῖν οὐκ ἂν εἰκότως ὀργὴν πρὸς με ποιήσειεν οὐ γὰρ ἀπεγνωκῶς ὑμᾶς οὐδ' ἐτέρωσε βλέπων οὐδαμοῖ μετέστην, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τοῦ ὄνειδος τῆς εἰρκτῆς χαλεπῶς τῷ λογισμῷ φέρων, εἶτα διὰ τὴν ἡλικίαν οὐκ ἂν ὅλος τ' ὦν τῷ σώματι τὴν κακοπάθειαν ὑπενεγκεῖν ἔτι δ' οὐδ' ὑμᾶς ἐνόημιζον ἀβουλεῖν ἔξω με προπηλακισμοῦ γενέσθαι, ὅς οὐδὲν ὑμᾶς ὠφελῶν ἐμὲ νὰ πᾶλλυεν». Κατὰ τοὺς νόμους τῶν Ἀθηναίων ὁ κατηγορούμενος εἶχε τὸ δικαίωμα πρὸς τῆς ἀπαγγελίας τῆς ἀποφάσεως καὶ μετὰ τὴν πρώτην ἀγόρευσιν πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ νὰ φύγῃ. Διὰ τούτου ἡ πολιτεία ἐθεωρεῖτο ἱκανοποιουμένη καὶ ἡ καταδίωξις ἔπαυεν, ἐπανελαμβάνετο δὲ ὅταν ὁ κατηγορούμενος ἐπανήρχετο μὴ τυχῶν ἀμνηστίας παρὰ τοῦ δήμου. Τοῦτο συνέβη ἐπὶ τῶν Ἀρπακείων εἰς τὸν Φιλοκλέα, ὅστις κατεδιώκετο ἐπίσης ἐπὶ δωροδοκίας, ἔφυγεν, ἀφοῦ δὲ εἶδεν ἀθωωθέντας τοὺς ἄλλους ἐκ τῶν καταδιωκόμενων ἐπανήλθεν, ἐδικάσθη, κατηγοροῦντος τοῦ Δεινάρχου, καὶ ἠθιώθη. Ὅτι διὰ τῆς φυγῆς τοῦ Δημοσθένους ἔπαυσεν ἡ καταδίωξις πρὶν ἢ τὸ δικαστήριον ἀποφανθῇ γράφει παρακατιῶν ὁ Δημοσθένης ἀεπειδὴ δὲ καλῶς ποιούσα ἡ

1 Ὁ Boullée ἐκλαμβάνει ὡς ἐμφανισθέντα τὸν Δημοσθένην ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ δικασθέντα παρὰ τῆς Βουλῆς. L'histoire n'a conservé aucune trace de l'attitude que Demosthènes tint en présence del' Aréopage. Le Discours qu'il prononça κτλ. Déclaré coupable fut condamné κτλ. (σελ. 263). Ὅλα μῦθος.

δικαία τύχη τῆς ἀδίκου κρατήσασα, δις περι τῶν αὐτῶν ἀπέδωκεν ὑμῖν βουλευσασθαι, τῷ μηδὲν ἀρήκεστον εἴηθῆσθαι περι ἐμοῦ, σώσατέ με, ὧ ἀνδρες Ἀθηναῖοι κτλ.» Διατί λοιπὸν ὁ Δημοσθένης διαμαρτυρούμενος περι τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας; Ποία εἶναι ἡ δευτέρα βούλευσις, κρίσις τῶν Ἀθηναίων, καὶ τί παρ' αὐτῶν ζητεῖ; Ὁ Δημοσθένης ἦτο κύριος νὰ ἐπανεῖλθῃ, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ προφυλακισθῇ καὶ νὰ δικασθῇ καὶ τὴν προφυλάκισιν ἤθελε ν' ἀποφύγῃ. Ἀφοῦ διὰ τῆς φυγῆς ἐματκαιώθη ἡ δίκη ἐνώπιον τῶν Ἡλιαστῶν, πολὺ πιθανῶς ἡ ὑπόθεσις τῶν Ἀρπαλείων κατέστη ἀντικείμενον πολιτικῆς συζητήσεως τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ὅπως ἐξευρεθῇ ὁ τρόπος τῆς ἀποδόσεως τῶν ὑπεξαιρεθέντων εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅπως ληφθῇ μέτρον περι τῶν φυγάδων κτλ. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Δημοσθένης γράφει ἐκλιπαρῶν χάριν, ἀμνηστειαν, παρὰ τοῦ δήμου καὶ τῆς Βουλῆς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀδίκου καταδιώξεως. Ἡ πρώτη λοιπὸν ψήφισις ἐγένετο ὅταν ὁ δῆμος ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις τῆς ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ Βουλῆς, καθὼς γράφει ὁ Δημοσθένης ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιστολῆς «ἕως μὲν ἐώρων ὑμᾶς, οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως φανεραῶς οὐδ' ἐλέγχου γιγνομένου παρὰ τῆς Βουλῆς, πρὸς τὰ ταύτης ἀπόρρητα καταψηφιζομένους. . . . στέργειν ἡγοῦμην». Ἡ δευτέρα εἶναι καθ' ἣν ὁ Δημοσθένης ζητεῖ παρὰ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς περαιτέρω καταδιώξεως.

Ἐκ τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην διάσκεψιν τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἐπεβλήθη εἰς τὸν Δημοσθένην ἡ ἐντὸς ἡμέρας προθεσμία ἀπόδοσις χρηματικοῦ τινος ποσοῦ εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἐλλείμματος τοῦ Ἀρπαλείου θησαυροῦ. Ὁ Δημοσθένης ἐζήτησε παρὰ τοῦ δήμου τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανεῖλθῃ ἐλεύθερος μέχρι τῆς προθεσμίας ταύτης, ἵνα ἐκ τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ καὶ τῶν ἐράνων τῶν φίλων του συμπληρώσῃ τὸ ποσὸν ὅπερ ἐζητεῖτο παρ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τούτου ἀπαλλαγῇ τῆς καταδιώξεως. Οὕτω δ' ἐξηγεῖται τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν χωρίον τῆς Γ' ἐπιστολῆς «οὐθ' ὑμᾶς αὐτοὺς αἰσχύνεσθε ἐφ' οἷς Ἀριστογείτονα ἀφήκατε, ἐπὶ τούτοις Δημοσθένην ἐκβεβληκότες, καὶ ἂ τοῖς τολμῶσι μηδὲν ὑμῶν φροντίζειν μὴ λαβοῦσι παρ' ὑμῶν ἕξεστιν ἔχειν, ταῦτα οὐ διδόντες ἐμοί, ἵνα ἂν οἷός τε φῶ, τὰ τε ὀφειλόμενα εἰσπράξας καὶ τοὺς φίλους ἐρανίσας τὰ πρὸς ὑμᾶς διοικήσω, καὶ μὴ γῆρας καὶ φυγὴν ἐπίχειρα τῶν ὑπὲρ ὑμῶν πεπονημένων ἔχων, κοινὸν ὄνειδος τῶν ἀδικησάντων, ἐπὶ ξένης περιῶν ὀρώμαι» βουλομένου δὲ . . . . καὶ μόνον αἰτοῦντος ἄδειαν ὅσον περ χρόνον τὴν ἑκτισιν δεδώκατε, ταῦτα μὲν οὐ συγχωρεῖτε, ἐρωτᾶτε δὲ, τίς οὖν αὐτὸν κωλύει παρῆναι καὶ ταῦτα πράττειν»; Οἱ Ἀθηναῖοι ἀποφύγοντες νὰ παραδεχθῶσι τὴν αἴτησιν τοῦ Δημοσθένους ἀπήντησαν, καὶ τίς τὸν ἐμποδίζει νὰ ἐπανεῖλθῃ; ἔχει ἐκ τοῦ νόμου τὸ δικαίωμα. Ἀλλ' ὁ Δημοσθένης ἐζητεῖ καὶ εἰς τὴν τελευταίαν περίστασιν τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς προφυλακίσεως, μενούσης ἐκκρεμοῦς τῆς καταδιώξεως καὶ καταργουμένης, ἐὰν ἐντὸς τῆς ταχθείσης

αὐτῷ προθεσμίας πληρώσῃ τὸ ποσὸν εἰς τὸ ὅποιον οὐχὶ παρὰ τῆς Ἡλιαίας ἀλλὰ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας κατεδικάσθη. Προκατελιημμένοι ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ἐναντίας γνώμης οἱ ξένοι ἐρμηνευταὶ τοῦ Δημοσθένους, κατ' αὐτὴν ἀνυπόπτως μεταφράζουσι, καὶ ὡς ἀπόδειξιν τῆς ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου καταδίκης τοῦ Δημοσθένους ἐπικαλοῦνται τὴν φράσιν τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ: «Ἀφθόνων δ' ὄντων, ἀπρωῶ τί πρῶτον ὀδύρωμαι τῶν παρόντων κακῶν, πότερον τὴν ἡλικίαν. . . ἢ τὴν αἰσχύνην ἐφ' ἣ κατ' οὐδένα ἔλεγχον οὐδ' ἀποδείξιν ἀλοῦς ἀπόλωλα»; Ὁ Beullée μεταχειρίζεται τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν «Parlerai-je de mon âge avancé. . . ? Parlerai-je de la honte dont me couvre une sentence qui n' a été prononcée sur aucune preuve solide?» Ἀλλὰ ἐκτὸς ὅτι παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἡ φυγὴ ἦτον ἰσοδύναμος πρὸς καταδίκην, τὸ ἀλοῦς σημαίνει οὐχὶ καταδικασθεὶς ἀλλ' ἡττηθεὶς. Καὶ ἀληθῶς ὁ Δημοσθένης ἠδύνατο νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ἡττηθέντα καὶ ἄνευ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἀφοῦ ἔφρευε τὸν ἀγῶνα, καὶ ἀπὸ εἰσαγγελέως καὶ κατηγοροῦ εὗρισκετο αὐτὸς κατηγορούμενος καὶ φυγάς. Ἐπειτα «κατ' οὐδένα ἔλεγχον ἀλοῦς» ἀποτελεῖ μίαν ὄλην ἀρνητικὴν φράσιν, δύναται δὲ νὰ ἐρμηνευθῇ εἴτε «ἀλοῦς ἄνευ ἐλέγχου», εἴτε «μὴ μετ' ἐλέγχου ἀλοῦς». Ἡ μία ἢ ἡ ἄλλη ἐρμηνεία θὰ δοθῇ ἐκ τῶν περιστάσεων, γνωστῶν εἰς τὸν γράφοντα καὶ τοὺς πρὸς οὓς ἀποτείνεται.

Τὸ κατ' ἐμὲ λοιπὸν θεωρῶ ψευδῆ τὴν διήγησιν τοῦ Πλούταρχου περι τῆς δίκης, τῆς καταδίκης καὶ τῆς ἀποδράσεως τοῦ Δημοσθένους, καθὼς φαίνονται ἄτεχνος κακολογία αἱ ἀραὶ καὶ ὕβρεις κατὰ τοῦ δήμου, τὰς ὁποίας ὁ Πλούταρχος ἀποδίδει εἰς τὸν Δημοσθένην φεύγοντα ἐξ Ἀθηνῶν. Καθὼς εἰς ὄλους τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς πράξεις του ἐπὶ τριακονταετίαν πολιτευόμενος, οὕτω καὶ εἰς τὰς ἐπιστολάς ἐκ τῆς ἐξορίας αὐτοῦ φαίνεται ὅσον ὀξύχολος, ἐπιθετικὸς καὶ δριμύς κατὰ τῶν κολάκων καὶ κατὰ τῶν προδοτῶν, τασοῦτον συμπαθῆς πρὸς τὸν δῆμον, ἀφοσιωμένος πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ εὐσεβῆς πρὸς τὴν πολιτείαν. Ὁ πόθος τῆς πατρίδος καὶ ἡ στοργὴ τῆς πολιτείας οὐδέποτε ὑπηγόρευσαν ἐκφράσεις μᾶλλον ἀληθεῖς καὶ παθητικὰς ἢ τὰς τοῦ ἐν Καλαυρίας φυγάδος. Οὐδεὶς Ἕλληνας δύναται ν' ἀναγνώσῃ τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ σήμερον χωρὶς νὰ δακρύσῃ ἀναλογιζόμενος ὁποίους εἶχονεν προγόνους. Ὁ Δημοσθένης ἄνευ προκαταλήψεως κρινόμενος, καὶ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, δὲν ἤθελε φανεῖ κατώτερος τοῦ Ἀριστείδου κατὰ τὴν ἀρετὴν, οὐδὲ τοῦ Θεμιστοκλέους κατὰ τὴν πολιτικὴν περίνοιαν, οὐδὲ τοῦ Περικλέους κατὰ τὴν κυβερνητικὴν ἱκανότητα¹. Ὑπῆρξεν ἀτυχῆς εἰς τὰς περιστάσεις τοῦ βίου του, ἀλλ' ἐπὶ πᾶσιν ἔσχε τὸ ἀτύχημα νὰ διατηρήσῃ ὁ Πλούταρχος ἀκμαία παρὰ

¹ Τὴν ἐπιούσαν τῆς ἡμέρας καθ' ἣν εἶχον γράψῃ τὰς φράσεις ταύτας καὶ τελειώσῃ τὴν μελέτην μου, τυχαίως ἀνοίξας τὸν Λουκιανὸν ἀπήντησα τὴν αὐτὴν κρίσιν. «Τούτον (τὸν Δημοσθένην) οὐ λαθεῖν ἐστὶν οὐ φαναίσιαι, οὐ πριασθαὶ δ' οὐ μᾶλλον, ἢ τὸν Ἀριστείδην ἐκείνον ἢ τὸν Περσῶν βασιλεὺς ἐπύματο. . . . ὁ γὰρ Ἀθηναῖος τοῖς πάλαι Θεμιστοκλῆς καὶ Περικλῆς ἐγένετο, τοῦτο τοῖς νῦν ὁ Δημοσθένης, ἐράμιλλος Θεμιστοκλεῖ μὲν τὴν σύνεσιν, Περικλεῖ δὲ τὸ φρόνημα».

τοῖς μεταγενεστέροις τὰ θρυλήματα τῶν ἀντιζήλων καὶ τῶν ἐχθρῶν τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ ρήτορος, ὅπως οὐδεὶς ἄχρι τοῦδε τολμήσῃ νὰ θαυμάσῃ τὸν Δημοσθένην εἰς ὄλον τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ.

I. A. ΤΥΠΑΛΛΟΣ δικηγόρος.

ΠΟΙΚΙΛΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΟΝΤΟΥ

§ 4.

Παρθενίαι—Παρθένιοι.

Τὸ ἐπίθετον *παρθένιος* σημαίνει τὸν γεννηθέντα ἐκ παρθένου ἦτοι ἐκ γυναικὸς ἀγάμου ἔτι οὐσίας καὶ παρθένου νομιζομένης εὐρίσκεται παρ' Ὀμήρῳ λέγοντι Ἰλ. II, 180 :

τῆς δ' ἐτέρης Εὐδωρος ἀρήϊος ἡγεμόνευε

παρθένιος, τὸν ἔτικτε χορῶ καλῆ Πολυμήλη.

Φέρεται δὲ καὶ παρὰ Πινδάρῳ Ὀλυμπ. Γ', 31 :

κρύψε δὲ *παρθερίαν* ὠδῖνα κόλπους.

Σχολ. Ἰλ. II, 180 «Ὅτι παρθένιος λέγεται ὁ ἐξ ἔτι παρθένου νομιζομένης γεννώμενος, σκότιος δὲ ὁ κατὰ λαθραίων μῆζιν καὶ οὐκ ἀπὸ νομίμου γάμου». Z, 24 «Ὅτι τοὺς μὴ ἐκ φανεράς συνουσίας, λαθραίας δὲ μίξεως γεγονότας σκοτίους καλεῖ, τοὺς δὲ αὐτοὺς καὶ παρθενίους». Πρβ. καὶ Δ, 499.

Ἀπολλών. Σοφισ. Λεξ. Ὀμηρ. σελ. 128, 8 «Παρθένιος: ὁ ἐξ ἀνεκδότου λαθραίως γενόμενος ἀπὸ τοῦ δοκεῖν ἔτι παρθένον εἶναι τὴν γεγεννηκυῖαν αὐτόν».

Εὐστάθ. σελ. 1053, 39 «Παρθένιος δὲ τίς ἐστὶν αὐτός ὁ ποιητῆς δηλοῦ διδάξας παρθένιον εἶναι τῇ μητρὶ παιῖδα, οὗ γεννηθέντος λάθρῃ ἐν παρθενίας καιρῷ, εἶτα τὴν γεννησαμένην ἀνὴρ ἕτερος ἡγάγετο πρὸς δώματα, ὅπερ ἀναφανδὸν ὀπιεῖν πρὸ ὀλίγων ἔφη ὁ ποιητῆς». Πρβ. καὶ σελ. 502, 29 καὶ σελ. 622, 41.

Σχολ. Πινδάρ. σελ. 137 «Παρθένιοι γὰρ λέγονται παῖδες οἱ λάθρῃ τικτόμενοι παρὰ τῶν ἔτι νομιζομένων εἶναι παρθένων».

Φώτ. Λεξ. σελ. 397, 1 «Παρθένιος: ὁ ἐκ παρθένου ἔτι δοκούσης εἶναι γεννώμενος». σελ. 630, 11 «ὑπὸ σκότῳ δὲ γεγονώς: σκότιος, ὅπερ ἐστὶ λαθραῖος· παρθένιος (δὲ) ὁ ὑπὸ (Γρ. ἀπὸ) παρθένου δοκούσης γεγονώς». Πρβ. καὶ Σουῖδ. Τόμ. Β', 6', σελ. 125 καὶ 1373. Παρατηρητέον δ' ὅτι κεῖται

παρὰ τῷ Φωτίῳ καὶ «Παρθένιοι: οἱ γεννώμενοι παρθένω πρὸ τοῦ γήμασθαι· ὑπὸ δὲ Ἀθηναίων Ἐρεχθέως θυγατέρες» (σελ. 397, 3). Ἄλλ' οὔτε κατὰ ταύτην τὴν ἀνάγνωσιν ἔχει ἢ ῥῆσις ὑγιῶς οὔτε κατὰ τὴν παρὰ τῷ Σουῖδῳ φερομένην «Παρθένιοι: οἱ γενόμενοι κτέ.». Φαίνεται δ' ὅτι σύγχυσις δύο παρατηρήσεων ἐγένετο, «Παρθένιοι: οἱ γεννώμενοι παρθένω πρὸ τοῦ γήμασθαι» καὶ «Παρθένιοι: ὑπὸ Ἀθηναίων αἱ Ἐρεχθέως θυγατέρες», κατ' ἐξοχὴν δηλονότι. Πρβ. Φώτ. σελ. 397, 7 καὶ Ἡσύχ. λ. *παρθένιοι*.

Ἡσύχ. «Παρθένιοι: — καὶ οἱ ἐξ ἀνεκδότου λάθρῃ γεννώμενοι παῖδες ἀπὸ τοῦ δοκεῖν ἔτι παρθένου εἶναι τὰς γεννησαμένας αὐτούς» καὶ «Σκότιος: ὁ λάθρῃ γεννηθεὶς τῶν γονέων τῆς κέρης· τοὺς γὰρ μὴ ἐκ φανεράς, λαθραίας δὲ μίξεως γεγονότας σκοτίους ἐκάλουν, ἔνιοι παρθενίους, ἄλλοι κορινθαίους, καθάπερ Μαρσύας ἐν τῇ α'». Πρβ. καὶ Σχολ. Εὐριπ. Ἀλκ. 988 «Καὶ θεῶν σκότιοι: — οἱ λαθραῖοι παῖδες καὶ ἐξ ἀδαδουχῆτων γάμων γενόμενοι — Τούτους οἱ Ῥόδιοι ματροζένους καλοῦσι» (Ἴδε Ἀλβερτον Ἡσυχ. Τόμ. Β', σελ. 549).

Πολυδεύκ. Γ', 21 «Παρθενίας δὲ ὅν τις ἐκ τῆς δοκούσης εἶναι παρθένου οὐ νόμῳ συνοικήσας ἐποίησάτο· καὶ σκότιος ὃν ἐγέννησέ τις λαθῶν ἢ ἔτεκε τις λαθοῦσα. Εὐδουλος δὲ ὁ κωμικὸς τὸ λαθρίδιον γέννημα προανάσυρμα παρθένου καταγελάττως ὠνόμασεν».

Δὲν νομιζόμεν δ' ὅλως ἀνοίκειον νὰ παρατεθῆ ἐναυθὰ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Οὐάκρωνος περὶ τῶν ἐν Ἰλλυρίᾳ παρθένων ἰστορούμενον «Quas virgines ibi appellat, nonnunquam annorum XX, quibus mos eorum non denegavit ante nuptias ut succumberent quibus vellent et incomitatis ut vagari liceret et *liberos habere*» (de re rust. II, 10, 9).

Τὸν τύπον *παρθερίας*, οὗ ποιεῖται μνείαν ὁ Πολυδεύκης, παρ' οὐδενὶ τῶν παλαιῶν εὑρομεν. Ἄλλ' οἱ γεννηθέντες ἐκ τῶν ἐν Σπάρτῃ παρθένων κατὰ τὸν πρῶτον Μεσσηνιακὸν πόλεμον, οἱ μεταναστάντες ὕστερον εἰς Ἰταλίαν καὶ οἰκίσαντες τὸν Τάραντα, ὠνομάζοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *Παρθενίαι*, σπανιώτατα δὲ ἢ οὐδέποτε *Παρθένιοι*. Πρβ. *ἐτησιαί* (ἄνεμοι) — *ἐτήσιοι*, κτλ., περὶ ὧν ἀλλαγῶ.

Ἀριστοτέλ. Πολιτ. Ε', ζ', 2 «Οἷον ἐν Λακεδαιμόνι οἱ λεγόμενοι *Παρθενίαι* (ἐκ τῶν ὁμοίων γὰρ ἦσαν), οὓς φωράσαντες ἐπιβουλεύσαντας ἀπέστειλαν Τάραντος οἰκιστάς».

Στράβ. σελ. 278 ἐκ τοῦ Ἀντιόχου «Τοῦ Μεσσηνιακοῦ πολέμου γεννηθέντος, οἱ μὴ μετασχόντες Λακεδαιμονίων τῆς στρατείας ἐκρίθησαν δούλοι καὶ ὠνομάσθησαν Εἴλωτες· ὅσοι δὲ κατὰ τὴν στρατείαν παῖδες ἐγένοντο *Παρθενίας* ἐκάλουν καὶ ἀτίμους ἔκριναν» καὶ σελ. 279 «Ἦκον οὖν σὺν Φαλάνθῳ οἱ *Παρθενίαι* καὶ ἐδέξαντο αὐτοὺς οἱ τε βάρβαροι καὶ οἱ Κρητες οἱ προκατασχόντες τὸν τόπον». σελ. 279 καὶ 280 ἐκ τοῦ Ἐφόρου «Οἱ δ' ἄμα

καὶ τὸν ὄρκον φυλάττοντες καὶ τὸν τῶν γυναικῶν λόγον ἐν νῶ θέμενοι πέμ-
πουσι τῆς στρατιᾶς τοὺς εὐρωστοτάτους ἄμα καὶ νεωτάτους, οὓς ἤδεσαν οὐ
μετασχόντας τῶν ὄρκων διὰ τὸ παῖδας εἶναι ὄντας συνεξελθεῖν τοῖς ἐν ἡλικίᾳ
προσέταξαν δὲ συγγίγνεσθαι ταῖς παρθένοις ἀπάσαις ἅπαντας ἡγούμενοι πο-
λυτεκνήσειν μάλλον· γενομένων δὲ τούτων, οἱ μὲν παῖδες ὠνομάσθησαν
Παρθεῖαι — Τὴν μὲν οὖν Μεσσηνίαν κατενεύμαντο, ἐπανελθόντες δ' οἴκαδε
τοὺς *Παρθεῖας* οὐχ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐτίμων ὡς οὐκ ἐκ γάμου γενομέ-
ταις». Πρβ. καὶ Εὐστάθ. εἰς Διον. Περιηγ. 376 «Ἐκαλοῦντο δὲ *Παρθεῖαι*
οἱ ἐκ τῶν παρθένων ἐκείνων γενομένοι» καὶ «Ἄλλοι δὲ ἱστοροῦσιν ὅτι ἄτι-
μοι κριθέντες οἱ *Παρθεῖαι* ὡς ἀπὸ πορνείας φύντες καὶ μὴ ἀνασχόμενοι τῆς
ἀτιμίας ἐπεβούλευσαν ὁμόφρονες ὄντες πάντες». Ἴδε καὶ Βερνάρδον ἐν τῇ
ἐκδόσει Διονυσίου τοῦ περιηγητοῦ σελ. 899.

Διονύς. Ἄλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχ. ΙΘ', 1 «Ὅτε Λακεδαιμόνιοι Μεσσηνίαν ἐπο-
λέμουν — ἐπέμποντό τινες αἰεὶ νέοι παραλλάξ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τῆς μί-
ξεως τῶν γυναικῶν ἕνεκα καὶ συνήεσαν αἰεὶ ἐπιτύχοιεν. Ἐκ τούτων γίνονται
τῶν ἀδιακρίτων ἐπιμιξίων παῖδες, οὓς ἀνδρωθέντας οἱ Λακεδαιμόνιοι προ-
πηλάκιζον, τά τε ἄλλα καὶ *Παρθεῖας* προσηγόρευον. Στάσεως δὲ γενομέ-
νης, ἠττηθέντες οἱ *Παρθεῖαι* ἀναχωροῦσιν ἐκόντες ἐκ τῆς πόλεως».

Διόδ. Σικελ. ΙΕ', 66 «Τούτων δὲ τὸν πόλεμον εἰσοσαετῆ φασὶ γενέσθαι,
κατομοσαμένων τῶν Λακεδαιμονίων μὴ ἀνακάμψειν εἰς τὴν Σπάρτην, ἐὰν
μὴ Μεσσηνίαν ἔλωσι. Τότε δὲ συνέβη τοὺς *Παρθεῖας* ὀνομασθέντας γεννη-
θῆναι καὶ κτίσαι τὴν τῶν Ταραντίνων πόλιν».

Πολύαιν. Στρατηγ. Β', 14 «Οἱ ἔφοροι πυθόμενοι τοῖς *Παρθεῖαις* σημεῖον
συγκείμενον, ὅταν μέλλωσιν ἄρχεσθαι τῆς ἐπαναστάσεως, ἐκ μέσης τῆς
ἀγορᾶς πῖλον ἀνασχεῖν, προσέταξαν τῷ κήρυκι κτέ.».

Μάξιμ. Τύρ. Λόγ. Σ', 8 «Καὶ Κινάδων τοῖς βασιλεῦσιν ἐπιβουλεύει καὶ
Φάλακθος τοῖς ἐφόροις καὶ *Παρθεῖαι* Σπαρτιάταις».

Σκύμν. Χτ. 330 :

εἶτεν μεγίστη τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Τάρκε,
ἀπὸ τίνος ἥρωος Τάραντος λεγομένη,
Λακεδαιμονίων ἄποικος, εὐδαίμων πόλις·
οἱ *Παρθεῖαι* ταύτην γὰρ ἔκτισαν προτοῦ
εὐκαιρον, ὀχυρὰν, φυσικὸν εὐτύχημά τι.

Καὶ παρ' Ἡρακλείδῃ ἐξέδωκεν ὁ Κοραῆς «Ὅτε Λακεδαιμόνιοι Μεσσηνίους
ἐπολέμουν, αἱ γυναῖκες, ἀπόντων τούτων, παῖδάς τινας ἐγέννησαν, οὓς ἐν
ὑποψίαις εἶχον οἱ πατέρες ὡς οὐκ ὄντας αὐτῶν καὶ *Παρθεῖας* ἐκάλουν· οἱ
δ' ἡγανάκτουν» σημειούμενος (Προδρ. σελ. 352) «Ἀνθυπέβαλον τῷ Παρθε-
νίους τὸ Παρθεῖας· οὕτω γὰρ αὐτοὺς καλοῦσι (παρὰ τὴν ὀνομαστικὴν ὃ
Παρθεῖας) Ἀριστοτέλης (Πολιτ. Ε, ζ), Στράβων (ς, σελ. 278), Ἰουστίνος
(III, 4), καὶ ἄλλοι, οἱ καὶ τῆς παρὰ τῷ Ἡρακλείδῃ ἐτέραν ἀποδεδωκάσι

τῆς ἐπωνυμίας αἰτίαν». Ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φέρεται *Παρθένας*, *Παρθένους*
καὶ *Παρθεῖους* (Πρβ. καὶ Σνειδεδίον Ἡρακλείδ. σελ. 95 καὶ Κ. Μυλλή-
ρον Ἀποσπ. Ἱστορ. Τόμ. Β', σελ. 220).

Παρὰ Δίωιν τῷ Χρυσοστόμῳ Τόμ. Α', σελ. 273 ἀναγινώσκειται ἄλλ'
ἴσως γε οὐδὲν ἦττον ἐμελλον ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει παῖδας προσδοκᾶν ἐσομέ-
νους, οἷον Ὅμηρος εἶρηκεν Εὐδωρον, υἱὸν Ἑρμοῦ καὶ Πολυδώρας, ὑποκοριζό-
μενος αὐτὸν οἶμαι κατὰ τὴν γένεσιν,

παρθένιος, τὸν εἵτικτε χορῶ καλῇ Πολυδώρη.

Σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ Λακεδαιμονίους ἔτυχόν τινες ταύτης τῆς ἐπωνυμίας τῶν
οὕτω γενομένων, *Παρθένιοι* κληθέντες συχνοί». Ὁ Κόβητος δ' ὁμοῦ δια-
τείνεται ὅτι οὐχὶ οὕτως ἀλλὰ *Παρθεῖαι* ἐκαλοῦντο (Μνημοσ. 1877, σελ.
64). Παραδείγματα τῆς τῶν καταλήξεων ΑΙ καὶ ΟΙ συγχύσεως πάμπολλα
ἔχομεν νὰ καταλέξωμεν. Ἄλλ' ἐν τῷ παρόντι ἀρκούμεθα σημειούμενοι ὅτι
παρ' Ὀρειβάσιμ Τόμ. Α', σελ. 200 ἀντὶ τοῦ *κοχλίαι* τἀντίγραφα παρέ-
χουσι *κοχλίΟΙ*.

Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «Ἐνεύνακτοι: οἱ *Παρθεῖαι*»¹ καὶ
«*Παρθένιοι*: οἱ κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν αὐτοῖς πόλεμον γενομένοι ἐκ τῶν
θεῶν καὶ οἱ ἐξ ἀνεκδότου λάθρα γεννώμενοι παῖδες». Ἀντὶ τοῦ θεῶν ὁ μὲν
Μουσοῦρος ἔγραψε *θεραπειῶν*, ὁ δὲ Σίμωων *παρθένων*.

Παράδοξος ἡμῖν φαίνεται ἡ γνώμη ἣν ὁ πολὺς Γρότης προηέγκατο ἐν
τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος γράφων «The statement of Hesychius (v. Παρθε-
νεῖαι) seems on the whole somewhat more intelligible than that given by
Strabo — Οἱ κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον αὐτοῖς γενομένοι ἐκ τῶν θερα-
πειῶν καὶ οἱ ἐξ ἀνεκδότου λάθρα γεννώμενοι παῖδες. Justin translates Par-
theniae, *Spiriti*» (Τόμ. Γ', σελ. 520 ἐκδ. δ'). Οὐδὲν περὶ τοῦ *Παρθεῖαι*
ἀντὶ τοῦ *Παρθεῖαι* ἢ *Παρθένιοι* καὶ τοῦ *θεραπειῶν* ἀντὶ τοῦ *θεραπειῶν*
λέγοντες παρατηροῦμεν ὅτι κατὰ τὴν τοῦ Μουσοῦρου γραφὴν «οἱ κατὰ τὸν
Μεσσηνιακὸν αὐτοῖς πόλεμον γενομένοι ἐκ τῶν *θεραπειῶν*» σημαίνεται προ-
φανῶς ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι *θεραπειῶν* παρ' ἑαυτοῖς κατὰ τὴν στρατείαν
ἔχοντες ἐπαιδοποιοῦντο ἐξ αὐτῶν, ὅπερ λίαν ἀπίθανον. Ἄλλ' ἴσως ὁ Γρότης
ἀπειρότερος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὢν ἐξέλαβε τὸ πλημμελὲς προσηνεγ-
μένον *θεραπειῶν* ἀρσενικὸν ἀντὶ τοῦ *θεραπόντων* καὶ ἐνόμισεν ὅτι κατὰ
τὴν τοῦ Ἡσυχίου παράδοσιν οἱ Παρθεῖαι ἐγεννήθησαν ἐκ τῶν ἐν τῇ Λακε-
δαίμονι *θεραπόντων* ἦτοι δούλων μιγνυμένων ταῖς γυναῖξι καὶ ταῖς θυγα-
τρᾶσι τῶν πολλῶν χρόνων ἀπόντων δεσποτῶν. Ὅμοιόν τι συνέβη καὶ ἐν τῇ
Σκυθίᾳ κατὰ τὴν μακρὰν ἀποδημίαν τῶν ἀνδρῶν, ὡς διηγείται ὁ Ἡρόδοτος
ἐν βιβλίῳ Δ' λέγων «Τοῦ δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὅκτῳ καὶ εἰκοσι ἔτεα
καὶ διὰ χρόνου τοσούτου κατιόντας ἐς τὴν σφετέρην ἐξεδέξατο οὐκ ἐλάσσων
πόνος τοῦ Μηδικοῦ· εὐρον γὰρ ἀντιουμένην σφίσι στρατιὴν οὐκ ὀλίγην. Αἱ

¹ Ἴδε Ἀρήσιον π. Διελ. Δωρ. σελ. 92 καὶ Σμιδίτιον Ἡσυχ. Τόμ. Β', σελ. 96.

γὰρ τῶν Σκυθῶν γυναῖκες, ὡς σφι οἱ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλόν, ἐφοί-
τεον παρὰ τοὺς δούλους — Ἐκ τούτων δὴ ὧν σφι τῶν δούλων καὶ τῶν γυ-
ναικῶν ἐπετράφη νεότης, οἷ, ἐπεῖτε ἔμαθον τὴν σφετέρην γένεσιν, ἤντιοντό
αὐτοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν Μήδων».

§ 5.

Ἐφορεία — ἐφορία.

Τὸ ἐκ τοῦ ἔφορος ἐσχηματισμένον ὄνομα ἐφορία ἦτο ἄγνωστον τοῖς ἀρχαίοις
Ἕλλησιν, ἐγένετο δ' ὑπὲρ αὐτῶν χρῆσις μόνου τοῦ ἐκ τοῦ ἐφορεύου παρηγημένου
καὶ διὰ διφθόγγου γεγραμμένου ἐφορεία. Ξενοφ. Λακεδ. Πολ. Η', 3 «τὴν τῆς
ἐφορείας δύνάμιν». Πολυδεύκ. Β', 55 «καὶ τῆς ἐφορείας, ὡς Λυσίας». Ἀρι-
στοτέλ. Πολιτ. Β', 6 «τὴν μὲν ἐφορείαν εἶναι τυραννίδα». Β', 9 «καὶ τὰ
περὶ τὴν ἐφορείαν ἔχει φάσιν» καὶ «ὁ δὲ δῆμος διὰ τὴν ἐφορείαν» καὶ
«τοῦτο δὲ τῆ ἐφορεία μέγα λίαν τὸ δῶρον», κτλ. Οὐδὲν δὲ θαυμαστόν ἂν
ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φέρηται καὶ γραφὴ διὰ τοῦ Ι.

Εὐστάθ. σελ. 415, 19 «καί, ὡς οἱ ὑστερόν φασιν, ἐφορεύει, παρ' οἷς καὶ
θηλυκὸν ἢ ἐφορεία». Φώτ. Λεξ. Ἐφορεία: ἐπισκοπή». Σουῖδ. Ἐφορεία:
ἢ ἐποψία, ἢ ἐπίσκεψις».

Οὐκ ὀλίγα δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τῆ τε παλαιᾷ καὶ τῇ μεταγενε-
στέρᾳ εὐρίσκονται κατὰ τὸν αὐτὸν ἐσχηματισμένα τρόπον τῷ ἐφορος — ἐφο-
ρεύω — ἐφορεία, οἷον

πτωχός — πτωχέω — πτωχία (Ἰων. πτωχῆτη. Ἡρ. Γ', 14). Ἀλλὰ
φιλόπτωχος — φιλοπτωχία. Θεόγνωστ. Καν. σελ. 104, 20 «Ὁμοίως φιλό-
πτωχος φιλοπτωχία, εὐχάριστος εὐχαριστία». Κακῶς γράφεται φιλοπτω-
χία παρ' Ἰωάννη τῷ Χυσοστόμῳ Τόμ. Α', σελ. 920 καὶ παρὰ Γρηγορίου
τῷ Νύσσης Τόμ. Α', σελ. 831. Τοῦ ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολογίᾳ ΙΕ', 34,
στίχ. 9 φιλοπτωχίης μὴκύνεται διὰ τὸ μέτρον ἢ παραλήγουσα (Ἴδε τὰ ἐν
§ 2 γεγραμμένα, σελ. 657). Ἠδύνατο δὲ καὶ τὸ ἐν στίχ. 5 εὐεργείης νὰ
γραφῆ διὰ τοῦ Ι (Πρβ. Μεινέκιον Βουκολ. Ποιητ. σελ. 418 ἐκδ. γ').

ρόθος — ροθεύω — ροθεία (Πρβ. καὶ ρόθεισις).

δοῦλος — δουλεύω — δουλεία (Ἰων. δουλητή. Ἡρ. Σ', 12. Παλατ. Ἀνθ.
ΙΓ', 4). Ψευδηρωδιαν. Ἐπιμ. σελ. 221 «Σημειωτέον καὶ ταῦτα· δουλεύω
δουλεία διφθόγγον, ἐθελοδουλία δὲ καὶ ἀειδουλία διὰ τοῦ ἰῶτα». Πλημ-
μελῶς ἔχουσι τὰ παρὰ Πολυδεύκει Γ', 80 κείμενα ἐθελοδουλεία, πολυδου-
λεία, ἀειδουλεία. Ἐν τῷ Συμποσίῳ τοῦ Πλάτωνος σελ. 184 φέρουσι τάντι-
γραφα καὶ τὴν ὀρθὴν γραφὴν ἐθελοδουλία. Πρβ. καὶ ἀδουλία, κακοδουλία,
μισθοδουλία (Ἴδε Διονόρριον Λουκιαν. Τόμ. Α', σελ. XVI). Ἐν τῇ πρὸς
Ἐφεσίους Ἐπιστολῇ Σ', 6 ἀναγινώσκειται ὀφθαλμοδουλείαν καὶ ἐν τῇ πρὸς

Κολοσσαεῖς Γ', 22 ὀφθαλμοδουλεία. Ὁ Διονόρριος μετέβαλε μὲν ἐν τῇ ἐκ-
δόσει τοῦ Κλήμεντος Τόμ. Β', σελ. 354 τὸ ὀφθαλμοδουλείαις εἰς τὸ ὀφθαλ-
μοδουλλιαίς, ἀλλὰ παρ' Εὐσεβίου Προπαρ. Εὐαγγ. Τόμ. Α', σελ. 294 ἐτήρησε
τὸ ἡμιδουλείαν (Πρβ. σελ. 292, 6: ἡμιδουλον). Τοῦ τύπου δουλλία ἐκ τοῦ
δοῦλος ἐποήθησαν χρῆσιν ὁ Πίνδαρος Πυθ. Α', 75. Ἐν τοῖς εἰς Σοφοκλέα
Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 342 λέγεται «Τὸ δουλλίαν διὰ τὸν τοῦ μέτρον κα-
νόνα ἰωτογραφεῖται καὶ ἔστιν Ἰωνικῆς διαλέκτου, ὡς καὶ τὸ προμηθίαν καὶ
ἀληθίαν καὶ τὰ τοικῶτα. Οἱ δὲ διὰ διφθόγγου αὐτὸ γράφοντες καὶ ἔτι οἱ
δούλειον λέγοντες οὐ καλῶς γράφουσιν». Ἀλλὰ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δουλίαν
εἶνε θηλυκὸν ἐπιθετὸν ἀναφερόμενον εἰς τὸ τροφήν (Αἰ. 499).

κάπηλος — καπηλεύω — καπηλεία.

μοιχός — μοιχεύω — μοιχεία. Θεόγνωστ. Καν. σελ. 104, 31 «Πρόσκει-
ται μὴ ἔχοντα ἀντιπαρκαείμενον ῥῆμα διὰ τοῦ ΕΥΩ διὰ τὸ δοῦλος δουλεύω
δουλεία, μοιχός μοιχεύω μοιχεία» ταῦτα γὰρ καὶ τὰ ὅμοια αὐτοῖς διὰ τῆς
ΕΙ διφθόγγου γράφονται (Πρβ. καὶ Χοιροβ. Ὀρθογρ. σελ. 171, 18). Ψευ-
δηρωδ. Ἐπιμ. σελ. 221 «Μοιχεύω μοιχεία ἢ πορνεία, μοιχία δὲ ἢ Ἀ-
φροδίτη».

μάγος — μαγεύω — μαγεία. Ἐσφαλμένος εἶνε ὁ τύπος μαγία.

ἠνίοχος — ἠνιοχεύω — ἠνιοχεία. Λέγεται καὶ ἠνιόχησις ἐκ τοῦ ἠνιοχῶ¹.

ἐπιτροπος — ἐπιτροπεύω — ἐπιτροπεία. Ἐν τοῖς κώδιξιν εὐρίσκεται γε-
γραμμένον καὶ ἐπιτροπία. Πλάτ. Νόμ. σελ. 928 «δικὴν λαχεῖν ἐπιτροπίας».
Ὁρθῶς ἐν Φαίδρῳ σελ. 239 ἀναγινώσκειται «ἢ τοῦ ἐρῶντος ὁμιλία τε καὶ
ἐπιτροπεία» (Πρβ. καὶ Πολιτ. σελ. 554: ἐπὶ τὰς τῶν ὀρφανῶν ἐπιτροπεύσεις).
Καὶ παρὰ Πολυδίῳ ΙΕ', 31 ἔκειτο «τῆς ἐπιτροπίας ἐκχωροῦσι», ὅπερ εὖ
ποιῶν μετετύπων ὁ Διονόρριος εἰς τὸ ἐπιτροπείας. Ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρ-
χαιολογίᾳ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς σελ. 724 ἔτρωσαν δύο κώδικες τὸ
ὄρθον «τὴν μὲν ἐπιτροπείαν ὑμῶν ἔλαβον». Ἐν τῷ περὶ Ἰσαίου ὑπομνημα-
τισμῷ § 8 παρῆκεται προοίμιον τοῦ Λυσίου, ἐν ᾧ φέρεται «ὅσα πράγματα
διὰ τὴν ἐπιτροπίαν ἔχουσιν», ὅπερ ἐπαναλαμβάνομενον μετ' ὀλίγα § 9 γρά-
φεται «ὅσα πράγματα διὰ τὴν ἐπιτροπήν ἔχουσιν». Ἀλλ' ἐν τινι τῶν κωδικῶν
ἀντὶ τοῦ ἐπιτροπήν κεῖται ἐπιτροπείαν. Παρ' Ἀριστοτέλει Πολιτ. Β', 10
πάντα σχεδὸν τάντιγραφα παρέχουσι τὸ διφθογογραφούμενον «τὴν ἐπιτρο-
πείαν τοῦ Χαρίλλου», παρὰ δὲ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 402 εὐρί-
σκεται τὸ πλημμελῶς ἔχον «ἐπὶ μὲν τὴν ἐπιτροπίαν τὴν Λυκούργου». Πρβ.
σελ. 346 τερθρίαν καὶ τούναντιον σελ. 546 καὶ 547 λειτουργείας.

προαγωγός — προαγωγέω — προαγωγή. Κακῶς ἐνίοτ' ἐν τοῖς ἀντιγρά-
φοις ἀναγινώσκειται προαγωγή.

¹ Καὶ ἡ πόλις γράφεται διὰ διφθόγγου, ἠνιοχία, παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ σελ. 302, 11. Ἀλλὰ παρὰ Στράβωνι σελ. 496 πάντα σχεδὸν τάντιγραφα φέρουσιν ἠνιοχίαν. Πρβ. καὶ Εὐστάθ. Διον. Περιηγ. 680. Ἴδε Λέντιον Ἡρωδ. Τόμ. Α', σελ. 291.

μαστροπός — μαστροπεύω — μαστροπεία. Πρβ. Χοιροβ. Ὁρθογρ. σελ. 181, 22 «Ἠνιοχεία διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου ἐκ τοῦ ἠνιοχεύς, ἐσπερείαι ἐκ τοῦ ἐσπερέως, μαστροπεία ὁμοίως». Μαστροπεύς καὶ ἐσπερέως οὐδαμοῦ ἀπαντῶσι. Γίνεται δὲ τὸ μαστροπεία ἐκ τοῦ μαστροπεύω, ὡς τὸ ἠνιοχεία ἐκ τοῦ ἠνιοχεύω, οὐχὶ ἐκ τοῦ ἠνιοχεύς. Τὸ ἐσπερεία εἶνε παντελῶς ἡμῶν ἀγνωστον, γινώσκωμεν δὲ τὸ ἐσπεπερεία ἐκ τοῦ ἐσπεπερεύω — ἐσπεπερεύομαι. Πρβ. νυκτερεία ἐκ τοῦ νυκτερεύω.

κομφός — κομφεύω (κομφεύομαι) — κομφεία. Χοιροβ. Ὁρθογρ. σελ. 234, 5 «Κομφεία καὶ κρυπτεία: ΕΙ διφθόγγος· κομφεύω γὰρ καὶ κρυπτεύω». Ὁρθῶς ὁ Σίντενις ἐξέδωκε παρὰ Πλουτάρχῳ Λυκ. 28 κρυπτεία καὶ κρυπτείας ἀντὶ τοῦ κρυπτία καὶ κρυπτίας.

λάγνος — λαγνεύω — λαγνεία. Χοιροβ. Ὁρθογρ. σελ. 237, 32 «Λαγνεία: δεῖ γινώσκειν ὅτι τὸ λαγνεία διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου γράφεται: τὰ γὰρ εἰς ΗΣ ἔχοντα ἀντιπαρκαίμενον ῥῆμα διὰ τοῦ ΕΥΩ τὸ θηλυκὸν διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου γράφεται¹, οἷον ληστής ληστεύω ληστεία, ἰκέτης ἰκετεύω ἰκετεία, πολίτης πολιτεύω πολιτεία, λάγνης λαγνεύω λαγνεία». Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ τύπος λάγνος ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῶν Ἀττικιστῶν. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἀκριβῶς ἐν ἄλλῳ καιρῷ.

ὄμηρος — ὄμηρεύω — ὄμηρεία. Χοιροβ. Ὁρθογρ. σελ. 246, 23 «Ὀμηρεία: ΕΙ παρὰ τὸ ὄμηρεύω». Πρβ. καὶ Ἀττ. Ἐπιγρ. ἐν Ἀθην. Τόμ. Ε', σελ. 514, 33 ὄμερέας, τουτέστιν ὄμηρείας. Ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φέρεται ἐνίοτε καὶ ὁ πλημμελής τύπος ὄμηρία.

ἄριστος — ἀριστεύω — ἀριστεία.

ἀγρός — ἀγνεύω — ἀγνεία (Πρβ. καὶ προάγνευσις). Ψευδηρωδ. Ἐπιμ. σελ. 221 «Εἰ δὲ δισύλλαβα ὡς τὰ εἰς ΟΣ ὀνόματα, διφθογγίζονται τὰ διὰ τοῦ ΕΙΑ, οἷον πόρος πορνεύω πορνεία, λίχνος λιχνεύω λιχνεία, ἀγρός ἀγνεύω ἀγνεία καὶ τὰ ὅμοια» (Πρβ. καὶ Συλβούργιον Ἐτυμ. Μεγ. σελ. 702, 5) Ἀλλὰ τὸ ἐκ τοῦ ἀγαγρός παράγωγον ὀφείλει νὰ γράφηται ἀγαγρία, οὐχὶ ἀγαγρεία. Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «Λιχνεύειν: λιμβεύεσθαι» καὶ «Λιχρία: λιμβία, ἀπληστία» ἀντὶ τοῦ λιχρεία καὶ λιμβεία. Πρβ. Χοιροβ. Ὁρθογρ. σελ. 238, 33 «Λιμβεία: παρὰ τὸ λιμβεύω» καὶ Ψευδηρωδ. Ἐπιμ. σελ. 77 «Λιμβεύω λιμβεία».

ἐριθός — ἐριθεύομαι — ἐριθεία. Ἡμαρτημένος εἶνε ὁ τονισμὸς ἐρίθειαι, ὃν εὐρίσκει τις καὶ παρὰ τῷ Κοραῖ Ἱλλουτ. Μέρ. Γ', σελ. 431.

νωθρός — νωθρεύω (νωθρεύομαι) — νωθρεία. Ὁ τύπος νωθρεία μνημονεύεται ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Σουῖδα. Ἐξεδόθη δὲ καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 850 ὑπὸ τοῦ Κλωτζίου νωθρείαι ἀντὶ τοῦ νωθρίαι. Παρὰ Θεμιστίῳ κεῖται σελ. 201, 6 νωθρεία, ὅπερ τρεπτέον ἴσως εἰς τὸ νόθειαι, καὶ σελ. 308, 30 νόθειαις. Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκου ἀναγινώσκει-

1 Ὁ λόγος θὰ εἶχεν ἀμέμπως, ἂν ἐγράφετο «ΤΩΝ γὰρ εἰς ΗΣ ἔχοντων κτλ.»

ται κατὰ τὴν Βεκκήρειον ἔκδοσιν οὐχὶ νωθρεία ἀλλὰ νόθειαι Γ', 122, ὡς καὶ Α', 159, καὶ νωθείαι Θ', 137. Παρατηρητέον δ' ὅμως ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου νωθής παρηγμένον ὄνομα ὀφείλει νὰ τονίζηται ἀείποτ' ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης νόθειαι καὶ νόθειαι. Τὸν ἐσφαλμένον τονισμὸν νωθειαι βλέπει τις παρὰ Πλουτάρχῳ Ἡθικ. σελ. 1137, 24 Διδ. καὶ παρ' Ἀριστείδῃ Τόμ. Α', σελ. 570 καὶ Τόμ. Β', σελ. 185 Δινδ. (Πρβ. καὶ Τόμ. Γ', σελ. 489 καὶ 490). Ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ σοφιστοῦ Τιμαίου σελ. 60 φέρεται «Βλάξ: ὁ διὰ νωθρίαι ἀμαρτηκός», ἐν δὲ τῷ τοῦ Ἡσυχίου «Βλάξ: ὁ διὰ νωθειαι ἀμαρτηκός ἐν τοῖς προδήλοις». Εἶνε δὲ τὸ ἀμαρτηκός καὶ ἀμαρτηκός πλημμελεῖς ἀναγνώσεις τοῦ ἀμαρτητικός, τουτέστιν ὁ εἰσθῶς ἀμαρτάνειν ἢ ὁ εὐεπιφορος ὃν εἰς τὸ ἀμαρτάνειν. Ὁ διὰ τοῦ Ι προσηνεγμένος τύπος εὐρίσκεται καὶ παρὰ Σωρανῷ π. Γυν. Παθ. σελ. 88 «βαρύτητες καὶ δυσαρσστήσεις καὶ νωθρίαι» καὶ παρ' ἄλλοις. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις Τόμ. Α', σελ. 28 καὶ 61 «ἐπὶ κωφῶσι καὶ νωθρίῃ».

ἄγγαρος — ἀγγαρεύω — ἀγγαρεία. Βεκκ. Ἄν. σελ. 209, 24 «Ἀγγαρεία: δουλεία» καὶ σελ. 325, 2 «Ἄγγαρος: ἐργάτης, ὑπνέτης, ἀχθοφόρος· ὅθεν ἀγγαρείαι λέγομεν ἀνάγκην ἀκούσιον καὶ τὴν ἐκ βίας γινομένην ὑπηρεσίαν». τιθασός — τιθασεύω — τιθασεία (Πρβ. καὶ τιθάσσεισις). Ἡμαρτημένη εἶνε ἢ διὰ διττοῦ Σ γραφῆ τιθαΣσός, κτλ.

ιατρός — ιατρεύω — ιατρεία (Πρβ. καὶ ἰατρευσις). Κραμ. Ἄν. Ὁξ. Τόμ. Β', σελ. 300, 25 «Τὰ ἀπὸ τῶν εἰς ΟΣ ὀνομάτων ἔχοντα ῥῆμα ἀντιπαρκαίμενον διὰ τοῦ ΕΥΩ, εἰ μὲν ὡς ἀπλᾶ, διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου γράφονται, οἷον πόρος πορεύω πορεία, δούλος δουλεύω δουλεία, ἰατρός ἰατρεύω ἰατρεία». Παρὰ Γαληνῷ Τόμ. ΙΗ', ε', σελ. 666 εὐρίσκεται γεγραμμένον καὶ τὸ ὀρθὸν ἰητρίην καὶ τὸ πλημμελές ἰητρήην καὶ ἰατρίαι. Πρβ. Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 417: μεγάλης ἰητρείης. σελ. 419: ἢ ἄλλη ἰητρήην. σελ. 441: ἰητρήην δὲ βραχεῖα. Τὸ ἰητρίην εἶνε ὅμοιον τῷ ἐν Τόμ. ΙΕ', σελ. 739 ἀπαντῶντι πορήης ἀντὶ τοῦ πορήης. Τούναντιον ἐν Τόμ. ΙΑ', σελ. 241 κεῖται μαλακείας καὶ ἐν Τόμ. ΙΕ', σελ. 572 κενεαγγείας καὶ σελ. 592 κενεαγγείης ἀντὶ τοῦ μαλακίας καὶ κενεαγγείας — ἰης.

ἐφηθός — ἐφητεύω — ἐφηθεία. Ἀνθολ. Παλ. Ζ', 467 «ἐς ἐφηθείαι ἤλθεος». Διογ. Λαέρτ. Ι', 4 «ἐν τῷ περὶ Ἐπικούρου ἐφηθείας». Ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἐρχήρον ἔκδοσει τῶν Ἀρτεμιδώρου Ὀνειροκριτικῶν φέρεται σελ. 51, 10 ἐφηθείας καὶ σελ. 51, 21 ἐφηθεία. Μεταβλητέον δὲ καὶ τὸ ἐν σελ. 15, 22 ἐφηθείας εἰς ἐφηθείας. Σουῖδ. «Ἐφηθεία: νεότης, ἢ ἀκμὴ τῆς ἡλικίας» (Πρβ. καὶ Φώτ. Λεξ. σελ. 42, 1). Ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου ἀναγινώσκειται «Ἐφηθείαι: νεωτέραν» ἀντὶ τοῦ νεότητα. Πρβ. τὸ μετὰ τὴν λέξιν ἐφέζεται κείμενον «Ἐφηθείαι: νεότης».

περιστός — περισσεύω — περισσεια (Πρβ. καὶ περισσεισις).

ἐπίσταθμος — ἐπισταθμεύω — ἐπισταθμεία. Πλημμελῶς ἔχει ἢ διὰ τοῦ

Ι γραφή *ἐπισταθμία*. Δηλοῖ δ' ἡ λέξις *ἐπισταθμεία* τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον *κοράκι*. Κοραῖς *Πλουτ.* Μέρ. Δ', σελ. 330 «Τῶν ἐπισταθμίων. Τῆς ἀνάγκης τοῦ οἰκιστῆν καὶ τροφῆν παρέχειν τοῖς στρατιώταις. Τοῦτο γὰρ ἐσήμαινον αἱ *Ἐπισταθμῖαι*, ὃ παρὰ τοῖς Τούρκοις τὰ κλούμενα *Κοράκια*». Πρβ. Πολύβ. *ΙΕ'*, 24 «ἀφρουρήτους, ἀφορολογήτους, ἀνεπισταθμύετους», τουτέστιν ἀπηλλυγμένους τῶν ἐπισταθμειῶν. Οἱ ἐπίσταθμοι ἐκαλοῦντο καὶ ἐπίσκοποι (*Ἴδε Κοραῖν Πλουτ.* Μέρ. Δ', σελ. 335 καὶ Κόβητον *Παρατηρ. εἰς Διορ. Ἀλικ.* σελ. 183).

μάγειρος — *μαγειρεύω* — *μαγειρεία*. Ψευδηρῶδ. *Ἐπιμ.* σελ. 19 «Δαιτρεύω δαιτρεία ἢ *μαγειρεία*». Εὐρίσκειται δ' ἡ λέξις *μαγειρεία* ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἑλληνισμῷ.

κύριος — *κυριεύω* — *κυριεία*. Τοῦ πονηροῦ κόμματος εἶνε τὸ τε *κυριεία* καὶ τὸ *κυρίευσις*. Περὶ τοῦ *κυρία* — *κυρεία* θὰ διαλάβωμεν ἀλλαγῶν.

κιβδηλος — *κιβδηλεύω* — *κιβδηλεία*. Πολυδεύκ. *Γ'*, 86 «ἀφ' οὗ καὶ τὸ πρᾶγμα *κιβδηλεία*». Πλάτ. *Νόμ.* σελ. 916 *κιβδηλείαν* καὶ σελ. 920 *κιβδηλείας*. Ἀλλὰ παρ' Ἀριστοφάνει *Ἦρν.* 158 κεῖται:

πολλὴν γ' ἀφείλες τοῦ βίου *κιβδηλίαν*.

καὶ ἐν τοῖς Ἱπποκρατεῖσις *Τόμ. Γ'*, σελ. 149 «ὅστις μὴ ἐπιθυμῆει δημοσιδέος *κιβδηλίας*». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. *Δ'*, 38. Ἀριστείδ. *Τόμ. Α'*, σελ. 759 καὶ *Δί. Κόσσ.* *ΝΒ'*, 35.

παρθένος — *παρθελεύω* (παρθενεύομαι) — *παρθερεία* (Πρβ. καὶ *παρθένευσις*). Λέγεται δ' ὅμως καὶ *παρθερία*, ὅπερ καὶ συχνότερον. Ψευδηρῶδ. *Ἐπιμ.* σελ. 221 «Πλὴν τῶν ἀπὸ τῶν εἰς *ΟΣ* ἀρσενικῶν ὀνομάτων ὑπὲρ δύο συλλαβὰς ὄντων, οἷον ἄνωτος ἀσωτεύω ἀσωτία ἀσωτεῖα δὲ τὰ καπηλεῖα δίφθογγον φιλάνθρωπος φιλανθρωπεύω φιλανθρωπία, παρθένος παρθελεύω παρθερία παρθενεῖα δὲ τὰ μοναστήρια δίφθογγον».

ἐφεδρος — *ἐφεδρεύω* — *ἐφεδρεία*. Ὅμοιον τῷ *ἐφεδρεία* εἶνε τὸ *ἐνεδρεία* μνημονευόμενον ἐν τοῖς Βεακλήρου Ἀνεκδότοις σελ. 65, 27 «*Ἐνεδρεία*: ἀντὶ τοῦ ἐνέδρα. Ἐπίχαρμος Ὀδυσσεὶ αὐτομόλω» καὶ τὸ *προσεδρεία*, ἀνθ' οὗ παρ' Εὐριπίδῃ Ὀρέστ. 93 κεῖται *προσεδρεία* (Πρβ. καὶ στίχ. 304). Σχολ. «Τὸ *προσεδρεία* Ἰωνικὸν διὰ τὸ μέτρον τὸ γὰρ ΔΡΙ δίφθογγον γράφεται». Ἀλλ' αἰεποτε παρὰ τοῖς παλαιοῖς *προεδρία* καὶ Ἰωνικῶς *προεδρή* προῦφερετο ἐκ τοῦ *πρόεδρος*, οὐδέποτε δὲ *προεδρεία* ἐκ τοῦ *προεδρεύω*. Κακῶς ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχίνου σελ. 35, 29 εἶνε γεγραμμένον *προεδρείας*. Ἀπορον δὲ φαίνεται πῶς ὁ Οὐλσχίος δὲν ἀποκατέστησε παρὰ Πολυβίῳ σελ. 167, 18 τὴν ὀρθὴν γραφήν. Παρὰ Θεμιστίῳ ἀναγινώσκειται νῦν σελ. 301, 6 τὸ ὑγιῶς ἔχον. Σουῖδ. *Προεδρία*: διὰ τοῦ *Ι* — *προσεδρεία* δὲ διὰ δίφθογγου ἀπὸ τοῦ *προσεδρεύω*. Ζωναρ. «*Προεδρία*: ἢ προτίμησις, ἢ πρωτοκαθεδρία προσεδρεία δὲ ἢ ἐπίμονος καὶ διηνεκῆς ἀσχολία δίφθογγον» (Πρβ. καὶ Σχολ. *Εὐρ. Τόμ. Β'*, σελ. 58, 6). Θεόγν. *Καν.* σελ. 104, 11 «Πρόσκειται μὴ ὄντα

ἀπὸ τῶν εἰς *ΟΣ* συνθέτων διὰ τὸ *πρόεδρος* *προεδρεύω* *προεδρία*, φιλάνθρωπος φιλανθρωπεύω φιλανθρωπία ταῦτα γὰρ καὶ τὰ ὅμοια διὰ τοῦ *Ι* γράφονται». σελ. 104, 17 «Τὰ διὰ τοῦ *ΙΑ* ἀπὸ τῶν εἰς *ΟΣ* διὰ τοῦ *Ι* γράφεται, εἰ καὶ ἔχοι ἀντιπαρακείμενον ῥῆμα διὰ τοῦ *ΕΥΩ*, οἷον *σύνεδρος* *συνεδρεύω* *συνεδρία* οὐ γὰρ τὸ *συνεδρεύω* νῦν χώραν ἔχει εἰς τὴν διὰ τῆς *ΕΙ* δίφθογγου γραφήν». Χοιροδ. Ὀρθογρ. σελ. 181, 18 «Χωρὶς τῶν ἀπὸ τῶν εἰς *ΟΣ* συνθέτων διὰ τοῦ *ΙΑ* παραγομένων θηλυκῶν κἄν γὰρ ἔχωσιν ἀντιπαρακείμενον ῥῆμα διὰ τοῦ *ΕΥΩ*, διὰ τοῦ *Ι* γράφεται, οἷον *πρόεδρος* *προεδρεύω* *προεδρία*, *συνεδρία*, *φιλανθρωπία*, *ἀσωτία*, *ἐμπορία*, *παρθερία*, *συνοδία*». π. Ποσότ. σελ. 300, 28 «Εἰ δὲ ὦσι σύνθετα ἢ ἀπὸ τῶν εἰς *ΜΩΝ* ὄξυτόνων, διὰ τοῦ *Ι* γράφονται, οἷον *φιλάνθρωπος* *φιλανθρωπεύω* *φιλανθρωπία*, *παρθένος* *παρθελεύω* *παρθερία*, *σύνεδρος* *συνεδρεύω* *συνεδρία*, *ἡγεμὼν* *ἡγεμονεύω* *ἡγεμονία*, *κηδεμὼν* *κηδεμονεύω* *κηδεμονία*». Τὸ *συνεδρία* εὐρίσκειται παρὰ τε τῷ Αἰσχύλῳ *Προμ.* 492: *συνεδρῖαι* καὶ παρ' ἄλλοις. Ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοτέλους κεῖται *Τόμ. Β'*, σελ. 221, 36 «καὶ ὡς οἱ μάντιες τὰς *συνεδρείας* καὶ *διεδρείας* λέγουσιν» καὶ *Τόμ. Γ'*, σελ. 172, 43 «Ὅθεν καὶ τὰς *διεδρείας* καὶ τὰς *συνεδρείας* οἱ μάντιες λαμβάνουσι, *διεδρα* μὲν τὰ πολέμια τιθέντες, *σύνεδρα* δὲ τὰ εἰρηνοῦντα πρὸς ἄλληλα». Παρὰ Πολυβίῳ *ΙΗ'*, 37 ἐκδίδεται μὲν «ἢ μετὰ τῶν φίλων *συνεδρεία*», τοῦ Κασσαυθῶνος ὑψηγησαμένου, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φέρεται *συνεδρία*. Τὸν δίφθογγον ἀφοῦμενον τύπον βλέπει τις καὶ παρὰ Δίωνι τῷ Κασσίῳ *ΝΕ'*, 3 καὶ *ΝΗ'*, 10 καὶ παρὰ Ψευδιγνατίῳ πρὸς Φιλαδέλφ. 8 καὶ παρ' ἄλλοις. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν ἀριθμ. 3832, 7 καὶ 3833, 11 «παρὰ πάντα τὸν τῆς *συνεδρείας* χρόνον»¹. Τῷ *προεδρία* καὶ *συνεδρία* ἐμφερῆ εἶνε τὸ *παρεδρία* καὶ τὸ παρὰ Γρηγορίῳ τῷ Ναζικανζηνῷ εὐρισκόμενον *ὑπεδρία*. Πρβ. καὶ Σουῖδ. «*Υπεδρία*: ἢ κατωτέρω καθέδρα».

¹ Ἡ πλημμελὴς γραφὴ *ἐφορία* ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Κλήμεντι σελ. 798 «ἄθεος γὰρ ἦδε *ἐφορία*», ὅπερ δύναται νὰ νομισθῇ παραφθορὰ τοῦ ἢ *θεωρία*, καὶ ἐν τοῖς Ῥήτορσι τοῦ Οὐαλλζίου *Τόμ. Β'*, σελ. 452, 30 «οἱ μῦθοι τῷ Ποσειδῶνι (τὴν) περὶ τῆς θαλάσσης *ἐφορίαν* ἀνατιθέασιν». Ἀναγινώσκειται δὲ καὶ ἐν ταῖς *Λέξεσι μεθ' ἱστοριῶν* ταῖς ὑπὸ τοῦ Σαυκελίωνος ἐκδοθείσαις ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀλληλογραφίας «*Ἐφορία*: ἢ τῶν ἐφόρων παρὰ Λακεδαιμονίοις ἀρχή» (1877, σελ. 153).

Ἐπάρχει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ λέξις *ἐφορία*, ἀλλ' εἶνε θηλυκὸν ἐπίθετον ὁμοίως ἐσχηματισμένον τῷ *μεθορία* ἐκ τοῦ *μεθόριος*. Πολυδεύκ. *Θ'*, 8 «*ἐφορία* ἀγορά» καὶ «στῆλη *ἐφορία*». Δημοσθέν. σελ. 632, 39 «Ἐγραψεν ἕαν τις τὸν ἀνδροφόνον κτείνῃ ἀπεχόμενον, φησί, ἀγορᾶς *ἐφορίας*».

¹ Δυνδρόφιος *Θησ.* Στεφ. *Τόμ. Ζ'*, σελ. 1286 «*Ap. Philodem. Voll. Hercul. part. I, p. 18 fin. Oxon. .: ΠΙ ΣΥΝΕΔΡΕΙΑ scriptum videtur pro ἐπὶ συνεδρείᾳ*».

Τί τοῦτο λέγων; Τῶν ὁρίων τῆς χώρας· ἐνταῦθα γάρ, ὡς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, τὰ ῥα χαῖρον συνῆσαν οἱ πρόσχωροι παρὰ τε ἡμῶν καὶ τῶν ἀστυγειτόνων· ὅθεν ὠνόμακεν ἀγορὰν ἐφορίαν¹. Ἐν ταῖς εἰς Ὀμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 363 κεῖται «ἐναῖς Ἀπόλλων τιμᾶται διαφερόντως καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐφορείαν τῶν Κυζικηνῶν». Ἄλλ' ὀρθῶς παρὰ τῷ Στράβωνι ἀναγινώσκειται σελ. 551 «ἐν δὲ ταύταις τὸν Ἀπόλλωνα τιμᾶσθαι διαφερόντως καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐφορίαν τῶν Κυζικηνῶν». Πρβ. σελ. 338: βεῖ ποταμὸς ἐν τῇ λεχθείσῃ μεθορία. σελ. 342: μέχρι τῆς τῶν Μεσσηνίων μεθορίας. σελ. 376: κατὰ τὴν μεθορίαν τῆς Ἀργείας καὶ τῆς Λακωνικῆς. σελ. 440: ἐν τῇ αὐτῇ μεθορία κειμένην. σελ. 587: ἐν δὲ τῇ μεθορία τῆς Κυζικηνῆς καὶ τῆς Πριαπηνῆς.

ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΜΕΣΑΙΩΝΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

ΝΥΝ ΠΡΩΤΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ *

ὑπὸ ΜΑΝΟΥΗΑ Ι. ΓΕΛΕΩΝ

Δ'

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡΥΞΟΓΟΝΟΥ

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΟΥ

ΠΑΙΓΝΙΑ ΠΟΙΗΤΙΚΑ

α' Εἰς τὸν ἀρχορτα Καμαράσῃ· Ἰωάννην.

Δέχου, Πανένδοξε ἀνδρῶν, Σκαρλάτε Ἰωάννη,
ἀρχιταμία φίλτατε, καὶ κηδεστὰ οἰκεῖς
τοῦ σοφωτάτου, κραταιοῦ ἀθέντου, Νικολάου,
τόδε τὸ πονημάτιον, ἀναγραμματισμὸν μοι
τοῦ σοῦ σεμου ὀνόματος, εἰς μνήμην αἰώνιαν.
Ἰρ' ἄρω ἦς παρὰ Θεοῦ τιμαῖς τε καὶ ἀξίαις,
ἵνα τερφθῆς ἐν οὐρανῷ ὁμοῦ μετὰ δικαίων.
Ἰπὸ Θεοῦ τετίμησαι καὶ δόξης ἀπολαύεις
καὶ ἀπολαύσεις ἐσσαὶ ἀπείρονας εἰς χρόνους.
10 Σὴν ραίω χάριν, ἔνδοξε, καὶ δαφιλῶς λαμβάνω
τάς χάριτας ἐκάστοτε σὺν πλείστοις ὁμοῦ ἄλλοις.
Χαριτοβρύτην, χαριστὴν καὶ μέγαν ζωοδότην

Ἰρ' ἄρω ἦς.

Σὴν ραίω,

¹ Ἴδε Οὐεβήρον Δημοσθ. κατ' Ἀριστοκρ. σελ. 199.

* Ἴδε σελ. 525.

- πεποιήκέ σε ὁ Θεός, ὁ κηδεμὼν ἀπάντων. Νῶ ἄρ ἦς.
Νῶ καὶ φρονήσει ἀκριβεῖ καὶ λίαν ἐχεφρόνας
15 πορεύῃ ἄρ τὸ στάδιον τὸ τοῦ παρόντος βίου,
ἐμμένων ἀμετάτρεπτος τοῖς ἀγαθοῖς οἷς ἔχεις
καὶ προστιθεῖς ἄλλ' ἀγαθὰ ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσι. Νῶ ραίης.
Σὴν νῶ οἰκήσειας ἀεὶ, σὺν νῶ γε καὶ διδάξεις,
ὅποι περ ἂν σὺ πορευθῆς, ὑπάρχων ἐστεμμένος
20 ταῖς χάρισι, ταῖς δωραῖς καὶ ταῖς εὐεργεσίαις,
αἷς καθ' ἐκάστην κέρρησαι, εὐεργετῶν τοὺς πάντας. Σιών ρῆα.
Ὡς τινα ρῆα ἀρετὰς ὀχοῦμενος, ἐντεῦθεν,
πρὸς τὴν Σιών ἀνάδραμε τὴν ἄνω, τὴν ἐν πόλει. Σατρῶν ἦ.
Σαίρων περιποιούμενος τοὺς ἄπαντας ὑπάρξει
25 ὁ Ἰωάννης ὁ κλεινὸς τῶν εὐγενῶν ἡ δόξα. Αἴρων ἦς.
Ἄει ἐπαίρων καὶ τιμῶν, ταῖς ἀγαθοεργίαις,
ὑπάρχεις ἀξιούμενος, ὡς τὰ ἐπαίνου πράττων. Ναῶν ἴς ἦ.
Υἱός τε χαριτόκομος, υἱὸς τῆς εὐσεβείας,
δύναμις πάντως πέφυκε ραῶν τῶν σεβασμίων. Ἄρω ἴσηρ.
30 Ἄρω πορείαν τὴν στενὴν, ἴσηρ ἀπαρβατάως
τρέχεις ἀδεῶς, ἐμμελῶς, τὰς ἐντολάς φυλάττων. Ἰσηρ ράω.
Ἰσηρ, δικαίαν τὴν ὁδὸν τοῦ βίου διατρέχων
ἴσην καὶ τὴν πρὸς οὐρανὸν, φησὶν, ἐγὼ ἀνέλθω. Ἰσηρ ὄαρ.
Δικαίαν ταύτην τὴν ζωὴν τὴν κάτω κεκτημένος
35 δικαίως πρὸς οὐράνιον λειμῶνα κατοικήσεις. Ἄσων ἦρῖ.
Ἰδοὺ καὶ γῶ, σὺν ἄπασιν, ἄρῶν τὰς εὐποιίας
αἰρέσωρ προτεθύμημαι τὸν μέγαν Ἰωάννην
Πᾶς τις ἐνωτιζόμενος τὰς πράξεις τὰς ἐνθέους,
καὶ ἐν ρῆτ προσέρχεται ἰδεῖν καὶ ἐπαιρέσαι. Ἄ! ὄρησιρ.
40 Βαβαί! μεγίστην ὄρησιρ πολλῶν πτωχῶν καὶ δούλων
τόνδε Θεὸς ἐξέπεμψε τῶν εὐγενῶν τὸ κλέος·
Καὶ ἦν καὶ ἔσται ἐσσαὶ πλήρης τοῦ θεοῦ ζήλου,
πανευλαβῆς, πανευσεβῆς, ὡς Ἰωάνης ὁ θεῖος. Ἄτων ρῆς.
Ἄκουῶν σὺ τῶν ἐντολῶν, φωνῶν τε τῶν πενήτων,
45 πλεύσεις καλῶς καὶ εὐσταλῶς εἰς οὐρανοῦ λιμένα,
ἐκ τῆςδε πολυκύμονος θαλάσσης τῆς τοῦ βίου.
Τὰ ἴσα δικαίωματα ρῆων τῶν τοῦ Κυρίου
ἐς σὴν ψυχὴν συνήθροισας πολλῇ τῇ δαφιλείᾳ. Ἄτωρ σὴρ.
Ἄκουῶν ἕκαστος τὴν σὴν μεγίστην προστασίαν
50 καὶ δαφιλῆ τὸν ἔλεον, προσέρχεται προθύμως.
Ἄρω ὑπάρχων τῇ τιμῇ, ἄνω καὶ τῇ ἀξίᾳ,
ἀνώτατος καὶ δύναμις τοῖς ἔργοις ἐγεργόνεις. Νησῶν ἴα.

- 55 *Ἴα*, τὰ κατορθώματα, πανεύσομα τυγχάνει
 νησῶν καὶ χέρσου καὶ παντός τοῦ περιγείου κόσμου, *Ἰάσων ἦρ.*
Ἰάσων παναλκέστατος, ὁ νοητός καὶ θεῖος
 Αἰήτην τὸν πολέμιον ὄλεσας κατὰ κράτος. *Ἰωρ ἦς ἄρ.*
 Τῶν ἰωρ εὐοσμότερος καὶ πάντων τῶν ἀνθέων
 ταῖς αἰθερίαις πράξεις τυγχάνεις παραδόξως. *Σάωρ ἦρι.*
 60 Ἰδοὺ τελέθει ἀγαθὸς τοῖς πλείστοις εὐεργέτης,
 σώζων, φυλάττων, εὐποιῶν, ἀόκνως περισκέπων. *Ἄρ ρῆς ἰω.*
 Ἐκαστος, ἐκκηλούμενος ταῖς ἀγαθοεργίαις,
 ἔφησεν ἂν πανευμενῶς, ὅποι περ ἂν ἀπίης,
 κἀγὼ σὺν σοὶ πορεύσομαι, κράτιστε εὐεργέτα. *Ναῶρ ἦς.*
 65 Ὡς ἄριστος, ὡς δίκαιος, οἰκήσῃς ἂν εἰρήνη
 τοῖς πᾶσιν ἀγαπώμενος, ἀπόβλεπτος τοῖς πᾶσι.
 Ταῖς παναρίστοις πράξεσιν, οἰκήσων ἀπελεύσῃ,
 μετὰ τὸ βίου στάδιον, εἰς οὐρανοῦ παστάδα. *Νάωρ ἦς.*
 Ὑπάρχων εὐμενέστατος, πραότατος, ἡδύς τε,
 αἰρέσειας, φιλήσειας τοὺς σοὶ οἰκειωθέντας. *Ἄρ αἰρῆς.*
 70 Εὐχαῖς, καὶ πίστει εὐσεβεῖ, καὶ πράξεσιν ἐνθεοῖς,
 ὠνεῖται εὐμαρέστατα *Σιῶν* τὴν οὐρανήν.
 Μεγίστην τὴν εὐλάβειαν προσφέρει θαυμασίως
 ἐν τῷ *ραῶ* τῷ τοῦ *Σινᾶ*, ὡς ὄντι ἐν τῷ ἔρει,
 ἐν ᾧ Θεὸς ἐτέλεσε παράδοξα θαυμάτων. *Σιῶν ἄρ ἦ.*
 75 *Σιῶν ἄρ* ὠνομάζοιτο ψυχὴ ἡ τρισολβία
 τοῦδε τοῦ τρισευδαίμονος Σκαρλάτου Ἰωάννου,
 ὡς οὕτω οἰκητήριον Θεοῦ τοῦ παμμεγίστου.
 Ναὸς γὰρ πέλεται Θεοῦ ὁ ἀρετῆ συζήσας. *Ἄριης ὠρ.*
 80 Τῆς λύπης δὲ γενόμενος, θανάτῳ τῆς συνεύου,
 χαρᾶς ἀπείρου ἔμπλεως μετέπειτα γενήσῃ
 εἰ, τοὺς ἀρίης τῆς πικρᾶς τῆ τύχῃ γεγονότας
 χαροποιῶν, καὶ κυβερνῶν, εἰ ταύτης καθαιρέτης. *Ἰάση ρῶρ.*
 Τὰς ἀθυμίας τὰς πικρὰς, ἐλλείμματα, καὶ τύχας
 ἡμῶν ἴαση, ἔνδοξε, συχναῖς εὐεργεσίαις. *Ἰῶρ ἄρ ἦς.*
 85 Μόνος ἂν ἦς ἀνάπλεως παντοδαπῶν χαρίτων,
 ὡς μόνος τὰ τῆς χάριτος αἰετῶν ἐκθύμως.

6' Εἰς τὸν αὐτόν.

Πρὸς τούτοις ἑπταγράμματος τὸ ὄνομα τυγχάνει
 Σοῦ τοῦ ἐνδόξου καὶ κλεινοῦ, ὡς πᾶσι καθορᾶται.
 Μυστηριώδης ἀριθμὸς ὁ τοῦ ἑπτὰ τυγχάνει,

- Ἄνθ' οὗτο καὶ ἐξύμνηται ἀνδράσι τοῖς πανσόφοις.
 Ἐπτὰ γὰρ καθεστήκασι τοῦ οὐρανοῦ *πλανῆται*, 5
 Ἐπτὰ δὲ *κλίμασιν* ἡ γῆ διήρηται ἐντέχνως,
 Ἐπτὰ τὰ αἰσθητήρια τυγχάνουσιν ἀνθρώπου,
 Ἐπτὰ δὲ καθεστήκασι καὶ πᾶσαι αἰ κινήσεις,
 Ἐπτὰ καὶ τὰ φωνήεντα τυγχάνει τῶν γραμμᾶτων,
 Ἐπτὰ δὲ καὶ τὰ μόρια ἐπίτασιν δηλοῦντα, 10
 Καὶ δις ἑπτὰ τυγχάνουσιν αἰ στάσεις τῶν ῥητόρων.
 Ἐπτὰ καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος τελοῦσιν,
 Ἐπτὰ δ' αὖ στύλοις ἤδρασται ὁ τῆς Σοφίας οἶκος,
 Ἐπτὰ δὲ τὰ μυστήρια τελοῦσιν Ἐκκλησίας, 15
 Ἐπτὰκις τῆς ἡμέρας τε αἰνοῦμεν τὸν Δεσπότην
 Καὶ λύσιν ἐξαυτοῦμεθα ἡμῶν ἀμπλακημάτων.
 Τοιούτου τοίνυν τετευχῶς ὀνόματος τιμίου
 Καὶ αἰθερίοις πράξεσιν ὑπάρχων ἐστεμμένος,
 Ὡς ὄρνις οὐρανόθρεπτος, πέλεια χρυσοπτέρυξ,
 Γενναίως ἀναπτήσειας εἰς οὐρανοῦ λειμῶνα, 20
 Μετὰ βαθὺ καὶ λιπαρὸν πανεύδαιμον τὸ γῆρας.

γ' Κατὰ μετερεχθεῖς

ἀπὸ τοῦ κανόνος τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως
 ἐπὶ τὴν λαμπροτάτην στεφηφορίαν καὶ λαμπροχιτωνοφορίαν τοῦ ἡγεμόνος

Οὐγκροβλαχίας

ΙΩ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΑΞΕΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ ΒΒ.

ὦδὴ Α' ἦχος α'

Ἀναπαύσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν λαοί· θεία Κυρίου χάρις ἐν γὰρ εἰρήνῃ
 διαρκεῖ εὐζωίᾳ τε λαμπρᾷ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμᾶς διετήρησεν, ἐπινίκιον ἄδοντας.
 Καθαρθῶμεν ἀδικίας καὶ ὀφόμεθα, δικαιοσύνης φωτὶ καὶ ἀναπαύσεως ἡμᾶς
 ἐξασφάπτοντα καὶ χαιρέτε φάσκοντα, Νικόλαον πάνσοφον, ἡγεμόνα θαυμασίον.
 Οὐρανοὶ μὲν ἐπαξίως εὐφρανίσθωσαν, γῆ δὲ ἀγαλλιάσθω, ἑορταζέτω δὲ κό-
 σμος, ὄρατός τε ἅπας καὶ ἀόρατος αὐθέντης γὰρ δίκαιος ἐν Βλαχίᾳ καθέζεται.

ὦδὴ Γ'

Δεῦτε πόμα πίνωμεν καινὸν, οὐκ ἐκ κρήνης βουούσης ὕδωρ φθειρόμενον,
 ἀλλ' εὐνομίας πηγῆν, κοιρανίου ὁμβρήσαντος Χριστοῦ, ἐν ᾧ καὶ λυτροῦμεθα.

Νῦν πᾶσα πεπλήρωται χαρᾶς, ἡ Δακία καὶ χαιρεῖ τοῖς κατορθώμασιν·
 ἑορταζέτω γοῦν καὶ κροτεῖτω, ὡς ἔχουσα χρηστὸν αὐθέντην καὶ δίκαιον,

Χθὲς ἐβυθίζομην τοῖς κακοῖς, ἀνεγείρομαι σήμερον ὑψουμένῳ σοι· Οὐγκρο-
 βλαχία βοᾷ· αὐτὸς με νῦν κούφισον κακῶν ἐν τῇ αὐθεντείᾳ σου.

ὥδὴ Δ'

Ἐπὶ τῆς θείας φυλακῆς τῶν θεηγόρων ἐντολῶν ἴσταται ὁ δοῦξ καὶ δεικνύει πολιτείαν ἄριστον· διαπρυσίως λέγει γὰρ: σήμερον σωτηρία ἐνταῦθα ὅτι ὑπάρχω αὐθέντης Θεοδώρητος.

Μαυροκορδάτων εὐγενῶν ὁ εὐθαλέστατος βλαστός, κοίρανος πιστῶν, μέγα κλέος εὐθύς προσηγόρευται· ἄμωμος δὲ ὡς ἄγευστος κηλίδος τῆς αἰσχρᾶς ἀδικίας, καὶ ὡς ποιμὴν ἀληθῆς τέλειος λέλεκται.

Οὐγκροβλαχίας ἡ χαρὰ εὐφηνούμενος ἡμῖν νίκη τοῦ λαοῦ χριστωνύμου, ὑπὲρ πάντων κηδεταί, φαύλων τὸ καθαρτήριο· καὶ αὖθις ἐν τῷ θρόνῳ ὠραῖος, εὐθυδικίας ἡμῖν ἔλαμψεν ἥλιος.

Ὁ Θεοπάτωρ μὲν Δαβὶδ πρὸ τῆς σκιώδους κιβωτοῦ ἤλατο σκιρτῶν· ὁ λαὸς δὲ τοῦ Θεοῦ ὁ ἅγιος, τῆς ἀδικίας ἄφραστοι ὄρωντες εὐφρανθῶμεν ἐνθέως· ὅτι ἐπέμφθη θεόθεν ἀπολύτρωσις.

ὥδὴ Ε'

Ὁρθίωμεν ὄρθρου βαθέως, καὶ ἀντὶ μύρου τὸν αἶνον προσοίωμεν Νικολάῳ· καὶ Χριστῷ βοήσωμεν· δικαιοσύνης ἤλιε, πᾶσι χαρὰν ἡμῖν δέδωκας.

Τὴν ἄμετρον κηδεμονίαν οἱ ταῖς τῶν φαύλων σειραῖς συνεχόμενοι δεδορκότες, πρὸς χαρὰν ἐπέειγεσθε τανῦν, ἀγαλλομένῳ ποδί, λύσιν κροτοῦντες αἰώνιον.

Προσέλθωμεν λαμπαδηφόροι τῷ ὑψωθέντι λαμπρῶς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ τῆς Βλαχίας· καὶ συνορτάσωμεν ταῖς φιλοσόφοις τάξεσι, στέφοντες τόνδε τοῖς ἄσμασιν.

ὥδὴ Σ'

Ἀνήλθες ἐν τοῖς ἀνωτάτοις βαθμοῖς καὶ συνέτριψας ζυγοὺς βαρυτάτους κατόχους πεπεδημένων σφοδρῶς καὶ λαμπρότατος, ὡς ἀστὴρ ἀειλαμπῆς, ἐπὶ θρόνου καθέζη.

Φυλάξας τὰ δίκαια πάντα καλῶς, ἀνυψώθης ἐν θρόνῳ, ὁ τὰς κλεῖς τῆς κακίας ἐκλυμηνάμενος ἐν τῷ θώκῳ σου· καὶ ἀνέφξας ἡμῖν εὐνομίας τὰς πύλας.

Σῶτερ τὸ Ὁρθοδόξων καύχημα· ἡγεμόνα θαυμαστὸν ἀσινῆ περιέποις, ἀντικειμένων τε πάντων ἀνώτερον, παγγενῆ, σὺν παῖσι, πολυχρόνιον μέγα.

ὥδὴ Ζ'

Ὁ παῖδας ἐκ καμίνου ῥυσάμενος καὶ Βλάχους διέσωσε πάθους χαλεποῦ τῆς ἀδικίας πανσθενῶς, εὐφροσύνης τ' ἐνδύει εὐπρέπειαν, ὁ μόνος εὐλογητὸς τῶν πατέρων Θεὸς καὶ ὑπερένδοξος.

Γυναῖκες μετ' ἀνέρων χορεύσατε, καὶ χαίρετε σήμερον· ὅτι γὰρ ὡς σεπτὸν ἐπεποθοῦμεν αὐθέντην ἀπελεύσαμεν, κοίρανον ζῶντος Θεοῦ, εὐγνώμονα μηνυτήν, ὃν, ὡς Χριστοῦ λατρευταί, εὐαγγελίσασθε.

Κακίας ἐορτάζομεν νέκρωσιν, βάρους τὴν καθαιρέσιν, ἄλλης βιοτῆς δικαιοσύνης ἀπαρχὴν καὶ σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τὸν αἴτιον, τὸν μόνον εὐλογητὸν τῶν πατέρων Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον.

Ὡς ὄντως εὐσεβῆς καὶ φιλύθεος οὗτος ὁ σωτήριος δοῦξ καὶ λαμπραυγῆς, τῆς λαμπροφύρου ἡμέρας τῆς ἀφέσεως, ὃν αὐτοδίδακτος· ἐν ᾧ λαμπρότατον φῶς, ἐνδίκως καὶ εὐσεβῶς, πᾶσιν ἐξέλαμψεν.

ὥδὴ Η'

Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ δικαία ἡμέρα, ἡ μίκα τῶν Σαββάτων, ἡ βασιλὶς καὶ κυρία· ἐορτῶν ἐορτὴ καὶ πανηγυρὶς ἐστὶ πανηγύρεων· ἐν ᾗ εὐλογοῦμεν Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Δεῦτε οἱ πιστοὶ ἐν Δακίᾳ θεᾶσθε τὴν θείαν εὐφροσύνην ἐν τῷ λαμπρῷ τανῦν θρόνῳ καθημένην σεμνῶς καὶ κραυγάζουσας τοῖς πᾶσι καὶ λέγουσας, ἰδοὺ ἡ σοφία συνῆλθε τῇ δυνάμει.

Ἄρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου σεπτῇ Δακίᾳ· ἰδοὺ γὰρ ἡγεμῶν σοὶ λαμπροφρεγγῆς ἐληλύθει· ἐκ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ θαλάσσης καὶ ἐφάσ τὰ τέκνα σου ἐν σοὶ συναθροίζει Χριστὸν ὑπερυψοῦντα.

Πάτερ παντοκράτωρ, καὶ λόγε, καὶ πνεῦμα, τρισὶν ἐνιζομένη ἐν ὑποστάσει φύσις ὑπερούσιε καὶ ὑπέρθε· φυλάξαις ἀκλόνητον, ἐν τοῖς ἡγεμόσι, Βλαχίας τὸν προστάτην.

ὥδὴ Θ'

Φωτίζου, ἀγάλλου Οὐγκροβλαχίας ὁ λαὸς· ἡ γὰρ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνέτειλε· χόρευε νῦν καὶ εὐφραίνου λαμπρῶς· σὺ δὲ λαμπρῆ κοίρανε ἀγάλλου δικαιοσύνης τὸ ἄγαλμα.

Ὡ πρᾶξας, ὦ φίλης, ὦ γλυκυτάτης σου φωνῆς· τῶν κακῶν καθαιρέτης ἐπηγγείλω ἔσσεσθαι, μέχρι τεραμάτων αἰῶνος τοῦ σοῦ· ἦν οἱ πιστοὶ ἄγκυραν ἐλπίδος κατέχοντες ἀγαλλόμεθα.

Ὡ Ὑψίστε κράντορ, ὦ παμφαέστατε Χριστέ, ὦ σοφία καὶ λόγε τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμις· δίδου ἡμῖν ὑγιέστατον καὶ ἀστεμφῆ τὸν καθηγεμόνα, τὸν μέγαν τόνδε Νικόλαον.

Ε΄.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΛΕΡΙΟΥ

Στίχοι (σάτυρα) κατὰ τῶν πτώσεων.

Βιάζομαι δὲν ἡμπορῶ καὶ πῶς νὰ σιωπήσω,
Ἄφεςτέ με ἴστην πίστιν σας, θὰ σκάσω ἂν δὲν λαλήσω.
Δὲν ἡμπορῶ νὰ θεωρῶ ταῖς ταραχαῖς ταῖς τόσαις
Ὅπου στὸν κόσμον φέρουσιν αὐταὶ αἱ πέντε πτώσεις.
Συγχίζεται τὸ πνεῦμά μου, μοῦ ἔρχεται νὰ φρίζω. 5
Ἄς νὰ τανε ἴστὸ χέρι μου ἤθελα νὰ τῆς πνίξω.
Διὰ νὰ κάμω ἴνα μισθὸν καὶ νὰ ἐλευθερώσω
Δασκάλους τε καὶ μαθητὰς ὅλους νὰ τοὺς γλυτώσω

- Νὰ μὴ συγχίζουσι τὸν νοῦν καὶ τοὺς παραζαλίζουσι
 10 Καὶ τοὺς ταράττουσι τὸν νοῦν καὶ τοὺς τὸν ἐσκοτίζουσι.
 Αὐταὶ αἱ πτώσεις ἔρριψαν εἰς πτώσιν διδασκάλους
 Νὰ γράφωσι γραμματικὰς καὶ νὰ ζαλίζουσι ἄλλους.
 Ποιὰ νὰ πρωτοδιηγηθῶ καὶ ποία νὰ ἀφήσω
 Καὶ ποίας τὰ καμώματα πρῶτον νὰ ἱστορήσω.
 15 Τῆς γενικῆς τὰ σκάνδαλα πρῶτα θὰ ζωγραφήσω,
 Εἰς τὸν γαϊδουροσύνδεσμον τέλος θὰ καταστήσω.
 Ὡς γενικὴ παγκάκιστη, ἀνίσως καὶ δὲν σφάλλω,
 Λέγω πῶς εἶσαι κυκεῶν, εἶσαι δὲν ἀμφιβάλλω.
 Ἦθελα μὴδὲν νὰ εἰπῶ, ἀλλὰ νὰ σιωπήσω,
 20 Τὸ ῥῆμα τὸ θεόργιστον νὰ μὴν τὸ θεατρίσω.
 Μὰ πάλιν ἡ ἀλήθεια πολλὰ μὲ ἀναγκάζει.
 Ἄς τὴν εἰπῶ, δὲν ἤμπορῶ, μόνη της μὲ βιάζει.
 Διπρόσωπον τὸν κόλακα λέγουν καὶ τὸν μισοῦσι;
 Αὐτὸ ποῦναι τριπρόσωπον τάχα τί τ' ἀγαποῦσι;
 25 Ἔτσι τὸ λέγουσιν ἀλλὰ δὲν εἶν' πολλὰ μεγάλο
 Μικρὸ, μᾶνε σὰν δαίμονας, ἀνίσως καὶ δὲν σφάλλω.
 Ὡσὰν τὸν χαμαιλέοντα ἀλλάζει τὴν μορφήν του,
 Ἀλλάζει καὶ τὸ εἶδός του καὶ τὴν διάθεσίν του.
 Εἰς συζυγίας δεκατρεῖς καὶ εἰς πέντε ἐγκλίσεις
 30 Πηδᾶ σὰν τράγος φέρεται· βλέπε καὶ μὴν λαλήσης.
 Οἱ ἀριθμοὶ του εἶναι τρεῖς, οἱ πειρασμοὶ του πλεῖστοι
 Μιᾶς λογῆς δὲν στέκεται, αὐτὸ δὲν ἔχει πίστιν.
 Ἔστ' ἀνάθεμα, ἂν δύνωμουν, ἤθελα νὰ τὸ στείλω
 Τοῦ τσάκιζα, τὴν κεφαλὴν μ' ἕνα κομμάτι ξύλο.
 35 Κᾶτι κ' ὁ ψωροσύνδεσμος, μοῦρχειται νὰ γελάσω.
 Σὰν χόρχορος ἑστὰ λάχανα μπαίνει· πῶς νὰ μὴ σκάσω.
 Βάνει κ' αὐτὸς τὴν ὄψιν του ἑσταῖ λόγου τᾶλλα μέρη,
 Καὶ τῆνομα ὁ σύνδεσμος, χωρὶς νὰ ἦν τὸ φέρει.
 Κ' ἂν δὲν πιστεύης ἄκουε νὰ σοῦ τὸ φανερώσω
 40 Ἰδοὺ καὶ συλλογιστικῶς νὰ σοῦ τὸ φανερώσω.
 Σύνδεσμος εἶν' καὶ λέγεται ἐκεῖνος ὅπου δένει
 Δύο ἢ πλείω πράγματα καὶ πάντα τ' . . . .¹
 Κ' αὐτὸς πολλάκις διστά, χωρὶς ποσῶς νὰ δένῃ
 Καὶ ἄλλοτε παραπληροῦ, ἴσα ποτε δὲν βαίνει.
 45 Λοιπὸν δὲν εἶναι σύνδεσμος, τί εἶναι δὲν ἤξεύρω.
 Νᾶμουν προφήτης τοῦ Διὸς μποροῦσα νὰ τὸ εὐρῶ.
 Τετράποδον ἐπίρρημα, κᾶτι καὶ σὺ σκαλίζεις;

1 Ἐφθαρμέναι αἱ λέξεις τοῦ χργα.

- Κᾶτι ἀνακατόνεσαι καὶ μᾶς παραζαλίζεις;
 Καὶ μάλιστα ἐσὺ τὸ ὡς ποτὲ δὲν ἠσυχάζεις,
 50 Μὲ τόσα σημερινόμενα πάντα σκάνδαλα βιάζεις.
 Δείχνει κ' αὐτὸ τὴν μούρη του σὰν κῆβουρας προβαίνει
 Χωρὶς νὰ τὸ χρειάζονται πηδᾶ στὴν μέση μπαίνει.
 Ταῖς πρόθεσες ταῖς πονηραῖς ἀχ καὶ νὰ ἤμποροῦσα
 Σ' ἕνα καλῆθι νᾶβαζα ὄλιαι, ταῖς ἀπετοῦσα
 55 Εἰς τὸν γικλόν, γιὰ νὰ χαθοῦν ἔστ' ἀνάθεμα νὰ πᾶσι
 Ἄχ νὰ ταῖς πάρ' ὁ δαίμονας, γλιγῶρα νὰ προφθάσῃ.
 Δαιμόνου ἀπαρέμφατον· τί εἶν' αὐτὰ ποῦ κάνεις;
 Ζαλίγματα, μαλώματα εἰς τοὺς δασκάλους βάνεις;
 Ἐκεῖνοι ποῦ δὲν θέλουσι ῥῆμα διὰ νὰ σὲ λέσι
 60 Ἀλλὰ σὲ θέλουν ὄνομα, καθὼς καὶ τοὺς ἀρέσει,
 Λέγουν δὲν ἔχεις πρόσωπον, οὔτ' ἀριθμὸς μετρεῖσαι,
 Καλλίτερον νὰ χάνουσιν, τελείως νὰ μὴν εἶσαι.
 Ὅσοι πάλιν σὲ θέλουσι ῥῆμα νὰ σὲ κυρώσουν
 Σοῦ δίδουσι συντακτικὴν διὰ νὰ σὲ βεβαιώσουν,
 65 Καὶ λέγουν πῶς συντάσσεται σὰν ῥῆμα μὲ πλαγίαν
 Καὶ μόλον τοῦτο ἀποροῦν πάλιν, τῆ ἀληθεία.
 Καυμένη ὀνομαστικὴ· πῶς νὰ μὴ σὲ παίνεσω;
 Ἄχ καὶ νὰ εἶχες κεφαλὴν, κορῶνα νὰ σοῦ θέσω!
 Ὡς γενικὴ παγκάκιστος· ἀνίσως καὶ δὲν σφάλλω,
 70 Λέγω πῶς εἶσαι κυκεῶν, εἶσαι δὲν ἀμφιβάλλω.
 Ἀμὲν κυράτζα δοτικὴ, τὸ θεῖον δῶσοι ψῶρα
 Νὰ κόψῃ τοὺς ῥεμματικούς καθὼς σὲ κάμναι τῶρα.
 Ποιὸς σὲ φωνάζ' ὀργανικὴν, ποιὸς αἰτιολογοῦσαν,
 Μηδὲ τί πρᾶγμα νᾶτσουνα τόσα δὲν σοῦ κολλοῦσαν
 76 Ποιὸς πάλιν περιποίησιν τὸ πῶς σημαίνεις μόνον,
 Ποιὸς χροικὴν, ποιὸς τροπικὴν, ποιὸς τὸν κακόν του χρόνον.

Ε'

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΜΥΡΕΩΝ

Περὶ τοῦ αἰτίου τοῦ τῶν Λατίνων σχίσματος ἀρχῆθεν, καὶ περὶ τῶν πέντε
 διαφορῶν αὐτῶν πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἐν κανόνος σχήματι.

ᾠδὴ Α' Ἦχος πλάγ. δ' Ὑγρὰν διοδεύσας ὡσεὶ ξηρὰν.

ΤΟ σχίσμα Λατίνων ἔσχευ ἀρχὴν, ἐκ κενοδοξίας, τῆς συνήθους πάλαι
 αὐτοῖς, καὶ δειγῆς ὀφρῶος· ἦν θκυμάζει ὁ θεοφάντωρ, καὶ [ὁ] μέγας Βα-
 σίλειος.

ΤΟ σκληπτρον Ῥωμαίων μετατεθὲν, πάλαι ἀπὸ Ῥώμης, πρὸς Βυζάντιον νουνεχῶς, ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, τοὺς Ἴταλοὺς οὐ μετρίως ἐτάραξεν.

ΟΤΙ¹ καὶ τῷ Ῥώμης ἀρχιερεῖ, τοῖς ἴσοις πρεσβείτοις ὁ τῆς Βύζαντος τιμηθεὶς, καὶ τὴν Κωνσταντίνου, Νέαν Ῥώμην ἀποκαλεῖσθαι δικαίως ἤξιώσεν.

ΤΟΥΤΟ τοῖς Λατίνοις μέγα δεινὸν, καὶ ὑπεροφία, ἀλαζόσιν οὖσι σαφῶς, ἔδοξε καὶ φθόνῳ κινηθέντες, πρὸς ἀλλοτρίας ὁδοὺς ἐξετρέψησαν.

Ῥοδὴ Γ' Οὐραρίας ἀψίδος.

ΤΟΝ ἐν Ῥώμῃ προστάτην, ὑπερυψῶν ἔργωσαν, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπάσης, ὡς αὐτοκράτορα, θεῖναι ἐτόλμησαν, τυραννικῶς οἱ Λατίνοι, τῶν Χριστοῦ προρρήσεων καταφρονήσαντες.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ἀπάσης, οἱ Ἴταλοὶ ἔστησαν, μίαν κεφαλὴν τερατώδη, τὸν σφῶν ἐπίσκοπον, ὡς ἀπὸ τρίποδος, καὶ μαντικῆς ἐκ μαινάδος, τὰ λοζὰ προστάγματα ἀποδεχόμενοι.

ΚΕΦΑΛΗ τερατώδης, ὡς ἀληθῶς πέφυκεν, νῦν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Πάπας. καὶ γὰρ τοῦ σώματος, νοητοῦ πέλοντος, καὶ νοητῆς δεῖ γε² κάρας, τοῦ Χριστοῦ ὡς ἔφημεν, Παῦλος ὁ ἔνδοξος.

ΛΙΣΘΗΤΟΣ δ' ὢν ὁ Πάπας, τοῦ νοητοῦ σώματος, τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, κάρα οὐ δύναται ἐπονομάζεσθαι, τοῦ νοημένου γὰρ ὄλου, αἰσθητὸν τι λέγεσθαι μέρος ἀδύνατον.

Ῥοδὴ Δ' Εἰσακήκοα Κύριε.

ΟΙ Λατίνοι θεμέλιον, ἐπὶ ψάμμου θέμενοι ὑπερήφανον, τὴν τοῦ Πάπας κυριότητα, Ἐκκλησίαν πᾶσαν διετράραζαν.

ΚΑΙ τὸν Πέτρον ψευδόμενοι, φασὶν, ὅτι ἔλαβε τὴν ἀντίστασιν, καὶ φροντίδα τὴν τῶν δώδεκα, παρ' οὗ καὶ ὁ Πάπας ταύτην εἴληφεν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ θεμέλιον, Πέτρον τὸν Ἀπόστολον μόνον λέγουσιν, ἐναντία δογματίζοντες, Παύλῳ τῷ μεγάλῳ θεοκλήρῳ.

ΚΑΙ τὸν Ῥώμης ἀντίσκοπον, ὅπως μὴ σφαλῆναι ποτὲ διδάσκουσιν ὡς τοῦ Πέτρου χρηματίζοντα, τῆς διδασκαλίας μόνον μέτοχον.

Ῥοδὴ Ε' Ἴνα τί με ἀπώσα.

ΤΑΥΤΑ μᾶτην φρονούντες, ὄρους τοὺς τῆς πίστεως παρασαλεύουσι, ταῖς καινοτομίαις³ εἰσηγήσειν, μόνον ἐπόμενον, ταῖς τῆς διανοίας, καὶ πρὸς τὴν γνώμην τὴν ἰδίαν, διασπῶσι γραφῆς τὰ νοήματα.

ΤΗΣ τριχῆδος τὰ τρία πρόσωπα, συγγέουσι τρανῶς διδάσκοντες, ἐξ Υἱοῦ λαμβάνειν τὸ πανάγιον Πνεῦμα τὴν ὑπαρξίν, βαβελλιωθέντες· τὸν γὰρ Υἱὸν αἰτιατὸν τε καὶ τοῦ Πνεύματος αἴτιον λέγουσιν.

ΟΥ δυνάμεθα λέγειν, ὅτι ἐκπορεύεται Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἀπὸ τῆς οὐσίας

1 Ἀντί τοῦ ἐν τῷ χειρογράφῳ: Ὁ.

2 Ἀντί τοῦ ἐν τῷ χειρογράφῳ: δεῖξει.

3 Ἀντί τοῦ ἐν τῷ χειρογράφῳ: καινοτομίαις.

τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τῆς ὑποστάσεως· εἴη γὰρ ἂν οὕτως, ἐξ ἑαυτοῦ¹ προβεβλημένον, καὶ γὰρ πέλει Πατρὶ ὁμοούσιον.

ΟΥΔΑΜΩΣ ἡ οὐσία ὡς καὶ οὗτοι βούλονται, καὶ ἡ ὑπόστασις, ἔχει ταῦτὸν² θεῖναι³, ὡς ἀδύνατον ὄλωσ, καὶ ἄστοπον· τὸ γὰρ ἐκπορεύειν, καὶ τὸ γενεῖν, καὶ τὸ γενεῖσθαι, ὑποστάσεσιν πέλει ἐνέργεια.

Ῥοδὴ Σ' Ἰλάσθητί μοι.

ΤΟ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πατρὸς, μόνου φασὶν ἐκπορεύεσθαι, τὰ τοῦ Σωτῆρος ῥητὰ, καὶ οὕτω διδάσκουσιν, ἀριδῆλως φάσκοντες, πάντες οἱ Πατέρες, τοὺς Λατίνοὺς ἐκτρέπόμενοι.

ΤΟ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Υἱοῦ, οὐδεὶς φησὶν ἐκπορεύεσθαι, τῶν διδασκάλων σαφῶς, κατὰ τὴν ἀίδιον, θεῖαν τε καὶ ἔνδοξον πρόβιν⁴· ἦν πάντες τῷ Πατρὶ μόνῳ προσνέμουσιν.

ΑΛΛ' οἱ Λατίνοι ταῖς σφῶν, διδασκαλίαις προσέθεντο, ὅτι καὶ ἐξ Υἱοῦ, λαμβάνειν⁵ τὴν ὑπαρξίν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὡς ἀδυνατοῦντος, Πατρὸς μόνου, πρὸς ἐκπόρευσιν.⁵

Εἰ ἀρκεῖ ὁ Πατήρ, πρὸς τὴν τοιαύτην, ματαία ἡ τοῦ Υἱοῦ, ἦν Λατίνοι λέγουσιν, κακῶς προτιθέμενοι, καὶ γὰρ ἐκ τῶν δύο τοῦτο εἶπον ἐκπορεύεσθαι.

ΑΛΛ' ὡς ἀρχῆς ἐκ μιᾶς,⁶ τῶν δύο φασὶν προέρχεσθαι, τῆς μὲν μιᾶς προσεχοῦς, τῆς δ' ἄλλης πορρώτερον, τῇ θεολογίᾳ δὲ, ἑτεροδοξοῦντες, ξένον δόγμα παρεισάγουσιν.

Κοιτάκιον, ἦχος πλάγ. Α' Τὸν τάγον σου Σωτήρ.

ΟΥΔΕΙΣ τῶν ἱερῶν, διδασκάλων τοιαύταις, ἐχρήσατο ποτε διαίρεσιν οὕτω, τὸ γένος δὲ τὸ πάντολμον τῶν Λατίνων ἐφεύρατο, κατὰ πίστει, καὶ θεῖας ὀρθοδόξιας, κακοδαίμονος καὶ σφαλερῆς διανοίας, κενὰ ἐφευρέματα.

Ῥοδὴ Ζ' Παῖδες Ἑβραίων ἐν καμίνῳ.

ΠΑΙΔΕΣ Λατίνων ἐν καμίνῳ, παραπέμπονται τῇ τοῦ καθαρτηρίου, συνωθούντος αὐτοὺς τοῦ Πάπας ἀντὶ τούτου, ἂν μὴ ἀφθόνως χρημάτα, τούτῳ δώσωσιν ὡς λύτρον.

ΜΙΑ καὶ αὕτη γὰρ ὑπάρχει τῶν ἀτόπων ἐφευρέσεων Λατίνοις, πρὸς χρημάτων ἐσμὸν συμβάλλουσα⁷ τῷ Πάπῃ πρὸς ἔξοδον μαγειρικῆν, καὶ ζωμὸν, καὶ καρυκείαν.

ΠΡΟΔΗΛΟΝ ὅτι τοῖς Λατίνοις, καὶ αὐτὸ τὸ πῦρ τὸ τοῦ καθαρτηρίου, ἐξ ἀγράφων φωνῶν, ἀνήφθη καὶ ὡς σκότος, μετὰ καπνοῦ ἐκάλυψε τὰς ἐκείνων ἀνοίας.

1 Ἀντί τοῦ ἐν τῷ χειρ. αὐτοῦ.

2 Ἀντί τοῦ ἐν τῷ χειρ. ταῦτα.

3 Ἀντί τοῦ ἐν τῷ χειρ. εἰσθῆναι.

4 Ἀντί: πρόβιν.

5 Ἀντί: προσκόμεσιν.

6 Ἀντί: Ἄλλ' ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς.

7 Ἀντί τοῦ ἐν τῷ χειρογράφῳ. συμβούλουσα.

ΟΥΤΕ ἡ πάλαι, οὐθ' ἡ νέα, διαθήκη, οὐ διδάσκαλος τῶν πάλαι, ἐφαντά-
σθη τὸ πῦρ τὸ τοῦ καθαρτηρίου, οὐ χρονικὴν τε κόλασιν, εἰμὴ μόνος Ὀριγένης.

ᾠδὴ Η' Τὸν ἐν ὄρει ἀγίῳ δοξ.

Τῶν ἁγίων τὰ πνεύματα Λατῖνοι, μετὰ πότμον εὐθέως ἀπολαύειν, ἐν
οὐρανοῖς τὸ τέλειον διδάσκουσιν, δίχα τῶν σωμάτων, καὶ οἱ ἁμαρτῶντες
τὴν κόλασιν ὁμοίως.

ΠΑΡΙΑΟΝΤΕΣ τὰς ῥήσεις τῶν ἁγίων, καὶ τοῦ Παύλου τρανῶς ἀναβοῶν-
τος, μετὰ ψυχῆς καὶ σώματος ἀντάμειψιν, πάντων τῶν πρακτέων, λαμβά-
νειν ἐν τῇ κρίσει, ζῶντας καὶ τεθνεῶτας.

Τῶν ἁγίων ψυχὰς ἐν σωφροσύνῃ, καὶ ἐν τόπῳ φωτεινοτάτῳ πέλειν, καὶ
σχεῖν ἐλπίδα ἀμετάπτωτον, τῆς Ἐπαγγελίας, τυγχάνειν ἐν τῇ κρίσει, φα-
σὶν οἱ θεολόγοι.

ΚΑΙ ἐν τόπῳ ζοφοδεστάτῳ αὖθις, καὶ ἐν λύπῃ, καὶ στεναγμῶ ὑπάρχειν,
τοὺς ἀμετανοήτους ἁμαρτήσαντας, καὶ προσδοκωμένης¹ κολάσεως μετόχους,
γενέσθαι αἰώνιου.

ᾠδὴ Θ' Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός.

ΤΟ φῶς τὸ ἀπαστρέψαν ἐν τῷ Θεῶρ, οἱ Λατῖνοι κτιστὸν δογματίζουσι,
καὶ γὰρ φασὶν, ἄκτιστον ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ, σωματικοῖς οὐ πέφυκεν ὄμμα-
σιν ὁρᾶσθαι εἰλικρινῶς, καθάπερ τότε, εἶδον οἱ τρεῖς τῶν Ἀποστόλων, Χρι-
στὸν ὡς ἥλιον ἀστράψαντα.

ΚΑΙ ταῦτα οἱ ἐκείνων σχολαστικοί, οὐς καὶ μᾶλλον χολῶδεις εὐρίσκομεν,
καὶ γὰρ χολῆς, τοῦτον ἐκ Γομόρας ἢ σταφυλῆ, ἢ κλιματῆς καὶ ἄμπελος, βό-
τρυν τῆς πικρίας ἀπογενεῖ, θυμὸν δὲ τῆς ἀσπίδος, ἐρεύγεται τὸ στόμα, δη-
λητηρίου ἐναργέστερον.

ΑΡΧΑΙΩΝ δὲ Πατέρων ἡ διδασχὴ, ὀρθοδόξως ἡμῖν ἐδογματίσαν, τὴν ἐκ
Θεῶρ, ἄκτιστον ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνδοξὸν λαμπρότητα, θείαν ὁρα-
θῆναι τοῖς μαθηταῖς, ὡς μὴ ὑπάρχειν ὅλως, κτιστὸν τι κατ' οὐσίαν, ἐν τῇ
ἀκτίστῳ ιδιότητι.

Ἰδοῦ σοι τὰς Λατίνων διαφορὰς, ἐξεθέμην ἐν σχήματι ἕσματος . . . . .

. . . . .

. . . . .

1 Ἐντὶ τοῦ ἐν τῷ χειρογ. προσδοκωμένου.

ΠΕΡΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ἘΝ ΕΛΛΑΔΙ ΚΡΙΤΙΚΗΣ¹

Τί χρυσοὶ ὄρατοι χρόνοι! Τί ὄραία ἐποχὴ!
Εἶς' ἐλευθεροὺς νὰ γράψῃς ὁ τι σ' ἔλω' εἰς τὸ κεφάλι.

Α. ΒΛΑΧΟΣ.

Κύριοι,

Πρὸ ἐξ περίπου μηνῶν βαρυτάτη ἐπερρίφθη ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου κατὰ
τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ ἡμετέρου δραματικοῦ ἀγῶνος κατηγορία, ὅτι παραγνωρί-
ζων τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἐντολὴν καὶ καταχρόμενος τὴν ἡμετέραν ἐμπι-
στοσύνην, κατέστησε τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ δοχεῖον πάσης πρωτοτυπίας, ἐπανα-
στατήσας κατὰ τῶν ἀναλλοιώτων νόμων τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ κύρους πάν-
των ἀνεξαιρέτως τῶν κριτικῶν, μικρῶν τε καὶ μεγάλων. Τοιαύτη οὐσα ἐπε-
βύρυνε καὶ τρεῖς ἄλλους ἀγωνοδίκας, οἵτινες συνυπογράψαντες τὴν ἔκθεσιν
ἐκείνην ἐκηρύττοντο συνένοχοι ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ὅλως ἀναρμόστου
εἰς τὸ ἦθος, τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν ἐπίσημον θέσιν, ἣν κατέχουσιν ἔν τε τῇ
ἐπιστήμῃ καὶ τῇ κοινωνίᾳ. Ἡ ἀνασκευὴ λοιπὸν τῆς κατηγορίας ἐπεβάλλετο
ἡμῖν ἀναποδράστως καὶ ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν τούτων, καὶ ὑπὲρ τοῦ εἰσηγητοῦ
καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἀκόμῃ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ Συλλόγου, τοῦ τιμήσαντος διὰ
τῆς ψήφου του τοὺς ἀγωνοδίκας. Ἄλλὰ τὸ κατηγορητήριον μόλις ἐκοινο-
ποιήθη ἡμῖν λήγοντος τοῦ Μαΐου διὰ τοῦ Παργασσοῦ², ὅτε δὲ προσήλθομεν
ν' ἀπολογηθῶμεν, εὗρομεν κεκλεισμένους ἤδη ἔνεκα τῆς θερινῆς ἄρας τοῦ
Συλλόγου τὰς θύρας. Ἀληθὲς εἶναι ὅτι τὴν ἀπολογίαν ἡμῶν ἠδυνάμεθα νὰ
ὑποβάλωμεν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ κοινοῦ. Ἄλλ' ἀρμοδίους αὐτοῦ δικαστὰς ἐθεώ-
ρησεν ὁ εἰσηγητὴς μόνους ἡμᾶς, τοὺς ἐπιφορτίσαντας τὴν ἐντολὴν καὶ ἀκού-
σαντας τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπὶ καταχρήσει ταύτης καταγγελίαν. Δίκαιον δὲ
ἄλλως καὶ ἐλληνοπρεπεῖς νομίζομεν, ἂν ὄντως ἠδικήθησαν ὑπὸ τοῦ κατηγο-
ρου οἱ ἀγωνοδίκαι καὶ ἡ ἀλήθεια, ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ περιβόλῳ, ὅπου διε-
πράχθη τὸ ἀδίκημα, νὰ τελεσθῇ σήμερον καὶ ἡ ἀγνιστήριος τούτου θυσία.

Τὸ μεταξὺ τῆς παρούσης καὶ τῆς ἐν τῷ Παργασσοῦ ὁμιλίας τοῦ κατηγο-
ρήσαντος κ. Α. Βλάχου μεσολαβήσαν μακρὸν διάστημα χρόνου, ἀναγκάζει
ἡμᾶς νὰ ἐνθυμίσωμεν τὸ θέμα τῆς συζήτησεως διὰ βραχυτάτων, ἀλλ' αὐ-
τολεξεί πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων. Ἐν τῇ ἐκθέσει ἡμῶν τοῦ δραματι-
κοῦ ἀγῶνος³ περιείχοντο αἱ ἀκόλουθοι δύο περικοπαί: α' Ἀφίνοντες κατὰ μέρος
»πᾶσαν δογματικὴν προκατάληψιν καὶ εἰς μόνα τὰ ἐμπειρικὰ διδάγματα
»περιοριζόμενοι τῆς ἱστορίας, βλέπομεν ὅτι πανταχοῦ οἱ ποιηταὶ οὐδὲν ἄλλο
»ὑπῆρξαν ἢ κάτοπτρα πιστῶς ἀντανανκλῶντα τὰς ιδέας καὶ τὰ αἰσθήματα
»τῶν συγχρόνων». Κκι ἀφοῦ ἐπειράθημεν ν' ἀποδείξωμεν τοῦτο διὰ παρα-

1 Ἀπηγγέθη ἐν τῷ Συλλόγῳ τῇ 22 Ὀκτωβρίου, 1877.—2 Ἴδε σελ. 321.—3 Ἴδε σ. 218

δειγμάτων, προσεθέτομεν: «'Αδύνατον φαίνεται ἡμῖν ποιητῆς νὰ γεννηθῆ καὶ νὰ υπάρξῃ ἐκτὸς μιᾶς οἴας δῆποτε ποιητικῆς ἀτμοσφαιρας· τοιαύτην ὡδὲ σήμερον δὲν ἔχομεν ἐν Ἑλλάδι, ἀφοῦ τὰ μὲν πάτρια ἦθη ἀπληρῆθη-
μεν, τοῦ δὲ διανοητικοῦ βίου τῶν ἐθνῶν τῆς Δύσεως δὲν μετέχομεν εἰσέτι, καὶ οὐδὲ τὴν ἐμπνεύσαν τοὺς ἐσπερίους ποιητὰς νόσον τοῦ αἰῶνος νοσοῦμεν». Κατὰ τῶν ἀνωτέρω θεωρημάτων ἐξηγέρθη ὁ ἐπικριτῆς ἡμῶν διὰ τῶν ἐξῆς, παραθετομένων καὶ τούτων αὐτολεξεί: «Οὐδέποτε ἤχησεν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἕως τῶν νεωτάτων φιλοσόφων ἐπαναστατικωτέρα κατὰ τῶν ἀναλλοιώτων νόμων τῆς αἰσθητικῆς ἐπιστήμης ἀρχὴ ἢ τὸ παρὰδοξον τοῦτο, ὅτι μήτηρ τοῦ ποιητοῦ εἶναι ποιητικὴ τις ἀτμοσφαῖρα, ἐνῶ εἶναι ἐγγενὲς τῇ ψυχῇ τοῦ ποιητοῦ τὸ ποιητικὸν τάλαντον καὶ μάτην ἤθελε μοχθήσει ἀντλῶν ἐξωθεν ποιητικὰς ἐμπνεύσεις ὁ ἔχων περὶ τὴν διάνοιαν καὶ χαμαιπετῆ τὴν φαντασίαν. Παρορμήσεως ἀνάγκη δὲν ἔχουσιν οἱ ἀληθεῖς ποιηταί, ἡ δὲ ἐπίδρασις τῆς ἐξωθεν κοινωνίας, τῆς χαμαιζήλου συνήθως καὶ χαμαιπετοῦς, ἀπέβη πρὸς βλάβην τῆς ἀληθοῦς ποιήσεως, καὶ ἐλαττώματα μᾶλλον ἢ ἀρετὰς ἐπροίκισε τοὺς ποιητὰς. Τοῦτο ἀνεκέρυξαν πάντες οἱ νεώτεροι αἰσθητικοὶ φιλόσοφοι, ὁ Hegel, ὁ Fischer, ὁ Fichte, ὁ Leveyque καὶ εἴτις ἄλλος».

Πάντα ταῦτα θέλομεν ἐξετάσει εὐθὺς κατωτέρω. Πρὸ τούτου ὅμως ζητοῦμεν τὴν ἀδειαν νὰ ἐνθυμίσωμεν ἡμῖν τὸ μεσαιωνικὸν ἔθιμον καθ' ὃ ὁσάκις δύο ἰππῶται ἐμονομάχουν πρὸς ἀλλήλους, ἐχαράσσετο περίξ αὐτῶν κύκλος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔπρεπεν ὁ ἀγὼν νὰ λάβῃ πέρας. Καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ νικῶμενος ἔχανε μόνην τὴν παντοπλίαν, ὁ ὅπως δῆποτε ὅμως ἐξελθὼν αὐτοῦ ἔχανεν ἀνεπιστρεπτεῖ καὶ τὴν τιμὴν. Τοιοῦτός τις κύκλος χαράσσεται ὑπὸ τῆς λογικῆς καὶ περὶ τοὺς διὰ τοῦ λόγου συζητοῦντας, ὀφείλοντας νὰ μὴ ἐξέρχωνται τοῦ προκειμένου. Ἄλλ' ὁ ἡμέτερος ἐπικριτῆς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκπηδᾷ τοῦ λογικοῦ τούτου κύκλου, λέγων ὅτι ἡ θεωρία ἡμῶν περὶ τῆς ἀνάγκης ποιητικῆς τινος ἀτμοσφαιρας πρὸς μόρφωσιν ποιητοῦ εἶναι λανθασμένη, διότι ἀπαραίτητον αὐτοῦ προσὸν εἶναι ἡ ἐμπνευσις, δῶρον οὐσα τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ στερούμενος αὐτῆς καὶ χαμαιπετῆ ἔχων τὴν φαντασίαν μάτην ἤθελε κοπιᾷσει νὰ ἐμπνευσθῆ ἐκ τοῦ ἐξωθεν κόσμου. Ἄλλὰ τὴν ἀνάγκην παρὰ τῷ ποιητῇ ἐμπνεύσεως καὶ φαντασίας οὔτε ἡμεῖς οὔτε ἄλλος τις, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἔτυχέ ποτε ν' ἀμφισβητήσῃ.¹ Τὸ ἀνωτέρω ἐπιχείρημα εἶναι ὡς εἰ ἐλέγομεν ἡμεῖς ὅτι πρὸς εὐδοκίμησιν τῆς λεμονέας ἀπαιτεῖται εὐκρατος ζώνη καὶ ἀρδεύσεις ἐν ὥρᾳ θερούς καθημερινῆ, ὁ δὲ κ. Βλάχος ἐνίστατο λέγων ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἶναι ψευδές, διότι πρὸς παραγωγὴν αὐτῆς εἶναι ἀπαραίτητος ἀναγκαῖος λεμονόσπορος, καὶ μάτην ἤθελε κοπιᾷσει ὁ γεωργὸς ν' ἀποκτήσῃ τοιοῦτο δένδρον σκάπτων καὶ ποτίζων χῶμα μὴ

¹ Μόνος ὁ Ἀμερικανὸς ποιητῆς Edgar Poe, παραδοξολογῶν μᾶλλον ἢ σπουδάζων, ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ ἐπιμέλεια καὶ ὁ κόπος δύνανται ν' ἀντικαταστήσωσι τὴν ἐμπνευσιν.

περιέχον πυρῆνα λεμονίου. Μένων ἐντὸς τοῦ προκειμένου ἔπρεπε νὰ ἐξετάσῃ οὐχὶ τὴν ἀνάγκην ἐμπνεύσεως, ἥτις πρώτην φορὰν παρίσταται χορήγουσα ἀποδείξεως, ἀλλ' ἂν ὁ ποιητικὸς οὗτος σπόρος ἔχει ἀπαραίτητον χρεῖαν πρὸς ἀνάπτυσιν αὐτοῦ ἰδιαιτέρων τινῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων, ὅπως θέλομεν ἡμεῖς, ἢ δύναται, ὡς θέλει ἐκεῖνος, ὅπου δῆποτε περὶ νὰ βλαστήσῃ. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ὡς τοῦ φυτοῦ ὁ σπόρος ἔλαβε παρὰ Θεοῦ τὴν ἰδιότητα νὰ ἐκμυζᾷ καὶ ν' ἀφομοιῶ ἐκ τῶν τοῦ ἐδάφους, ὅπου εἶναι φυτευμένον, μεταποιῶν ἀνόργανον ὕλην εἰς ἄνθη καὶ καρποὺς, οὕτω καὶ ὁ ποιητῆς οἰκειοποιεῖται καὶ διὰ τῆς ἐνούσης αὐτῷ δυνάμεως μεταβάλλει τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ιδέας τῆς ἐποχῆς του εἰς ἰνδάλματα ποιητικὰ. Καὶ ὡς ὁ φυτικὸς σπόρος ἢ οὐδὲν ἢ βλαστάνει ἢ ἀποδίδει βλάστημα θνησιγενές, ἂν ἐλλείπῃ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἢ γονιμότης, οὕτω καὶ τοῦ ποιητοῦ ἢ ἐμπνευσις ἢ μένει στείρα ἢ ἐξαμβλώματα μόνον γεννᾷ, ἂν περίξ αὐτῆς σιγᾷ τὸ αἰσθημα καὶ δὲν ἐργάζεται ὁ νοῦς. Κατὰ τὸν ἐπικριτὴν ἡμῶν ἀπ' ἐναντίας ἡ ἐπίδρασις τῆς κοινωνίας εἶναι πράγμα τι ἐπουσιῶδες, «μόνον τὴν ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν τῆς ποιήσεως ἐπιηρεάζον καὶ ἐλαττώματα συνήθως παρέχον τῷ ποιητῇ, ὅστις ἀρνούμενος ἐξ ἄλλου ὑπερτέρου κόσμου τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ δύναται ν' ἀκμάσῃ καὶ ἐν κοινῶν περὶ σάτην». Ἐν ἄλλοις λόγοις τὴν δύναμιν τοῦ σπόρου θέλει τοιαύτην ὁ κ. Βλάχος, ὥστε δι' αὐτῆς μόνης δύναται νὰ φυτρώσῃ καὶ φοῖνικες ἐν Σιβηρίᾳ καὶ ποιηταί ἐν τῇ σήμερον Ἑλλάδι. Τοῦτο δις καὶ τρίς ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁμόφρονος αὐτοῦ κηρύττει πάντας τοὺς κριτικοὺς ἀρχαίους τε καὶ νέους, μικροὺς τε καὶ μεγάλους.

Τὸ ἀνυπόστατον τῆς ἀνωτέρω γνώμης εὐκολον ἦτο ν' ἀποδειχθῆ ἐκ τοῦ προχείρου διὰ συντομωτάτης λογικῆς συζητήσεως, ἀνευ καταφυγῆς εἰς ἐπικλήσεις μαρτύρων καὶ χωρίων παραθέσεις. Ὅσον ἐπίπονος καὶ γριφώδης εἶναι ἡ καλλιλογία, ὅταν φιλοσοφῆ ἀφηρημένως περὶ καλοῦ, τόσον ἀφ' ἑτέρου καθίσταται εὐπρόσιτος καὶ βατῆ, ὁσάκις καταλείπουσα τὰ μεταφυσικὰ ὕψη καταβαίνει εἰς ἐξέτασιν πραγματικῶν ζητημάτων, πρὸς τὰ ὅποια ἀρκεῖ κοινὸς νοῦς καὶ αἱ συνήθεις εἰς τὸν τυχόντα ἐλευθερίου ἀγωγῆς γνώσεις. Ἄλλὰ παρ' ἡμῖν ἄλλος ἐπικρατεῖ τρόπος τοῦ συζητεῖν. Ὁ σήμερον Ἕλληνας ἔχει τοσαύτην πρὸς τὰς γνώσεις καὶ τὴν κρίσιν του δυσπιστίαν, ὥστε περὶ παντὸς πράγματος, ἔστω καὶ ὑποπίπτοντος εἰς τὴν κοινὴν πεῖραν, προτιμᾷ τῆς λογικῆς συζητήσεως τὴν θεολογικὴν, ζητῶν ὀνόματα καὶ αὐθεντίας ἀντὶ πραγμάτων. Καὶ αὐτοὶ οἱ παρ' ἡμῖν ἰατροὶ φιλονεικοῦσι περὶ τοῦ βάρους τῶν σφαιριδίων τοῦ αἵματος ἐπιρριπτοντες κατ' ἄλλων ἀντὶ ζυγίσεων περικοπὰς τοῦ Κλαυδίου Βερνάρδου, ὡς οἱ μεσαιωνικοὶ καλόγηροι, ἐρίζοντες περὶ διπλῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, ἐδάφια τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου. Εἰς τὸν σур-μὴν τοῦτον ὑποτασσόμενοι καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν οὐχὶ ἂν ἡ ἀνωτέρω θεωρία εἶναι ὀρθὴ ἢ ἐσφαλμένη, ἀλλὰ μόνον ἂν ἔχει ἢ δὲν ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς τὴν ψῆφον τῶν κριτικῶν. Δίκαιον δὲ φαίνεται ἡμῖν ν' ἀρχίσωμεν τὴν

ἀνάκρισιν, ἐξετάζοντες πρώτους τοὺς ὑπὸ τοῦ ἐπικριτοῦ ἡμῶν ὀνομαστί ἀναφρομένους.

Ἡ προσέλευσις ὡς μαρτύρων τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, τῶν γιγάντων τῆς φιλοσοφίας, τῶν δύο πόλων τοῦ ἄξονος περὶ οὗ περιστρέφεται ἡ ἐπιστήμη κτλ., ἀγγέλλεται βροντοφώνως μετὰ στόμφου καὶ πατάγου, ἀρμόζοντος μᾶλλον εἰς βυζαντινοὺς δεσπότης ἢ ἄνδρας, ὧν τὸ ὄνομα δὲν χρῆζει τοιαύτης ἀσαιτικῆς παρατάξεως ἐπιθέτων¹. Ἀλλὰ τί εἶχον οἱ γιγάντες οὗτοι νὰ εἴπωσι περὶ τοῦ προκειμένου; Τὸν μὲν Ἀριστοτέλη μόνον ἀναγγέλλει ὡς μάρτυρα ὁ κ. Βλάχος, ἔπειτα δὲ λησμονήσας, φαίνεται, τὴν ἀγγελίαν, περιορίζεται νὰ εἴπῃ ὅτι ὠνόμασέ που ἐνθέους τοὺς ποιητάς. Ἐκ δὲ τοῦ Πλάτωνος παρατίθεται ἡμῖν ὅτι μᾶτην κοπιᾷζει ν' ἀναδειχθῇ ποιητῆς ὁ στερούμενος τῆς εὐνοίας τῶν Μουσῶν, πρᾶγμα ἀναμφισβήτητον, ἀλλὰ καὶ πασίγνωστον πρὸ πολλοῦ, καὶ ἔπειτα τὸ χωρίον τοῦ Φαίδρου, ἐν ᾧ οἱ ποιηταὶ παρίστανται «ὡς οὐχ οὗτοί εἰσιν οἱ τὰ ποιήματα λέγοντες, ἀλλ' οὐ θεὸς ἔστιν ὁ λέγων καὶ διὰ τῶν ποιητῶν φθέγγεται πρὸς ἡμᾶς». Ἀλλ' οὐδ' ἐκ τούτου μανθάνομεν τι νέον καθότι ὀλίγοι, νομίζομεν, εἰσὶν οἱ ἀγνοοῦντες ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς ἀρχαίοις ποιήμασι καὶ πλείστοις τῶν νεωτέρων ἐπεκράτησεν ἡ ἐθιμοταξίς νὰ παρίσταται ὁ θεὸς ἢ ἡ Μοῦσα, λαλοῦντες ἀντὶ τοῦ ποιητοῦ. Ἐκ τούτου τὰ *Mիրin aειδε Θεά, Musa mihi causas memora, Musa non tu chē di caducchi alori, Sing heavenly Muse*, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις στερεότυπα. Τί ὅμως ἐκ τούτου σχετικὸν πρὸς τὸ θέμα θέλει νὰ ἐξαγάγῃ ὁ ἡμέτερος ἐπικριτῆς, ἀδυνατοῦμεν νὰ μαντεύσωμεν, ἐκτὸς ἂν ἐξηγῶν κατὰ γράμμα τὸ χωρίον τοῦ Πλάτωνος πιστεύει τῷ ὄντι τὸν Θεὸν ὑπαγορεύοντα τοὺς στίχους εἰς τοὺς ποιητάς, ὡς τὰ ἀποφθέγματα εἰς τὴν ὄνιον τοῦ Βαλακίου. Ὅπως δὴποτε δυνάμεθα νὰ διαθεσβαίωσωμεν αὐτὸν μετὰ πάσης θετικότητος ὅτι ὁ Πλάτων οὔτε τοιοῦτόν τι ἐπίστευεν οὔτε ὡς θεόπνευστα ὄντα ἐθεώρει τοὺς ποιητάς, ἀφοῦ ὁ ἴδιος, οὐχὶ παίζων ἐν τῷ Φαίδρω, ἀλλὰ σπουδάζων ἐν τοῖς Νόμοις, ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν ὡς ἀκολούθως: «Τὸ τῶν ποιητῶν γένος οὐ πᾶν ἰκαρόν ἐστι γιγνώσκειν τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ μῆ. Ὡόμεν οὖν καὶ τοῦτον περὶ Μουσῶν νόμον: τὸν ποιητὴν παρὰ τὰ τῆς πόλεως νόμιμα καὶ δίκαια μηδὲν ποιεῖν ἄλλο. Τὰ δὲ ποιηθέντα μὴ ἐξεῖναι μηδενὶ τῶν ἰδιωτῶν πρότερον δεικνύναι, πρὶν ἂν τοῖς νομοφύλαξι καὶ τῷ τῆς παιδείας ἐπιμελητῇ δειχθῇ καὶ ἀρέσῃ¹». Κατὰ τὸν κ. Βλάχον πρέπει λοιπὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Πλάτων ἠθέλησε νὰ ὑποβάλῃ αὐτὸν τὸν Θεόν, τὸν φθειγόμενον διὰ τῶν ποιητῶν, εἰς αὐστηρὰν λογοκρισίαν. Πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως σπεύδομεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι,

¹ Ὁ Sainte Beuve ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ περὶ Λουδοβίκου Κορβιέρου παρατηρεῖ, ὅτι ὁ μᾶλλον ἀρμόζων εἰς ἀρχαίων ἢ ἀρχαίοντα ἄνδρα ἐπαινος εἶναι un mot juste et léger dit en passant, ὅπως καὶ ὁ νικητῆς ἀθλητῆς ἐλάμβανεν ἀπλοῦν κλάδον ἐλαίας.

¹ Πλάτ. Νόμ. Ἐκδ. Ῥυγκενίου, τόμ. ζ', σελ. 242.

καίτοι μὴ θεωροῦντες τοὺς ποιητάς ὡς πράγματι ἐνθέους, ἀφ' ἐτέρου νομίζομεν ὅτι ὑπὲρ τὸ μέτρον τοὺς ἐξηυτέλισεν ὁ Πλάτων, θέλων αὐτοὺς ἀπλοῦς ὑπαλλήλους τοῦ κράτους, μόνον ἔργον ἔχοντας ν' ἀνυμνῶσι τὰ φαινόμενα δίκαια καὶ νόμιμα εἰς τὸν κατὰ καιροῦς ἐπιμελητὴν τῆς παιδείας, ἦτοι ἐπὶ Πλάτωνος ἐπιμελητοῦ, τὴν κοινότητα τῶν γυναικῶν, τοὺς παιδικοὺς ἔρωτας, τὴν δουλείαν. Ἀλλ' ὅπως δὴποτε καὶ ἂν ἔχωσι ταῦτα, σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὸ προκειμένον ζήτημα τῆς ἐπιδράσεως ἢ μὴ τῆς κοινωνίας ἐπὶ τοῦ ποιητοῦ δὲν βλέπομεν κἀμμίαν, οὐδὲ πιστεύομεν ὅτι ἠδύνατο νὰ εὐρεθῇ σχετικώτερον τι παρ' ἀρχαίους. Κατὰ τὸν Ἐγγelon: «Ἡ ἐπιστήμη τοῦ καλοῦ ἀδύνατον ἦτο νὰ σχηματισθῇ κατὰ τοὺς εὐδαίμονας χρόνους, ὅτε τοῦτο ἦρκει αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ πρὸς πλήρωσιν πάτης πνευματικῆς ἀπαιτήσεως. Αἱ ἀφρηνημένα θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος, ἀρμόζουσαι εἰς τὴν νεάζουσαν περίοδον τῆς φιλοσοφίας εἶναι σήμερον ἀνεπαρκεῖς πρὸς ἡμᾶς, ἀπαιτοῦντας ἰδέαν τοῦ καλοῦ μᾶλλον συγκεκριμένην. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Ὀράτιος περιέχουσι μὲν χρησιμώτατα περὶ τὰ καθέκαστα παραγγέλματα, ἀλλ' οὔτε τὰ νεώτερα οὔτε τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν τὰ ἔργα γνωρίζοντες ἐστηρίχθησαν ἐπὶ βλάσεως λίαν περιορισμένης, αἱ δὲ θεωρίαι αὐτῶν εἶναι οὕτω γενεϊκῆ, ὥστε ἀποβαίνουσιν ἀνεπίδεκτοι ἐφαρμογῆς πρὸς λύσιν οἴου δήποτε ζητήματος». Τοιαύτη περίπου εἶναι καὶ ἡ γνώμη τοῦ Κουζίνου, τοῦ Ἐρβάρτου, τοῦ Fouillée, τοῦ Lenéque καὶ τῶν ἄλλων κριτικῶν, οἵτινες ἀποκαλύπτουσι μὲν τὴν κερκλήν μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τῆς ἐνδόξου τῶν Ἑλλήνων φιλοσοφικῆς διαδολοῦς, συγχρόνως ὅμως ἐργάζονται εἰς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης. Καὶ ἀληθὲς μὲν εἶναι ὅτι ἐκτοτε οὐδὲ βῆμα ἐπὶ τὰ πρόσω ἔκαμεν ἡ μεταφυσικὴ, ἢ κατὰ τὸν Γαίτην κατὰδίκως νὰ περιστρέφεται αἰωνίως ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἐλαττωματικοῦ κύκλου, ὡς γαλῆ παίζουσα μετὰ τὴν οὐρανὸν τῆς, ἀλλ' ἢ καλλιλογίᾳ, καθ' ὅσον δὲν συνέχεται μετ' αὐτῆς, ἀλλ' ἀσχολεῖται εἰς πρακτικὰς ἐρεῖνας, προώδευσε καὶ προσδεύει καθεκᾶστην. Τὸ δὲ ζήτημα τῆς σχέσεως τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸν κύκλω κόσμον μόνον ἐσχάτως ἤρξατο ἀπασχολοῦν σπουδαίως τοὺς τεχνοκρίτας, ἐνῶ οἱ ἀρχαῖοι, κατὰ τὸν πολλὸν Schopenhauer, αὐδεμῖαν εἶχον σαφῆ ἰδέαν περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἰδανικοῦ πρὸς τὴν πραγματικότητα. Οὐδόλως λοιπὸν μεμφόμεθα τὸν κ. Βλάχον, οὐδὲν εὐρόντα παρ' ἀρχαίους σχετικὸν χωρίον, παρατηροῦμεν δὲ μόνον αὐτῷ, ὅτι τὸ νὰ ζητῇ παρὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, τῶν γιγάντων τῆς φιλοσοφίας, μαρτυρίας περὶ χθὲς μόλις ἀνακινήθοντων ζητημάτων, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς εἰ ἐζήτηται παρὰ τοῦ Ἀρχιμήδους, τοῦ γιγάντος τῆς μηχανικῆς, εἰδήσεις περὶ ἀεροστάτων.

Μέχρι τοῦδε εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ἐπώμεθα τῷ κ. Βλάχῳ εἰς παντοίας ἀσκοπούς περιπλανήσεις¹ ἀλλ' ἤδη τὸ ἔργον ἡμῶν καθίσταται εὐχερέστερον καθότι ἂν ἐκ τῶν ἀρχαίων παρέθηκε δύο μόνον ἄσχετα χωρία, ἐκ τῶν νεωτέρων δὲν ἔκρινεν εὐλογον νὰ παραθέσῃ οὐδὲ ψιχίον, ἀλλὰ μόνον τὰ ὀνόματα

τοῦ Ἐγέλου, τοῦ Φίχτε, τοῦ Fischer, τοῦ Carrière καὶ τοῦ Levaque, ἀνευ τῆς ἐλαχίστης παραπομπῆς. Ἡ τοιαύτη μέθοδος ἐπέβαλε μὲν ἡμῖν μακρὰς ἀναγνώσεις, ἀλλὰ τοῦλάχιστον παρέχει τὴν ἐλευθερίαν νὰ περιορισθῶμεν ἐντὸς τοῦ προκειμένου, ἐξετάζοντες ἀντὶ ἀσχετῶν σχετικὰ χωρία, ἕνα πληροφορηθῶμεν ἐκ τούτων, ἀν τῷ ὄντι συμμερίζονται οἱ ἀνωτέρω κριτικοὶ τὰς ἰδέας τοῦ κ. Βλάχου, ὅτι ὁ ποιητὴς ἀνήκων εἰς ἄλλοι ὑπέρτεροι καὶ ἰδανικὸν κόσμον μένει ξένος εἰς τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν κοινωτικὸν σάλλον, οὐδὲ ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τῆς συνήθως χαμαιζήλου καὶ χαμαιπέτοῦς κοινωτίας. Ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ Ἐγέλου ἐκφράζοντος τὴν περὶ τούτου γνώμην του ὡς ἀκολούθως: «Τὸ ν' ἀποσπάσῃ τις τὸν τεχνίτην ἀπὸ τοῦ περὶ αὐτὸν κόσμου, νεῖναι τὸ αὐτὸ ὡς εἰ ἀφήρει ἀγαλμα θεοῦ ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ἔνθα εἶνε τοποθετημένον. Τὸ ἰδανικὸν εἶναι ἀναποσπάστως συνδεδεμένον πρὸς τὴν κύκλω πραγματικότητα, τὴν πανταχόθεν εἰς αὐτὸ παρεισδύουσαν· οἱ δὲ συσφιγνόντες αὐτὸ δεσμοὶ εἶναι τοιοῦτοι καὶ οὕτω πολύπλοκοι, ὥστε ἀδυνατεῖ σχεδὸν ἢ διάνοια νὰ τοὺς περιλάβῃ. Πρῶτον πάντων πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τ' ἀφορῶντα τὴν ἐξωτερικὴν φύσιν, τὴν τοπογραφίαν δηλ. καὶ τὸ κλίμα» ἔπειτα τὴν κοινωτικὴν, ἐν ἣ ἡ ζῆ ὁ τεχνίτης, καὶ τὰς πρὸς αὐτὴν παντοίας σχέσεις του. Ἄν δούλος ᾖναι ἢ δεσπότης· τίνες οἱ οἰκογενειακοὶ αὐτοῦ δεσμοὶ, τίς ὁ πολιτικὸς, ἀστικὸς καὶ στρατιωτικὸς ὀργανισμὸς, ἢ θρησκευτικὴ λατρεία καὶ ἐν γένει τὰ περὶ αὐτὸν ἦθη καὶ ἔθιμα· καθότι διὰ τούτων πάντων εὐρίσκειται τὸ ἰδανικὸν εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς τὴν πραγματικότητα ¹». Ἐξετάζων ἔπειτα ὁ γερμανὸς φιλόσοφος τὴν ἀντίθετον γνώμην, ἣτοι τὴν τῶν φρονούντων ὡς ὁ κ. Βλάχος, ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι ἀπήχημα τοιοῦτου ἢ τοιοῦτου κοινωτικοῦ σάλλου, ἀλλὰ μερὶς τοῦ θείου πνεύματος, δυναμένη νὰ πέσῃ ἀδιαφόρως ὑπουδῆποτε ὡς ἀερόλιθος, ἔστω καὶ εἰς πεζοτάτην κοινωτικὴν, προσθέτει τὰ ἐξῆς: «Ἄν ἐδεχόμεθα τὴν νεφελώδη νιδεάν, ἣν ἐξέφρασαν τινες ἐσχάτως περὶ τοῦ ἰδανικοῦ, ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ τέχνη πρέπει νὰ διαρρήξῃ πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὸν πεπερασμένον κόσμον, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἡ κυκλοῦσα ἡμᾶς πραγματικότης εὐρίσκειται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον. Ἄν τοῦτο ἠλήθευεν, ἡ τέχνη ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ὡς πνευματικὴ τις δύναμις ὑψοῦσα ἡμᾶς ὑπερᾶνω τοῦ καθ' ἡμέραν βίου καὶ τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτήσεως. Ὁ τεχνίτης ἔπρεπε τότε ν' ἀπομονωθῇ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κόσμῳ τῆς συνειδήσεως, καὶ στρέφων τὸ βλέμμα εἰς οὐρανὸν νὰ νομίζῃ ὅτι δικαιούται νὰ περιφρονῇ τὰ ἐπίγεια. Τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν ἔχει οὕτω. Ὁ ἄνθρωπος, περὶ ὃν στρέφεται τὸ ἰδανικὸν, εἶναι ἔμφυχον ὄν, εὐρισκόμενος ἢ ἐδῶ ἢ ἐκεῖ, ἢ πρῶν ἐν ὠρισμένῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἢ δὲ ζῶν συνεπάγει πάλιν πρὸς τὴν κύκλω πραγματικότητα καὶ ἐπομένως ἄμεσον σχέσιν πρὸς αὐτὴν καὶ ἐνέργειαν ἐν αὐτῇ ἀναπτυσσομένην». Τὴν δὲ ἐπίδρασιν ταύτην τῆς περισφιγ-

¹ Ἐγέλου Δισση. ἐκδ. Landrange, τόμ. Α', σελ. 240 καὶ ἐπέμ.

γούσης τὸν τεχνίτην πραγματικότητος, ἣτοι τῶν τοπικῶν καὶ κοινωτικῶν περιστάσεων, ἣν ὁ κ. Βλάχος θεωρεῖ ὡς πρᾶγμα ἐπουσιδέας, ἀσχετον πρὸς τὴν ἔμπνευσιν, μόνον τὸ ἐξωτερικὸν ἔνδυμα τῆς ποιήσεως ἐπιηραζόν καὶ ἐλαττώματα συνήθως παρέχον εἰς τοὺς ποιητὰς, ὀνομάζει ὁ Ἐγελος «κινητικὴν» δύναμιν καὶ πρῶτην τῆς ζωογονήσεως αἰτίαν», προσθέτων πρὸς ἐπίφωσιν τούτου: «Ἄδύνατον εἶνε εἰς τὸν τεχνίτην νὰ μὴ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἐπίφωσιν ταύτην, ἣτις δεσπόζει πάσης αὐτοῦ ἐμπνεύσεως. Ἄδύνατον εἶναι αὐτῷ ν' ἀπομονωθῇ τοῦ κόσμου ἐν ᾧ ζῆ καὶ νὰ δημιουργήτῃ κύκλω του ἐρημίαν». Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ, ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ τόμῳ τῆς Αἰσθητικῆς, ἐφαρμοζὼν τὰς ἀρχὰς ταύτας πρὸς ἐκτίμησιν τῶν ποιητῶν, ὅσοι ἐπραγματεύθησαν ἀρχαϊκὰς ὑποθέσεις, τὸν Μίλτων, τὸν Βόδμερον καὶ τὸν Κλοψτῶκ, ἀποφαίνεται ὡς ἐξῆς: «Ἐν πᾶσι τοῖς ποιήμασι τούτοις παρτηροῦμεν ἀσυμβίβαστόν τινα ἀντίθεσιν μεταξὺ τῆς διανοίας τοῦ ποιητοῦ, τῶν ἱστορουμένων γεγονότων καὶ τῶν ἠρώων τῆς ἐποποιίας. Οὕτω παρὰ Μίλτωνι ἀνευρίσκομεν τὰ αἰσθητά καὶ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι συγχρόνου σχεδὸν ἄνδρὸς καὶ τὰς τότε ἐν Ἀγγλίᾳ κυκλοφορούσας ἠθικὰς ἰδέας· παρὰ δὲ τῷ Κλοψτῶκ ἀφ' ἐνὸς μὲν βλέπομεν δρῶντας πατριάρχας καὶ ἀγγέλους, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρτηθῆναι ἡμῖν ἀπόγευμα τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα καὶ ἰδέει ἐκ τῆς μεταφυσικῆς τοῦ Βολφίου, ἢ δὲ ἀντίφασιν αὐτῇ ἀναφαίνεται ἐν ἐκάστῳ στίχῳ ¹». Ἐνεκα τῆς τοιαύτης ἀντιφάσεως θεωρεῖ ὁ τεχνοκρίτης τὰ ἀνωτέρω ποιήματα ὡς ἀποθανόντα καὶ ταφέντα ἢ μᾶλλον οὐδέποτε ζήσαντα, διότι κατ' αὐτὸν μόνον ζῶντα καὶ αἰεῖποτε ἀκμάζοντα εἶναι τὰ παριστῶντα, ὡς τὰ τοῦ Ὀμήρου, τὴν ἀμιγῆ καὶ ἔμφυχον εἰκόνα τῶν λαῶν παρ' οἷς ἐποιήθησαν. Καὶ ταῦτα μὲν λέγει ὁ Ἐγελος μετὰ σαφηνείας καὶ θετικότητος οὐχὶ πάντοτε αὐτῷ συνήθους, ὁ δὲ κ. Βλάχος εἶναι βεβαίως κύριος νὰ νομίζῃ τοὺς ποιητὰς γεννητάτα ὑπερτέρου κόσμου, οὐχὶ ὅμως, νομίζομεν, καὶ νὰ παριστᾷ τὸν Ἐγελον λέγοντα ἀκριβῶς τὰ ἐναντία τῶν ὅσα λέγει.

Τὸν Φίχτε καὶ τὸν Levaque θέλομεν ἀνεύρει κατωτέρω. Περὶ δὲ τοῦ Fischer ἐπέχομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, διότι ὀνόματος οὕτω γραφομένου κριτικὸν δὲν γνωρίζομεν ἄλλον πλὴν τοῦ Kuno Fischer, συγγραφέως τῆς ὀλίγον γνωστῆς Αἰσθητικῆς ὥστε ὑποθέτομεν ὅτι ἡ τυπογραφικὸν λάθος συνέβη ἢ ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς συγγενείας τοῦ ἡχοῦ συνέχυσεν αὐτὸν ὁ ἡμέτερος ἐπικριτὴς πρὸς τὸν πασίγνωστον Θεόδωρον Vischer. Ἄλλ' ἀμφότεροι οὗτοι εἶναι ὄπαδοὶ τοῦ Ἐγέλου, ὁ μὲν ὀρθόδοξος ὁ δὲ αἰρετικὸς, καὶ ὀλίγον διαφέρουσιν ἐκείνου κατὰ τὴν οὐσίαν. Ὅπως δῆποτε, μέχρις οὗ φωτισθῶμεν περὶ τούτου, καλὸν νομίζομεν ν' ἀνακρίνωμεν καὶ ἄλλους τινὰς τῶν μαρτύρων τοῦ κ. Βλάχου, ἐκ τῶν περιληφθέντων ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ὀπωσοῦν ἀόριστον κατηγορίαν, «πάντες οἱ κριτικοὶ μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.» Ἀντιμέτωπος τοῦ Ἐγέλου ἵσταται

¹ Αἰσθητ. τόμ. δ', σελ. 325.

ἐν Γερμανίᾳ ὁ πικρὸς καὶ ἀγέλαστος, ἀλλὰ μοναδικὸς κατὰ τὴν ἐμβρίθειαν Ἄρθουρος Schopenhauer. Οὗτος οὐδὲν εἰδικὸν συνέγραψε περὶ καλλιλογίας, τὸ κατωτέρω ὅμως χωρίον ἐκ τῆς Ἡθικῆς αὐτοῦ φαίνεται ἡμῖν ἐπιχέον πολλὸ φῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐξαρτήσεως ἢ ἀνεξαρτησίας τοῦ ποιητοῦ, ἔχει δὲ ἐν περιλήψει ὡς ἀκολούθως: «Οὔτε μεταφορὰ οὔτε ὑπερβολὴ εἶναι ἢ ἐπιπέδον ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὁμοιάζει σφαῖραν σφαιριστηρίου, μὴ δυνάμενος ἢ κινηθῆ κατ' οὐδεμίαν διεύθυνσιν ἄνευ ἐξωτερικῆς ὠθήσεως, ἢτοι ἀπο-»
 «χρώσεως αἰτίας. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς πᾶν ἄλλο ὑποπίπτει εἰς τὴν πείραν ἀντι-»
 «κείμενον, εἶναι ἀπλοῦν φαινόμενον ἐν ὠρισμένῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ, ὑποκείμε-»
 «νος εἰς τὸν διέποντα πάντα τὰ φαινόμενα νόμον τῆς αἰτιότητος, ὡς πειθό-»
 «μεθα ἐκ τῆς καθ' ἑκάστην πείρας καὶ τῆς ἀναλογίας πρὸς τὴν ἐπίλοιπον»
 «φύσιν. Περὶ τῶν ἠθικῶν ὅμως φαινομένων ὑποπίπτουσι πολλάκις εἰς ἀπά-»
 «την, ἢ τις πηγάζει ἐκ τούτου ὅτι καθ' ὅσον τὰ ὄντα ὑφίστανται εἰς ἀνωτέ-»
 «ραν τῆς φυσικῆς κλίμακος βαθμίδα καὶ καθίστανται μᾶλλον πολύπλοκα,»
 «κατὰ τοσοῦτον συνανυψοῦνται καὶ τὸ ποῖον τῶν κινούντων αὐτὰ ἐλατηρίων,»
 «τὰ ὅποια ἀπὸ μηχανικῶν, χημικῶν καὶ ἠλεκτρικῶν καταπτῶσιν ἠθικὰ,»
 «ἀνέφικτα δηλ. εἰς τὰς αἰσθήσεις καὶ προσιτὰ εἰς μόνην τὴν διάνοιαν, ἢ τις»
 «προϋποθέτει αὐτὰ μετ' ἀδικαίτου πεποιθήσεως καὶ πάντοτε τὰ ἀνευρί-»
 «σκει, ἀρκεῖ μόνον νὰ καταβάλλῃ τὸν ἀπαιτούμενον πρὸς τοῦτο κόπον.» Μετά-
 «τινα δὲ ἄλλα ὁμοίως φύσεως φιλοσοφήματα καταλήγει εἰς τὸ ἐξῆς συμπέ-
 «ρασμα: «Τὸ πνεῦμα συμμεταβάλλεται μετὰ τῶν περικυκλούντων ἡμᾶς ἀν-
 «τικειμένων.» Πιθανὸν ὅμως ὁ ἐπικριτὴς ἡμῶν ν' ἀντιτάξῃ ὅτι ὁ πολὺς φιλό-
 «σοφος ὁμιλεῖ περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐν γένει, καὶ οὐχὶ
 «τῶν ποιητῶν, οὗς ὁ κ. Βλάχος θεωρεῖ θεοπνεύστους ἐξαίρεσις. Θέλοντες νὰ
 «φωτισθῶμεν περὶ τούτου ἀνεδιφῆσαμεν τὸν εἰδικώτερον Ἰωάννην Παῦλον
 «Ῥίχτερ, ὅστις τὸ αὐτὸ θεώρημα ἐκφράζει ὡς ἐξῆς: «Οἱ ποιηταὶ ὁμοιάζουσι
 «τὰ ὀκταπόδια τὰ λαμβάνοντα τὸ χρῶμα τοῦ φλογίου, διὰ τοῦ ὁποίου
 «τρέφονται», κατωτέρω δὲ τοὺς παρομοιάζει πρὸς αἰολεῖους λύρας, μεταβάλλ-
 «λούσας εἰς μελωδίαν πᾶσαν περὶ αὐτοὺς πνοὴν ἀνέμου, ἔτι δὲ σαφέστερον
 «ἀποφαίνεται ἐν τοῖς ἐξῆς: «Μέχρι σήμερον οὐδὲν ὑπάρχει παράδειγμα ποιητοῦ
 «διὰ ζυθῆτος τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον, ἢτοι τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐποχὴν
 «του, ἐν αἷς κατ' ἀνάγκην περιέχεται.» Ἐν Ἑλλάδι ποιητικωτάτη πραγματικώ-
 «της περιέρρεε τὸν ποιητὴν δι' ἀτμοσφαιρῆς φωτὸς ἄνευ τῆς ἐλαχίστης σκιάς.
 «Ἡ ἀρχαία πολιτεία, ἢ καταδικάζουσα μόνον τὸν δούλον εἰς ἐργασίαν, ἐπέ-
 «τρεπε τῷ πολίτῃ ν' ἀναπτύσῃ ἀπερισπάστως διὰ τῆς παλαιστρας καὶ τῆς
 «οἰκειότητος πρὸς τὰς Μούσας τὸ κάλλος τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Ὁ
 «Πίνδαρος κατ' οὐδὲν ἦτο ἀνώτερος τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὑμνουμένων ἀγωνιστῶν,
 «ὃ δὲ ἔρωσ τοῦ κалоῦ ἦτο ὡς καὶ ὁ τῆς πατρίδος ἔμφυτος εἰς πάσας τὰς
 «τάξεις τῆς κοινωνίας. Ὁ ποιητὴς συνεταυτίζετο τῷ πολίτῃ καὶ ὁ πολίτης
 «τῷ ποιητῇ. Ἐν πάτρῃ τῶν Ἀθηναίων ἀγυῖξ αἰ λυρικῆ καὶ τῆς τέχνης χορδαὶ ἀν-

»τήχουν αὐτομάτως, ὡς φόρμιγξ ἤχοῦσα ἐκ πνοῆς ἀνέμου. Ἡ μεταξὺ τῶν
 «τότε καὶ τῶν ἔπειτα ποιητῶν διαφορὰ δὲν δύναται ν' ἀποδοθῆ εἰς μόνην
 «τὴν ὑπεροχὴν τινῶν ἀτόμων, ἀφοῦ ἡ φύσις τὰ σπέρματα τῆς μεγαλοφυΐας
 «διανέμει πανταχοῦ καὶ πάντοτε μετὰ τινος ἰσότητος, ἀλλ' εἰς ὀλόκληρον
 «τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ ἀποτελοῦν ἐξαίρεσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ εὐτυχῆσαν
 «νὰ ζῆσιν ἐν μέσῳ ὄντως μαγικῆς ἀτμοσφαιρῆς». Ἐκ τούτων βλέπει ὁ ἡμέ-
 «τερος ἐπικριτὴς, ὅτι ἡ θεωρία ποιητικῆς τινος ἀτμοσφαιρῆς οὔτε ἰδικὸν μου
 «εὔρημα εἶναι, οὔτε ὅσον λέγει κατὰ τῶν ἀναλλοιώτων θεσμῶν τῆς ἐπιστή-
 «μης ἐπαναστατικῆ. Πρὸς τὰ ἀνωτέρω φαίνεται συμφωνῶν πληρέστατα καὶ
 «ὁ Σλέγκελος, καθ' ὃν ποιητικὰ μὲν σπέρματα ὑπάρχουσι πανταχοῦ, οὐχὶ ὅμως
 «ἐκ τούτου καὶ ποιηταί. Γνωστὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ γνώμη αὐτοῦ περὶ Εὐριπίδου,
 «ὃν θεωρεῖ οὐχὶ μέγαν καθ' ἑκυτόν, ἀλλὰ ἀπλοῦν μέτοχον τοῦ μεγαλείου τῆς
 «ἐποχῆς, καθ' ἣν ἠτύχησε νὰ γεννηθῆ. Τὸν δὲ Σαιξπείρον κατ' οὐδένα τρό-
 «πον στέργει νὰ θεωρήσῃ ὡς μεγαλοφυῆ ἐξαίρεσιν ἐν μέσῳ βαρβάρου αἰῶνος,
 «ὅσα δὲ περὶ τῆς ὑποχρεώσεως αὐτοῦ νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὰς ὁρέξεις τοῦ
 «πλήθους, καὶ τῆς ἀμαθείας τῶν συγχρόνων ἀκροατῶν του διηγῆται ἡμῖν ὁ κ.
 «Βλάχος, ὁνομάζει καὶ ἀποδεικνύει ὁ γερμανὸς τεχνοκρίτης παραμύθια ξενο-
 «δόχων, ἄτινα πανταχοῦθεν ἀσπλάγχχνως ἐκδιωχθέντα ὑπὸ τῆς νεωτέρας κρι-
 «τικῆς, εὔρον τελευταῖον ἄσυλον τὴν αἴθουσαν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Ἄλλ' ἵνα μὴ περιοριζώμεθα εἰς μόνους τοὺς Γερμανοὺς, ἀς ἴδωμεν τί φρο-
 «νοῦσι περὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς ζητήματος καὶ οἱ Ἄγγλοι. Πρόχειρος
 «ἡμῖν προσπίπτει ὁ Herbert Spencer, ἀποφανόμενος περὶ τούτου ὡς ἀκολού-
 «θως: «Τὸν μεγάλον ἄνδρα πρέπει νὰ κατατάξωμεν ἄνευ δισταγμοῦ μεταξὺ
 «πάντων τῶν ἄλλων φαινομένων τῆς κοινωνίας ἢ τις ἐγέννησεν αὐτόν. Ἐν τῷ
 «αὐτῷ βαθμῷ καθ' ὃν καὶ ὅλη ἡ γενεὰ τῆς ἀποτελεῖ μικρὸν μέρος, ἐν τῷ
 «αὐτῷ βαθμῷ, καθ' ὃν ἡ πολιτεία, ἢ γλῶσσα. ἢ ἐπιστήμη, τὰ ἦθη καὶ αἰ
 «τέχναι, εἶναι καὶ ὁ μέγας ἀνὴρ ἀποτελεσμα τῶν δυνάμεων, αἵτινες παρή-
 «γαγον ταῦτα. Ἀδύνατον ἦτο νὰ γεννηθῆ ὁ Μίλτων μεταξὺ τῶν Ἀδαμά-
 «νων, ἢ παρ' αὐτοῖς νὰ γράψῃ τὰ δράματά του ὁ Σαιξπείρος. Το νὰ εἴπη
 «τις τὸ ἐναντίον εἶναι ὡς εἰ ἰσχυρίζετο ὅτι δύο μαῦροι ἐρίστριχες δύνανται
 «νὰ γεννήσωσι τέκνον Καυκασίας φυλῆς.»

Ἐτι δὲ σαφέστερον ἀποφαίνεται περὶ τούτου ὁ O'Connell, ἐν τῇ πολυ-
 «κρότῳ αὐτοῦ Νέα Ἐρμηνεία τοῦ Σαιξπείρου λέγων: «Ὁ μεγαλοφυὴς ἀνὴρ,
 «πρὸ πάντων ἐν τῇ ποιήσει καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ, εἶναι προῖον γενομένης ἤδη
 «προόδου καὶ οὐχὶ ὄργανον γεννησομένης. Καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ μᾶλλον νεωτε-
 «ρίζοντος ποιητοῦ καὶ φιλοσόφου ἢ μεγαλοφυΐα συνίσταται εἰς τὸ νὰ οἰκειο-
 «ποιῆται τὰ ἐκ τῆς περιφορᾶς τοῦ πέριξ αὐτοῦ γενικοῦ πνεύματος προκύ-
 «πτοντα σπέρματα καὶ νὰ μεταβάλλῃ ταῦτα ὁ μὲν εἰς ἄνθη, ὁ δὲ εἰς καρ-
 «πὸν. Ὡς ἐκ τῆς κατὰ τὸν τρωϊκὸν πόλεμον ζυμώσεως πάντων τῶν Ἑλλη-
 «νων ἐγεννήθη τὸ ἑλληνικὸν ἔπος καὶ ἔπειτα τὸ δράμα τοῦ Αἰσχύλου, οὕτω

»καὶ ἐκ τοῦ κύκλου τοῦ μέσου αἰῶνος, τοῦ χόους τούτου πολέμων, συγχρό-
 »σεως φυλῶν καὶ ἱπποτικῶν παραδόσεων προέκυψεν ὁ Σαίξπηρος.» Παραλεί-
 »ποντες τὰ τοῦ ἀγαθοῦ Βητίου, ἀποδεικνύοντες τὰ σκωτικά ἔσρατα γεννή-
 »ματα τοῦ κλίματος καὶ τῶν ἠθῶν τῆς χώρας ἐκείνη, καὶ τὰ ὑπὲρ τὸ μέτρον
 ἔτως δαρβινίζοντα θεωρήματα τοῦ Bagheot, νομίζομεν ὅτι μείζον τούτων κύ-
 »ρος ἔχει ἢ γνώμη τοῦ Βύρωνος γράφοντος τῷ Moore: «Τί ἤθελον εἶμαι καὶ
 »τί ἤθελον ποιήσει, ἂν εἶχον γεννηθῆ φιλήσυχος ἔμπορος τοῦ Ἄστεος ἢ πε-
 »ριωριζόμενη νὰ μείνω ἀπλοῦν μέλος τῆς ἀνω Βουλῆς; Ὁ ποιητὴς πρέπει νὰ
 »ταξειδεύσῃ ν' ἀναμιγνύεται εἰς τὸ πλῆθος καὶ νὰ ζῆ ἐν αὐτῷ. Ἡ ποίησις
 »νεῖναι ἔκφρασις πάθους διεγερθέντος.» Ἐν ἄλλοις λόγοις ἂν ὑποτεθῆ ἡ καρ-
 »δίκα τοῦ ποιητοῦ ταμεῖον εὐφλέκτου ὕλης, ὁ πρὸς ποιητικὴν ὁμως ἔκρηξιν
 ἀναγκαῖος σπινθήρ πρέπει ἔξωθεν νὰ πέσῃ ἐπ' αὐτῆς. Ἀξιοσημείωτον δὲ εἶ-
 »ναι ἡ συμφωνία τοῦ μεγίστου τοῦ αἰῶνος ποιητοῦ πρὸς τοὺς δύο κορυφαίους
 τεχνοκρίτας τῆς Γερμανίας, τὸν Ἐγγελον γράφοντα, «ὁ ποιητὴς δὲν πρέπει
 »νὰ ἦναι αὐτάρκης, ἀλλὰ πολλὰ νὰ βλέπῃ, πολλὰ ν' ἀκούῃ καὶ πολλὰ νὰ
 »ἐνθυμηταί, ἀποθηκεύων ἐν τῇ καρδίᾳ του πᾶν ὅ,τι ἐνδιαφέρει τοὺς περὶ αὐ-
 »τὸν ἀνθρώπους»,¹ καὶ τὸν Ῥίχτερ ἀναφωνοῦντα, «ὁ ἐποποιὸς πρέπει νὰ πη-
 »θαλιουχήσῃ τὴν λέμβον του εἰς τὸ πέλαγος τῆς ζωῆς, πρὶν ἢ λάβῃ ἀνά-
 »χειρας τὴν γραφίδα τὴν περιγράφουσαν τὸ ταξείδιον.»² Ἀλλὰ πάντα ταῦτα
 ὀλίγον φαίνονται ἡμῖν συμφωνοῦντα πρὸς τὴν γνώμην τοῦ ἐπικριτοῦ ἡμῶν,
 καθ' ἣν ὁ ἀληθὴς ποιητὴς οὐδεμίαν ἔχει ἀνάγκην ἔξωθεν παρορμήσεως ἢ
 διδασχῆς παρ' ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀντανατέλλει ἐπ' αὐτοὺς ὑπερφυσικῆς τινος
 ἀποκαλύψεως τὸ φέγγος.

Ἄλλ' ἴδωμεν τίς ἰδέα ἐπικρατεῖ περὶ τούτου καὶ παρὰ Γαλάταις. Παρα-
 λείποντες τὰ πασίγνωστα τοῦ Βιλλεμαίνου, τοῦ Μαριμέρου καὶ τοῦ Κουζίνου,
 παραστήσαντος ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ *Περὶ τοῦ ἀληθοῦς, ἀγαθοῦ καὶ*
καλοῦ τοὺς ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ' μεγάλους τεχνίτας καὶ ποιητὰς ὡς
 ἀνγκαιὰ γεννήματα μεγάλου αἰῶνος, σκοπιμώτερον νομίζομεν νὰ παραθέ-
 »σωμεν τὴν κατωτέρω περικοπὴν τοῦ φιλοσόφου Λιτρέ, ἵνα ἴδωμεν μὴ τυχόν
 συμμερίζεται ἢ σχολή, ἣν ἀντιπροσωπεύει, τὴν ἰδέαν τοῦ κ. Βλάχου, ὅτι ὁ
 ποιητὴς αἰρεταί ὑπεράνω τόπου καὶ χρόνου, γέννημα ὦν τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ
 τῆς κοινωρίας. «Τὸ ἰδανικὸν ἀναπτύσσεται πάντοτε ἀναλόγως τῆς προόδου
 »τῆς ἀνθρωπότητος. Τὰ προϊόντα τῆς ποιητικῆς μεγαλοφυΐας, πλὴν τῶν
 »κοινῶν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ αἰσθημάτων, περιέχουσι πρὸ πάντων τὰ τῆς
 »χώρας καὶ τῆς ἐποχῆς, ἐν ἣ εἶδον τὸ φῶς. Ἐν Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Ἰτα-
 »λίᾳ οἱ ποιηταὶ ἐγεννήθησαν ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς κοινωρίας, καὶ ἡ κοι-
 »νωνία ἐλάτρευσε τῶν σπλάγγων αὐτῆς τὸν καρπὸν». Μεταξὺ τῶν νεωτά-
 »των πραγματειῶν ὅσαι ἐξεδόθησαν γαλλιστὶ περὶ καλοῦ, μεγίστης ἔτυχεν

1. Ποιητικῆς, τόμος Α', σελ. 35.

2. Εἰσαγ. εἰς τὴν Ποιητ. Παράγρ. 6'.

εὐνοίας παρὰ τοῖς κριτικοῖς ἢ τοῦ γερμανίζοντος Ἀδόλφου Pictet. Ἐν ταύτῃ
 σχετικά πρὸς τὸ θέμα εὐρίσκομεν τὰ ἐξῆς: «Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι κά-
 »τοπτρον ἀντανακλῶν τὸ καλὸν πρὶν ἢ τὸ πραγματοποιήσῃ. Προκειμένου δὲ
 »περὶ ποιήσεως, ἥτις εἶναι ἢ γενικωτέρα ἐκδήλωσις τῆς δημιουργικῆς δυνά-
 »μεως τοῦ καλοῦ, πρέπει πρὸ πάντων νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν
 »εἰς τὴν ἀδιέσπαστον αὐτῆς σχέσιν πρὸς τὸν βίον καὶ τὸν κοινωνικὸν ὀργανι-
 »σμόν τῶν διαφόρων λαῶν. . . Ἡ ποίησις, ἢ κατοπτρίζουσα τὴν ἐξωτερικὴν
 »φύσιν, τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ τὴν θρησκείαν, δὲν δύναται ν' ἀναπτυχθῆ,
 »ὅπου δὲν ὑπάρχει ὑπὸ τὰς τρεῖς ταύτας ἐπόψεις πλοῦτος πραγματικὸς καὶ
 »ἐπαρκὴς. Ἄλλ' ἢ τοιαύτη εὐδαίμων σύμπτωσις σπανιώτατα ἀπαντᾷ-
 »ται. Ποῦ μὲν εἶναι ἡ φύσις πτωχὴ καὶ μονότονος, ποῦ δὲ ἡ θρησκεία ἐκμη-
 »δενίζει πᾶν ἄλλο αἰσθημα, ἢ ὁ ἐθνικὸς βίος, στερούμενος ζωτικότητος καὶ
 »ἐνεργείας, ὑποτάσσει τὸν ἀνθρώπον εἰς μόνας τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις. Ἐκ
 »τῶν περιστάσεων τούτων προκύπτουσιν οὐ μόνον τὰ διάφορα τῆς ποιήσεως
 »εἰδη, ἀλλὰ καὶ ἡ μεταξὺ ὁμοιοειδῶν διάφορος ἀξία.» Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς
 τὴν μεταξὺ ὁμοιοειδῶν ποιήσεων διάφορον ἀξίαν ἔγκειται ὀλόκληρον τὸ ἀπα-
 »σχολοῦν ἡμᾶς ζήτημα, διότι ἐξ αὐτῆς συμβαίνει ἄλλαι μὲν ἐποχαὶ νὰ παρά-
 »γῳσι ποιητὰς, ἄλλαι δὲ μόνον στιχοπλόκους. Αἱ γνώμαι περὶ ποιήσεως τοῦ
 κορυφαίου τῶν γάλλων κριτικῶν Sainte Beuve εὐρίσκονται ἀτάκτως διεσπαρ-
 μέναι ἐν τοῖς εἴκοσι τόμοις τῶν *Διαλέξεων* αὐτοῦ. Ἀνοίγοντες τὸν πρόχειρον
 ἡμῖν τυχόντα πέμπτον, εὐρίσκομεν ὡς συμπέρασμα μακρᾶς περὶ λυρικῆς ποιή-
 »σεως μελέτης τὴν ἐξῆς περικοπὴν: «Ἀναντίρρητον φαίνεται μοι ὅτι πᾶν λυ-
 »ρικὸν ποίημα μετέχον ζωῆς, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἐμὴ βάρυτης καὶ ἐναρμό-
 »νιος φωνὴ ὀλοκληροῦ λαοῦ, ἐκδηλοῦντος δι' αὐτοῦ ὀλόκληρον τὴν ψυχὴν
 »του.» Ἡ ἀνωτέρω ὁμως γνώμη δύσκολον φαίνεται ἡμῖν νὰ συμβιβασθῆ πρὸς
 τοὺς θεωροῦντας δυνατὴν τὴν ποίησιν καὶ ἐν πεζοτάτῃ κοινωρία. Ἀλλὰ και-
 »ρὸς εἶναι νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν τελευταῖον μάρτυρα τοῦ κ. Βλάχου, τὸν ποτε
 μαθητὴν τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς Σχολῆς Κάρολον Lénéque, τοῦ ὁποῖου ἡ *Ἐπι-
 στήμη τοῦ Καλοῦ*, ἔστι τὸ μοναδικὸν εὐτύχημα νὰ βραβευσθῆ ὑπὸ τῶν τριῶν συγ-
 »χρόνως ἐν Παρισίοις ἀκαδημιῶν. Ἀλλὰ πολὺ μάλλον τῆς τριπλῆς δάφνης, ἐν τι
 ἄλλο ἐθαυμάζομεν ἀναγινώσκοντες τὸ βιβλίον τοῦτο, ὅτι, ἐνῶ οὐδὲν ἔχει κοι-
 »νὸν πρὸς τὰ ἔργα τῶν ἀβέβλων Γερμανῶν, ἀλλ' εἶναι προσιτὸν εἰς πᾶσαν διά-
 »νοιαν καὶ πρόχειρον ἐπὶ πάσης τραπέζης, εὐρέθη ἐν τούτοις ὁ ἐπικαλούμενος
 τὴν μαρτυρίαν του πρὸς ἀποδείξιν, «ὅτι ὁ ποιητὴς ἀρούμενος τὰ πάντα ἐξ
 ἑαυτοῦ οὐδεμίαν ἔχει ἀνάγκην κοινωνικῆς παρορμήσεως, ἢ δὲ κατάστασις
 τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς κοινωρίας ὀλίγην ἔχουσιν ἐπιβρόχην ἐπὶ τοῦ θεοπνεύστου
 ἀοιδοῦ καὶ ἐλαττώματα μόνον προικίζουσιν αὐτόν». Τοιαῦτα παραπεμπόμε-
 »νοι ὑπὸ τοῦ κ. Βλάχου νὰ μάθωμεν παρὰ τοῦ Lénéque εὐρομεν ἐκεῖ περὶ τού-
 »των τὰ ἐξῆς: «Ἄν ἀκριβῶς ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα, πειθόμεθα ὅτι ἡ μεγα-
 »λοφυΐα τοῦ ποιητοῦ οὐδὲν δημιουργεῖ ἢ ἀρύεται ἐξ ἑαυτῆς, ἀλλὰ τὸ ἰδανι-

»κὸν εὐρίσκει προϋπάρχον εἰς τὰς ὑψίστας τῆς διανοίας κορυφᾶς ὡς θρησκευτικὴν καὶ φιλοσοφίαν, αἵτινες ἔτυχον πάντοτε ἀκμάζουσαι κατὰ πάσας τὰς μετὰ τῆς τέχνης ἐποχάς. Κατὰ τὰς περιόδους ταύτας ὁ μεγαλοφυῆς ἀνὴρ, ἀντὶ τῆς ψηλαφᾶ πρὸς εὐρεσιν τοῦ δρόμου του, προβαίνει μετὰ βεβαιότητος, οὐδ' ἔχει ἀνάγκη ν' ἀναζητῆ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀποτυπωμένην ἰδέαν καθότι αὕτη ἐμφυσᾶται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῶν συγχρόνων. Ἀντὶ τὸ νὰ παύσῃ ὁ ποιητὴς πρὸς τὸν αἰῶνά του, ἄγεται καὶ φέρεται ὑπ' αὐτοῦ, ἡ δὲ ἐνεούσα αὐτῷ δημιουργικὴ δύναμις δεκαπλασιάζεται ὑπὸ τῆς γονιμότητος τῆς ἀτμοσφαιρας, ἐν ἣ ἀναπνέει. Ἀλλ' ἅμα τὸ θεῖον τοῦτο πῦρ σβεσθῆ ἢ κκαλυφθῆ ὑπὸ αἰθῶλης, εὐθὺς τὰ πάντα μαραινόνται, πρὸ πάντων δὲ ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ τέχνη. Ποία ἡ αἰτία τῆς ἐπὶ Περικλέους ἀκμῆς τῶν τεχνῶν ἐν Ἑλλάδι; Ὁ Φειδίας ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Ἰκτινὸς εἶχον βεβαίως μεγαλοφυΐαν. Ἀλλὰ τίς ἐξεκόλαψε τὸ ὄν τοῦτο καὶ ἐπτέρωσε τὸν νεοσσόν; »Εἰς μόνον τὸν Φειδίαν περιορίζοντες τὴν ἔρευναν παρατηροῦμεν ὅτι, καθ' ἣν ἀκριβῶς ἐποχὴν ἀνεζήτει τὸν τύπον τῆς ὑπερτάτης φρονήσεως, ἦτοι τῆς »Ἀθηναίας, ἐσχετιζέτο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους πρὸς τὸν φιλόσοφον Ἀναξάγοραν, ἥδη δὲ ἀνέτελλεν ἐν Ἀθήναις τὸ φῶς τῆς φιλοσοφίας τοῦ πνεύματος, τὸ μεσουρανήσαν ἀνέφελον διὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Σωκράτους. Ἡ φιλοσοφία αὕτη, ἐπικούρους ἔχουσα τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν πατριωτισμὸν ἐνέπνευσεν οὐ μόνον τὸν Φειδίαν, ἀλλὰ καὶ ἔπασαν ἐκείνην τὴν εὐδαίμονα »τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ἐποχὴν, ἣτις συναπέθανε μετ' αὐτῆς. Ἡ Μετὰ ὁμοίαν ἐξέτασιν τῆς ἐν τῇ Δύσει ποιήσεως καὶ τέχνης ὁ συγγραφεὺς ἐπιθέτει τέλος εἰς τὸ βιβλίον του διὰ τοῦ ἐξῆς ἐπιλόγου: «Ἄν ὁ ἀνωτέρω νόμος εἶναι ἀληθῆς, τοιοῦτον δὲ κηρύττουσιν αὐτὸν τὰ γεγονότα, ἀδύνατον εἶναι νὰ ὑπάρξῃ »τέχνη, ὅπου δὲν ὑπάρχει μέγα φρόνημα, ἐκδηλούμενον ἐν τῇ καθ' ἡμέραν διαγωγῇ τῶν ἀτόμων. Ἐκαστος αἰὼν παρέχει εἰς τοὺς ποιητὰς τὴν μὲν ἰδέαν καὶ τῶν πεποιεηθέντων του, τὴν δὲ ἐνδύουσαν αὐτὴν μορφήν διὰ τῶν ἡθῶν »οἱ δὲ ποιητὰι ἀνταποδίδουσιν εἰς τὸν αἰῶνα ὅσα ἔλαβον παρ' αὐτοῦ. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ τεχνίτου ἴστανται διηνεκές πρότυπον, ἐπόμενον αὐτῷ »πανταχοῦ, καθ' ὁδὸν, εἰς τὸ θέατρον, τὴν αἰθουσαν χοροῦ καὶ τὴν ἐκκλησιαίαν. Τὸ πρότυπον τοῦτο εἴμεθα ἡμεῖς αὐτοί· ἡ δὲ διηνεκής αὕτη ὄπτασία, »παρκαλοουθούσα τὸν τεχνίτην εἰς τὸ σπουδαστήριον ἐπιβάλλεται αὐτῷ ἀναποδράστως. Ἄν ὁ τεχνίτης ὡς ἐλεύθερον καὶ λογικὸν ὄν εἶναι ὑπεύθυνος διὰ »τὰ ἔργα του, τὴν εὐθύνην ταύτην συμμεριζόμεθα καὶ ἡμεῖς, οἱ τὰ πρότυπα »παρέχοντες. Δικαίως λοιπὸν αἱ ἔπειτα ἀμερόληπτοι γενεαί, αἱ κάλλιον ἡμῶν »διακρίνουσαι τὰ αἴτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα, συγκαταδικάζουσι μετὰ τῶν »κακοτέχνων ἔργων καὶ τὴν γενέτειραν τούτων κοινωνίαν, ὡς θαυμάζουσαι »τὰ κατὰ ὀνομάζουσι μέγαν τὸν παραγαγόντα αὐτὰ αἰῶνα.»

Ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει ταύτῃ τῶν ἐπιφανεστάτων περὶ τοῦ ἀσχολοῦντος ἡμᾶς ζητήματος γνωμοδοτήσεων παρετηρήσατε βεβαίως, Κύριοι, δύο τινά: α) ὅτι

ἐν αὐταῖς τοιαύτη ἐπικρατεῖ ὁμόνοια ἰδεῶν καὶ πολλάκις σύμπτωσις φράσεων, ὥστε ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν χωρίων εὐκολον ἦτο νὰ συνταχθῇ συμφωνία τις, οἷα ἡ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, β) ὅτι ἡ θεωρία περὶ ἀναγκαίας τινὸς πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ποιητοῦ κοινωνικῆς ἀτμοσφαιρας περιέχεται κατ' ἔννοιαν μὲν παρὰ πᾶσι τοῖς κριτικοῖς, παρ' Ἐγγέλω δὲ καὶ Levenque, οὗς ὁ ἐπικριτὴς ἡμῶν ἐπεκαλέσθη μάρτυρας τοῦ ἐναντίου, οὐ μόνον κατ' ἔννοιαν, ἀλλὰ σχεδὸν κατὰ λέξιν. Οὐδ' ἦτο ἄλλως δυνατὸν, ἀφοῦ γράφοντες τὴν ἔκθεσιν ἡμῶν τοῦ δραματικοῦ ἀγῶνος, εἴχομεν πρὸ πάντων ὑπ' ὄψιν τὴν *Αἰσθητικὴν* τοῦ Ἐγγέλου καὶ τοῦ Levenque τὴν *Καλλιολογίαν*, καὶ κατὰ τὰς θεωρίας τούτων ἐκρίναμεν ἂν δύναται ἢ ὄχι νὰ θεσπῆ ἡ σήμερον Ἑλλάς ἀξίους τοῦ ὀνόματος ποιητὰς. Ὁ κ. Βλάχος ἦτο βεβαίως κύριος νὰ μεμφθῆ ἡμᾶς ὡς κακῶς ἐφαρμόσαντας τὰς θεωρίας ταύτας καὶ ἀγνοοῦντας τὰ ἐν Ἑλλάδι. Ἀντὶ τούτου ὅμως ἐπετέθη, οὐχὶ κατὰ τῆς οἰκίας δῆποτε ἐφαρμογῆς ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' αὐτῆς τῆς θεωρίας τῆς ἀναγκαίας ἐξαρτήσεως τοῦ ποιητοῦ ἐκ τῆς κυκλώσεως αὐτῶν πραγματικότητος, ἣν ὀνομάζει ψευδῆ, ἀνυπόστατον, στηριζομένην ἐν τῷ κενῷ, πρωτάκουστον καὶ ἐπαναστατικὴν, καὶ μάρτυρας τοῦ πρωτακούστου αὐτῆς θέλει οὐ μόνον πάντας τοὺς κριτικοὺς μικροὺς τε καὶ μεγάλους, ἀλλ' ὀνομαστὶ τὸν Ἐγγέλον καὶ τὸν Levenque, ἦτοι αὐτοὺς ἐκείνους, παρ' ὧν τὴν ἀντεγράψαμεν ἡμεῖς σχεδὸν αὐτολεξεί. Τοῦ φαινομένου τούτου δὲν ἐπιχειροῦμεν τὴν ἐξήγησιν, τὴν δὲ ἐκτίμησιν ἀφίνομεν εἰς ὅμας. Ἐν δὲ μόνον παρατηροῦμεν, ὅτι πρὸ αἰῶνων διαφωνοῦσιν οἱ ἀνθρωποι περὶ τοῦ τολμηματος, ὅπερ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς μέγιστον ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Καὶ ὁ μὲν Ὀράτιος ὀνομάζει ἀπαράμιλλον τολμητῆρα τὸν πρῶτον παραδοθέντα ἐπὶ ἐλαφρᾶς σανίδος εἰς τὴν ὕργην τοῦ ὠκεανοῦ· οἱ Γάλλοι θέλουσι τοιοῦτον τὸν ἀνελθόντα ἐπὶ φλεγούσης σφαίρας εἰς τὰ νέφη Μογγολοφίρον· πολλοὶ ἱστορικοὶ ἀπονέμουσι τὸ ἄθλον τῆς τύλης εἰς τὸν ὑπερπηδήσαντα τὰς Ἀλπεῖς Ἀννίβαν, ἡ δὲ Νέα Ἡμέρα τολμηρότερον θέλει τὸν ὑπερβάτην τοῦ Αἴμου στρατηγὸν Γοῦρκον. Μεταξὺ τούτων ἀπέχομεν ν' ἀποφανθῶμεν, ἀλλ' ὅπως δῆποτε νομίζομεν ὅτι ἐξοχος ὀφείλεται μεταξὺ τῶν τολμητιῶν θέσις καὶ εἰς τὸν ἐνώπιον πλήθοντος φιλολογικοῦ συλλόγου τολμῶντα νὰ ἐπικαλεσθῆ ὡς ὁμόφρονος αὐτῷ περὶ ὀρισμένου θέματος συγγραφεὺς πασιγνώστους, λέγοντας ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον.

Ἀλλ' ἂν ὅσα ἀνωτέρω παρεθέσαμεν δὲν ἤρκεσαν νὰ πείσωσι τὸν κ. Βλάχον ὅτι ὁ ποιητὴς εἶνε κάτοπτρον ἀντανάκλων τὴν κύκλω πραγματικότητος καὶ ὀλόκληρον τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ τὸν πνευματικὸν βίον ἀναγκαῖον γέννημα τοῦ ποιητικῶς ὀριμᾶσαντος ἔθνους του καὶ οὐχὶ ἀερόλιθος δυνάμενος ὅπου δῆποτε νὰ καταπέσῃ· ἂν καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιμένη ἀκόμη πιστεύωσι ὅτι ἀπηθανάτισθη ὁ Σαίξπηρος ὡς ποιητὴς παντὸς αἰῶνος οὐδεμίαν ἔχων ἐθνικότητα, καὶ οὐχὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας, ζωῆς ὀλοκλήρου ἐντὸς τῶν δραμάτων του, σπεύδομεν τότε νὰ προσκαλέσωμεν χάριν αὐτοῦ ἕνα τελευ-

ταύτην μάρτυρα, πρὸ τοῦ ὁποίου ἐλπίζομεν ὅτι θέλει κλίνει τέλος πάντων ταπεινῶς καὶ εὐσεβῶς τὴν κεφαλὴν. Ὁ μάρτυς οὗτος ἀποφαίνεται ὡς ἀκολούθως: «Τὸν ποιητὴν γεννᾷ τὸ ἔθνος τοῦ καθ' ὑπερτάτην πλήρωσιν τοῦ νόμου τῆς γεννήσεως καὶ τῆς φθορᾶς τὸν ποιητὴν ζωογονεῖ αὐτὸς τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁ πνευματικὸς βίος. Αἱ ποιήσεις του εἶναι κάτοπτρον, ἐν ᾧ ἀνταννακλᾶται πιστῶς ὁ κύκλος κόσμος: κιβωτὸς ἐγκλείουσα ὁλόκληρον τῆς ἐθνικῆς ἐκείνης περιόδου τὸν ἐθνικὸν βίον, τὰς θρησκευτικὰς ἰδέας, τὰς ἱστορικὰς περιπετείας, τοὺς πόθους καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτῆς. Ὁ Σαιξσπείρος ἀνεβίωσε μὲ θαλερώτερον στέμμα, ἠδιότι ἡ Ἀγγλία ὁλόκληρος ἔζη ἐντὸς τῶν δραμάτων του καὶ αὐτὸς συνέζη μετὰ τῆς Ἀγγλίας.» Θέλετε δὲ ἤδη νὰ μάθετε τίς εἶναι ὁ μάρτυς οὗτος, ὁ οὕτω πανηγυρικῶς ἀσπαζόμενος τὴν τοσοῦτον ἐν τῇ ἐκθέσει ἡμῶν ἀπαρέσασαν τῷ κ. Ἀγγέλῳ Βλάχῳ θεωρίαν περὶ ποιητῶν γεννημάτων τῆς κοινωγίας καὶ κατόπτων τῆς ἐποχῆς των; Οὗτος εἶναι αὐτὸς ὁ κ. Ἀγγελος Βλάχος ἐν τῇ δευτέρᾳ σελίδι τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν, ἣν ἔγραψεν ἐν ἔτει 1866 ἐν Ἀθήναις, ἔχων πιθανῶς ἐνώπιόν του βιβλία, ἐνῶ ἡ τελευταία αὐτοῦ περὶ νεοελληνικῆς ποιήσεως διατριβὴ φαίνεται γραφείσα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἀφοῦ ἔκαυσεν ὁ Ὀμάρ τὴν βιβλιοθήκην.

Ἄλλ' οὐδ' εἰς τὰ ἐπίθετα καρκευτοῦ εὐφυολογίας, αὐτάρκους, κενολόγου καὶ ἐπαναστάτου κατὰ τῶν ἀναλλοιώτων νόμων τῆς ἐπιστήμης ἠρκέσθη καθ' ἡμῶν ὁ συγγραφεὺς τῆς διατριβῆς ταύτης, ἀλλὰ θέλων ἔτι σαφέστερον νὰ διατυπώσῃ τὴν ἰδέαν του δὲν ἀπηξίωσε νὰ καταφύγῃ κάκεινος εἰς εὐφυολογίαν, τὴν ἐξῆς: «Οὐδεὶς ποτε κριτικὸς ἐφαντάσθη ὅτι γεννῶνται οἱ ψιχηταὶ ὡς οἱ ἀμανίται εἰς τοὺς κασταρεῶνας μετὰ τὰς βροχὰς τοῦ φθινοπώρου.» Κατὰ παράδοξον ὁμοῦς σύμπτωσιν ἡ εὐφυολογία αὕτη, δι' ἣς ἐσκόπευεν ὁ ἐπικριτὴς ἡμῶν νὰ καταστήσῃ καταφανὲς τὸ μέγεθος τῆς ἡμετέρας ἀπάτης, ἔτυχεν οὕσα, ἐν πληρεστάτῃ βεβαίως ἀγνοίᾳ του, ἡ μόνη ἐν τῇ μακρᾷ αὐτοῦ διατριβῇ σύμφωνος πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ἐπιστήμην φράσις. Παραλείποντες τὰ τοῦ Schelling, ἀπαιτοῦντος παρὰ τοῦ κριτικοῦ νὰ ἐξετάζῃ τὰ προϊόντα τῆς διανοίας ὡς ὁ βοτανικὸς τὰ τῆς φύσεως, καὶ τὰ παρ' Ἐγγέλῳ περὶ τῶν ἰνδικῶν ἐπῶν, ἅτινα θεωρεῖ «πνευματικὰ τοῦ ἐδάφους φυτὰ», ἀρκοῦντα πρὸς ἀπόδειξιν τούτου νομίζομεν τὰ κατωτέρω τοῦ Taine: «Ἡ καλλιλογία, ἀκολουθοῦσα τὴν γενικὴν τάσιν τοῦ αἰῶνος, προσπαθοῦντος νὰ προσεγγίσῃ τὰς ἠθικὰς ἐπιστήμας πρὸς τὰς φυσικὰς, κατέστη εἰδὸς τι βοτανικῆς ἐφαρμοσμένης εἰς τὰ προϊόντα τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ. Ἡ συνεπάγουσα τὴν βλάστησιν τοῦ δεινός ἢ δεινός φυτοῦ κλιματικὴ ζώνη, οὐδὲν ἄλλο εἰναι εἰμὴ ἡ ἐπικράτησις ἰδιαιτέρων τινῶν περιστάσεων θερμότητος καὶ ὑγρασίας, κατὰ πάντα ἀνάλογος πρὸς τὴν περιγραφείσαν ὑφ' ἡμῶν ἀνωτέρω ὑπὸ τὸ ὄνομα γενικῆς καταστάσεως τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἡθῶν. Ὡς λοιπὸν ἐξετάζομεν τὴν φυσικὴν ἀτμοσφαιρὰν πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἐμφανίσεως

» τοῦ ἀραβοσίτου, τῆς βρώμης ἢ τῆς ἀλόης, οὕτω πρέπει νὰ ἐρευνῶμεν καὶ τὴν ἠθικὴν, ἵνα κατανοήσωμεν τὴν γέννησιν οἷας δῆποτε ποιήσεως ἢ τέ-» νης.»¹ Ἄν τοὺς ἀμανίτας ἀντικαταστήσωμεν διὰ τοῦ ἀραβοσίτου, ἐν τῇ ἀνωτέρω περικοπῇ περιέχεται αὐτολεξεί ἢ παρομοίωσις, ἣν ὁ ἐπικριτὴς ἡμῶν παρέθεσεν ὡς παράδειγμα ἄκρας ἀτοπίας. Τὴν δὲ γνώμην ταύτην, εἴτε ὀρθὴν εἴτε ἐσφαλμένην, τοῦ γάλλου τεχνολογικοῦ συμμερίζεται κραταιὰ καὶ ἀκμάζουσα ἐν τῇ Δύσει φιλοσοφικὴ σχολή, ἡ εἰς τὰς φάλαγγας αὐτῆς ἀριθμοῦσα τὸν Stuart Mill, τὸν Spencer, τὸν Bagehot, τὸν Kirchman, τὸν Littré καὶ πάντα ἄλλον ὁπαδὸν τῆς ἐμπειρικῆς μεθόδου. Πρὸς τοὺς φιλοσόφους τούτους εἶναι βεβαίως κύριος νὰ κηρύξῃ πόλεμον ὁ κ. Βλάχος: ἀλλὰ νὰ ἐπιφύρῃ εἰς ἐμὲ τῶν ἰδεῶν τούτων τὴν εὐθύνην, λέγων ὅτι οὐδεὶς ποτε πρὸ ἐμοῦ ἐφαντάσθη πράγματα ἐγγεγραμμένα πρὸ εἰκοσαετίας εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς ἐπιστήμης, τοῦτο τὸ νομίζομεν μεγάλην ἀδικίαν. Εἶναι περίπου τὸ αὐτὸ ὡς εἰ ἔλεγον ἐγὼ ὅτι πάντα τὰ σώματα ὑπακούουσιν εἰς τὸν νόμον τῆς παγκοσμίου ἑλξεως, ὁ δὲ κ. Βλάχος, ἄλλην ἔχων περὶ τούτου γνώμην, ἤλεγχε τὴν ἰδικὴν μου καὶ οὐχὶ τοῦ Νεύτωνος τὴν ἀστρονομικὴν ἀτοπίαν.

Μεταβαίνοντες εἰς ἄλλου ζητήματος τὴν ἐξέτασιν πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὄντως πονηρὸς δαίμων ἐδίωκεν ἡμᾶς κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς δυστυχῆς ἐκείνης ἐκθέσεως τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος, καθότι καὶ τοὶ συμβουλευόμενοι ἀκαμάτως παντοίους συγγραφεῖς, ἐκ φόβου μὴ φύγῃ ἡμᾶς οἷα δῆποτέ τις πρωτοτυπία, οὐδὲν ἄλλο ἐν τούτοις κατωρθώσαμεν κατὰ τὸν ἐπικριτὴν ἡμῶν νὰ ἐκστομίσωμεν, εἰμὴ μόνον πράγματα παράδοξα, πρωτάκουστα καὶ ἐπαναστατικά. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων, ὅτι ὁ καθ' ἡμᾶς αἰὼν μαστιζέται ὑπὸ πνευματικῆς τινος ἀνησυχίας, ἐξ ἧς καθ' ἑκάστην κατεδαφίζει καὶ ἀνεγείρει παντοῖα φιλοσοφικὰ οἰκοδομήματα, τὴν δὲ ποίησιν τῆς Δύσεως, πιστὴν τοῦ πνευματικοῦ τούτου σάλου ἠχώ, χαρακτηρίζει ἡ οὕτω λεγομένη νόσος τοῦ αἰῶνος, ἥτοι ἡ ἔλλειψις καὶ δίψα πίστεως καὶ ἰδανικοῦ. Κατὰ τῶν πρώτα-» κούστων τούτων θεωρημάτων ἀνιστάμενος ὁ κ. Βλάχος ἀνακράζει: «Δὲν βλέπω» τὸν βασιανίζοντα τὰ ἄλλα ἔθνη πνευματικὸν σάλον, δὲν ἐνοῶ πῶς ἐκ νό-» σου οἷας δῆποτε δύναται νὰ προκύψῃ ποίησις ἀξία λόγου, οὐδ' ἤκουσά ποτε» ὡς νόσον τὴν δίψαν καὶ ἔλλειψιν ἰδανικοῦ». Δὲν ἐνθυμούμεθα ἐνώπιον τίνος σοφιστοῦ, ἀρνούμενου τὴν ὑπαρξίν τῆς κινήσεως, ὁ μετ' αὐτοῦ συζητῶν ἀντι-» πάτης ἄλλης ἀπάντησεως ἤρχισε νὰ περιπατῇ. Πρὸ τοῦ ἰσχυριζομένου ὅτι οὐδέποτε ἤκουσε σύγχρονον ποίησιν εἰκονίζουσαν τὴν δίψαν καὶ ἔλλειψιν πί-» στεως καὶ ἰδανικοῦ, ἡ μόνη κατάλληλος ἀπάντησις φαίνεται ἡμῖν ν' ἀρχίσῃ» τις ν' ἀναγινώσῃ. Ἀνοίγοντες τὸν πρόχειρον τυχόντα Μυσσέτον εὐρίσκομεν ἐν ἀρχῇ τοῦ *Polémia* τοὺς ἀκολουθούσους στίχους: «Χριστέ μου, δὲν εἶμαι ἐξ

1. Φιλοσοφ. τῆς Γέχνης, σελ. 16.

»εκέινων, οἵτινες προσέρχονται μετὰ τρόμου νὰ γονατίσωσιν ὑπὸ τοὺς θό-
 »λους τοῦ ναοῦ, οὐδὲ τοὺς καθημαγμένους πόδας σου ἀσπάζομαι τύπτων τὸ
 »στῆθος. Ἐγεννήθη φεῦ! ἀργὰ εἰς γέροντα κόσμον, ἀπομαθόντα νὰ ἐλπίζῃ
 »καὶ νὰ φοβῆται. Ἡ δόξα σου ἀπέθανε, Χριστέ· οἱ ἥλοι τοῦ Γολγοθᾶ μόλις
 »σὲ ὑποστηρίζουσι καὶ τὸ σῶμά σου πίπτει εἰς θρύμματα ἐπὶ τοῦ μαύρου
 »σταυροῦ. Ἀλλὰ καὶ οὕτως, ἄφες τὸ ἀπιστότερον τέκνον τοῦ ἀπίστου τού-
 »του αἰῶνος ν' ἀσπασθῇ τὴν κόριν ταύτην καὶ νὰ θρηνήσῃ ἐπὶ τὴν γῆν, ἣτις
 »ἔζη ἐκ τοῦ θανάτου σου καὶ θέλει ἀποθάνει ἀνευ σοῦ. Τίς πλέον θέλει ἐμ-
 »φυσῆσαι εἰς αὐτὴν πνεῦμα ζωῆς; Πρὸς ἀνακαίνισιν τῆς γῆς ταύτης ἔχυσες
 »τὸ καθαρώτερόν σου αἷμα. Χριστέ ὅ,τι σὺ ἔκαμες τίς ἄλλος θὰ τὸ κάμῃ;
 »Τίς ἄλλος θέλει δωρήσει νεότητα εἰς ἡμᾶς τοὺς χθὲς γεννηθέντας πρεσβύ-
 »τας; Ὁ σήμερον αἰὼν κεῖται ἐν τῷ τάφῳ παγερώτερος τοῦ Λαζάρου· ἀλλὰ
 »ποῦ εἶναι ὁ σωτὴρ ὁ μέλλων ν' ἀποκυλίσῃ τὴν πέτραν; Ἐπὶ τίνας πόδας
 »πίπτει τὸ μύρον τῆς Μαγδαληνῆς καὶ ποῦ ἀκούεται φωνὴ ἠχηροτέρα τῆς
 »ἀνθρωπίνης; Τίς ἐξ ἡμῶν, τίς πλέον θέλει γίνει Θεός; Ἀλλ' ἵνα ὑψωθῇ τις
 »εἰς οὐρανὸν ἀπαιτοῦνται πτερά· καὶ ὁ μὲν πόθος ἔμεινεν, ἡ πίστις ὅμως
 »λείπει».

Οὕτως ἐπὶ μακρὸν ἀκόμη ἐξακολουθεῖ θρηνῶν ὁ ποιητὴς ὑπὸ τοὺς πόδας
 τοῦ Σταυροῦ· καὶ μετ' αὐτοῦ συνεθρήνει ὀλόκληρος ἡ Γαλλία, καὶ τὰ ἐκ δί-
 ψης πίστεως ταῦτα δάκρυα τοῦ ἀπιστοτέρου τέκνου τοῦ αἰῶνος θεωροῦνται
 ὡς οἱ στιλπνότατοι τῆς νεωτέρας ποιήσεως μαργαρίται. Ἀλλ' ἵνα μὴ τις νο-
 μίσῃ ὅτι μόνας τὰς ἀνωτέρας τάξεις ἐνέμετο ἡ μεταφυσικὴ αὕτη δίψα, κατα-
 θαίνομεν ἀπνευστί ὀλόκληρον τὴν κλίμακα μέχρι τοῦ κατωτάτου τυθμένου,
 ὅπου κυλίουται ἐν δεσμοῖς καὶ βορβόρῳ τὰ ἐκδράσματα τῆς κοινωνίας. Ὅπως
 αἱ ἀριστοκρατικαὶ αἰθουσαι, οὕτω καὶ τὰ καταγώγια τῆς Γαλλίας εἶχον τὸν
 ποιητὴν αὐτῶν. Οὐχὶ Σὺν τινὰ ἢ Βίκτωρα Οὐγον ἀπὸ τοῦ σπουδαστηρίου
 δημοκοποῦντα, ἀλλὰ γνήσιον τέκνον τοῦ κατέργου, πλαστογράφον, κλέπτην
 καὶ δολοφόνον, τὸν Λακεναῖρον, γράφοντα τὴν παραμονὴν τῆς κατατομήσεως
 αὐτοῦ τοὺς κατωτέρω στίχους: «Γνωρίζεις, Θεέ μου, πόσον πάσχω διστάζων.
 »Κατάβα σὺ εἰς τὴν καρδίαν μου, ἀφοῦ δὲν δύναμαι νὰ ὑψωθῶ μέχρι Σοῦ.
 »Δὲν εἶμαι ἐκ τῶν δειλῶν ἐκεῖνων, οἵτινες καταφεύγουσιν εἰς τὸ δόγμα τῆς
 »μετὰ θάνατον ἀνυπαρξίας, ἵνα ἀποφύγῃσι τῆς διαγωγῆς των τὴν εὐθύνην.
 »Μυριάκις προτιμῶ τὸ αἰώνιον πῦρ τοῦ αἰωνίου ὕπνου καὶ στέργω πᾶσαν βλά-
 »σανον, ἀρκεῖ μόνον νὰ σὲ γνωρίσω. Βιστάκουσον, Ὑψιστε, τὴν δέησίν μου.
 »Τόξευσον εἰς τὰ στήθη μου μίαν πίστει ἀκτίνα, διότι αἰσχύνομαι νὰ ἦμαι
 »μόνον ὕλη, καὶ ἐν τούτοις δὲν πιστεύω».¹

Ἄν τῷ ὄντι ἠπατήθημεν θεωρήσαντες ἐν τοῖς ἀνωτέρω στίχοις σαφῶς εἰ-
 κονιζομένην τὴν βασιανίζουσαν τὸν αἰῶνα καὶ ἐμπνέουσαν τοὺς ποιητὰς αὐτοῦ

¹ Οἱ στίχοι οὗτοι περιέχονται ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Λακεναῖρου. Βλ. τὴν συλλογὴν τοῦ Foul-
 quier, τόμ. α'.

δίψαν καὶ ἔλλειψιν πίστεως καὶ ἰδανικοῦ, πρέπει τότε νὰ θραύσωμεν τὸν κά-
 λαμον ἡμῶν, ὁμολογοῦντες ὅτι εἴμεθα ἡλίθιοι. Συντρόφους ὅμως ἐν ἡλιθιό-
 τητι θέλομεν ἔχει πολλούς. Ἄν ὁ ἐπικριτὴς ἡμῶν δὲν πειθεταὶ τοῖς ποιη-
 ταῖς, πρόχειροι ὑπάρχουσιν οἱ φιλόσοφοι καὶ κριτικοί, παρ' ὧν δυνάμεθα νὰ
 μάθωμεν ἂν ἰδική μου ὀπτασία εἶναι ὁ νοσηρὸς οὗτος σάλος, ὃν ὁ κ. Βλάχος
 μετ' ὑπερφηξίου αὐταρσεκείας ταπεινῶς ἐξομολογεῖται ὅτι δὲν βλέπει. Πρὸ
 πάντων ὅμως πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, ἀφοῦ οὐδεὶς αἰὼν ὑπῆρξεν ἀπῆλ-
 λαγμένος ἰδιάζοντος αὐτῷ πνευματικοῦ σάλου, ὁ σήμερον ὑπάρχων πρέπει
 νὰ ἀποδειχθῇ ὄντως ἐξαιρετικὸς καὶ ὄλως διάφορος τῶν προηγηθέντων, ἵνα
 δικαιώσῃ ἡμᾶς θεωροῦντας αὐτὸν ὡς τὴν πρωτίστην πηγὴν τῆς συγχρόνου
 ποιήσεως. Ἀλλὰ καὶ τοιοῦτος παρὰ πάντων ὁμολογεῖται. Ὁ κατὰ τὸν ἰσ'
 αἰῶνα ἀναφανείς, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ μεταρρύθμισις, ἀνεστάτωσε μὲν τὴν ἐκ-
 κλησίαν καὶ τὸ κράτος, πλημμυρίσας δι' αἵματος τὴν Δύσιν, ἀλλὰ κατ' οὐ-
 σίαν ἐπήνεγκεν, ἐν ἀρχῇ τοῦλάχιστον, ἐπίτασιν μᾶλλον ἢ μείωσιν εὐσεβείας.
 Αἱ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου ἔριδες περὶ Χάριτος καὶ ἐλευθερίας αἰρέσεως
 ὀλίγους ἐκώλυον νὰ μεταβαίνωσιν εὐσεβῶς τὸ πρῶτ' εἰς τὴν λειτουργίαν καὶ
 νὰ χειροκροτῶσι τὸ ἐσπέρας τὴν Φαίδραν καὶ τὴν Ἐρμιόνην, οὐδεμιᾶς ὑπαρ-
 χούσης τότε σχέσεως μεταξὺ ποιήσεως καὶ θεολογίας. Ὁ σάλος ὅμως, ὃν ὁ
 θνήσκων δέκατος ὄγδοος αἰὼν ἐκληροδότησεν εἰς τὸν παρόντα, ἐκλόνησεν αὐ-
 τὰς τὰς βάσεις, ἐφ' ὧν στηρίζονται αἱ παρήγοροι τῶν ἀνθρώπων ἐλπίδες. Ἡ
 ἐπιστήμη, ἀντὶ νὰ λαλῇ ὡς πρότερον νεκρὰν γλῶσσαν μεταξὺ τεσσάρων ἀκα-
 δημαϊκῶν τοίχων, ἀγορεύει σήμερον ἐν ὑπαίθρῳ διὰ γλώσσης εἰς πάντας
 καταληπτῆς. Τὸ ὀγκῶδες λατινικὸν εἰς φύλλον ἀντικατέστησεν ἡ εὐληπτος
 καὶ εὐωνος φυλλάς, ἐν πάσῃ δὲ συζητήσει οἱ ὀλίγοι θέλουσι κριτὰς τοὺς πολ-
 λούς. Δυστυχῶς ὅμως ἡ οὕτω δημοκοποῦσα ἐπιστήμη σπανίως ἔτυχεν ἔχουσα
 νὰ μεταδώσῃ παρήγορα ἀγγέλματα εἰς τὸ πλῆθος. Γνωστὸν εἶναι διὰ τίνων
 βαθμίδων ἢ μὲν γερμανικὴ θεολογία κατῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐρμηνείας εἰς τὴν ἄρ-
 νησιν πάσης ἀποκαλύψεως, ἢ δὲ φιλοσοφία ἀπὸ τοῦ ὀπωσδήποτε κατασκη-
 νοῦντος ἐν τῇ ὕλῃ θεοῦ τοῦ Ἐγέλου εἰς τὰς ἄκρας θεωρίας τῶν νεοεγγελα-
 νῶν, καθ' οὓς ἡ ἰδέα τοῦ θείου οὐδὲν ἄλλο εἶναι, εἰμὴ ἀπλῆ ἀντανάκλασις
 τοῦ ἐν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ πόθου ἀνεφίκτου τινὸς εὐδαιμονίας, πρὸ τῆς
 ὁποίας γονυπετοῦμεν, ἐκλαμβάνοντες τὴν ἡμετέραν ἐν κατόπτρῳ εἰκόνα ὡς
 ὃν αὐθύπαρκτον καὶ πραγματικόν. Ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ ἠδυνήθη νὰ σταματήσῃ ἡ
 ἀκατάσχετος τοῦ αἰῶνος πρὸς κατεδάφισιν ῥοπή. Ἡ ἀπλῆ αὕτη ἀντανάκλα-
 σις ἐφάνη κάκεινη δεισιδαιμονία, τὸ κάτοπτρον ἐθραύσθη καὶ τοὺς μεταφυσι-
 κούς διεδέχθησαν οἱ φυσικοὶ, θεμελιοῦντες τὴν νέαν φιλοσοφίαν ἐπὶ τῶν ἐξῆς
 δύο ἀξιώματων: «Ὡς δὲν ὑπάρχει ὕλη ἀνευ δυνάμεως, οὕτως οὐδὲ δύνα-
 »μις ἀνευ ὕλης». (Moleschott). «Ἡ σκέψις εἶναι ἔκκρισις τοῦ ἐγκεφάλου ὡς
 »τὸ οὖρον τῶν ψερσῶν». (Vogt). Εἰς τὰς θρασυτήτας ταύτας καὶ ἀκριτο-
 μυθίας τῆς ἐπιστήμης ἀπεκρίθη ἡ Ἐκκλησία, παρασυρομένη ὑπὸ τοῦ πνεύ-

ματος τῆς ἀντιδράσεως, δι' ἄλλων ὑπερβολῶν, ἀντιτάσσουσα εἰς τοὺς ὕλει-
 στὰς τῆς Γερμανίας καὶ τοὺς ἐμπειρικοὺς τῆς Γαλλίας τὸν Σύλλαβον, τὰ
 κληρικὰ πανεπιστήμια, τὰς προσκυνήσεις, τὰ σύγχρονα θαύματα καὶ τὸ
 δόγμα δευτέρας ἀρχάντου συλλήψεως, ἐξ ὧν προέκυψε τὸ σχίσμα τῶν πα-
 λαιοκαθολικῶν καὶ ἡ πνευματικὴ ἀναστάσις τῆς Γερμανίας. Ἄλλὰ πολὺ
 μᾶλλον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀντιδράσεως ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ὁ ἐν πάσῃ εὐαι-
 σθητῇ καρδίᾳ ἐγερεῖς ἐκ τῶν νέων φιλοσοφημάτων ψυχολογικὸς σάλος. Τὸ
 ἀρχαῖον μάννα τῆς πίστεως, ἐξ οὗ ἀπὸ δεκαοκτῶ αἰῶνων ἀπέζη ἡ ἀνθρωπό-
 της, καίτοι μυρίας ὑποστάν παρὰ τῶν ἱερέων νοθεύσεις, φαίνεται ἐν τούτοις
 τόσον γλυκὺ, παραβαλλόμενον πρὸς τὸν ξηρὸν ἄρτον τῆς ἐπιστήμης, ὥστε
 ὀλίγοι αἰσθάνονται τὸν στόμαχον αὐτῶν ἀρκούντως ἰσχυρὸν πρὸς ἀπότομον
 μεταβολὴν διαίτης. Ἄλλ' οἱ μὲν κλείουσι ἐπιμόνως τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐλπίζ-
 ζοντες νὰ παρατείνωσι τὸ ἀφιπτάμενον χρυσοῦν ὄναρ τῆς ἀθανασίας· οἱ δὲ
 ζητοῦσιν ἐναγωνίως συμβιβασμὸν τινα μεταξὺ πίστεως καὶ ἐπιστήμης, ἐνῶ
 ἄλλοι, θεωροῦντες ἀνεπιστρεπτὴ ἀπολωλὸς τὸ ἀρχαῖον ἰδανικόν, ἀγωνίζον-
 ται νὰ τοποθετήσωσιν ἐν οἷον δῆποτε ἄλλο εἶδωλον ἐπὶ τοῦ χηρεύοντος θρό-
 νου. Οἱ Ἐγγελοινοὶ προτείνουσιν ὡς τοιοῦτον τὸν Ἀνθρωπισμὸν (Humanis-
 mus), οἱ ἐμπειρικοὶ νέαν Ἀθηνᾶν, ἥτοι τὸ ἀφηρημένον σύνολον πασῶν τῶν
 ἐπιστημῶν, ὁ Πενὰν ἀόριστόν τι καὶ ἀκατάσκευον ἰδανικόν, ὁ Στράους τὴν
 τέχνην, καὶ ἕτερος μέγας γερμανὸς αὐτὸν τὸν Βουδαν. Ὁ σήμερον αἰὼν παρί-
 σταται ὑπὸ τὸ ἀλλόκοτον σχῆμα Διογένης ἀνάψαντος φανάριον πρὸν ἀναζή-
 τησιν Θεοῦ, καὶ ἀνερευνῶντος πάσας τὰς εὐρωτιώσας φιλοσοφικὰς ἀποθήκας,
 ἀπὸ τοῦ Ζοροάστρου μέχρι τοῦ Παρακέλσου. Ἄν δὲ πρὸς κύρωσιν τῶν ἀνω-
 τέρω ἐφαίνοντο ἡμῖν ἀναγκαῖα παραπομπαί, ἔπρεπε νὰ σημειώσωμεν τοιαύ-
 τας εἰς τὰ τρία τοῦλάχιστον τέταρτα τῆς συγχρόνου φιλολογίας· καθότι
 σπανίως ἔτυχε νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας ἡμῶν εἴτε ποίημα, εἴτε μυθιστόρημα,
 εἴτε φιλοσόφημα ἢ καὶ καθαρῶς ἐπιστημονικὸν βιβλίον, ἀπὸ τοῦ Βύρωνος
 μέχρι τοῦ Βωδελαίρου, ἀπὸ τοῦ Schelling μέχρι τοῦ Moleschott, ἐν ᾧ δὲν
 ἀνταναικλάται ὁ σάλος οὗτος, Ἄλλὰ πλὴν τούτων ἔπρεπε καὶ εἰς ἐγκυκλίους
 ἀρχιερέων νὰ παραπέμφωμεν, καὶ εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς γαλλικῆς γερουσίας,
 ἧς ὀλόκληρον συνεδρίασιν ἀπησχόλησε τὸ σκάνδαλον τῆς ἐκ τοῦ πιθήκου
 καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰς σατυρικὰς ἀκόμη ἐφημερίδας, αἵτινες ἀνε-
 μίχθησαν ἀκαεῖναι εἰς τὴν πάλην, ὅτε διήρει τὴν Γαλλίαν συζητούμενον ἐν
 ἀκαδημίαις, λέσχαις καὶ καφενεῖοις τὸ ζήτημα τῆς αὐτομάτου ἐμφανίσεως
 τῆς ζωῆς. Ἐνθυμούμενοι δὲ ὅτι, καθ' ἣν ἀκριβῶς ὤραν ἐμαίνετο ἀγριωτέρα
 ἢ ἀνεμοζάλη, καὶ ἀντήχουν αἱ δυσοίωνοι ὠρυγαὶ τοῦ Max Stirner, τοῦ Ἀρ-
 νόλδου Ruge, τοῦ Buchner, τοῦ Wagner, τοῦ Vogt καὶ τῶν Νεοφικτικῶν
 αἰ ἀνταπαντήσεις, ὁ ἡμέτερος ἐπικριτὴς εὕρισκετο ἐν Γερμανίᾳ, συγχαίρομεθα
 αὐτὸν ἐξ ὅλης καρδίας κατορθώσαντα νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀκοήν του οὕτως
 ἀμίαντον ἀπὸ τῶν ἀπαισιῶν ἐκείνων ἀκουσμάτων, ὥστε νὰ δύναται νὰ γράφῃ

σήμερον ἐν πεποιθήσει: «*Δὲν βλέπω τὸν ταράττορα τὰ ἔθνη τῆς Δύσεως*
»πνευματικὸν σάλον». Ἡ τοιαύτη ἀποξένωσις ἀπὸ τοῦ κύκλου διεσθαρμένου
 αἰῶνος πρὸς μόνην τὴν τοῦ Στυλίου δύναται νὰ παραβληθῇ· ἵνα δὲ μὴ νο-
 μίσετε ὅτι μεγαλοποιούμεν τὸ κατόρθωμα, ἔτρωσαν ὑμῖν ὡς ἀπόδειξις τῆς
 σφοδρότητος τοῦ σάλου τούτου, τὰ κατωτέρω χωρὶς δύο ἐξόχων Γερμανῶν.
 Κατὰ τὸν Φαῦερβάχον: «*Πάντα τὰ ἀπὸ ἐξακισχιλίων ἐτῶν ταραζάντα τὴν*
»ἀνθρωπότητα κακὰ ὀνειράτα ἔδωκεν ἀλλήλοις ἀπαισίαν καὶ ὀχληροτάτην
»συέντευξιν ἐν τῇ παρούσῃ ἐποχῇ. Ἡ σύγχυσις ἰδεῶν εἶναι μοναδική, ὁ δὲ
 »σάλος τοιοῦτος, ὥστε νομίζει τις ὅτι παρίσταται εἰς χορὸν βρυκολάκων». *Καὶ*
κατωτέρω: «Σήμερον ἡ ἀνθρωπότης ὑφίσταται τὸν βαρύτερον παροξυ-
»σμὸν τοῦ ἀπὸ δεκαοκτῶ αἰῶνων ταρασσόντος αὐτὴν κακοήθους ὑπερφυσικοῦ
*»πυρετοῦ».*¹ Ὁ δὲ Hartman τῆς ἀπαντήσεως αὐτοῦ εἰς τὸ τελευταῖον πο-
 λύχροτον βιβλίον τοῦ Στράους προτάσσει τὴν ἀκόλουθον σκέψιν: «*Οὐδέποτε*
»ἐφάνη γενεὰ ἀπιστοτέρα τῆς παρούσης, ἀλλ' οὐδὲ βαθύτερον συνταραχθεῖσα
»ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων». Ἡμεῖς δὲ ἐν πάσῃ ταπεινότητι ὁμο-
 λογοῦμεν ὅτι μακαρίζοντες ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ἀγῶνος τὴν Ἑλλάδα ὡς δια-
 φυγοῦσαν τὸ μόλυσμα τοῦ αἰῶνος, ἀπεβλέπομεν πρὸ πάντων εἰς τὰς τάξεις
 τοῦ ἐργατικοῦ καὶ φιλονόμου λαοῦ, ἀλλ' ἤδη μετὰ πλείστης ὄσης χαρᾶς
 πληροφορούμεθα ὅτι τὰ συγχαρητήρια ἡμῶν δυνάμεθα νὰ ἐπεκτείνωμεν καὶ
 εἰς τὴν τάξιν τῶν λογίων.

Οὐ μόνον δὲ τὴν ὑπαρξίν τοῦ σάλου τούτου ἀρνεῖται ὁ ἡμέτερος ἐπικριτὴς,
 ἀλλ' οὐδὲ δύναται νὰ ἐννοήσῃ «*πῶς ἐκ νόσου οἷας δῆποτε δύναται νὰ προ-*
κύψῃ ποίησις ἀξία λόγου». Ἄλλὰ τότε πρέπει ἐξ ἄπαντος ἢ νὰ παραδώσω-
 μεν εἰς τὸ πῦρ ὡς ἀναξίους λόγου τοὺς καλλίστους στίχους ὅσοι ἐγράφησαν
 ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἢ νὰ κηρύξωμεν ἀνοήτους πάντας ἀνε-
 ξαιρέτως τοὺς κριτικούς, τοὺς περιγράφοντας διὰ μακρῶν τὴν νόσον, ἧς αἱ
 ὀδύνη ἀπέσπασαν τὰς ποιητικωτάτας κραυγὰς τοῦ Βύρωνος, τοῦ Μυσσέτου,
 τοῦ Πόου καὶ τοῦ Γενουσῶνος. Πρῶτοι δὲ βεβαίως πρέπει νὰ ριφθῶσιν εἰς τὴν
 πυρὰν οἱ «*Ἀησται*» τοῦ Σχιλλέρου, ὁ «*Βέρθερος*» τοῦ Γαίτου, ὁλόκληρος ὁ
 Ἄρνιμ, ὁ Νοβάλης, ὁ Ἴμερμαν, ἡ Βεττίνα, ὁ Βρενταῆνος καὶ σύμπας τῆς
 Γερμανίας ὁ πεζὸς τε καὶ ἑμμετρος ῥωμαντισμὸς, ἀφοῦ κατὰ μὲν τὸν γη-
 ράσαντα Γαῖτε «*ἡ ἐμπνευσις αὐτοῦ εἶναι καθαρῶς παθολογικὴ*», κατὰ δὲ
 τὸν Ἄϊνε «*τὸ ἐπὶ τῆς παρεῖας του ἐρύθημα δὲν εἶναι πορροῦρα ἐγγείας,*
ἀλλὰ γλῶξ πυρετοῦ». Οὕτως ἀποφαίνεται καὶ ὁ Φίχτε λέγων: «*Ἡ ἐπιθυ-*
»μία ἰδανικοῦ ἀνεφίκτου εἰς τὸν ἀνθρωπὸν καθιστᾷ αὐτὸν δυστυχῆ ἀνευ οὐ-
»δενὸς πραγματικοῦ λόγου δυστυχίας καὶ γεννᾷ οὕτω τὴν νοσοῦσαν καλλο-
*»νὴν».*¹ Τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀνέπτυξεν ὁ Ἐγγελος ἐξηγῶν διὰ στυλπνῆς ἀλύσου
 ἀκαταμαχῆτων θεωρημάτων τὴν μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης

¹ Περὶ Θανάτου καὶ Ἀθανασίας σελ. 564.

διαφορὰν, τοὺς ματαίους ταύτης ἀγῶνας πρὸς ἀποτύπωσιν ἀνωτέρου τινὸς τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων ἰδανικοῦ καὶ τὴν ἐντεθεὴν ἀπελπισίαν. Ὡς ἀντίδοτον κατὰ τῆς ἀπελπισίας ταύτης καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ καλουμένης ἀξίας νοσακομείου συγχρόνου ποιήσεως εἶχε στήσει ὁ Γαῖτε ἀντικρὺ τῆς κλίνης τῆς γιγαντιαίας προτομῆς τοῦ Διὸς, πρὸ τοῦ ὁποῖου ἤρχετο ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, ζητῶν παρ' αὐτοῦ ἀρχαιοπρεπῆ γαλήνην ψυχῆς. Ἀλλὰ πλὴν τῶν φιλοσόφων καὶ φιλολόγων τὸ ζήτημα ἀπασχόλησε πλείστους καὶ ἐπιφανεῖς πολιτικούς ἀνδράς. Τὸν Κορμενῖνον, παρομοιάσαντα ἐν ἀναλύσει τῶν ἔργων τοῦ Λαμαρτίνου τὴν μὲν ἀρχαίαν ποίησιν πρὸς καλὴν παρθένον ἐστεμμένην διὰ ῥόδων, τὴν δὲ νεωτέραν πρὸς μεμφίμοιρον φάσμα, σεῖον τὰ ὄστα του ἐν μέσῳ μνημείων· τὸν κοινωνιστὴν φιλόσοφον Πέτρον Λεγoux,¹ τὸν ἡγέτην τῆς ἀντιπολιτευσεως Βενιαμῖνον Κωνσταντίνου,² τὸν Γυζῶτον καὶ ἄλλους ὁμοτίμους, ὧν ἡ μέρημα περὶ τούτου ἀπαδεικνύει τὴν νοσηρὰν ἐμπνευσιν τῆς συγχρόνου ποιήσεως οὐχὶ ἐλάττωμα φιλολογικόν, ἀλλὰ πληγὴν κοινωνικὴν ἀντανაკλωμένην ἐν τῇ ποιήσει. Πάντες οὗτοι ὠμολόγησαν ὅτι ἡ μὲν ἀρχαία ποίησις ἦτο ὑγιής, ἡ δὲ χριστιανικὴ ἢ ῥωμαντικὴ ἀνιάτως ἀρρώστος, πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, τὸν παραλαβόντα ἐκ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνέπαρον τὰ αἰσθημα τῆς ματαϊότητος τοῦ κόσμου τούτου, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀμείωτον τὴν ἐλπίδα ἄλλου καλλιτέρου. Ἀλλ' ἔπεται ἄρα ἐκ τῆς ἀρρώστιας ταύτης τῆς νεωτέρας ποιήσεως ὅτι πρέπει αὕτη νὰ θεωρηθῆ ἀναξία παντὸς λόγου, ὅτι περὶ ἦσαν τὰ ὄνειρα τοῦ ὑπερφυσικοῦ πυρετοῦ καὶ ἄμουσοι αἱ σήμερον ἀντηχοῦσαι ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τούτων ἀπηλπισμένοι κραυγαί; Τούτο διστάζομεν νὰ παραδεχθῶμεν καὶ νὰ ρίψωμεν μετὰ τοῦ κ. Βλάχου τὸ ἀνάθεμα ἐπὶ τὸ ἡμισυ τῆς ποιήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἄν δὲ οὐδόλως ἄπτονται τῆς καρδίας τοῦ ἡμετέρου ἐπικριτοῦ τὰ ὑγρά βλέμματα τῶν ἐστατικῶν παρθένων τοῦ μεσαιῶνος· ἂν ἄοσμα εὐρίσκη τὰ νοσηρὰ ἄνθη τοῦ ῥωμαντισμοῦ καὶ ἡχῆ ἄμουσον εἰς τὴν ἀκοήν του τὸ κροῦσμα κώδωνος θρηνοῦντος περὶ δυσμὰς ἡλίου τὴν θνήσκουσαν ἡμέραν, ἐν ἐλλείψει ἄλλης αἰσθήσεως, ἀποτεινόμεθα τότε εἰς τὴν γεῦσιν αὐτοῦ, ἐλπίζοντες τοῦλάχιστον νὰ συμφωνήσῃ μεθ' ἡμῶν, ὅτι τὸ foie gras εἶναι κάκεινο προϊόν νόσου καὶ κάλλιστον ἐν τούτοις φαγητόν.

Ἐν τῇ παρούσῃ ἡμῶν ἀπαντήσῃ, ἀναγκαζόμενοι νὰ συμπιέζωμεν πλῆθος σπουδαίων ζητημάτων ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τῆς ὑμετέρας ὑπομονῆς, ὁμοιάζομεν μαθηματικὸν ἀγωνιζόμενον νὰ λύσῃ τὸ ἀρχαῖον πρόβλημα τοῦ μεγίστου ἐν ἐλαχίστῳ. Ἀλλὰ φοβούμενοι μὴ καὶ οὕτω καταχρώμεθα τῇ ὑμετέρᾳ εὐμενείᾳ, θέλομεν ἀπαντήσῃ τρέχοντες εἰς δύο τελευταίους ὄντως παραδόξους τοῦ ἡμετέρου ἐπικριτοῦ χρησμούς.

1 Βλ. Παρατηρήσεις περὶ τῆς Συγχρόνου ποιήσεως προταχθείσας τῆς γαλλ. μεταφράσεως τοῦ Βερθέρου.

2 Οὗτος ἐπραγματεύθη τὸ ζήτημα διὰ τοῦ γνωστοῦ μυθιστορήματος «*Αὐτὸ φ ο υ*».

Ὁ κ. Βλάχος, διακρινὼν αὐτογνωμόνως τοὺς ποιητὰς εἰς ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς, εἰς μόνους τοὺς τελευταίους τούτους συγχωρεῖ ν' ἀρμόζωσι τὴν λύραν πρὸς τὰς διαθέσεις τοῦ κοινοῦ, ἐνῶ τοὺς ἀληθεῖς θέλει αὐτάρκεις καὶ ὄλως ἀπ' αὐτοῦ ἀνεξαρτήτους, τὸν δὲ τοιοῦτον ἰσχυρισμὸν θεωρεῖ ἀρκούντως ἀποδεδειγμένον διὰ τοῦ γνωστοῦ ἄσματιοῦ τοῦ Γαῖτε, ἐν ᾧ ὁ ποιητὴς παρομοιάζεται πρὸς πτηνὸν ἄδον ἐπὶ κλάδου καὶ ἀρκοῦν ἔπαθλον νομίζον τὴν ἐκ τοῦ ἄσματός του ἡδονήν. Ἀλλὰ τὸ τετράστιχον τοῦτα λεπτομερῶς ἀνέλυσε καὶ ἐσχολίασεν ὁ Ἐγελος, ἀποδείξας ὅτι ἐγράφησαν μὲν ἴσως οὕτω παροδικὰ τινα προϊόντα λυρικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὁ κανὼν ὅμως οὐδόλως ἐφαρμόζεται εἰς τὴν σπουδαίαν ποίησιν, καὶ οὔτε ὁ Πίνδαρος οὔτε ὁ Σαίξπειρος ἐστιχοῦργουν ὅπως τερετίζει τὸ πτηνόν, ἀλλ' ἐξέφραζον τοὺς μυχίους πόθους Ὀλοκλήρου λαοῦ.¹ Καὶ τὰ μὲν παρ' Ἐγέλω οὐδόλως εἶναι ἄπορον ν' ἀγνοῆ ὁ ἡμέτερος ἐπικριτὴς, ἀλλ' ἂν ἐλάμβανε τοῦλάχιστον τὸν κόπον νὰ στρέψῃ ὀλίγα τινὰ φύλλα τοῦ περιέχοντος τὸ ἀνωτέρω τετράστιχον τόμου τοῦ Γαῖτε, ὃν εἶχεν ἀνὰ χεῖρας, ἤθελεν εὔρει εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τὸ πρῶτον ἄσμα ἀρχόμενον διὰ τῶν ἐξῆς στίχων: «Οἱ ποιηταὶ ἀγαπῶσι νὰ ἐπιδεικνύωνται εἰς τὸ πλῆθος καὶ ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν ἐπευφημιῶν αὐτοῦ». Ἐξακολουθῶν ἔπειτα ν' ἀνεπίσημα τὸν Γαῖτε ἤθελεν εὔρει ἐν ἄλλῳ τόμῳ τὴν ἐξῆς περιαιρήν: «Ὁ ποιητὴς οὐδέποτε πρέπει νὰ παρεκτρέπεται τῆς ὁδοῦ, ἣν χαράσσουσιν αὐτῷ καὶ διαθέσεις τοῦ ἔθνους του, οὔτε ν' ἀρκῆται εἰς ἑαυτόν· διότι ἔχει ἀπαρχίτητον ἀνάγκην πρὸς ἐπιτυχίαν ἐξωτερικῆς παρορμήσεως καὶ κοινοῦ ἐνδιαφερομένου εἰς ὅ,τι γράφει».² Ἄν δὲ πλὴν τούτων ἐλάμβανε τὸν κόπον ν' ἀναγνώσῃ τὰ παρὰ τῷ Ῥίχτερ περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος,³ τὰς ἐξομολογήσεις τοῦ Λοπεδεβέγα⁴ καὶ τοῦ Ρακίνα, ἢ τοῦλάχιστον τὰ παρ' Ἀσωπίῳ περὶ Εὐριπίδου, ἤθελεν ἐξ ἄπαντος πεισθῆ ὅτι καὶ οἱ μέγιστοι τῶν ποιητῶν, ἀντὶ νὰ θεωρῶσιν ὡς τὰ πτηνὰ ἀρκοῦν ἔπαθλον τὴν ἐκ τοῦ ἰδίου ἄσματός ἡδονήν, ἔχουσιν ἀπ' ἐναντίας ἀπαραίτητον τὴν ἀνάγκην τοῦ θαυροῦ τῶν χειροκροτημάτων, ἵνα στιχοῦργῶσιν, ὡς οἱ ἡμίονοι, ἵνα βαδίζωσι, τοῦ ἡχοῦ τῶν ἀναρτωμένων εἰς τὸν τράχηλον αὐτῶν κωδῶνων.

Σημειώσεως δὲ ἄξιον φαίνεται ἡμῖν καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ ἐποχῇ γενικοῦ περὶ παντὸς πράγματος δισταγμοῦ, καθ' ἣν αὐτοὶ οἱ μέγιστοι συγγραφεῖς ἀπέχουσι πάσης ἀπὸ τρίποδος ἀποφάνσεως, μεταχειριζόμενοι κατακόρως τὰ διστακτικὰ ἐπιρρήματα⁵, ὁ κ. Βλάχος κατώρθωσε νὰ γράψῃ πολυσέλιδον διατριβὴν, μὴ περιέχουσαν οὔτε ἐν ἴσως, οὔτε ἐν πιθανῶς, οὐδὲ

1 Αἰσθητ. τόμ. α', σελ. 99.

2 Συνδιαλέξεις (Gesprache) μετὰ τοῦ Ἐκερμάνου, τόμ. Α', σελ. 163.

3 Εἰσαγ. εἰς τὴν Αἰσθητικὴν τόμ. Α', σελ. 149.

4 Βλ. τὸ περὶ αὐτοῦ ἄρθρον εἰς τὴν «Γεν. Βιογραφίαν» τοῦ Michaud.

5 Ἀναγινώσκοντες τὸ τελευταῖον πόνημα τοῦ Γενῶν ἐσημειώσαμεν ἐν αὐτῷ πλείστας περιόδους περιεχούσας δύο ἢ τρία ἴσως καὶ ἰσάριθμα πιθανῶς. Καθηγητὴς δέ τις τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν τὴν αὐτὴν παρατήρησιν περὶ τοῦ Haekel.

τὸ ἐλάχιστον ἀν δὲν ἀπατώμαι. Ἄλλὰ περὶ πάντων ἐτοιμῶς καὶ ἀδιστακτικῶς ἀποφασίζει. Τὴν μίαν θεωρίαν ὀνομάζει ἀποτόμως ψευδῆ, καὶ ἄλλην ἀνήκουσαν εἰς πασίγνωστον φιλοσοφικὴν σχολὴν θέλει πρωτάκουστον ἰδικήν μου. Ἐκφράζων μίαν οἶον δῆποτε γνώμην του κηρύττει συμφώνους πρὸς αὐτὴν πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς κριτικούς μικροὺς τε καὶ μεγάλους, καὶ πρὸς βεβαίωσιν τούτου παραπέμπει εἰς τοὺς εἰπόντας ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον. Τοὺς μακαρίτας ἀδελφούς Σούτσους θέλει ποιητάς, οὐχὶ ὅμως τοιούτους τὸν Κορνήλιον καὶ τὸν Ρακίαν. Τὸν κ. Ραγκαβῆν συγκαταλέγει μετὰ τοῦ κ. Ἀχιλλέως Παράσχου μετὰ τῶν γνησίων Ἑλλήνων, τῶν ὅλως ξένων εἰς τὰ μαγνητεύματα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, τὸν δὲ παροιμιώδη καταστάντα ἐν Ἰταλίᾳ διὰ τὴν ἀρχαϊκὴν τοῦ ὕφους ἐγκράτειαν Λεοπάρδην συγκατηγορεῖ μετὰ τοῦ Μανζόνη ὡς διδάξαντα τὸν Ζαλακώστην τὴν στομφολογίαν. Τοιαύτην θραῦσιν δὲν ἤθελε κατορθώσει οὔτε ὁ κ. Ἀφεντούλης ὀμιλῶν περὶ Δάντου, οὔτε σεισμὸς ἐντὸς ἐργαστηρίου ὑαλικῶν. Ἡμεῖς δὲ ἀφ' ἐνός μὲν τοιαῦτα ἀναγινώσκοντες, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰλικρινῶς ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπιτύχωμεν λύσιν τινὰ τῶν ἀνωτέρω αἰνιγματῶν ὡς δῆποτε εὐνοϊκὴν πρὸς τὴν ἐμβρίθειαν καὶ τὰς κριτικὰς γνώσεις τοῦ κ. Βλάχου, μόνον μίαν εὐραμεν πιθανήν, τὴν ἐξῆς: ὅτι ὡς ἄλλοτε ἔκρινε καλὸν νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν βουτυναῖον ἀγῶνα γερμανικὸν δρᾶμα ὡς πρωτότυπον ἰδικόν του, ἵνα λάβῃ τὴν ἐπιούσαν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σκώψῃ τὴν ἀμάθειαν τῶν ἀπατηθέντων καθηγητῶν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀπήγγειλεν ὡς γνώμας τοῦ Ἐγέλου, τοῦ Φίχτε καὶ τοῦ Lenvéque μυρία παρατρέψωδα, ἵνα γελάσῃ ἔπειτα ἐπὶ τῇ εὐπιστίᾳ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, καταπιόντος ταῦτα, ὡς ὁ Κρόνος ἐσπαργανωμένους λίθους ἀντὶ παιδίων.

Εἰς μίαν μόνην ὑπολείπεται ν' ἀπαντήσωμεν μομφήν. Ἐν τῇ ἐκθέσει ἡμῶν, ἀποθλέποντες πρὸ πάντων εἰς τὸ ποῖον καὶ τὴν πλημμύραν τῶν σήμερον στιχοπλόκων, ἀπεφάνθημεν ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ μεταβατικὴ κατάστασις, δι' ἧς διερχόμεθα, δὲν φαίνεται κατὰλληλος πρὸς ἀνάπτωξιν ποιήσεως ἀξίας τοῦ ὀνόματος τούτου. Ἄλλ' οἱ κύριοι οὗτοι, ἀποκόψαντες ἐκ τῆς ἀνωτέρω φράσεως τὸν χρονικὸν περιορισμὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος, παρέστησαν ἡμᾶς ὡς μετ' αὐτῶν συμπεριλαβόντας εἰς γενικὸν ἀνάθεμα πᾶσαν τὴν ποίησιν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος καὶ ὀλόκληρον ἔθνος καταδικάσαντας εἰς ποιητικὴν ἀφασίαν. Ἡ τοιαύτη τακτικὴ δὲν εἶναι νέα ἀπαρραλλάκτως οἱ ἱερεῖς καὶ ὑπουργοὶ τοὺς μόνην τὴν ἀθλιότητα αὐτῶν ἐλέγχοντας παριστῶσιν ὡς ἀσεβοῦντας πρὸς τὰ θεῖα ἢ τὸ ἀνεύθυνον τοῦ βασιλέως. Πρὸς ταῦτα ἀδύνατον εἶναι ν' ἀπαντήσωμεν σήμερον, ὑπὲρ τὸ μέτρον ἤδη τὴν ὑμετέραν εὐμένειαν καταχρασθέντες. Ἄλλ' ἂν ἡ κατ' ἀνάγκην ξηρότης καὶ αἱ παραπομπαὶ τῆς ἀνωτέρω καλλιλογικῆς ἀνακρίσεως δὲν ἐξήντησαν τὸ ταμεῖον τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν, τολμῶμεν, Κύριοι, νὰ ζητήσωμεν τὴν θυσίαν μῖας ἑτι ἑσπέρας, τῆς τοῦ προσεχοῦς Σαββάτου, ἵνα ἐξετάσωμεν τὰ τῆς νεωτέρας παρ' ἡμῖν ποιήσεως

καὶ κατὰ πόσον ἠεθεήσαμεν πρὸς αὐτήν. Τελευτῶντες δὲ τοῦτο μόνον προσθέτομεν, ὅτι ἂν ὄντως ἔχωσι ποιητικὴν ἀξίαν οἱ σήμερον κατακλύζοντες ἡμᾶς στίχοι, δίκαιαι εἶναι τότε αἱ ἐν τοῖς προλόγοις τούτων ἀραὶ τῶν ποιητῶν κατὰ τῆς πεζότητος καὶ ἀναληθείας τοῦ κοινοῦ πρὸς καλὰ ἔργα, καταβαίνοντα τὴν ἐπιούσαν τῆς βραβεύσεως ἄγνωστα καὶ ἄκλαυστα εἰς τὸν τάφον. Ἄν δὲ πάλιν ὑποτεθῇ ἡ περιφρόνησις δικαία, καὶ ἐν τούτοις θεωρηθῶσι τὰ τοιαῦτα στιχορρηγήματα, οὐχὶ ὡς ἐξαμβλώματα περιόδου ποιητικῆς στειρώσεως, ἀλλ' ὡς γνήσια καὶ ὄριμα τέκνα τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, τότε πρέπει ἐξ ἄπαντος ν' ἀπελπισθῶμεν καὶ νὰ ἐλεεινολογήσωμεν τὸν πατέρα τοιούτων γόνων. Ἄλλ' ἐγὼ, Κύριοι, οὔτε ν' ἀπελπισθῶ θέλω, οὔτε ὑμᾶς ν' ἀπελίσω. Ὁ μέγιστος τῶν φιλελλήνων Σατωβριάνδος, ἐπισκεφθεὶς τὴν χώραν ἡμῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἀφοῦ λεπτομερῶς περιέγραψε τὴν ἀθλιότητα, τὴν ἀμάθειαν καὶ τοὺς δουλικούς μῶλωπας τῶν τότε Ἑλλήνων, ἀντὶ ν' ἀπελπισθῇ, ἐπιλέγει: «Φρονῶ ἐν τούτοις ὅτι πολλὴ ἀκόμη ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι λανθάνουσα μεγαλοφυΐα, καὶ ἐκ τῶν σπλάγγων αὐτῆς θέλουσι γεννηθῆ καὶ πάλιν οἱ διδάσκαλοι τῆς Δύσεως καθ' ὅλα». Τοιαύτην τρέφομεν καὶ ἡμεῖς περὶ ποιήσεως παρήγορον ἐλπίδα, φρονούντες ὅτι χώρα ἥτις ἐγέννησεν Ὀμήρου καὶ Σοφοκλεῖς, καὶ εἶχε χθὲς ἀκόμη δημοτικὰ ἔσματα καὶ Σολωμόν, δικαιοῦται νὰ περιμένη τοὺς ἐφαμίλλους τῇ ποιήσει, εἰς τούτους ἐπιφυλάττουσά παρθένον τὴν δάφνην καὶ ἀμείωτον τὸ ἱερὸν ὄνομα ποιητῆς.

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΓΕΝΕΙΟΥ ΔΙΩΓΜΟΙ ΕΝ ΡΩΣΙΑ.

Πλεῖστα ὅσα ἔχουσι γραφῇ περὶ γενειάδος καὶ δύναται νὰ γείνη συλλογὴ τόμων ὄλων ἐξιστορούντων τοὺς κατὰ καιροὺς συρμούς καὶ τὰς διαφόρους περιπετείας αὐτῆς. Τῶν δὲ σπουδαιότερων καταδιώξεων εἶναι ὅσας ἐν Ῥωσίᾳ ἐπὶ Πέτρου τοῦ μεγάλου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ὑπέστησαν οἱ φέροντες γένειον ταύτας, καθ' ὅσον ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν νομισματικὴν, ἐπιχειροῦμεν νὰ ἐκθέσωμεν, ἀκολουθοῦντες κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ ἐν τῇ *Revue numismatique* (1847) ἄρθρον τοῦ κυρίου E. Cartier.

Πέτρος ὁ μέγας, ἐπιστρέψας κατὰ τὸ 1698 εἰς τὰ κράτη του, μετὰ διαμονὴν δύο σχεδὸν ἐτῶν ἐν Ὀλλανδίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, ἠθέλησε νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀναμορφώσεις δι' ὧν ἐνόμιζεν ὅτι ἤθελε δυναθῆ νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν χώραν του πολιτισμὸν ὅμοιον πρὸς ὃν εἶχε γνωρίσει ἐν τοῖς ταξιδίοις του· ἐνόμισε δὲ πρέπον νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν του μέχρι τοσοῦτου, ὥστε καὶ ν' ἀναγκάσῃ τοὺς Ῥώσους νὰ δεχθῶσι τὰς ξενικὰς συνηθείας. Τῆς δὲ συνηθείας τοῦ φέρειν μακρὰν γενειάδα ἐκλειψάσης παντοῦ σχεδὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὁ μονάρχης τῶν Ῥώσων προέγραψε

τὴν γενειάδα καὶ τοὺς μύστακας καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ κράτει. Ἐκάμε τοῦτο ἀπλῶς μόνον ἵνα συνειθίσῃ τοὺς ὑπηκόους του εἰς τυρλήν ὑποταγὴν καὶ νὰ καταστήσῃ οὕτως εὐκολωτέρας ἄλλας σπουδαιότερας ἀναμορφώσεις τὰς ὁποίας εἶχε κατὰ νοῦν. Γνωρίζων ὅμως τὴν τοῦ ἔθνους στοργὴν πρὸς τὰς παλαιὰς αὐτοῦ συνηθείας περιέμενεν ἀντίστασιν καὶ πράγματι ἔσχε τοιαύτην, δι' ἧς καὶ ἠναγκάσθη νὰ προστρέξῃ εἰς ἕκτακτα μέσα. Διὰ νὰ νικήσῃ εὐκολώτερον τὰ ἐμπόδια τὰ ἀντικείμενα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν του, ἦ διὰ νὰ ἀποφέρῃ χρηματικὴν ὠφέλειαν ἐκ τῆς ἐπιμονῆς, μεθ' ἧς ἤθελόν νὰ διατηρήσῃ τὴν γενειάδα, ὁ αὐτοκράτωρ ἐξήρσε τοῦ προρρηθέντος μέτρου τοὺς πληρόντας ἴδιον ἐπὶ τούτῳ φόρον, ἀνάλογον πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἐκάστου τάξιν. Οὕτως οἱ ἔμποροι ὤφειλον νὰ πληρώνωσι 100 ρούβλια, ὁμοίως δὲ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς τάξεις τῆς αὐλῆς καὶ τῆς ὑπαλληλίας· οἱ ἄστοι, οἱ ἀνθρώποι τῶν βογαίων, οἱ ἀμαξηλάται, οἱ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐκκλησιῶν προσκεκολλημένοι, ἐκτὸς τῶν ἱερέων καὶ διακόνων ἐφορολογήθησαν 60 ρούβλια, πάντες δὲ οἱ λοιποὶ κάτοικοι τῆς Μόσχας οἷας δὴποτε τάξεως 30 ρούβλια. Οἱ γενειοφόροι χωρικοὶ ὤφειλον νὰ πληρώνωσι μόνον ὁσάκις διήρχοντο διὰ τοῦ περιβάλλου τῆς πόλεως, εἰσερχόμενοι ἢ ἐξερχόμενοι, δύο δέγγους, χάλκινον νόμισμα ἀξίζον τὸ ἕμισυ τοῦ κοπεκίου ἢ τὸ εἰκοστὸν τοῦ ρούβλιου.

Ὁ ὑποκείμενος εἰς τὸν τῆς γενειάδος φόρον ἐλάμβανεν εἰδὸς τι νομίσματος ἢ σήματος, τὸ ὁποῖον ὤφειλε νὰ φέρῃ πάντοτε ἐπάνω του, ἵνα βεβαιώσῃ τὸ δικαίωμα του εἰς τοὺς ἐπιτετραμμένους τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ αὐτοκράτορος. Πάντες οἱ κατώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ εἶχον λάβει ξυράφια ὅπως κόπτωσι τὸ γένειον τῶν ἀπειθῶν καὶ ἰσχυρογωνιμῶν καὶ πρὸ πάντων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν ῥασκολνίκων.

Αἱ διατάξεις αὗται δυσηρέστησαν τὰ μέγιστα τὸν ῥωσικὸν λαὸν καὶ ἦ δυσαρέσκεια του αὕτη ἠδύνη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε πολλάκις ἐπικρουσάσθη ἀνάγκη μεγίστης ἐπαγρυπνήσεως διὰ νὰ προληφθῶσι στάσεις.

Οὐχ ἦττον ὁ νόμος κατὰ τὸ 1714 ἐπέξετάθη καὶ μέχρι Πετροπόλεως, ἠτις ἕως τότε ἐξηρεῖτο τῆς κατὰ τοῦ γενείου προγραφῆς· κατὰ δὲ τὸ 1722 ἐξεδόθη οὐκ ἄξιον ἀναγκάζον ὅλους τοὺς διατηροῦντας τὴν γενειάδα νὰ παραδεχθῶσιν ἴδιον φόρεμα καὶ νὰ πληρώνωσι 50 ρούβλια κατ' ἔτος. Ὅσοι μὴ δυνάμενοι νὰ πληρώνωσιν ἐπέμενον νὰ μὴ ξυρισθῶσι κατεδικάζοντο εἰς βάρεια δεσμὰ. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐπεβλήθη καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1723 οἱ χωρικοὶ οἱ φέροντες τὰ ἐδώδιμα εἰς τὰς πόλεις ἀπηλλάγησαν ὁλοτελῶς τοῦ φόρου τούτου.

Ἀνάγουσι συνήθως εἰς τὸ ἔτος 1705 τὸ πρῶτον οὐκ ἄξιον Πέτρου τοῦ μεγάλου τὸ ἀναφέρον περὶ γενειάδος· ἀλλ' ὅμως ὁ de Chaudoir ἀναφέρει ἐν τῶν ἐν λόγῳ νομισμάτων ὑπὸ χρονολογίαν ἀναλογοῦσαν πρὸς τὸ ἔτος 1699. Ἐπὶ τούτου δὲ παρίσταται ἐξ ἑνὸς μὲν μέρους στόμα με μύστακα καὶ γενειάδα

κάτωθι τῶν δύο ῥωσικῶν λέξεων denghvi vsiati (χρῆμα ληφθὲν) ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων, ἐπὶ δὲ τοῦ ὀπισθεν μέρους, ἐντὸς ὁμοίου κύκλου, ἐν τῷ πεδίῳ, εἰς δύο γραμμὰς με ῥωσικοὺς χαρακτήρας ἡ χρονολογία αὕτη: ἔτος 7207, ἠτις ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ 1699 ἔτος τοῦ καθ' ἡμᾶς ἡμερολογίου.¹

Τὸ νόμισμα τοῦτο κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ de Chaudoir δημοσιευθὲν σχεδιάσμα εἶναι τέχνης πολὺ ἡμελημένης, δυνατὸν δὲ νὰ ἀνεγνώσθῃ καὶ ἡρμηνεύθῃ κακῶς, νὰ ἀναφέρηται δὲ πράγματι εἰς ἔτος μεταγενέστερον τοῦ 1699. Ἄλλ' ὅμως ἐπειδὴ τὴν χρονολογίαν ταύτην ἀνέγνωσεν ὁ de Chaudoir καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ Πέτρου τοῦ μεγάλου οὐδὲν εὐρίσκεται ἀντιτείνον εἰς τὸ νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ἀλλόκοτος αὕτη ἀναμόρφωσις ἤρχισεν εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς τὸ κράτος ἐπιστροφὴν τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ὀφείλομεν νὰ τὴν παραδεχθῶμεν.

Τὸ κοινότερον τῶν νομισμάτων τούτων, καίπερ ὄν καὶ τοῦτο σπάνιον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥωσίᾳ, εἶναι τὸ ἐνταῦθα εἰκονιζόμενον, τὸ φέρον δηλ. τὴν χρονολογίαν 1705. Εἶναι δὲ γεγραμμένοι ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους, ὡς ἐπὶ τοῦ προηγουμένου νομίσματος, αἱ δύο ῥωσικαὶ λέξεις αἱ σημαίνουσαι ὅτι ἐπληρώθη ὁ φόρος ἀνωθεν εἰκόνας παριστώσης βίνα, στόμα, μύστακα καὶ γένειον, τὰ πάντα δ' ἐντὸς στεφάνης ἐκ φύλλων. Εἰς τὸ ὀπισθεν δὲ παρίσταται ὁ ἐστεμμένος δικέφαλος ῥωσικὸς ἀετός, με τὴν χρονολογίαν εἰς ῥωσικοὺς χαρακτήρας, ὁμοίως ἐντὸς στεφάνης ἐκ φύλλων.

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἦσαν μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χάλκινα, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ ἀργυρᾶ με τὸν αὐτὸν τύπον, σπανιώτερα ἀκόμη, προωρισμένα ἀναμφιβόλως διὰ τὰ ἐπίσημα πρόσωπα ἢ χάριν τῶν περιέργων. Βεβαιοῦται μάλιστα ὅτι ἐκόπησαν καὶ χρυσᾶ.

Πολλὰ τῶν νομισμάτων τούτων τῶν φερόντων τὴν χρονολογίαν 1705 φέρουσι μικρὸν ἐπίσημον (contremarque) στρογγύλον με τὸν ἀετὸν ὁμοίον τῷ τοῦ τύπου. Εἶναι ἀναντίρητον ὅτι τὸ ἐπίσημον τοῦτο ἐτέθη κατ' ἀνανεώσιν τινα τῆς πληρωμῆς τοῦ φόρου.

Ἄλλὰ κατὰ τὸ 1724, ὁ Πέτρος ἐπικυρῶν τὰς προρρηθείσας διατάξεις, ἠθέλησε νὰ δίδεται νέον τι μεταλλικὸν σημεῖον κατ' ἔτος ὡς ἀπόδειξις εἰς

¹ Τὸ 7207 ἦτοι τὸ 1699 ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἔτος καθ' ὃ εἰσῆχθη παρὰ τοῖς Ῥώσοις τῇ εἰσηγήσει τοῦ μεγάλου Πέτρου ἡ ἀπὸ Χριστοῦ χρονολογία· μέχρις ἐκείνου τοῦ ἔτους ἐποιούνητο χρῆσιν τῆς καὶ παρὰ βυζαντινοῖς συνήθους χρονολογίας ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ταύτης ὑπολογιζομένης 5508 ἔτη πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.

τούς πληρώσαντας τὸν φόρον. Διέταξεν ἐπομένως τὴν κατασκευὴν τετραγώνου πλακῶς ἵνα τὴν φέρῃ τις ἐμφανῶς καὶ εὐκολύνηται τοιοῦτοτρόπως ἢ ἐκτέλεσις τοῦ νόμου. Διέταξεν ἐπίσης κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν νὰ πληρῶνουν οἱ ῥασκολνῖκοι διπλάσιον φόρον. Ἴσως δὲ δι' ἐκείνους ἐγένετο ἡ ἐπίνοια τῶν χρυσῶν ἐκείνων πλακῶν, ὧν εἶναι γνωστὰί πολλὰ καὶ διάφοροι μετὰ τὴν χρονολογίαν 1724 καὶ 1725.

Ἡ πλάξ αὕτη κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ de Chaudoir εἶναι ῥομβοειδῆς ἔχουσα ὅπως κατὰ τὸ ἄνω καὶ κάτω ἄκρον. Ἐν τῷ πεδίῳ κάτωθι τῆς δι' ἀραβικῶν χαρακτήρων γεγραμμένης χρονολογίας 1725 αἱ τρεῖς ῥωσικαὶ λέξεις: Sborodi pochlina vsiata = ὁ διὰ τὸ γενεῖον φόρος εἰσπραχθῆ, καὶ ταῦτα ἐντὸς τετραγώνου περιχειλώματος φύλλων ἀρκετὰ καλὰ ἐξεργασμένου. Τὸ ὅπισθεν φέρει τὸ αὐτὸ περιχειλωμα ἀλλὰ τὸ πεδίον εἶναι κενὸν καὶ ἐπὶ τῆς περιφερείας μόνον ἀναγινώσκονται αἱ ἐξῆς ῥωσικαὶ λέξεις: Boroda lichnaia tiagola = ἡ γενειὰς εἶναι ἀνωφελὲς βάρος. Ἡ ῥωσικὴ κυβέρνησις διατηρεῖ ἀκόμη τὰς σφραγίδας τῶν τελευταίων τούτων σημάτων.

Μετὰ τὸν θάνατον Πέτρου τοῦ Α' κατὰ τὸ 1725 ὅλα τὰ εἰς τὴν γενειάδα ἀναφερόμενα διατάγματα ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ Αἰκατερίνης τῆς Α' ἐν οὐκάζιφ φέροντι χρονολογίαν 4 Αὐγούστου 1726.

Κατὰ τὸ 1728, Πέτρος ὁ Β' ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον συγχωροῦσαν εἰς τοὺς χωρικοὺς καὶ ἀγρότας νὰ φέρωσι τὸ γενεῖον, ἀλλ' ἐκ νέου ἀπαιτοῦσαν τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου τῶν 50 ῥουβλίων παρὰ παντός ἄλλου, ἐπὶ ποιῆ δεσμῶν.

Ἡ αὐτοκράτειρα Ἄννα κατὰ τὸ 1731 ἐξέδωκεν οὐκάζιον καθ' ὃ πᾶς τις μὴ γεωργός, ὅστις ἔφερε γενειάδα, κατεγράφετο ὡς ῥασκολνῖκος καὶ ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρῶνῃ διπλοῦς πάντας τοὺς φόρους, συνάμα δὲ καὶ τὰ πενήτηντα ῥούβλια διὰ τὴν γενειάδα.

Κατὰ τὸ 1743 ἡ αὐτοκράτειρα Ἐλισάβετ ἐπεκύρωσεν ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ αὐστηρότητι τὰς προρηθείσας διατάξεις.

Πέτρος ὁ Γ' ἀναβὰς τὸν θρόνον κατὰ τὸ 1762 ἐβουλεύετο νὰ διατηρήσῃ τοὺς νόμους τῶν πρὸ αὐτοῦ αὐτοκρατόρων καὶ νὰ τοὺς συμπληρώσῃ δι' αὐστηροτέρων ἄρθρων, εἶχε δὲ πρὸς τοῦτο προετοιμάσει ἴδιον οὐκάζιον· ἀλλ' ὅμως ὁ αἰφνίδιος αὐτοῦ θάνατος ἐμπόδισε τὴν ἐκδοσιν τούτου. Ἡ χήρα αὐτοῦ Αἰκατερίνη β' μόλις ἐνθρονισθεῖσα (1762) κατήργησε πάντας τοὺς ἐμποδίζοντας τὴν γενειοφορίαν νόμους· οἱ δὲ ῥασκολνῖκοι οἵτινες εἶχον φύγει τὴν πατρίδα ἵνα ἀπαλλαγθῶσι τῶν κατ' αὐτῶν διατάξεων προσεκλήθησαν νὰ ἐπανέλθωσι καὶ ἔλαβον γαίας ἵνα ἀποκαταστηθῶσι.

Κατὰ ταῦτα ἡ τῆς γενειάδος καταδρομὴ διήρκεσε πλέον τῶν ἐξήκοντα ἔτων καὶ ἐγέννησεν αἰρετικούς, ἴσως δὲ καὶ μάρτυρας. Ἐπρεπε νὰ ἦναί τις πλούσιος διὰ νὰ φέρῃ γενεῖον· πενήτηντα ῥούβλια ἢ 200 φράγκα κατ' ἔτος ἦτο φόρος οὐχὶ εὐκαταφρόνητος· καὶ ἂν τὸ αὐτοκρατορικὸν κύρος δὲν κατώρθωσε τὴν ἐξαφάνισιν τῆς γενειάδος, εἰσῆγε τοῦλάχιστον χρήματα εἰς τὸ δη-

μόσιον ταμεῖον, ἢ δὲ ἀπείθεια ἦτο πράγματι ἐπικερδестέρα τυφλῆς ὑπακοῆς.

Τὰ γενειοφόρα λοιπὸν ταῦτα σήματα εἶναι ἀληθῆ ιστορικὰ νομίσματα, ἀφ' οὗ ἀντεπροσώπευον τὰ ποσὰ τῶν 30, 50, 60 ἢ 100 ῥουβλίων. Ἡ σπανιότης τῶν δὲ δίδει αὐτοῖς ἀξίαν ἐν ταῖς συλλογαῖς· ἦσαν δὲ σπάνια ὡς εἴπομεν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥωσίᾳ, τῆς ἐμφύτου ἀποστροφῆς τοῦ ῥωσικοῦ λαοῦ πρὸς τὰ σήματα ταῦτα συντεινάσης ἀναμφιλέκτως εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ ἐξαφάνισιν αὐτῶν, εὐθὺς ὡς ἔπαυσαν νὰ ἦναι ἀναγκαῖα. Κατέχουσι δὲ νῦν ἀξίαν λόγου θέσιν ἐν ταῖς νομισματικαῖς συλλογαῖς, ἀναμνησκόντα τὰς ὑπὸ Πέτρου τοῦ μεγάλου ἐπιχειρηθείσας καὶ ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἀσπαστάς γενομένας ἀναμορφώσεις, τὰ μέσα τὰ ὅποια μετεχειρίσθησαν διὰ νὰ φθάσωσιν εἰς τέλος τὴν ἀμφίβολον καὶ τὴν ἀντίστασιν μέρους τινὸς τοῦ ἔθνους εἰς τὰς θελήσεις ἡγεμόνων οἱ οἱ τσάροι.

Δ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΘΕΣΣΩΝ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ.

ΜΕΤΑ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ, ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ *

Δαμουτσα (τά). Παρὰ τὸν Ταφιὸν τῆς Πάλης.

Δασκαλειό. Νησις, ἐξάρτημα τῆς Κεφαλληνίας, καλούμενον οὕτω τανῦν ἕνεκα τοῦ ἐκεῖ παιδαγωγικοῦ διδασκαλείου ἐπὶ τῶν Ῥωμίων αὐτοκρατόρων, παρ' ἀρχαίοις δὲ Ἀστερίκ καὶ Ἀστερίς καὶ δύο λιμένας ἔχουσα καὶ πόλιν Ἀλαλκομενάς.

* Ἔστι δὲ τις νῆσος μέση ἀλλὴ πετρήσσαν.

Ἄστερίς οὐ μεγάλη· λιμένες δ' ἔτι ναύλοχοι αὐτῇ ἀμφίδουοι. 1

Ἡ νησις κεῖται μεταξὺ Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης. Ἐπὶ Στράβωνος² ἐκ φυσικῶν φαίνεται αἰτιῶν ἢ νῆσος ἠλλακται διότι λιμένα οὐδένα εἶχε. Παραδόξως ἐν τῇ Ἐθνικῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν Παρισίων (Δ. 48. 190) ὑποθέτει ὁ γράψας ὅτι σήμερον καλεῖται Ἐρησσορ, ἐνῶ δὲν δέχεται τὸν ἀπλοῦν βράχον τοῦ Δασκαλειοῦ ὡς λειψάνα τῆς ἄλλοτε κατοικηθείσης νήσου ἢν θεωρεῖ βυθισθεῖσαν ὁ δὲ Gell θεωρεῖ πιθανὸν ὅτι ἡ Ἀστερίς εἶνε τὸ νῦν ἀκρωτηριον Μίτικας, δν ἄλλοτε ἀπονησωμένον (ἰδ. Gosdies 154).

Δαφροῦδι τὸ ἀκρότατον πρὸς Λευκάδα ἀκρωτήριο, παρὰ τὸ Γουίσκάρδον. Δεματορά (τά). Ἑλληνικωτάτη ἢ λέξις ἐκ τοῦ δέμω=κτίζω· χωρίον ἐν

* Ἴδε σελ. 681.

1 Ὅμοι: Ὅδ. Δ. 844.

2 Στράβ. β. Ι. σελ. 99.

Ἐνωγῆ τῆς Πάλης, ἀντικρὺ περίπου καὶ ἀντίζηλον πρὸς τὸ μικρὸν χωρίον Ῥίφι ὅθεν καὶ τὸ νόστιμον ῤητόν·

Ἄν σμίξουν τὰ Δεματορὰ
μὲ τὸ καυμένο Ρίφι
Τότες θενὰ συγκάνουε 1
ἢ πενθερὰ καὶ νύφη.

Δεντριές. θέσις ἐν Λειβαθοῖ παρὰ τὰ Σβορωνάτα.

Δηλιράτα ἢ *Δειλιράτα*, καὶ Ἰδειλιράτα καὶ ὁ κάτοικος Ἰδειλίτης. Κωμόπολις μεγάλη, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου δήμου ἔχουσα ὑπὲρ τὰς 2000 κατοίκων εὐφυῶν καὶ φιλέργων. Τὸ ὑπερήφανον αὐτῶν δύναται νὰ δείξῃ πως καὶ τὸ ἐπὶ Ἐνετῶν λεγόμενον

Ὅλο φράγκος προβεδουῖρος 2
καὶ ποτ' ἕνας Ἰδειλίτης;

Δημίστρος· παρὰ τὰ Χαυδάτα τῆς Πάλης.

Δίας (δ') νησίριον ἀπότομον παρὰ τὴν νοτιοδυτικὴν ἀκτὴν τῆς Κράνης, δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον, ἐφ' οὗ σήμερον μικρὰ μονὴ τῆς Θεοτόκου. Πιθανῶς ἦν τὸ πάλαι ἐκεῖ βωμὸς τοῦ Διὸς, περὶ τούτου ὅμως μαρτυρίαν δὲν ἔχομεν ἢ τὴν παράδοσιν, τὸ σωζόμενον ὄνομα καὶ τινὰς ἀμφιβόλου ἱστορίας πέτρας ἅς ἔλεγον ἐρείπια τοῦ ἱεροῦ ἄλλως τε δὲν εἶνε καὶ ὅλως ἀπίθανον ἀφοῦ κεῖται κάτωθεν τοῦ Αἴνου ὅπου ὡς γνωστὸν ἦν ἱερὸν τῷ Δίῳ. Ὁ λαὸς σήμερον συνδυάσας, οὕτως εἰπεῖν, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ κ. Μαυρογιάννη³ τὰς δύο θρησκείας, ἀποκαλεῖ τὴν ἐκεῖ μονὴν «Ἡ παραγία τοῦ Διὸς». Ἡ «Κυρὰ ἀφ τὸ Δία», ἐν αἷς φράσεσι τηρεῖται ἀκριβῆς καὶ ἡ τοῦ ὀνόματος κλίσις. Τὴν κομφοτάτην μικρὰν ἐκκλησίαν ἐξωγράφισεν ὁ πολὺς Καντούνης ἐκ Ζακύνθου περιώνυμος ἀγιογράφος, τυγχάνων ἐκεῖ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐξόριστος.

Διαλέττο· μικρὸν χωρίον παρὰ τὸ Πυργί. Διὰ τὸ φιλοτάραχον καὶ ἀνυπότακτον τῶν κατοίκων, ἐπὶ Ἐνετῶν ἐκαλεῖτο *Dia violetto*, ὅθεν ἐκ παραθορᾶς γίνεται ἡ λέξις.

Διχαλές· παρὰ τὰ Σβορωνάτα τῆς Λειβαθοῦς. Ἑλλ. ἡ λέξις ἐκ τοῦ δίχα. Θέσις *Διχαλῆ* εἶνε καὶ παρὰ τὰ Καμινάρατα τῆς Πάλης⁴.

Διχαύλακας (δ')· δύσβατος φάραγξ παρὰ τὰ Καμινάρατα, κληθεῖσα οὕτως ὡς ἐκ τοῦ ἐκεῖ διχαζομένου αὐλακος.

Δρακάτα· χωρίον τῆς Πυλάρου.

Δρακιές· πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς Πάλης.

Δρακοσπηλιὰ. Σπήλαιον ἀξιοθαύμαστον ὄντως διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ μεγάλους

1 Συγκάνω = συμπράττω, ὁμοφωνῶ.

2 Προβεδουῖρος Ἰταλ. *proveditore* ὁ ἐπὶ Ἐνετῶν εἰς ἐκάστην νῆσον στελλόμενος διοικητικὸς ἄρχων, προβλεπτής.

3 Ποιήσεις. Ὁ Ναύτης τοῦ Ἰονίου, ἐν σημειώσει.

4 Ἐκ τοῦ δίχα πολλὰς ἔχη ἢ νήσους λέξεις λ. χ. διχαὸλι, διχάλα, διχαλωτὸς κλ.

καὶ ποικιλομόρφους σταλακτίτας, εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Πάλης ἐν ἀποκρήμνῳ καὶ κινδυνώδει κατωφερεῖα. Τοιαῦτα σπήλαια δρακοσπηλιᾶς ἢ δρακοτοσπηλιᾶς ἢ δρακοντόσπηλα, λεγόμενα εἶνε τινα εἰς ἀπότομα καὶ ἀγρονα μέρη, ὑπάρχει μάλιστα ἡ πρόληψις ὅτι εἶνε ἐνδιαίτηματα πονηρῶν πνευμάτων, ἰδίᾳ δὲ *δρακόντων*¹. *Δρακοσπηλιὰ* λέγεται ἐπίσης βράχος τις ἐπὶ τῆς εἰς Ἄνωγῆν ἀγούσης ὁδοῦ παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ Πάλη, ὅπου εἰσι λελαξευμένοι τρεῖς ἀρχαῖοι τάφοι, τοιοῦτοι μάλιστα σώζονται πολλοὶ καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν τοποθεσίαν μέχρι τῆς ἀρχαίας πόλεως, δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον νὰ ἦτο ἐκεῖ τὸ κοιμητήριον αὐτῆς.

Δραπανήτικα, θέσις ἐντεῦθεν τοῦ ποταμίου τῶν Βάττων (ἰδ. ἐπ. λέξ.), ἴσως ἐκ τοῦ σχήματός της κληθεῖσα οὕτως.

Δράπανος, τοποθεσία ἀντικρὺ τῆς πόλεως τοῦ Ἄργοστολίου ὅπου ἡ μονὴ τῆς Θεοτόκου καὶ τὸ δημοτικὸν νεκροταφεῖον, κληθεῖσα καὶ αὕτη (ἰδ. προηγ. λέξ.) ἐκ τοῦ σχήματος².

Δρογγαράτη, θέσις ἔχουσα πολλὰς πηγὰς ἐν Σάμη καὶ σπήλαια σταλακτιτῶν (ὑδρο-γγαράτη).

Δρυμοί, δασώδης παραλία κάτω τοῦ Ἀθέρου, ὅπου ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἄνδρέου. Ἑλληνικωτάτη ἡ λέξις.

Δουλίχα, ὄρμος πρὸς Ἰθάκην, λείψανον τῆς ἀρχαίας ὀνομασίας *Δουλίχιον* περὶ οὗ μεγάλη ὑπάρχει ἀμφισβήτησις μεταξὺ τῶν ἀρχαιολογούντων, ὧν οἱ μὲν αὐτὴν τὴν Κεφαλληνίαν οὕτω καλουμένην ποτὲ λέγουσιν, οἱ δὲ τὴν Πάλην, καὶ ἄλλοι νησίδα τινὰ τῶν πρὸς τὴν Ἰθάκην, ἢ νῆσον μεγάλην ἐνωθεῖσαν ἐκ προσχώσεων μετὰ τῆς Στερεᾶς, ἄλλοι δὲ τὸ νότιον τῆς Κεφαλληνίας μέρος στανῶν Ἐρουσον ἀπὸ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας καὶ πέρην, ὑπερ λέγουσιν ἄλλοτε ἀπονησωμένον. Ἐκ τῶν συνδυασμῶν διαφόρων μαρτυριῶν προκύπτει τὸ πιθανώτατον ὅτι τὸ ἀρχαῖον *Δουλίχιον* ἦν μούρα τις τῆς Κεφαλληνίας, οὐχὶ ὅμως βεβαίως ἡ Πάλη, καθ' ἃ Φερεκύδης παρὰ Πausανίαν (Ἡλιακ. p. c. 15) λέγει, ἀλλὰ πιθανώτατα τὸ πρὸς τὰ βόρεια τῆς Σάμης μέρος ὅπου καὶ ἐτηρήθη ἡ λέξις³. Ὄνομάσθη παρ' ἀρχαίους οὕτω ἀπὸ Δουλιχίου υἱοῦ Τριπτολέμου.

1 Περὶ δρακόντων, ἐν μύθοις καὶ ἕσμασι πολλὰ σώζονται, κρατεῖ δὲ ἰδίᾳ ὅτι εἰσι πνεύματα κακὰ, ὄντα τερατώδη καὶ αἰμοχαρῆ. Ὁ λαὸς νομίζει αὐτοὺς υπεργήρους καὶ δυσθαγεῖς, διὸ καὶ τοὺς τοιοῦτους ἀνθρώπους ἀποκαλεῖ δράκοντας καὶ γεροδράκοντας. Συνήθως ἄρρενας δέχεται αὐτοὺς, ἐνίοτε ὅμως καὶ θήλειες, δρακόντισσες καλουμένας, σπανιώτατα δὲ καὶ παιδία δρακοντόπουλα. Νομίζουσιν ἔτι, ὅτι διαιτῶνται ὡς καὶ ἐν γένει τὰ κακὰ πνεύματα (βρυκόλακες, καλικάντζαροι, φαντάσματα, ἀνεράγδες, στρύγγλες) εἰς δυσβάτους καὶ ἀπορρώγας θέσεις, τοιαῦται δὲ εἰσι κατὰ τὴν τοῦ λαοῦ δόξαν ὁ Χάρακας, ὁ Σκαυδολίτης, ἡ Σκίζα, τὰ Ὀρτολίθια, τὰ κακὰ λαγγάδια κλ. ὅλα φοβερὰ τὴν θέαν.

2 Ἐκ τοῦ δρεπανοειδοῦς σχήματος ἐκλήθη ποτὲ καὶ ἡ Κέρκυρα Δρεπάνη, καὶ τὸ Σικελικὸν Ἀρέπανον (ἰδ. Servius Sch. Aen. III c. 1 καὶ Κερκυραϊκὰς ἀρχαιοτάτας ἐν Μόσχᾳ 1804, 336).

3 Ἐπιθ. Ἴον Ἄνωθλ. Δ. σ. 764. 806—Ε', σ. 51 σ. 57 ὅπου ἐν ἐκτάσει τὰ περὶ τούτου. Ἐπίσης Ζερβόσ Ἄρχ. Λειψ. Κεφ. σελ. 11.

Δύσκολο, θέσις πετρώδης ἐν Θηναίᾳ, διὰ τὸ *δύσκολον* τῆς ἀρόσεως κληθεῖσα οὕτως ἴσως.

Δώδεκα ρησιά, σκόπελοι ἔρημοι παρὰ τὰ Ὀρτολίθια.

Ε

Εἰκοσιμία· περιοχή ἐν Κράνῃ ἔχουσα 7 χωρία. Ὁ Ῥαγκαβῆς λέγει *Κοσιμιά* ἐν τῶν δεκακοκτῶ θεμάτων τῆς Κεφαλληνίας.¹

Ἐλάτου βουνό· οὕτως ὀνομάζει ὁ λαὸς ἐνίοτε τὸν Αἶνον, συνηθέστερον δὲ *Μεγάλο βουνό* ἢ ἀπλῶς κατ' ἐξοχὴν *Βουνό*.² Παρὰ τισιν εὐρηται *Ἐλατο*, *Μαῦρα βουνά* καὶ *Μαυροβουνί*,³ αἱ τελευταῖαι ὅμως ὀνομασίαι οὐδέποτε σχεδὸν λέγονται. Τὸ ὄρος τοῦτο ὅπερ ὁ Στράβων ἀποκαλεῖ *μέγιστον*,⁴ ὑψοῦται ὑπὲρ τὴν θάλασσαν 1620 ὡς ἔγγιστα μέτρα, ἢ δὲ περίμετρος τῆς ἀκροτάτης αὐτοῦ κορυφῆς εἶνε ὡσεὶ 60 ποδῶν. Ὁ ἄγγλος *Goodisson* λέγει ὅτι ὁ Ὀλυμπος μόνον εἶνε ὑψηλότερος αὐτοῦ.⁵ *Ἐλάτου βουνό* λέγεται ὡς ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐλατῶν,⁶ ὧν μέγα μέρος ἐκῆν πρό τινων ἐτῶν, σώζονται δὲ ἔτι εἰς μεγάλην ἔκτασιν ἀπηνθρακωμένα τὰ γιγάντια στελέχη κινουῦντα τὸν οἶκτον. Ὁ κωνοειδῆς καρπὸς τῆς ἐλάτης ἐχαράσσετό ποτε καὶ ἐπὶ νομισμάτων, ὡς ἐμβλημα, οὕτως εἰπεῖν τῆς νήσου, καθ' ἃ δηλοῦται ἐπὶ τινων νομισμάτων τῶν Πρώνων, ἐφ' ὧν ὁ ῥηθεὶς κῶνος.⁷ Παρ' ἀρχαίοις τὸ ὄρος ἐλέγετο *Αἶνος* ὅθεν καὶ Αἰνήσιος ὁ Ζεὺς, οὗ ἱερὸν ἦν ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης κορυφῆς⁸ καὶ οὐτινος λείψανά εἰσι λίθοι τινὲς μεγάλοι καὶ πολλὰ ἐκεῖ ἠμίκανστα ὅστ' αὐτῶν θυσιάζομένων ζῶων. Ἡ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἀποψις εἶνε μαγικώτατον θέαμα, τὸ Ἴόνιον πέλαγος καὶ ὁ Κορινθιακὸς κόλπος, αἱ νῆσοι ἀπὸ Ζακύνθου μέχρι Κερκύρας, πόλεις τινὲς τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου εἰσὶν ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ θεατοῦ, τινὲς μάλιστα διατείνονται ὅτι ἐν ἀκρᾷ εὐδίᾳ ἐπιφαίνεται καὶ ἡ Αἴτνα τῆς Σικελίας (ἴδ. Ἐθνικὴν Ἐπεθεωρ. Παρισίαν τόμ. Δ' τεύχ. 48).

¹ Ἑλληνικῶν Τομ. Γ. σελ. 727.

² Οὕτω καὶ ἀλλαχοῦ, ἐν Ληξουρίῳ λ. χ. Βουνό κατ' ἐξοχὴν καλεῖται τὸ ὑπὲρ τὰ Δαμουλιανῶνα ὄρος, ὡς καὶ Βράχος κατ' ἐξοχὴν ὁ παρὰ τὰ Κουρουκλάτα, ὅπου μονοῦριον τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος.

³ Mannert 6. 1 σελ. 90. Ἴσως δὲν εἶνε καὶ ἄσχετος τὸ Μαῦρα βουνά κλ. πρὸς τὸ Μέλινα τῶν ἀρχαίων, ὡς ἐκαλεῖτο κατὰ τινὰς ἢ νήσους.

⁴ Στρ. 6. 10 σ. 356.

⁵ Crusius Turcograecia τ. 3 κ. 12 σελ. 438.

⁶ Αἱ ἐπὶ τοῦ Αἶνου ἐλάται μέχρι τινος ἐπιστεῦετο ὅτι ἀποτελοῦσιν ἐν τῇ βοτανικῇ ἴδιον εἶδος *abies cephalonica* καλούμενον. Ὁ καθηγητὴς Ὀρφανίδης ὅμως γράψας τινα περὶ τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Ἰονίων νήσων φυτῶν (ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ σπουδαίου νομισματογνώμονος κ. Ποστολάκα ἐκδοθέντι καταλόγῳ τῆς συλλογῆς τοῦ ἐγκρίτου νομισματολόγου κ. Π. Λάμπρου) ἀποκρούει τὴν γνώμην ταύτην ἐπόμενος τῷ ἰταλῷ καθηγ. Parlatore κατατάσσοντι τὰς ἐν Ἑλλάδι ἐλάτας εἰς ἓν εἶδος (ἐν σελ. 121).

⁷ Ποστολάκα ἐνθα ἀνωτέρω, 97.

⁸ Σχολ. Ἀπολλ. Ροδ. 2 297. Στράβ. 1 10 456. Ἡσιόδου *Fragn.* 24 κλ.

Ἐληός. Ὁραϊστάτη περιοχή τῆς Κράνης πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ. Ἴσως ἐκ τοῦ *ἐλαία* - ἐληός διὰ τὸ πυκνὸν τῆς ἐλαιοφυτείας.¹ Ὁ Ραγκαβῆς² γράφει *Ἐλών*, οὐχὶ ὀρθῶς.

Ἑλληνικά· ἐν Σάμῃ. Λατομεῖον ὠραίων λίθων ἐξ ἧς θέσεως ἐξήχθησαν καὶ αἱ λίθοι τῶν ἀρχαίων τῆς Σάμης τειχῶν³ ὧν ἐρείπια πλεῖστα ἐκεῖ σώζονται καὶ μάλιστα κυκλωπέων τειχῶν. — Καὶ ἑτέρα θέσις ἐν Ἀνωγῇ τῆς Πάλης καλεῖται οὕτω διὰ τὰ ἐκεῖ εὐρεθέντα μνήματα ἢ ἀγγεῖα πιθανῶς — Ἐπίσης ἑτέρα θέσις ἐν Κραναίᾳ ὅπου ἀρχαῖοι τάφοι (ἴδε καὶ *μνήματα*).

Ἐρημιᾶς (ὁ)· ἐν Κατωγῇ εὐφορος πεδιάς. Ἴσως ἐκ τοῦ ὅτι ἦτο ἔρημὸς χωρίων ἢ οἰκων.

Ἐρμυός· θέσις λοφώδης ἐν Κατωγῇ· ἢ ἀρχ. λέξις *ἐρμυός* ἣτις σημαίνει στερεός, συμπαγῆς καὶ ἣτις ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ ὄρεων παρ' ἀρχαίους.⁴

Ἐρυσος (ἡ) καὶ οὐχὶ *Ἐρισσός*,⁵ καὶ ὁ κάτοικος *Ῥυσιᾶρος*, περιοχή πρὸς τὰ ἀρκτοκρατορικὰ τῆς νήσου τὸ πλεῖστον πετρώδης καὶ ἄγονος. Ἐκ τοῦ *ἐρμυός* (ἴδ. προηγ. λεξ.).

Ἐσταμμουδιά· ἐν Ἀνωγῇ.

Ἐυγερωσ· ὄρος. Τοῦτο ἄγνωσθ, ἀναφέρει ὅμως ὁ κ. Σταματέλος ἐν τῷ Γλωσσάρῳ τῆς Λευκάδος.

ΗΛΙΑΣ ΤΣΙΤΣΕΛΗΣ.

Ε Σ Τ Ι Α Σ

ΡΩΜΑΙΚΑ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γ' *

ΕΥΜΠΟΞΙΟΝ ΝΕΡΩΝΟΣ

Τέσσαρες δούλοι Ῥωμαῖοι φέροντες τὸ φορεῖον ἐν ᾧ ἦτο ὁ Μέτελλος, κατέβαινον δρομαῖοι τὸν Παλατῖνον λόφον ἀδιαλείπτως προτρεπόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐνυπομονοῦντος δεσπότου αὐτῶν. Διελθόντες δὲ τὴν θριαμβικὴν ὁδὸν εἰσήλθον εἰς τὴν πρώτην ὁδὸν τοῦ Καιλίου λόφου, καὶ μετ' ὀλίγον ἔστησαν πρὸ οἰκίας μεγαλοπρεποῦς. Οἱ θεράποντες τῆς οἰκίας ταύτης ἀνέφωξαν παρρηθὺς τὰς θύρας ἵνα εἰσέλθῃ τὸ φορεῖον τοῦ Μέτελλου, πρὸς ὃν ἐφέροντο ὡς πρὸς οἶκετον. Κατέβη δὲ ὁ Μέτελλος ἐν τῷ ἀτρίῳ καὶ οὐδὲ λέξιν εἰπὼν κατηυθύνθη ἐσπευσμένως εἰς τὸ *ταβλίον* ἣτοι τὸ ἀρχεῖον καὶ ἀνεγείρας τὸ καταπέτασμα τὸ

¹ Πολλαὶ πόλεις ἐκλήθησαν ἀπὸ τῶν ἐλαιῶν των, ὡς ἡ Αἰολικὴ πόλις Ἐλαία· ἢ μεταξὺ Τύρου καὶ Σιδῶνος ἐν Φοινίκῃ, Ἐλαία δὲ καὶ τι προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

² Ἑλληνικῶν Γ' 727.

³ Ζερβός. ἐνθ' ἀνωτέρ. σελ. 50.

⁴ Ἀπολλώνιος 2 514.—Ξενοφ. Ἀπομνημ. 3, 5, 25 κλ.

⁵ Ῥαγκαβῆς Ἑλλην. Γ. 727.

* Ἴδε σελ. 627 καὶ 695.

κλειον την θύραν εισήλθεν· ἀλλὰ παρευθὺς ὠπισθοχώρησεν ἰδὼν πολλοὺς παρακαθημένους καὶ οὐχὶ πάντας γνωρίμους. Ἄλλ' ὁ οἰκοδεσπότης ἐγερθεὶς ἔτεινε φιλοφρόνως τὴν δεξιὰν πρὸς τὸν Μέτελλον ὅστις λαβὼν αὐτὴν εἶπε·

— Οὐαλέριε Πούδη, χαῖρε.

— Χαῖρε καὶ σύ, Αὐρήλιε Μέτελλε, ὑπέλαβεν ὁ συγκλητικὸς ἀσπαζόμενος τὸν νέον κατὰ τὰ μεταξὺ φίλων τότε ἐθιζόμενα. Κάθησε, Μέτελλε.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ παρεκάθηοντο ἐπὶ γλυπτῶν ξυλίων ἐδρῶν ἡ Κλαυδία, σύζυγος τοῦ Πούδου καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῶν Οὐαλερία, ὁ Λίνος καὶ τέταρτός τις ἔχων ὑπόλευκον τὴν γενειάδα καὶ τὴν κόμην, ἀνὴρ σεβάσμιος. Ὁ Μέτελλος ἔχαίρεισε μετὰ σεβασμοῦ τὴν Κλαυδίαν, ἐλθὼν δὲ πλησίον τῆς Οὐαλερίας ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας, προσεῖδεν ἀγρίως τὸν Λίνον καὶ διήλθεν ὑπεροπτικῶς πρὸ τοῦ ἀγνώστου γέροντος, Ἐν ᾧ δὲ ὁ Πούδης ἐπέμεινε προσκαλῶν τὸν Μέτελλον νὰ καθήσῃ πλησίον του, ὁ νέος δὲν ἠθέλησεν, ἀλλὰ μετὰ φωνῆς τεταραγμένης εἶπεν·

— Οὐαλέριε Πούδη, ἐπιθυμῶ νὰ σοι εἶπω τι κατ' ἰδίαν.

— Ἀσμένως, ἀπεκρίθη ὁ συγκλητικὸς, καὶ παραλαβὼν τὸν Μέτελλον εἰσήλθεν εἰς παρακειμένην αἴθουσαν ἐν ἣ ὑπῆρχον αἱ εἰκόνες τῶν προγόνων.

Ἄμα ἐξεληθόντων τούτων ἡ δέσποινα Κλαυδία ἠρώτησε τοὺς παρακαθημένους.

— Τί νὰ θέλῃ ὁ Μέτελλος; Φαίνεται εἰς ἄκρον τεταραγμένος, τὸ πρόσωπόν του εἶνε ἠλλοιωμένον. Μήπως ἔπαθε τί ποτε;

Καὶ ταῦτα εἶπεν ἡ δέσποινα μετὰ πολλῆς συμπαθείας. Ἦτο δὲ ἡ Κλαυδία γυνὴ εὐμορφος καὶ ἀνθηρὰ καὶ τοι προσήγγιζεν εἰς τὸ τεσσαρακοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος. Ἀλλὰ δὲν μετεχειρίζετο ὅμως τὰς τέχνας δι' ὧν πᾶσαι αἱ τῆς Ῥώμης γυναῖκες προσεπάθουν νὰ διορθώσωσι τὰς προσβολὰς τῶν ἐτῶν, τὰς ὑπὸ τοῦ χρόνου χαρᾶς χροῦσας ρυτίδας, καὶ τὰ ἐξαιφθέντα ἀνθηρὰ τῆς νεότητος χρώματα. Οὐδ' ἐκόσμου τὴν κεφαλὴν τὸν τράχηλον καὶ τοὺς βραχίονας αὐτῆς τὰ συνήθη πολύτιμα κοσμήματα, δι' ὧν αἱ δέσποιναὶ ἐπεδείκνυον τὰ πλούτη των. Ἐφόρει δὲ ἀπλῶς μακρὰν ποδήρη ἐσθῆτα καὶ πέπλον.

Εἰς τὴν ἐρώτησιν τῆς Κλαυδίας ἀπεκρίθη ὁ Λίνος·

— Νομίζω ὅτι ἐμάντευσα τὴν αἰτίαν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Μετέλλου. Πρόκειται περὶ τῆς ἀδελφῆς του, περὶ ἐμοῦ, περὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ χριστιανῶν ἱσως.

Καὶ ἐπιστραφεὶς μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τὸν γηραιὸν, ὅστις ἠκροᾶτο μετὰ πολλῆς προσοχῆς, εἶπεν·

— Ἀπόστολε τοῦ Χριστοῦ, ἤγγικεν ἡ ἡμέρα τῶν δοκιμασιῶν καὶ πρέπει νὰ προσέχωμεν.

— Τέκνον μου, ὁ Κύριος, ὡς ὑπέσχετο θὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας, ἀπεκρίθη ὁ γηραιὸς μετὰ φωνῆς γλυκαίας. Ἀλλὰ τί νέον ἔμαθες;

— Σίμων Πέτρε, ἀπεκρίθη ὁ Λίνος, ἀφ' ὅτου πρὸ ἐνὸς ἔτους ἀρπαγείσα ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου τῆς ἡ Καικιλία εἶνε κεκλεισμένη ἐν τῷ ναῷ τῆς

Ἐστίας, ἐγὼ ἐξηκολούθουν συνεννοούμενος μετ' αὐτῆς καὶ κατὰ τὴν ἐντολήν σου ἐνισχύων αὐτὴν ἐν τῇ πίστει. Ἐποιοῦν δ' ἐγὼ τοῦτο μετὰ πολλῆς προφυλάξεως, ἀλλ', ὡς φαίνεται, μᾶς ἀνεκάλυψαν, διότι ὁ Μέτελλος φαίνεται ὅτι ὑπώπτεισέ τι. Μάλιστα δὲ σήμερον τὸ πρῶτ' ἡ ἀδελφὴ του προσήχθη εἰς τὸ δικαστήριον τῶν ἀρχιερέων προεδρεύοντος αὐτοῦ τοῦ Νέρωνος ὡς ἄκρου ἀρχιερέως καὶ λέγεται ὅτι τὴν ἐτιμώρησαν αὐστηρῶς, διότι ἠρνήθη νὰ συντηρήσῃ τὸ ἱερὸν πῦρ. Τοῦτο μαθὼν ὁ Μέτελλος φαίνεται ὅτι ἐμὲ θεωρεῖ ὑπεύθυνον διὰ τὸν τρόπον τῆς Καικιλίας.

— Ἐξετέλεσας τὸ καθήκόν σου, τέκνον μου, τὰ δὲ λοιπὰ ὁ Θεὸς θὰ τὰ οἰκονομήσῃ, εἶπεν ὁ Σίμων Πέτρος. Καὶ ἐὰν ὁ Μέτελλος ἦλθεν ἐνταῦθα ἕνεκα τούτου, ὁ Πούδης θὰ σοὶ το ἀναγγείλῃ βεβαίως, καὶ βλέπετε τότε πλέον τί ποιητέον. Ἀλλὰ φρόντισον ὅμως, τέκνον μου, νὰ λάβῃς τὰ κατάλληλα μέτρα. Ἐγὼ δὲ παρευθὺς πρέπει νὰ ἀπέλθω ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὰς Κατακόμβας εἰς τὴν συνάθροισιν τῶν πιστῶν ὅπου ὁ Κλήμης συνήγαγε δούλους νεοφωτίστους πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν προσελθόντας εἰς τὴν ἀληθῆ τοῦ Χριστοῦ πίστιν, καὶ πρέπει νὰ υπάγω νὰ εὐλογήσω καὶ νὰ παραμυθίσω τοὺς δυσμοῖρους τούτους ἀδελφούς.

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ Πέτρος ἠγέρθη χωρὶς νὰ τολμήσῃ τις νὰ τον ἐμποδίσῃ, διότι οἱ πάντες ἐγίνωσκον πόσῃν ἠσθάνετο ὁ Ἀπόστολος συμπάθειαν πρὸς τὰ ἀπάκληρα τέκνα τοῦ κόσμου τούτου. Οὐ μόνον λόγῳ ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἐξετέλει ὁ μακάριος τὰς θείας ἐντολάς τοῦ Διδασκάλου του.

Πάντες ἀνηγέρθησαν μετὰ τοῦ Ἀποστόλου, ὅστις ὑψώσας τὰς χεῖρας καὶ τὰ ὄμματα πρὸς τὸν οὐρανὸν εἶπε·

— Δεηθῶμεν τέκνα μου, ὑπὲρ τῆς ἀδελφῆς ἡμῶν Καικιλίας.

Καὶ τὸ πρόσωπόν του ἠκτινοβόλει περιλαμπόμενον ὑπὸ θείας λάμψεως. Καὶ μόνον βλέπων τις αὐτὸν ἠσθάνετο ὅτι μεγάλην εἶχεν ἰσχὴν ἐπὶ γῆς ὁ σεβάσμιος ἀνὴρ, πολλῶν μείζονα καὶ αὐτῶν τῶν Καισάρων.

Μετὰ τὴν δέησιν ἠσπάζθησαν εὐλαβῶς τὴν ἱερὰν χεῖρα τοῦ Ἀποστόλου ὁ Λίνος ἡ Κλαυδία καὶ ἡ Οὐαλερία. Ἡ θυγάτηρ τοῦ Πούδου κατεχομένη ὑπὸ ἀκαταβλήτου συγκινήσεως δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, καὶ ἐν ᾧ ὁ Ἀπόστολος τὴν ὑλόγει λυγμὸς ἠκούσθη ἐκ τοῦ συντετριμμένου στήθους τῆς. Ἐνδεδυμένη ὡς ἡ μήτηρ τῆς μετὰ πολλῆς ἀπλότητος ἐξήστραπτεν ἡ κόρη ὑπὸ παρθενικοῦ κάλλους.

Ὁ Ἀπόστολος κλίνας ἐλαφρῶς πρὸς τὴν νεάνιδα εἶπεν εἰς τὸ οὖς αὐτῆς.

— Θάρρει, κόρη μου, ἔσο γενναία καὶ θὰ τύχῃς τοῦ ποθουμένου.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔχαίρεισε πάντας νεύσας εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ τον προπέμψωσι.

Ἀπελθόντος τοῦ Ἀποστόλου ἐκάθηοντο σιωπηλοὶ οἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ. Ὁ δὲ Λίνος μετ' ἀνησυχίας παρετήρει τὴν κλεψύδραν, τὴν μηχανὴν ἣτις διὰ τοῦ ὕδατος ἐδείκνυε τὴν ὥραν εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Συνεχῶς δ' ἔστρεψε τὸ βλέμμα

πρὸς τὴν θύραν τοῦ δωματίου ἐν ᾧ ἦτο ὁ Πούδης μετὰ τοῦ Μετέλλου. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ὥρα παρήρχετο ὁ Αἴνος εἶπεν ὅτι θάπέλθῃ.

— Διατί δὲν προσμένῃς νὰ ἐξέλθῃ ὁ Πούδης; ἠρώτησεν ἡ Κλαυδία.

— Πρέπει νὰ υπάγω εἰς τὴν οἰκίαν μου διότι θὰ ἔλθῃ ὁ Ἄρβογάστ, ὅστις μὲ παρεκάλεσε νὰ ταν προσμείνω καὶ τῷ υπεσχέθην. Καὶ πάλιν ἔρχομαι ἀφ' αὐτῆς ἀναχωρήσῃ ὁ Ἄρβογάστ.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Αἴνος ἠτοιμάζετο νὰ παχαιρετίσῃ τὰς γυναῖκας ἀνηγέρθη τὸ καταπέτασμα καὶ ἐφάνη ὁ Πούδης.

Ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ συγκλητικοῦ ἐφάνετο ἀποτετυπωμένη ταραχὴ καὶ ἀγωνία. Διὰ τοῦ βλέμματος ἀνεζήτησε τὸν Ἀπόστολον, ἀλλ' ὁ Αἴνος ὀρθίως ἔτι ἐννοήσας τί ἐζήτησεν ὁ Πούδης προέλαθεν αὐτὸν καὶ εἶπεν·

— Ὁ Ἀπόστολος ἠναγκάσθη νὰ μας ἐγκαταλίπῃ. Καθῆκον κατεπεῖγον τὸν ἐκάλεσεν ἀλλοῦ. Μήπως ἔχεις σπουδαῖόν τι νὰ τῷ ἀναγγείλῃς;

— Ναί. Ἀλλὰ καὶ σὺ δύνασαι νὰ το ἀναγγείλῃς εἰς αὐτόν. Διότι ὅσα πρὸ ὀλίγου ἔμαθον ἀναφέρονται εἰς σέ μᾶλλον ἢ εἰς τὸν Ἀπόστολον Πέτρον.

— Ἀπῆλθεν ὁ Μέτελλος; ἠρώτησεν ὁ Αἴνος καθήμενος εἰς τὴν θέσιν του.

— Ναί, διότι ἔπρεπε νὰ υπάγῃ νὰ προετοιμασθῇ διὰ τὰ δεῖπνον τοῦ Καίσαρος.

— Δὲν εἶνε ἀκόμη ὥρα. Καὶ ἔχει πολλὰ παράποννα ἐναντίον μου;

— Ἴδου τί μοι εἶπεν. Ἐμαθεν ὅτι εἶσαι χριστιανὸς καὶ σὲ κατηγορεῖ, ὅτι ἀπεπλάνησας τὴν ἀδελφὴν του. Πολλάκις σὲ εἶδον ἀνθρωποπορευόμενον εἰς τὰ δάσος τῆς Ἑστίας καὶ ὁ Μέτελλος ἔξω φρονῶν λέγει ὅτι θὰ σε καταγγείλῃ εἰς τὸν Καίσαρα. Προσεπάθησα νὰ τον πρᾶνω καταδεικνύων αὐτῷ τὸ ἄτακτον ὅπερ ἔμελλε νὰ πράξῃ, διότι βεβαίως μετὰ σοῦ θὰ συγκατεστρέφετο καὶ ἡ ἀδελφὴ του. Ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἐπέθετο. Τελευταῖον ἐπεχείρησα νὰ τῷ ἀπαδείξω ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς οὐ μόνον δὲν ταπεινεῖ τὰς ψυχάς, ὡς αὐτὸς νομίζει, ἀλλὰ μᾶλλον τὰς ἀνυσοῖ, τὰς μεταβάλλει, τὰς ἀναγεννᾷ. Ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἤθελε ἀκούσῃ καὶ μάλιστα ἐθεώρησεν ὅτι πράττω ἔγκλημα ὑπερασπίζων δόγματα ἅτινα αὐτὸς μισεῖ. Τασάυτη δ' ἦτο ἡ παραφορὰ του, ὥστε ἵνα τὸν καταπράνω ἠναγκάσθην νὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ ὄνομα τῆς Οὐαλερίας. . . . Καὶ τῷ ἐδήλωσα σαφέστατα ὅτι ἐὰν σε καταγγείλῃ, σὲ τὸν κοινὸν ἡμῶν φίλον, ὀφείλει νὰ παύσῃ φοιτῶν εἰς τὴν οἰκίαν μου, διότι οὐδέποτε θὰ δώσω τὴν κόρην μου εἰς τὸν ἐχθρὸν τοῦ Αἴνου.

— Καὶ τί ἀπεκρίθη; ἠρώτησεν ὁ Αἴνος μετὰ πολλῆς ἀταραξίας.

— Κατεπράυνθη ὀλίγον καὶ πρὶν ἢ ἀπέλθῃ μ' υπεσχέθη ὅτι πρὶν μ' ἐπανίδῃ δὲν θὰ ἐνεργήσῃ τίποτε. Ὅθεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ κίνδυνος ἀπεσοβήθη.

— Φοβοῦμαι μήπως ἀπατάσαι.

— Ὁ Μέτελλος θὰ τηρήσῃ τὸν λόγον του· εἶπεν ὁ Πούδης μετὰ βεβαιότητος.

— Ὅτι παρεδεχόμεν τὴν γνώμην σου, ἐὰν ὁ Μέτελλος δὲν ἤκουε τὰς συμβουλὰς τῶν ἄλλων.

— Ἐννοεῖς τὸν Σοέμαν;

— Βεβαίωτατα.

— Τῷ ὄντι ἐπίφοβος εἶνε οὗτος ὁ ἄνθρωπος, εἶπεν ὁ πατρίκιος κλίνων τὴν κεφαλὴν μετὰ λύπης.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Πούδης ἔμελλε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν λόγον, διεκόπη ὑπὸ τινος εἰσελθόντος εἰς τὴν αἴθουσαν. Ὁ εἰσελθὼν ἦτο ὁ γνωστὸς ἡμῶν Ἄρβογάστ, ὁ ἐπιστάτης τοῦ Σαβίνου.

Ὁ Ἄρβογάστ μεταβὰς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Αἴνου, ὡς εἶχον συμφωνήσει, δὲν τον εὔρεν, ἀλλ' ἔμαθε παρὰ τινος πιστοῦ θεράποντος ὅτι ὁ Αἴνος εἶνε εἰς τοῦ Πούδου καὶ διὰ τοῦτο ἦλθε μετὰ σπουδῆς.

— Εἰρήνη ὑμῖν, εἶπεν ὁ Ἄρβογάστ ἅμα εἰσελθὼν.

— Ἀμήν! ἀπεκρίθησαν εἰς τὸν χριστιανικὸν τοῦτον χαιρετισμὸν οἱ ἐν τῇ αἴθουσῃ καὶ ἐκάλεσαν τὸν ἐπιστάτην νὰ καθήσῃ.

— Τί νέα μᾶς φέρεις; ἠρώτησεν ὁ Αἴνος.

— Κακὰ, ἀπεκρίθη ὁ ἐπιστάτης.

— Εἶπε τίποτε ὁ κύριός σου;

— Μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ Μέτελλος ἐξερχόμενος ἔρριψε βλέμμα ἄγριον πρὸς σέ καὶ ἔφυγε τεταραχμένος. Ἐπειτα ὁ κύριός μου μοὶ εἶπεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ μᾶθῃ ἐὰν ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ μαντεύσω τὴν ἀφορμὴν τῆς παραδόξου διαγωγῆς τοῦ φίλου του.

— Καὶ τί ἀπεκρίθης σὺ;

— Τὸ πρᾶγμα ἦτο δύσκολον. Ἐσκέφθην ὀλίγον καὶ ἀπεφάσινα νὰ τῷ εἶπω καθαρὰ τὴν γνώμην μου. Εἶπον λοιπὸν ὅτι ὑποθέτω ὅτι ὁ Μέτελλος ὑπέπτευσεν ὅτι εἶσαι χριστιανὸς καὶ ὅτι συμπάρεσρες καὶ τὴν Καικιλίαν. Οὐχ ἦττον ἐξεφράσθην μετὰ πολλῆς ἐπιφυλάξεως ὥστε νὰ μὴ ἐνοχοποιηθῇ τις ἐκ τῶν λόγων μου. Καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ συνδιαλεχθῶ μετὰ τοῦ κυρίου μου περὶ Χριστιανισμοῦ καὶ ὁ ὀρθὸς αὐτοῦ νοῦς ἐδέχετο εὐμενῶς τοὺς λόγους μου. Ἠλπίζον δὲ ὅτι ἐξηκολούθει ἔτι ἔχων τὰς αὐτὰς διαθέσεις πρὸς τὴν θρησκείαν μας. Ἀλλ' ὅμως ἐψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες μου, διότι ἡ μήτηρ του ἡ Βελλέδα κατώρθωσε νὰ τον ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας.

— Ὡστε ἀπέτυχες; εἶπεν ὁ Αἴνος ἀνησυχῶν.

— Ἀμέσως ἠσθάνθην ὅτι ἀνοήτως ἔπραξα ἐκφρασθεὶς ὅπως ἐξεφράσθην, καὶ προσεπάθησα νὰ διορθώσω τὸ πρᾶγμα. Τὸν ἀνέμνησα λοιπὸν τί ὄφειλεν εἰς τὴν οἰκογένειάν σου, ἐξύμνησα τὸν χαρακτῆρά σου, τὰς ἀρετὰς σου καὶ συνεπέρανα ὅτι θὰ πράξῃ ἔγκλημα ἐὰν θελήσῃ νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ Μετέλλου ἐναντίον σου. Πλὴν δὲ τούτων τῷ ἀπέδειξα ὅτι καταδιώκων σὲ θὰ συντελέσῃ προδηλότητα εἰς τὴν καταδίωξιν καὶ τῆς Καικιλίας. Τὸ ὄνομα τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μετέλλου ἀκούσας ὁ Σαβίνος συνεκινήθη καὶ με παρεκάλεσε νὰ τον συμβουλεύσω τί πρέπει νὰ κάμῃ, διότι, ὡς εἰξέυρεις, ἔχει πρὸς ἐμὲ

ἄκραν ἐμπιστοσύνην. Τὸν παρώτρυνε λοιπὸν νὰ πείσῃ τὸν Μέτελλον νὰ μὴ προβῇ εἰς ἄφρονά τινα πράξιν, καὶ μ' ὑπεσχέθη ὅτι θὰ το κάμῃ.

— Καὶ εἶσαι βέβαιος ὅτι ὁ κύριός σου θὰ τηρήσῃ τὴν ὑπόσχεσίν σου; ἠρώτησεν ὁ Πούδης.

— Δὲν ἀμφιβάλλω. Ἐπειτα, διαδίδονται ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἀπαισία θρηλῆματα καὶ εἶνε δυνατόν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν νὰ τελεσθῶσιν ἐν Ῥώμῃ μεγάλα πράγματα.

— Τί σκευωρεῖται πάλιν; ἠρώτησεν ὁ Λίνος.

— Τὸ πρῶτ' εἶδον ἓνα τῶν θεραπόντων τοῦ Νέρωνος καὶ μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ ὑπαρχὸς τοῦ Βρεταννικοῦ κινδυνεύει. Χθὲς εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἡ γηραιὰ Λοκούστα καὶ ἡ παρουσία τῆς μισαρᾶς ταύτης γυναικὸς σημαίνει καὶ πολὺ. Διότι αὐτὴ παρεσκεύασε τὸ δηλητήριον δι' οὗ ἀπέθανεν ὁ δύσμοιρος Κλαύδιος, ὡσαύτως αὐτὴ ἔδωκεν εἰς τὸν Νέρωνα τὸ ποτὸν, δι' οὗ πρὸ τινῶν μηνῶν ἐπεχείρησεν οὗτος νὰ θανατώσῃ τὸν θετὸν ἀδελφόν του. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὅμως τὸ πείραμα ἀπέτυχεν, ὁ Νέρων διέταξε καὶ ἐφυλάκισαν τὴν κατάρτατον φαρμακεύτριαν. Ἀφ' οὗ δὲ σήμερον τὴν ἐκάλεσε, βεβαίως τὴν θέλει χάριν νέου τινὸς ἐγκλήματος καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὴν φαρὰν ταύτην θὰ ἐπιτύχῃ.

— Ἄλλ' εἶνε φοικῶδες, ἀνεφώνησεν ὁ Λίνος. Ὁ Νέρων μόνος εἶνε ἔφρονος; δύναται ποτε τοσοῦτον τυφερὰ ψυχὴ νὰ ὑποκρῦπτη τοσαύτην κακουργίαν;

— Τὰ αὐτὰ ἐπληροφόρηθη καὶ ἐγώ, εἶπεν ὁ Πούδης.

Ἡ Κλαυδία καὶ ἡ Οὐαλερία ἀκούσασαι τὸν Πούδην ἐπικυροῦντα τὴν διήγησιν τοῦ Ἀρβογάστ ἐφοικίασκον. Τὸ πρόσωπον τοῦ Λίνου ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ θλίψεως. Διότι ἦτο φίλος τοῦ Βρεταννικοῦ καὶ τον ἠγάπα ἕνεκα τῶν εὐγενῶν του αἰσθημάτων. Ἠλπιζε δ' ὅτι ὁ βλαστὸς οὗτος τῶν Καισάρων ἀνδρωθεὶς ἔμελλε νὰ ποπτύσῃ τὰς παραδόσεις τῆς ἀσεβοῦς αὐτοῦ οἰκογενείας. Τὸν ἐφαντάζετο ἐπὶ τοῦ θρόνου Καίσαρα καὶ προστάτην ἔνθερον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἄλλ' αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ Ἀρβογάστ ἐξηφάνιζαν τὰς ἐλπίδας του καὶ κατεσπάραζαν τὴν καρδίαν του. Καὶ ἐμνήσθη τότε τῶν λόγων τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὅστις συνεχῶς ἔλεγεν αὐτῷ ὅτι ὁ οἶκος τῶν Καισάρων δὲν θὰ τύχῃ τῆς τιμῆς τοῦ νὰ ἀνακηρύξῃ τὸν θρίαμβον τῆς Ἀληθείας καὶ ὅτι ἡ νίκη ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ μετὰ μακρῶς καὶ αἱματηροῦς ἀγῶνας. Ἄλλ' ὅμως ὁ Λίνος ἐπεθύμει νὰ σώσῃ τὸν Βρεταννικὸν καὶ εἶπεν ὅτι πρέπει πάσῃ δυνάμει νὰ προληφθῇ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ κακουργήματος.

— Ἄλλὰ πῶς; ἠρώτησεν ὁ Πούδης.

— Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γείνη τὸ πρᾶγμα γνωστὸν εἰς τὴν Ἀγριππίναν; προέτεινε ὁ Ἀρβογάστ.

— Θεὸς φυλάξοι! ἀπεκρίθη ὁ πατρίκιος. Ἡ ἐξωλεστέρα αὕτη γυνὴ διὰ τῶν ἀπειλῶν καὶ τῶν κραυγῶν τῆς θὰ ἐξερεθίσῃ τὸν μικρότατον υἱὸν τῆς καὶ θὰ συμβῇ ὅπως τοῦναντίον τοῦ ποθομένου.

— Δὲν ὑπολείπεται λοιπὸν ἄλλο, εἰ μὴ ἡ συνδρομὴ τοῦ Σενέκα καὶ τοῦ Βούρου εἶπεν ὁ ἐπιστάτης.

— Ἀπαγε, ἀπεκρίθη ὁ συγκλητικὸς. Ἀμφότεροι εἶνε ἄνθρωποι φιλοδοξοτατοὶ καὶ χάριν τοῦ κέρδους πρόθυμοι νὰ συγγωρήσωσι καὶ τὰ στυγερώτατα τῶν ἐγκλημάτων. Καλύπτοντες τὸ πρόσωπον διὰ τοῦ προσωπείου τῆς ἀρετῆς ἐξαπατῶσι τοὺς πολλούς, ἀλλ' ὅμως ἐγὼ τοὺς γινώσκω ἀκριβῶς καὶ οὐδεμίαν παρ' οὐδετέρου αὐτῶν προσδοκῶ βοήθειαν.

— Τί λοιπὸν προτείνεις, κλεινὲ Πούδη; ἠρώτησεν ὁ Ἀρβογάστ. Νὰ σταυρώσωμεν τὰς χεῖρας καὶ νὰ γείνωμεν ἀδιόφοροι θεαταὶ τοῦ χαλκευομένου κακουργήματος;

— Ἐὰν ὑπάρχῃ ἔτι καιρὸς νὰ προληφθῇ τὸ κακὸν ἢ νὰ ἀναβληθῇ, τοῦτο ἐξαρτᾶται κατ' ἐμὲ μόνον ἐκ τοῦ Μετέλλου καὶ τοῦ Σαβίνου, ἐξ οὐδενὸς ἄλλου.

— Ἄλλὰ, παρετήρησεν ὁ Λίνος, οὗτοι δὲν ἐσιχύουσι πολὺ παρὰ τῶ αὐτοκράτορι.

— Σύμφημι. Ἄλλ' ὁ Νέρων ἐξαιρέτως τιμᾷ αὐτοὺς καὶ ἀπόδειξις τούτου εἶνε ὅτι τὴν ἐσπέραν ταύτην προσεκάλεσεν αὐτοὺς εἰς δεῖπνον.

— Νομίζω ὅτι διαβλέπω τὴν αἰτίαν τῆς τιμῆς ταύτης, εἶπεν ὁ ἐπιστάτης.

— Καὶ ποία τις λέγεις ὅτι εἶνε; ἠρώτησεν ὁ Πούδης.

— Ὁ Νέρων δὲν ἀγνοεῖ ὅτι ὁ Μέτελλος καὶ ὁ Σαβίνος τιμῶνται πολὺ ὑπὸ τῶν πολιτῶν. Ἐπενόησε λοιπὸν ἐν τῇ σατανικῇ πανουργίᾳ του νὰ καλύψῃ διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν τὸ κακούργημα ὅπερ μέλλει νὰ πράξῃ. Πιστεύει πιθανῶς ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη οὐδὲν κατ' αὐτοῦ θὰ εἴπῃ, ἐὰν μάθῃ ὅτι ἐν τῷ συμποσίῳ παρεκάθηντο καὶ ἔντιμοι ἄνδρες.

— Ἴσως ἐμάντευσας ὀρθῶς, εἶπεν ὁ Πούδης στενάζων. Ὅπως δὴποτε ἐγὼ λέγω ὅτι πρέπει νὰ συνεννοηθῶμεν μετὰ τοῦ Μετέλλου καὶ τοῦ Σαβίνου. Ἄς ἔχωσι τὸν νοῦν των εἰς τὸν Βρεταννικόν, εἰς τοὺς δούλους οἵτινες θὰ τον ὑπηρετῶσι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Καίσαρα.

Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ μεταβῇ ὁ συγκλητικὸς καὶ ὁ ἐπιστάτης παρευθὺς εἰς τοῦ Σαβίνου πρὶν ἢ οὗτος πορευθῇ μετὰ τοῦ φίλου του εἰς τὰ Ἀνάκτορα. Καὶ ὁ μὲν Λίνος ἀποχαιρετίσας αὐτοὺς ἀπῆλθεν εὐχόμενος αὐτοῖς ἐπιτυχίαν, ὁ δὲ Ἀρβογάστ μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου του, συνοδεύων τὸν συγκλητικὸν Πούδην. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σαβίνου εὗρον καὶ τὸν Μέτελλον πρὸ ὀλίγης μόνον ὥρας ἐλθόντα. Ὁ Σαβίνος συμφώνως πρὸς τὰς παρακλήσεις τοῦ Ἀρβογάστ εἶχε παρακαλέσει τὸν φίλον του νὰ μὴ καταγγείλῃ τὸν Λίνον, ὥστε ὁ Μέτελλος ἀκούσας καὶ τὴν συμβουλὴν τοῦ Πούδου εὐκόλως ἐπέισθη καὶ ὑπεσχέθη ὅτι δὲν θὰ τον καταγγείλῃ. Ἴδὼν ὁ συγκλητικὸς ὅτι τὰ πράγματα ἔβαινον καλῶς, ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς δύο φίλους τοὺς συνδαιτυμένους τοῦ Νέρωνος ὅτι ἐγίνωσκε περὶ τοῦ Βρεταννικοῦ. Ταῦτα δ' ἀκούσας ὁ Σαβίνος ἀνεφώνησεν ἀγανακτήσας.

— Οὐδέποτε ἐνώπιόν μου θὰ πραχθῇ τοιοῦτον ἀνοσιούργημα. Καὶ τὴν ζώην μου θὰ κινδυνεύσω χάριν τοῦ ἀδικουμένου.

Και ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ Σαβίνος, ἀλλὰ καὶ ὁ Μέτελλος δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ τὴν ἀγανάκτησίν του. Διότι ἠγάπα τὸν Βρεταννικὸν καὶ ἐμίσει τὸν Νέρωνα, οὗ ὁ πατὴρ εἶχεν ὑβρίσει τὴν μητέρα του. Ἄλλ' ἐφοίτα ὁμοῦ εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἐξ ἀνάγκης φοβούμενος μὴ παροργίσῃ τὸν Νέρωνα καὶ ἐξερεθίσῃ αὐτὸν κατὰ τῆς Καικιλίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μέτελλος μιμούμενος τὸν Σαβίνον ὤμοσεν ὅτι θὰ προσπαθῆται νὰ σώσῃ τὸν Βρεταννικόν.

Προσεγγιζούσης τῆς ὥρας τοῦ καισαρικοῦ δείπνου ὁ μὲν Πούδης ἀπῆλθε πεποηθῶς ὅτι οἱ δύο φίλοι θὰ πράξωσι πᾶν ὅ τι ἦτο ἀνθρωπίνως δυνατὸν πρὸς σωτηρίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Κλαυδίου, ὁ δὲ Σαβίνος καὶ ὁ Μέτελλος ἀναβάντες εἰς εὐρύχωρον καὶ κομψὸν φορεῖον μετέβησαν εἰς τὰ Ἀνάκτορα.

Τὰ Ἀνάκτορα ἦσαν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἔνθα ἄλλοτε ἦτο ἡ κατοικία τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ἐπὶ τοῦ Παλατινοῦ λόφου. Οἱ δούλοι οἱ φέροντες τὸ φορεῖον ἐβάδιζον τὴν κατὰ τὴν πλευρὰν τοῦ λόφου κεχαραγμένην μεγάλην ὁδόν, ἔπειτα δὲ κάμπυαντες εἰσῆλθον εἰς πλαγίαν ὁδὸν ἀγούσαν κατ'εὐθείαν εἰς τὴν ἄρεαν, μέγαν πρόδρομον τετράγωνον πρὸ τῆς μεσημβρινῆς προσόψεως ἐχούσης μῆκος διακοσίων ἐβδομήκοντα ποδῶν. Τὸ ὄλον δ' Ἀνάκτορον ἦτο τετράγωνον περίστυλον οἰκοδομημα. Τὸ δὲ ἄτριον ἀντὶ νὰ ἦνε ἀμέσως μετὰ τὸν πρόδρομον ἦτο ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ οἰκοδομηματός. Ὁ Μέτελλος καὶ ὁ Σαβίνος κατέβησαν πρὸ τῆς πύλης τῶν Ἀνακτόρων ἢν ἐφρούρουσαν Πραιτωριανοὶ στρατιῶται. Καὶ πρῶτον μὲν εἰσῆλθον εἰς τι τῶν βλακνείων τῶν κειμένων ἐκατέρωθεν τοῦ προδόμου, ἔνθα ἀνοιξή, ὡς λέγομεν, ἢ ὄρεξι των. Μετὰ δὲ μίαν περίπου ὥραν λουσθέντες καὶ μυρισθέντες, κατὰ τὰ τότε ἔθιμα, ἐνεδύθησαν τὸν λευκὸν χιτῶνα, ὃν συνήθως ἐφόρου ἐν τοῖς συμποσίοις, καὶ ὠδηγήθησαν ὑπὸ τῶν δούλων εἰς τὸ ἄτριον, ὅπερ περιστοιχιζόμενον ὑπὸ διπλῶν ἀλλεπαλλήλων στοῶν ὠμοιάζε πρὸς τὴν βασιλικὴν λεγομένην στοάν. Λαδὸς ὄλος θεραπόντων ἔτρεχεν ἄνω καὶ κάτω μετὰ θαυμασίας τάξεως ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ κοσμοκράτορος. Εἰσήχθησαν ἔπειτα εἰς τὸ συλλαλητήριον, αἰθούσαν πολυτελέστατα κεκοσμημένην εἰς ἣν μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ὁ Σενεκίων νέος διεφθαρμένος καὶ πρῶτος ἐν ἀσωτείαις σύντροφος τοῦ Νέρωνος. Ἦλθεν ἔπειτα ὁ Σενέκας καὶ ὁ Βούρος καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ Βρεταννικός, ὅστις ἰδὼν τὸν Μέτελλον ἔδραμε καὶ ἠσπάσθη αὐτὸν μετὰ πολλῆς οἰκειότητος καὶ ἀγάπης. Μετὰ τοῦ Βρεταννικοῦ εἰσῆλθεν ἡ ἀδελφή του Ὁκταβία ἡ νεαρὰ γυνὴ τοῦ Νέρωνος, ἥς τὸ χάριεν πρόσωπον ἐσκίαζε λύπη.

Παρεῦθὺς σχεδὸν ἀνηγγέλη ὅτι ἔρχεται ὁ αὐτοκράτωρ. Ὁ Νέρων ἐπεφάνη ἄγων τὴν μητέρα του Ἀγριππίναν. Τὸ μέτωπόν του ἠκτινοδόλει ὑπὸ χαρᾶς, τὰ χεῖλη του ἐμειδίων καὶ διὰ τοῦ θολοῦ βλέμματός του ἐχαίρειζε τοὺς προσκεκλημένους. Καὶ διῆλθε μὲν ἀπαθὴς καὶ ψυχρὸς πρὸ τῆς Ὁκταβίας, ἣτις ἀκουσίως ἐφρικίασεν ἰδοῦσα τὸν ἄνδρα τῆς τὸν ἀπιστον καὶ ἀναίσθητον εἰς τὸν ἔρωτά της, ἀλλ' ἐθώπευσε τὸν Βρεταννικὸν μετὰ στοργῆς. Ὁ νεανίσκος γινώσκων ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Νέρωνος ἦτο ἐπίπλαστος καὶ ψευδής, οὐδόλως

ἀπεκρίθη εἰς τὴν θωπείαν τοῦ γαμβροῦ του, ἐμειδίασε δὲ μόνον θλιβερώς εἰς τὴν Ἀγριππίναν, ἀποτείνασαν αὐτῷ εὐμενῆ τινα λόγον. Ὁ Νέρων προσηγόρευσεν ἔπειτα τὸν Σενέκαν καὶ τὸν Βούρον καὶ ἐξεδήλωσε τὴν χαρὰν του ἰδὼν τὸν Μέτελλον τὸν Σαβίνον καὶ τὸν Σενεκίωνα. Ἐπεριποιεῖτο δὲ τὴν μητέρα του μετὰ πολλῆς προθυμίας, ὥστε ἡ φιλόδοξος Ἀγριππίνα ἐπίστευσεν ὅτι ἠγγικεν ἡ ὥρα νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴς τὴν δυνάμιν ἣν εἶχε ζῶντος τοῦ εὐθούς Κλαυδίου. Καὶ τοὶ δὲ ἦτο ἡλικίας ὀκτῶ καὶ τριάκοντα μόλις ἐτῶν, ἀλλὰ τὸ μεμαραμένον ὁμοῦ πρόσωπόν της ἀπεκάλυπτε τὰς ἀσωτείας καὶ τὰ σφοδρὰ πάθη εἰς ἃ ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο παραδεδομένη. Μάτην ἐκάλει εἰς βοήθειαν τὰς ποικίλας τέχνας τῶν καλλωπιστριῶν. Οὔτε τὸ φῦκος οὔτε ἡ κίσσηρις οὔτε τὰ κοσμητικά, ἀλλ' οὔτε ἡ πληθὺς τῶν πολυτίμων κοσμημάτων δι' ὧν ἐκάλυπτε τὴ σῶμά της ἠδύναντο νὰ ἐξαλείψωσι τὰ στίγματα τῆς ἀσωτείας. Καὶ ὁμοῦ ἡ μεγαλοπρέπεια ἐξεδηλοῦτο ἐπὶ τοῦ μακροῦ προσώπου της καὶ τὸ αἶμα τῆς γενεᾶς της ἐκυκλοφόρει μετὰ σφοδρότητος ἐντὸς τῶν φλεβῶν της. Τὸ στενὸν μέτωπον, ἡ μεγάλη καὶ ὀξεῖα ρίνα, τὸ γλαφυρότατον στόμα, ὁ προεζέχων πῶγων, τὸ πῦρ τὸ ἀκτινοβολούμενον ἐκ τῶν φλογερῶν ὀμμάτων, τὰ πάντα καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ἀνάστημά της τὸ ὑψηλὸν περιέβαλλον τὴν Ἀγριππίναν διὰ φοβεροῦ τινος μεγαλείου.

Μόλις εἶχεν ἀνταλλάξει ὁ αὐτοκράτωρ λέξεις τινὰς μετὰ τῶν προσκεκλημένων, ὅτε εἰσελθὼν ὁ ἀρχιτρίκλινος ἀνήγγειλεν ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ πάντες μετέβησαν εἰς τὸ τρίκλινον, ὃ ἐστὶ εἰς τὸ ἐστιατόριον. Τὸ τρίκλινον ἦτο πολυτελέστατα κεκοσμημένον. Ἡ ὄροφὴ αὐτοῦ ὑπὸ κιόνων μακρῶν ὑποβασταζομένη ἦτο ποικιλωτάτη καὶ κατάρχυσος ὡς καὶ οἱ τοίχοι. Ἐν τῷ μέσῳ ἦτο ἐστρωμένη τράπεζα ἐκ πολυτίμου ξύλου ἐπιχρῶσου. Κατὰ τὰς τρεῖς πλευρὰς τῆς τραπέζης ἔκειντο κλίνας ἐστρωμέναι διὰ πορφυρῶν καὶ χρυσῶν ὑφασμάτων καὶ προσκεκλαίων μαλακωτάτων, διότι ὡς γνωστὸν οἱ Ῥωμαῖοι ἔτρωγον κατακεκλιμένοι καὶ οὐχὶ καθήμενοι. Ἡ δὲ τετάρτη πλευρὰ τῆς τραπέζης ἦτο ἐλευθέρη χάριν τῆς ὑπηρεσίας. Πρὶν ἢ ἀναβῶσιν ἐπὶ τῶν κλινῶν οἱ προσκεκλημένοι ἐξέβαλον τὰ ὑποδήματά των. Καὶ ὁ Νέρων δὲ κατεκλίθη ἐπὶ τῆς κλίνης ἣτις ἦτο ἀντικρὺ τῆς ἐλευθέρης πλευρᾶς τῆς τραπέζης καὶ πλησίον αὐτοῦ ἐκάθησαν ἡ μήτηρ του καὶ ἡ γυνὴ του. Τὴν πρὸς ἀριστερὰ κλίνην κατέλαβεν ὁ Βρεταννικός, ὁ Σενέκας καὶ ὁ Βούρος, τὴν δὲ πρὸς δεξιὰ ἦττον τιμητικὴν ὁ Μέτελλος, ὁ Σαβίνος καὶ ὁ Σενεκίων, ὥστε οἱ τρεῖς οὗτοι ἦσαν ἀντικρὺ τοῦ Βρεταννικοῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἦσαν κατακεκλιμένοι οὕτως ὥστε εἶχον τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸν οἰκοδεσπότην, τοῖς ἦτο δύσκολον νὰ βλέπωσι τί γίνεται ὀπισθεν τοῦ Βρεταννικοῦ. Ὅπωςδὲποτε ἐνεθάρρησαν ὀλίγον ἰδόντες ὅτι ἡ Ἀγριππίνα κεκλιμένη ἀριστερὰ τοῦ Νέρωνος εἶχε τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸν νεανίσκον.

Εὐθὺς δὲ προσῆλθον νεαροὶ δούλοι φοροῦντες βραχῶν χιτῶνα καὶ εὐμορφῶται καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἔχον ὕδωρ δροσερὸν καὶ εὐώδες ἐπὶ τῶν χειρῶν

και τῶν ποδῶν τῶν συνδαιτυμόνων οἱ δὲ ἐνιπτόν και ἐκαθάριζον αὐτοὺς μετὰ θαυμασίας δεξιότητος. Τούτου γενομένου ὁ Νέρων λαβὼν ποτήριον οἴνου ἐποίησε σπονδὴν εἰς τὸν Δία, κατὰ τὸ ἔθος, αὐλοῦντος τοῦ αὐλητοῦ. Διενεμήθησαν δ' ἔπειτα στέφανοι βόδων, δι' ὧν ἔσπεψαν οἱ δαιτυμόνες τὰς κεφαλὰς των και ἄλλοι στέφανοι μείζονες οὓς ἐκρέμασαν ἀπὸ τοῦ τραχήλου εἰς ἀποτροπὴν τῆς μέθης. Ὅπισθεν ἐκάστου δαιτυμόνος ἴστατο δοῦλος ἵνα ὑπηρετῇ αὐτόν, οἱ δ' ὄπισθεν τοῦ Νέρωνος, τῆς Ἀγριππίνας, τῆς Ὀκταβίας και τοῦ Βρεταννικοῦ ὤφειλον νάπογεύωνται πρῶτον τὰ φαγητὰ πρὶν ἢ παραθέσωσιν αὐτὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Καὶ ἡ πρόνοια αὕτη δὲν ἦτο περιττὴ ἐν τῷ οἴκῳ τῶν Καισάρων.

Μετὰ τὰ προκαταρκτικὰ ταῦτα ἐκομίσθη μέγας ἀργυροῦς δίσκος καλύψας ὅλην τὴν τράπεζαν και περιέχων ὀρεκτικὰ τινὰ ἐλαφρὰ φαγητὰ. Ἐκ τούτων φαγόντες οἱ δαιτυμόνες ἐνίψαν ἔπειτα τὰς χεῖράς των δι' ὕδατος ὅπερ αἱ δοῦλοι ἔχουν ἀπὸ δοχείων στενοτραχήλων· τὸ δὲ ὕδωρ κατέρρεεν ἐν λεκάνῃ ἣν ἐκράτουν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χεῖρός. Ἐν ᾧ δ' ἐνιπτόντο συνδιελέγοντο μετὰ πολλῆς εὐθυμίας. Ἀλλ' αἴφνης ἡ φαιδρότης τοῦ Νέρωνος ἐξηφανίσθη και ἐφάνετο σκαπτόμενος και ἀνησυχῶν. Πολλάκις δὲ τὰ βλέμματά του ἐστρέφοντο πρὸς τὸν Βρεταννικὸν και τὸν ὄπισθεν αὐτοῦ ἰστάμενον δοῦλον. Καὶ ὁ Μέτελλος δὲ και ὁ Σαβίνος παρηκολούθουν, ὅσον ἠδύναντο, πᾶσας τὰς κινήσεις τοῦ αὐτοκράτορος και ἐφύλαττον τὸν νεανίσκον. Ἀφ' οὗ δὲ πάντες ἐνίφθησαν ἐκομίσθη ποτὸν θερμότατον μειμιγμένον μετ' ἀρωμάτων. Ὁ Μέτελλος και ὁ Σαβίνος ἰδόντες ὅτι ἐδοκίμασεν αὐτὸ πρῶτον ὁ ὄπισθεν τοῦ Νέρωνος δοῦλος και παρευθὺς ὁ Νέρων τὸ ἠγγισεν εἰς τὰ χεῖλη του, οὐδὲν ὑπώπτεισαν. Λαβὼν δὲ και ὁ Βρεταννικὸς τὸ δοχεῖον παρὰ τοῦ δούλου ἠγγισεν αὐτὸ εἰς τὰ χεῖλη του, ἀλλὰ παρευθὺς τὸ ἀπέσυρα βιαίως, εἰπὼν ὅτι τὸ ποτὸν ἔκκιε. Ὁ δοῦλος ἀμέσως λαβὼν κρατῆρα πλήρη ψυχροῦ ὕδατος, ἔχυσεν ὀλίγον εἰς τὸ ποτήριον τοῦ νεανίτσου ἵνα ψυχρανθῇ. Ὁ δὲ Βρεταννικὸς ἐρόφρησεν ὀλίγον, ἀλλ' αἴφνης ἀνέπεσεν ἀναίσθητος ἐπὶ τῆς κλίνης. Ἡ Ἀγριππίνα και ἡ Ὀκταβία ὠχριάσασαι ἀπέβλεψαν πρὸς τὸν Νέρωνα ὅστις ἀπαθῆς και ἥσυχος εἶπεν εἰς αὐτάς.

— Μὴ ἀνησυχεῖτε. Ὁ Βρεταννικὸς συχνάκις πάσχει ὑπὸ τοιούτων αἰφνιδίων λιποθυμιῶν. Φέρετέ των εἰς τὰ δώματά του και φροντίσατε νά τῷ δοθῇ πᾶσα βοήθεια.

Τοὺς τελευταίους τούτους λόγους ἀκούσαντες τρεῖς δοῦλοι οἵτινες ἐφαίνοντο ὅτι ἐπίτηδες ἴσταντο ἐκεῖ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ δείπνου, ἐπήρξαν ταχέως τὸν ἀπνον νεανίσκον και ἐξῆλθον τοῦ ἐστιατορίου.

Ὁ δὲ Μέτελλος και ὁ Σαβίνος παρευθὺς ἐπήδησαν κάτω τῆς κλίνης των, ἀλλ' ὁ Νέρων διὰ ἐπιτακτικῶν νεύματος προσέταξεν αὐτοὺς νά μείνωσιν ἐν τῷ τόπῳ των. Πάραυτα δὲ ἀπελεύθεροι ἐνοπλοὶ προσελθόντες κατέλαβον τὰς θύρας τοῦ τρικλίνου. Ἡ Ἀγριππίνα ἔντρομος ἠθέλησε νά ἐξετάσῃ τὸ ποτήριον

τοῦ Βρεταννικοῦ, ἀλλὰ τὸ ποτήριον ὡς ἐκ θαύματος ἐξηφανίσθη ὠσαύτως δὲ και ὁ κρατῆρ ὁ περιέχων τὸ ψυχρὸν ὕδωρ. Ὁ Βούρος και ὁ Σενέκας ἐθεώρουν ἀλλήλους, ἡ δὲ Ὀκταβία τὴν ὄψιν ἔχουσα ὡσπερ σουδαρίου οὔτε νά ἐρωτήσῃ ἐτόλμα ἀλλ' οὔτε νά κινήθῃ. Ἡ Ἀγριππίνα μόνον ἐπεχείρησε νά ἐρωτήσῃ, ἀλλ' ὁ Νέρων ἀγρίως μειδιάσας ἀνέμνησεν αὐτὴν ὅτι αὐτὸς εἶνε κύριος και οὐδεὶς ἔχει τὴν ἀδειαν νά ἐξελέγγῃ τὰς πράξεις του. Πάραυτα δ' ἐκέλευσε τοὺς δούλους νά κομίσωσι φαγητὰ. Καὶ ἐκόμισαν ποικίλα τοιαῦτα μετὰ πλείστης ὄσης μαγειρικῆς τέχνης παρεσκευασμένα. Τὴν στιγμὴν δ' ἐκείνην προσελθὼν τις δοῦλος ἀνήγγειλε τῷ αὐτοκράτορι γεγωννίξ τῇ φωνῇ ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ Βρεταννικοῦ ἐβεβλιώθη και ὅτι μετ' οὐ πολὺ θά ἔλθῃ νά καταλάβῃ τὴν ἐν τῷ συμποσίῳ θέσιν του. Τὴν ἀγγελίαν ταύτην ἤκουσαν μετὰ πολλῆς δυσπιστίας ἡ Ἀγριππίνα, ἡ Ὀκταβία, ὁ Μέτελλος και ὁ Σαβίνος. Ὁ δὲ Σενέκας και ὁ Βούρος ὑπεκρίθησαν ὅτι ἐπίστευσαν, ὁ δὲ Σενεκίων ἐβεβκίωσεν ὅτι πολλάκις εἶδε τὸν Βρεταννικὸν οὕτω πως λιποθυμοῦντα και θεραπευόμενον εὐθὺς ὡς ἐξετίθετο ἐν ὑπαίθρῳ.

Ὁ Νέρων προτρέπων τοὺς φίλους νά φάγωσι και νά πῖωσι προσεπάθησε νά ἀναζωογονήσῃ τὴν διάλεξιν, ὅπερ και κατώρθωσε τέλος τῇ βοηθείᾳ τοῦ Σενέκα, τοῦ Βούρου μάλιστα δὲ τοῦ Σενεκίωνος, νέου ἀσώτου, ζωηροῦ και εὐθύμου. Ἀλλ' οὐχ ἦττον τὸ συμπόσιον ἔληξε ταχύτερον τοῦ συνήθους και ὁ Νέρων ἔσπευσε νά ἀπολύσῃ τοὺς προσκεκλημένους. Ὁ Βρεταννικὸς δὲν ἐπανῆλθεν εἰς τὸ συμπόσιον και οὔτε ὁ Μέτελλος οὔτε ὁ Σαβίνος ἠδυνήθησαν νά μάθωσι τι περὶ αὐτοῦ πρὶν ἢ ἀπέλωσι τῶν Ἀνακτόρων.

Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν οἱ δύο οὗτοι φίλοι ἀνέβαινον εἰς τὸ φορεῖόν των, πιστὸς θεράπων τοῦ Νέρωνος ἐλθὼν εἶπεν εἰς αὐτοὺς κατ' ἐντολὴν τοῦ κυρίου του και ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου νά μὴ εἴπωσι τίποτε περὶ τοῦ παθήματος τοῦ Βρεταννικοῦ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα δύο ἐγένοντο τακτικαὶ συνεδριάσεις, ἐγένετο δὲ και ἔναρξις τῶν ἀναγκωσμάτων.

Ὁ κ. Ἐμ. Ροῖδης ἐν δυοὶ συνεδριάσεσιν ὠμίλησε περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς και περὶ συγχρόνου Ἑλληνικῆς ποιήσεως.

Τῇ 27 τοῦ μηνὸς ἐτέλεσεν ὁ Σύλλογος πολιτικὸν μνημόσυνον τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου Κωνσταντίνου Κανάρη ἀπαγγεῖλαντος ἐλεγείον τοῦ κ. Ἀχιλλέως Παράσχου.

Τῇ 9 τοῦ μηνὸς ἐγένοντο ἐν Πάτραις μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας αἱ ἐξετάσεις τῆς νεοσυστάτου Σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδίων.

Τὸν κ. Ἀριστείδην Ρ. Παγκαβῆν τακτικὸν ἐνεργὸν μέλος πρὸς ἐνεργόντα τῆ βιβλιοθήκη ἀξίαν λόγου συλλογὴν βιβλίων, ὁ Σύλλογος προτάσει τῆς Ἐφορείας ἀνεγράψεν εὐεργέτην.

Ἐψηφίσθη ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1877—78.

Συνήφθησαν σχέσεις πρὸς τὸν ἐν Τραπεζοῦντι Σύλλογον τῶν Φιλομαθῶν *Ξενοφῶντα*.

Ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ ἔκδοσις τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων ἐξακολούθησεν τακτικῶς, ἐξελέχθησαν δὲ μέλη τῆς ἐιδικῆς ἐπιτροπείας οἱ κκ. Ἰω. Πρωτόδικος καὶ Σπ. Λάμπρος εἰς ἀντικατάστασιν παραιτηθέντων μελῶν.

Κοσμητῶρ τῆς ἐν Ἀθήναις σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδίων ἐξελέχθη ὁ κ. Νικ. Δεικτάκης.

Ἐξελέχθησαν μέλη τακτικὰ μὲν ἐνεργὰ οἱ κκ. Νικόλαος Δεικτάκης καὶ Γεώργιος Δουρούτης. Ἀντεπιστέλλοντα δ' ἐν Μκσσαλίᾳ ὁ κ. Μαρίνος Βεργωτής, ἐν Σμύρῃ ὁ κ. Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς, ἐν Σάμῳ ὁ κ. Δ. Γεωργιάδης, ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ κ. Α. Μόρτδμαν ὁ νεώτερος, ἐν Πύργῳ τῆς Ἡλείας ὁ κ. Εὐθ. Λεονάρδος. Ἐπίτιμα ἐν Ἀθήναις ὁ κ. Ἰω. Ἀλιφονσᾶτος Τυπάλδος, ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ κ. Ἀνδρέας Μόρτδμαν, ἐν Κεφαλληνίᾳ οἱ κκ. Ν. Βαλσαμάκης, Ν. Χωραφᾶς καὶ Ἀ. Μηλιαρέσης.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ. Οἱ γενόμενοι ἐν τε τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ τῇ Σχολῇ τῶν Τεχνῶν διαγωνισμοὶ πρὸς ἀποστολὴν ὑποτρόφων εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἔληξαν ὡς ἑξῆς.

Κατὰ μὲν τὸν διαγωνισμὸν τοῦ Πανεπιστημίου ἤριστευσαν οἱ διδάκτορες τῆς Φιλολογίας κκ. Σπυρίδων Βάσης καὶ Γ. Χατζηδάκης, ὧν ὁ μὲν πρῶτος θὰ σπουδάσῃ Λατινικὴν φιλολογίαν, ὁ δὲ δεύτερος Γλωσσολογίαν.

Κατὰ δὲ τοὺς διαγωνισμοὺς τῆς Σχολῆς τῶν Τεχνῶν ἤριστευσαν ἐν μὲν τῷ καλλιτεχνικῷ τμήματι οἱ κκ. Ἰ. Ἰακωβίδης τελειόφοιτος τῆς Γραφικῆς Ν. Ι. Φέρμπος τελειόφοιτος τῆς Χαρκακτικῆς (ξυλογραφίας καὶ χαλκογραφίας) καὶ Γραφικῆς, καὶ Γ. Βιδάλης τελειόφοιτος τῆς Γλυπτικῆς. Ἐν δὲ τῷ μηχανικῷ τμήματι ὁ τελειόφοιτος κ. Ι. Λεονταράκης καὶ ἐν τῷ ἀρχιτεκτονικῷ ὁ παρὰ τῷ ὑπουργεῖῳ τῶν Ἐσωτερικῶν ἐργαζόμενος ἀρχιτέκτων κ. Ἰ. Κολιναίτης. Τούτων δὲ οἱ μὲν κκ. Ν. Ι. Φέρμπος καὶ Ἰ. Λεονταράκης ἀποστέλλονται εἰς Παρισίους οἱ δὲ λοιποὶ εἰς Μόναχον πρὸς τελείωσιν τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἐπὶ τετραετίαν.

ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΑ. — Παραθέτομεν σημείωσιν τῆς κινήσεως τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορίου κατὰ τοὺς ὀκτὼ πρώτους μῆνας τοῦ ἔτους τούτου λαμβάνοντες αὐτὴν ἐκ τῆς Ἐπισήμου Ἐφημερίδος τῆς Γαλλίας.

Ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 31 Αὐγούστου 1877 εἰσῆχθησαν μὲν προϊόντα ἀξίας 2,427,003,000 φράγκων, ἐξήχθησαν δὲ προϊόντα ἀξίας 2,261,745,000, ἀναλυόμενα ὡς ἑξῆς:

Εἰσαγωγή		Ἐξαγωγή	
Προϊόντα τροφῆς	600,137,000	Τεχνητὰ προϊόντα	1,189,208,000
Φυσικὰ προϊόντα καὶ ὕλαι χρήσιμοι τῇ βιομηχανίᾳ	1,399,431,000	Φυσικὰ προϊόντα, προϊόντα τροφῆς καὶ ὕλαι χρήσιμοι τῇ βιομηχανίᾳ	939,067,000
Τεχνητὰ προϊόντα	303,844,000	Ἄλλα ἀντικείμενα	132,478,000
Ἄλλα ἀντικείμενα	123,591,000		
	<u>2,427,003,000</u>		<u>2,261,745,000</u>

Κατὰ παραβολὴν πρὸς τοὺς ἀναλογοῦντας μῆνας τοῦ παρελθόντος ἔτους ἡ κίνησις τοῦ ἐμπορίου εἶνε κατὰ 178 1/2 ἑκατομμύρια ἐλάσσων, ἐξ ὧν 110 τῆς εἰσαγωγῆς εἰς 68 1/2 τῆς ἐξαγωγῆς.

ΠΟΙΚΙΛΙΑ. Σεισμοὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ. — Ἀπὸ 13/25 Ὀκτωβρίου παρελθόντος ἔτους μέχρι 28 τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ 15/27 Ἰουνίου ἐν ἔτους μέχρι 20 Ἰουλίου.

Ὀκτωβρίου 13	ὥρα 4	μ. μ.	σεισμός ἰσχυρός.
»	» 4 30	»	βοή.
»	» 4 35	»	ἑτέρα δόνησις ἰσχυρὰ καὶ κυματώδης.
» 24	» 11	»	ὑπόκωφος διαρκῆς βοή.
» 26	» 5	»	σεισμός δυνατὸς ἄνευ στροφῶν.
»	» 6	»	σεισμός διαρκῆς ἀλλ' ἀνίσχυρος.
»	» 11 15	»	σεισμός διαρκῆς ἀσθενής.
» 27	» 3	»	σεισμός ἀνεπαίσθητος.
» 28	» 6	»	σεισμός ἰσχυρὸς ἄνευ ἀποτελέσματος.
Ἰουνίου 15	» 4 20	»	σεισμός δυνατὸς ἄνευ στροφῶν.
»	» 4 25	»	βοή ὑπόκωφος.
»	» 4 32	»	ἀσθενής δόνησις
»	» 11 40	»	διαρκῆς ἀλλ' ἀνίσχυρος.
» 16	» 12 50	π. μ.	σεισμός ἰσχυρὸς μετὰ στροφῶν.
»	» 3 20	»	διαρκῆς βοή.
»	» 9	»	ἀσθενής δόνησις.
»	» 9 10	»	σεισμός ἰσχυρὸς ἀλλ' οὐχὶ διαρκῆς.
»	» 2	μ. μ.	τρομερὰ βοή.
»	» 9 20	»	σεισμός διαρκῆς ἄνευ ἀποτελέσματος.
»	» 9 22	»	ἐλαφρὰ δόνησις.
»	» 5 45	»	ἐλαφρὰ δόνησις διαρκῆς.
» 18	» 0 43	π. μ.	ἰσχυρὸς ἀλλ' οὐχὶ διαρκῆς.
»	» 11 15	»	βοή.

Ἰουνίου	18	ῶρα	1 30	μ. μ.	ἐλαφρὸς σεισμός.
»	»	»	1 36	»	δόνησις ἐλαφρὰ διαρκής.
»	»	»	2 36	»	δόνησις ἐλαφρὰ.
»	»	»	2 40	»	βοή ἀσθενής.
»	28	»	6	»	σεισμός πολὺστροφος οὐχὶ διαρκής.
Ἰουλίου	6	»	5 22	»	βοή ὑπόκωφος βροντώδης.
»	17	»	12 32	π. μ.	ἰσχυρὸς ἀνευ ἀποτελέσματος.
»	»	»	6	μ. μ.	βοή ἀσθενής.
»	20	»	3 5	»	σεισμός ἰσχυρὸς μὴ διαρκής.

— Ἐν τῇ Γαλλικῇ ἐφημερίδι *Globe* ἀναγινώσκωμεν τὰ ἑξῆς. Ἐν τοποθεσίᾳ τινὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εὐρίσκεται πηγὴ ἔχουσα θαυμασίαν θεραπευτικὴν δύναμιν. Ὀνομάζεται ἡ πηγὴ *Tâss-Aidër* καὶ εὐρίσκεται οὐ μακρὰν τῆς μεσημβρινῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου. Ἡ πηγὴ ἢ μᾶλλον αἱ πηγαὶ διότι εἶνε δύο, εὐρίσκονται πέραν τοῦ διασήμεου δάσους Ἀλέμ-Δάγ, γνωστοῦ διὰ τὸ ἐν αὐτῷ ὥρατον σουλτανικὸν περίπτερον. Τὸ ὕδωρ τρέχει ἐκ τοῦ βράχου εἰς δύο διακεκριμένα ἀλλήλων ρυάκια, ὧν τὸ μὲν ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ διατρυπᾷ ταχύτατα τὴν κάτωθεν αὐτοῦ μαρμαρίνην πλάκα, ἣν ἀδιακόπως ἀνανεοῦσι, τὸ δὲ καὶ τοὶ ὀλίγους δακτύλους ἀπέχον τοῦ πρώτου, πίπτει ἡσύχως καὶ χωρὶς νὰ προξενῇ τὴν παραμικρὰν βλάβην ἐπὶ ὁμοίᾳ μαρμαρίνης πλάκῃ. Αἱ πηγαὶ ὁμῶς αὗται δὲν ἔχουσι μόνον τοῦτο τὸ παράδοξον ἢ διατρυπῶσα οὕτω ταχέως τὸ μάρμαρον, ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐπιενεργεῖ ἄλλως πως, θεραπεύουσα ἐν βραχυτάτῳ διαστήματι πάσας τὰς ἀσθενείας τοῦ δέρματος καὶ τῆς σαρκός. Ἄν δὲ ὁ ἀσθενὴς δὲν θεραπευθῇ διὰ τοῦ ὕδατος τῆς μιᾶς τῶν πηγῶν τούτων, εἶνε βέβαιον ὅτι θὰ θεραπευθῇ διὰ τῆς ἐτέρας, καὶ ὁ ὀθωμανὸς φύλαξ τοῦ μέρους τούτου ὑποβάλλει ἀποδεικτικὰ πλείστων θεραπειῶν.

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

1877 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ (Ε. Ν.)

Βαρόμετρον

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση θλιψίς	752,54 χμ.	Μέση θερμοκρασία	17,77
Μεγίστη »	764,00 (τὴν 14ην)	Μεγίστη »	25,9 (τὴν 3ην)
Ἐλαχίστη »	744,54 (τὴν 9ην)	Ἐλαχίστη »	10,2 (τὴν 24ην)

Ἡμέραι βροχῆς 17 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 161,93 χμ.), ἀστραπῶν 8, βροντῶν 2.

Ἄνεμοι ἐπνευσαν κατὰ 12 ἡμέρας ΝΔ, 3Β, 14ΒΑ, 2Α.